

Titel: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17

Citation: "Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17*, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_017-shoot-d1e580.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Celadon og Cloris.

En

Fortælling. Kiøbenhavn 1771.

2
3

Udi de brændende og beede sommerdag Lod Cloris sig engang i hende have brage, Mod solens straalder der at søge Lye og Læe hvortil hun fant beqvem et Løbrprydet Træe. Derunder sad hun need, i Tanke sig at svale, Men lidet efter faldt i sød og slummer Dvale, Og for des bedre Roe i Centrum her at faae, Den Perlefulde Krop i Græsset udstrakt laae.

Udi de brændende og Heede Sommerdage

Lod Cloris sig engang i hendes Have drage, Mod Solens Straaler der at søge Lye og Læe, Hvortil hun fant beqvem et Løvbeprydet træe. —

Det Alabaster-Liv var kun med Flor bedækket, —

Og som hun meente sig af ingen blive vækket,

Saa snørte hun sig op — for hun og fant for got At hendes Bryster laae saa magelig og blot.

4

Den stille Vestenvind — til reede strax at kiøle-Lod Cloris over alt sin sagte Aande føle,

Og blæste hende til (det Flora selv tillod,)

De beste Blomster, som omkring i Græsset stod.

Hun laae, som Venus selv, i Zephir blandet Skugge, Og Græsset rørte sig med hende som en Vugge.

Dog denne liflig Vind kom under hendes Skiørt, Gaa at det lette Flor blev snart til Side ført.

Hielp Himmel! hvad for Pragt, — hvad Skiønhed, Ziir

og Smykke! —

Den Cloris Perle-Skat! — — Naturens Mester-Stykke,

—

Det elskovs Paradis, her aabenbaret laae. Som Cloris Kydskhed har saa hellig giemmet paa.

Det kiereste man veed, og blues ved at nævne,

Fordi det blotte Navn har Soel og Ild i Evne, — Hvis Eftertanke tit os kommer til at lee,

Ret som af Stolthed her sig lod forhøiet see.

Den laae som et Kastel af hvidest Marmor

bygget —

Udi en Rosenlund, med Klover overskygget —

Dens Indgang var Rubin, og Grunden var

belagt

Med en Skattering af den dunkle Myrthe-Pragt.

5

Det foran var at see — — Her feil' den beste Pensel. Som Grotte-Huus og Verk, og som den Morgen-Insel,

Hvor al Lyksalighed begyndte først at groe,

Hvor Nattergalen har i Rosenlund sin Boe.

To Laar af Elfenbeen, poleret glat og trinde, Bedækker denne Plads mod kolde skarpe Binde,

Saa Vintren ingen Magt kan faae for dette

Par,

Men denne Lyst-Revir bestandig Sommer har.

Gaa frisk man Æblet et fra Stilken veed at brække, Ei Purpur-Phersken har fra nydelig en Sprække.

I mindre Plet er ei jaa stor en Overflød,

Som denne Navle-Borg i Cloris hvide Skiød.

Selv Solen blev forlibt i denne Skiønheds Mængde, Og havde maaskee glemt sit Løb i Tidens Længde.

Den med Begierlighed derhen sit øie slog.

Ja! — — Fuglene det for en Blomster-Reede tog. —

De Vande færdig var til denne Park at rinde. —•

Hver Blomster mente her sin Blomster-Eng at finde. Hver Nymfhe der var hos af Nid en Harme fik. Knap Zephir kyste det. — — Thi Veiret

ham forgik.

6

Den trofast Celadon, fra hvem hun nys var løben, Var hende uformærkt paa Sporet efterkrøben,

Og knap paa dette Syn sit Øye falde lod Før han sig selv fornam hvad Fare han i stod. —

Vel bød hans elskov ham for Cloris Frygt at bære. Som elskov vilde den dog ei til Hinder være;

Thi som den os til det, vi elsker, vækker op, Saa lagde den og selv hans Haand paa Cloris

Krop. —

Han skialv som Espeløv, ved hvis her var at gjøre, Saa stor hans Attraae var, saa var dog Frygten større. —

Han samlede som den, der sætter bundne Fied, Og veed ei den Haand, hvorhen den selv dog glead. —

Hvad hialp anseelig Frygt for denne hans Hyrdinde, Naar ingen Tøile til hans Fingre var at finde?

De spilled hid og did om det forjettet Land, Som med en krummed Haand i alt bespændes kan.

Du arme Celadon! hvor fant du dig bedragen?

Af Ild og Lue du paa Stedet blev betagen,

Hvor du din hidsig Haand at svale havde sat,

Og tænkte, at den der et Vandspring havde fat.

7

Du ikkun dette Fløil og Silke føle vilde —

Og fik saa i din Haand al Fryds og Glædes Kilde, Hvor Vellyst øses op med Melk- og Honning-Spand.

—

Hvor liflig Flod dog meer end Svovlet tændes

an. —

Her var den liden Brønd, hvorfra man troer at
stamme

Den Ild som Ætna har, og den utroelig Flamme Som Hecla spruder ud fra sneefuld Bierge-Top.

—

Og som paa Celadon hver Aare fyldte op.

En Heede ham betog, fra Top til Taae og Belte. — —

Af Afmagt — som et Vor — begynte han
at smelte,

Og havde, jeg et veed, hvad Raserie fuldbragt, Om ikke Cloris just til Vandheld var opvagt.

— —

Hun — halv i Søvn — gav et Stød med
begge Hænder

Til den forvovne Giæst, der hendes hvide Lænder Og Silkebløde-Skiød var kommen alt for nær, Og føder, da
hun ham faae: Du var en

Strikke værd.

8

Hielp Himmel! — Hvad er det? — Har du din

Sands forloren? —

Er det den faste Troe, du mig har dyre svoren? — Har du min Vrede da saa lidet skiøttet om,

At du formastet dig til Cloris Helligdom? —

Ak du! Hvad har du gjort? — Hun meer

ei tale kunde.

Men søgte sig med Graad at hævne nogenlunde,

Og sprang forbittret op fra Stedet hvor hun laae, Og iilede med Magt fra Celadon at gaae.

Men Celadon var sløv, han Cloris falt til Fode,

Og sig om hendes Been faa fast i Græsset snode,

At — skiønt hun stod imod. — Hun maatte

dog her need,

Og blev med megen Ben bragt noget til beskeed.

Han laae og hende holt, begyndte saa at tale:

Hvi vil du dog min Feil saa grov og sort afmale?

Jeg beer dig ved den Brand, som mig i Hiertet groer,

Og ved den Venlighed som i dit øie boer.

Ved dit Pione-Skiød, ved dine hvide Bryster,

Ved de hos begge mig end ubekiendte Lyster,

Og ved din Marmor-Haand, der mig nys stødte bort. Hvad kan jeg til, det blev jo blot af Vinden giort.

9

At jeg beskuet det, som Zephir vilde vise.

At jeg har rørt ved det, hvad Luft og Jord maa prise, Hvad Guderne har selv med stor Begiering kyst, Og er et kort Begreb paa al din Skønheds Lyst.

Et Udtog af al Pragt dit Skiød man billig kalder,

En Lysters Samleplads, hvorpaa vort ønske falder. En Kreds — hvorpaa en Plet Naturen selv har bragt

Al den Begierlighed, som i hvert Lem er lagt.

En Skat der Viiser os din Rigdoms Dyb for øie,

Et Purpur, hvorfor hvert et Zepter sig maa bøie,

En Troldom dannet Kreds, der trykker Marv

og Been,

Hvis sorte konstig Ord bevæger Stok og Steen.

Ak Cloris! skulde jeg mig selv i Lyset være?

Betænk din egen Skam og al din Skønheds Ære, Det var jo at forsmaae den Glands — mit øie nød,

Om ikke med min Haand jeg kronede dit Skiød.

10

Hvo som Har Kiød og Blod og her dog ikke brænder, Om Tanker ene ham ei Straae i Lue tænder,

Hvo dette Alter ei til Offersted begier,

Han er med Billighed en Strikke bedre værd.

O! maatte du paa det, vi pleier Elskov kalde, Meer udi Gierningen end efter Ordet falde,

Midt i din Vrede du mig skulde selv tilstaae, At der er intet for, man maa et Ran begaae. —

Ved alle disse Ord var endnu Cloris Øie Af Skam og Bitterhed bortvent og lukket nøie, Dog slog hun endelig til Siden hen et Blik, Hvorved da Celadon nye Mod og Hierte fik.

Han stræbte — at hun først ved rette Viisdoms

Grunde

Saa af Naturens Lys til Bifald bringes kunde, At alt det forn har Liv og kun at elske veed, Nødvendig søger Vext i Skiødets Plante-Beed.

Naturen, sagde han, har dertil giort sit Beste I Livets Middel-Punkt — just denne Ting at

fæste. —

Saa denne Middel-Punkt en liden Verden er, Der selv en lønlig kraft af Punkten i sig

bær. —

11

Alt hvad i Verden er, det til sit Centrum iiler,

Saa lang som ingen Steen i Luften sig forhviler, Naar Ilden den faaer Luft, den selv da for sig tar,

Og hver en Flod sit Løb til Middelhavet har.

Til Skiødet meget meer, det Elskovs Middel-Prikke, Hvad Liv og Aande har maa lempe sig og skikke. Saa vild ei Biørnen er, han jo kan vorde

tam,

Naar denne liden Punkt i Veien legges ham.

Saa snel er ingen Fisk i Havet til at svømme.

Den bier jo sin Leeg i Yngelsomme Strømme. — Den lette Fugle-Flok gjør sig et Himmerig, Naar Hunnen drager ham i Luften efter sig.

Men frem for alle veed et Menneske at sige,

Af denne lønlig Drift, da Kiød og Blod tillige Regieres af Fornuft, der selv os tyder an At ingen Steds saa got som i vort Fødeland. —

Det jo Magnetten er, der Jernet til sig drager,

Og strøgen Naal sin Kurs til Norder-Polen tager, Saa er dit Elskovs-Skiød, den Nord og den

Magnet,

Hvorhen vort Ønske og vort Attraae er udseet.

12

Man vil, at Venus er — sit Væsen at forstille, Ei just naturligviis, men efter Jovis Grille — Udi en Muskel-Skal undfangen og opfød, Hvor hun af Havets Skum sin Melk og Patte nød,

Det troeligt er, at alt hvis man om Venus hører. Men som den Skiødeplet en Muskel-Skabning fører, Saa troer jeg, at alt hvad Venus har frembragt,

Er siden til et Skiød for hele Verden lagt.

At da sit Muskel-Skib hun skulde nu aftakke.

For alles Hierter nu i dette Skrin at pakke,

Hun Musklen haver sat i Skiødet paa Hver

Møe —

Og smutted selv derind, at leve der og døe.

Naar nu saaledes er, som vi maa troe og tænke, Hvad Under at vor Hue til Skiødet tør sig lænke. Hvor Amor, Venus, — ja den liden blinde

Gud

Vi selv vor Lyst og alt vort Gode tømmer ud.

Hvad Under, om vi os til denne Muskel vove,

Da Venus boer deri, hos Venus selv at sove.

Om Amor søger hvor man seer det vise Bud, Hvor dette lidet Skilt for Huset henger ud.

13

Saa lader Kierlighed sig ingen Steds indfinde.

Den kun i denne Kløft har efterlat sit Minde.

See, her er Guders Magt, hvor de mod

Offer tar,

Og prøver Hierterne, der samles Par og Par.

Og som Naturen har os Hiertet lukket inde.

Hvorledes kunde vi da Hiertelaugget finde,

Om Kierlighed ei lod det som i Skiødet skee,

At man af Gierningen kan skiulte Hierter see,

Men nu har Amor vist vor Ønske saa at fremme, Hvad Øiet ikke seer, har Skiødet at fornemme,

Det er ei nok at see, man sig endog forstaaer, I Gierningen paa det, man ei i Sigtet

faaer. —

Naar da et ædelt Par har dette Sprog i Sinde, Og Siele ønske sig tilsammen at forbinde,

Bestille de sig kun til denne liden Ort,

Da denne liden Baad ad Havnen skrider

fort. —

Der tales de da ved, der lære de at føle - Der veed de hvad det er at brænde og kielne, Indtil den skiulte Lim af Aaren blir udkast, Og den beblandet Aand indbyrdes limer fast.

14

Ak! Cloris! du som mig dit Hierte vel tilsiger!

Hvor blier da Prøven af, naar du mig det forsviger, Som selv Naturen har sat til en Elskovs-Pant, Hvoraf man dømme skal om du og siger sant.

En Ven er ei en Ven, der kan os noget nægte,

Saa længe han ei selv skal for vor Lykke fægte, Saa længe er endnu dit Hierte ubereed,

Som det ei skienker alt hvad det at skiænke

veed. —

Du med den beste Deel fra Celadon dig skynder, Din Krep ved intet af, at mig dit Hierte ynder. Mon Hiertet ikke seer, din Krop bør vidne det, Du siger Ja, — men nei, dit Skiød, — og

hvo har ret?

Hvad har jeg da forud for andre som dig kiendte? Har du mig ei saa kier mig dette at tilvende?

Midt i min Eiendom er jeg en fremmed Giest. For hvem da sparer du den beste Deel og

Rest? —

Du vil da for dig selv og denne Skat begrave, Skal ingen anden Svend, end jeg den mulig have? Nei, Cloris! om du mig dit Hierte skienke vil,

Saa lukte du mig ei dit Hiertes Indgang til.

15

Han sprang forbittret op, slig Uret at beklage, Men Cloris vidste ham i Græsset ned at drage, Hun kom nu til sig selv, og fant han havde Ret;

Thi lod hun hendes Gield betale paa et Bret. —

Man meener, at fordi han vidste sig at ikke,

Og nu dog havde seet det Skiød til Punkt og Prikke, Saa havde Guderne selv vist ham denne Vej, Hvor hans Bestandighed ei længere fik Nei,

Men Seierkronet blev med beste Seiers Smykke — Saa Blomster-Engen selv misundte ham hans Lykke; Og siden søgte de, naar noget kom dem paa,

Til denne Sorrigs-Grav om Hielp og Raad at

faae. —

16

1

Overkiolernes forunderlige Hendelser En Roman. Kiøbenhavn

trykt hos Paul Herman Höecke. 1770.

2

3

Mandhaftige Mandfolk

Allerkiereste Fruentimmer-Karle!

I Steden for en Fortale, vil jeg give mig den Ære at tilskrive den fiineste Deel af Mandkiønnet dette Skrift. Jeg behøver vel ikke at bede om Forladelse for saadant et Foretagende, der geraader Dem til ligesaa megen Ære, som Anseelse.

Det er nu paa 8de Aar siden den Lærde Verden blev beriget med det ligesaa vittige som vigtige Skrift, Salopens Forunderlige Hendelser. Det behøves vel ikke at sige, at det var skrevet af en Mandsperson; thi hvad har Mandfolkene ikke at skrive om os Fruentimmer? Dersom de endda vilde lade det Stiklende og Satiriske mod vort svage Kiøn fare, kunde man nogenlunde bære over med deres Skriversyge; men saa fik de ingen Aftræk, hvorføre de og ligesom udstuderer den Videnskab, at gjøre sig lystige paa vor Bekostning.

Leverer da Mandfolkene Verden saa mange os nærgaaende Skrifter, saa kan de vel ikke fortryde paa, at jeg, som et Fruentimmer, udgiver dette lidet Skrift til Deres Berømmelse. Jeg tænker dermed at gjøre Mandfolkene ligesaa stoer en Tieneste, som hiin, der udgav Saloppens Forunderlige Hendelser; helst da vore Mandfolk kan ikke nægte, at deres Overkioler jo har været ligesaa mange, om ikke flere, forunderlige Hendelser underkastede, som vore Salopper. Ja, jeg haaber endog at fortiene Tak af den lærde Verden, fordi jeg har paataget mig disse dybe Undersøgelser og vigtige Opdagelser. I det ringeste haaber jeg, at der bliver ikke en Overkiol i heele Byen og Landet, som jo vil bære sine Hendelser i Lommen. Ja hvor kiert vil det ikke vore Mandfolk, at see disse uforlignelige og allerkiereste Overkioler, igien-

4

nem saa mange Hendelser, at være vor Tids allerkiæreste Mandfolk beskærede at bære. Mig tykkes, at man burde, til Taknemmelighed og en uforglemmelig Erindring af disse Overkioler, begynde en nye Tids-Regning, og regne de tilkommende Aar fra de Engelske Overkiolers Indbringelse, Forbedring og Udbredelse i Kiøbenhavn, og følgelig over den gandske Danske Verden.

Men da jeg befrygter, at man ikke skulde kunde bringe det saavidt, da det vilde gjøre en temmelig Forvirring i Aar-Regningerne, og Engelsk-Manden vilde maaske lee af os, naar de saae, vi gjorde saa meget af deres Overkioler: saa har jeg dog herved vilde gjøre mit til deres Uforglemmelighed.

Jeg vil derfor igiennemgaae Overkiolernes Hendelser efter de 3 Aldere, nemlig Jern- Sølv- og Guld-Alderen, og det saa omstændelig, som Tiden og mit foresatte Maal vil tillade, og vil saa haabe, at man ere saa høflige, at regne dette mit Skrift hen til den sidste Alder. Men i hvad Forandringer end Overkiolerne skal underkastes efter denne Dag, saa skal dog de sildige Efterkommere, ved min Fruentimmer-Pen, faae at vide, hvorledes Overkiolerne udi vores saa oplyste og skinnende Guld-Alder bleve baarne.

En naadig Dom behøver jeg vel ikke at udbede mig? Det er vore Allerkiæreste Fruentimmer-Karle jeg tilskrifer dette Verk. De ere de villigste under Solen til at tilbyde ethvert Fruentimmer deres besynderlige Gunst, og Hvorfor skulde de da nægte at give den til

Skrevet i Guld-Alderen paa Ophir 1770.

Deres

ringeste Tienerinde

Birgitte

Fruer-Pige hos Frue v. X * * *

5

Den første Deel.

Om Overkiolernes Hendelser

i Jern-Alderen

Det er et saare vanskeligt, møysommeligt og næsten plat forgieves Arbeyde for alle Skribentere, at finde og frembringe noget tilforladeligt fra de første Tider, saasom de Tidens Mennesker vare deels saa uvittige og deels saa efterladne, at de ikke engang har optegnet de allermærkværdigste Ting. Jeg tiende engang for Stue-Pige hos en lærd Mand, som ærgrede sig en Guulsot paa Halsen, over vore dumme Forfædre, som ikke havde givet os en fuldkommen Beskrivelse over Bindet af den første indbundne Foliant; thi han arbejdede just paa et Verk af nogle Folianter angaaende dette Bind. Jeg ansaae den Gang saadan Iver og Ærgrelse for utidig og latterlig; men da tænkte jeg mindst paa, at jeg selv nogensinde skulde blive Skribentinde. Men nu jeg er ligesaa ilde faren som denne gode Mand, ærgrer jeg mig ey heller mindre end han. Jeg har faaet alle de Alderdommens Skrifter, der vare mig muelige at overkomme (jeg maa dog sige, de har ey været ret mange) og dog har jeg ikke kundet finde nogen fuldkommen Afhandling og særdeles Beskrivelse over Overkiolernes Hendelser i de ældste Tider. Jeg har vel fundet noget hist og her hos de allerældste; men det er ligesom al anden gammel Sagn, indviklet i saa mange forblommede Talemaader og saa fabelagtigt, at jeg umuelig har kundet udfinde det Sande. Jeg har søgt og bladet mig træt mange Nætter for at finde, om Adam, som man veed var Herre over heele

6

Jorden, havde Guld eller Sølv paa sin Overkiol; (thi han kunde jo have haft best Raad dertil) men hertil har jeg ikke fundet mindste Spor. Derimod finder jeg, at hans heele Klædning, da Figenbladene vare visnede, bestod alene i en Overkiol, og samme saae endda eenfoldig nok ud. Den var giort af Skind uden Folder, uden Krave, uden Opstage, ja, der var ikke engang Knapper i den, men han bandt den sammen om sig med Remmer. Ja man skal ikke engang kunde sige for vist, enten Adams Overkiol var af bereedte eller ubereedte Skind. Jeg finder vel i en gammel Munke-Krønnike pag. 10000, at Eva havde syet nogle Hulsting omkring i Kanterne paa Adams Overkiol til Stads; men der er kun Munkedigt. Thi Adam og Eva skammede sig langt meere ved, end gjorde sig til af deres Klæder, hvorfor der ikke er troeligt, at de skulde have været saa forfængelige, og vilde sette Stads paa deres Skamfuldheds Dække Ey heller har jeg kundet finde, om Adam vendte det Lodne af Skindene ud eller ind. Men jeg tænker dog, at han vendte det Lodne ind om Vinteren og ud om Sommeren.

Noah og hans Sønner, som formodes at have været de første Baadsfolk, meenes at have haft et Slags

Overkioler, dog ikke til Stads, men for at smøre deres andre Klæder paa Beeg, Tiære & c. og den forberørte Munke-Krønnike siger: at Japbet den ene af Noæ 3 Sønner, som skal være Stamfader for alle Europæerne; har havt en Overkiol, ongefær som et Slags Busseruner, dog uden Prydelse af hvide, gule, røde, grønne eller sorte Hierter for Albuerne; men enten disse Busseruner har været af Skind eller andet Tøy, taler Historien slet intet om.

Det store Tidsrum fra Japhet indtil Odin i Dannemark, vil jeg gandske springe over, og kun alene sige, at denne Odin, som kom fra de varmere Lande her ind i Norden, frøes forskrekkelig. Denne Odin, saasom han var meget klog, hvorfor og vore eenfoldige Forfædre ho dt ham for en Gud, var den første, som har opfundet Overkioler i Norden. Thi Nordens gamle Indbyggere var saa hærdede og haardføre, at de gik næsten

7

med bare Legemer i den stærkeste Frost, som man endnu kan see paa den Norske Field-Bonde, der gaaer med blottet Bryst, saa der ofte fryser lis paa Brystet, saa glat, at man kunde gaae med Skøyter derpaa, og som en Deel af vore omvandrende Jyde-Tærskere, der i den skarpeste Frost gaaer med bare Fødder i deres Træskoe. Saadanne haardføre Karle vare vore gamle Forfædre, da Odin, som sagt, med sit Følge kom herind. Disse Karle frøes, som nogle Fruer-Hunde. Hvorfore de ikke alleneste fældede mange Biørne og Ræve og andre lodne Dyr, for at faae Overkioler; men da Landene den Tid vare næsten overgroede med tyk Skov, og Solens Varme ey kunde trænge igiennem og varme Jorden og dem, faldt de paa, at hugge disse skiønne Skove væk, deels til Kakkelovns-Brænde, og deels for at faae Solskin, og gjøre Landet luftigt. Disse kuldskiære Folk vare de første, som lagde Haand paa de gamle Skove, og huserede saaledes med dem, at jeg og andre kuldskiære Fruentimmer nu neppe kan faae vort fornødne Kakkelovns-Brænde. Men disse tænkte alene paa sig selv, og ey paa deres Efterkommere; men havde det barbariske Mundheld: Enhver hytte sig. Man kan endnu finde Spor til de store Skove, som disse har ødelagt. Ja, der fortælles endog, at der i gamle Dage skal have staaet meget stor og tyk Skov omkring Klampenborg, og andre Steder; men som af Odin, og hans Efterkommere ere bortryddede. Aarsagen, hvorfor disse gamle Fædre ikke skiønnede ret paa Skovenes Værd, men hug væk, hvor de faldt paa, var, at de den Gang vare meget ukyndige i Skibsbyggerie, og hug ligesaa snart et Træe om af 100 Rdlrs. Værdie, som et paa 2 Daler. Denne fordervelige Skik indsaae Frode den Fredegode; thi foruden, at han fredede paa sine Lande og Riger, saa fredede han og paa Skovene. Han indsaae deres Værd, og da Seyladsen i hans Tid blev meere agtet end forhen, saa mærkede han, at han med al for stor Bekostning maatte bygge Skibe, naar han ingen Skov havde, og derfor udgav en Lov: At hvem der fordristede sig til at fælde en Eeg eller en Bøg, førend en anden Eeg eller Bøg, som han selv havde plantet, var

8

bleven saa stor, at den kunde bære ham, naar han sad i Toppen, skulde have den Straf, at han ey engang maatte samle sig saa mange raadne Greene, som han kunde varme sig ved. (Den Gang vidste man ey at skiære Tørv.) Dette udvirkede saa meget, at Forældre lærte deres Børn at plante Træer, saasom de kunde gaae. Ey at tale om andre Belønninger, der var for dem, som havde plantet de fleeste Træer. Saaledes har vi denne Frode Fredegode at takke for den Skov, vi endnu har til denne Dag. — Men jeg maa see, at jeg igien kan finde ud af Skovene.

Da Odin blev alt meere og meere fornem, kunde han ey længer lade sig Nøye med at bære Overkioler af Landets egne lodne Dyr, Biørne, Ulve, Ræve etc. For da at sætte sig i en endnu meer glimrende Anseelse ved noget Nyt og usædvanligt, lod han komme fra de varme Lande, Løve- og Tiger-Huder, som han brugte til Overkioler, ongefær som de Tiger-Dækkener etc. som man nu omstunder bruger til Hestenes Overkioler. Det vared da ey længe, førend alle skulle have fremmede Skind til Overkioler. De forskrev da Huder af Leoparder, Vild-Æsler, Bøffeler, Markatte etc.: Saaledes har det været Skik i Norden fra de allerældste Tider at indføre fremmede Vahre. Kun de allerringeste lode sig Nøye med Landets egne Dyre-Huder. Men Overkioler skulde alle have; Og de som ey kunde overkomme andet, brugte Selhunde-Skind. Man kan paa vore fattige Grøndlændere see ongefær, hvorledes disse Karle saae ud.

I denne Tid var der ingen Sne-Laug, enhver var sin egen Klæde-Danner; hvorfor og disse Overkioler saae hiertelig eenfoldige ud, uden Snit, uden Dannelse, uden Folder, uden Rynker, ja, uden Krave. Der var ikke engang Ærmer i dem, hvorfor de og vare dem til Hinder, naar de skulde slaaes eller arbejde, og derfor maatte kaste dem af saa længe.

Det faldt engang et vittigt Hoved ind, at man kunde bruge Huden af Forbeenene til Ærmer, og forfærdigede sig saadan en Overkiol. Neppe lod han sig see i denne Dragt, førend han blev beundret af alle, ja,

9

nogle sagde, at han var ligesaa deylig som en Gedebuk i levende Live. Dette rygtedes over heele Landet, ja, til Odin selv, som lod Snitvæk (saa heedte denne kunstige Opfinder) kalde til sig for at gjøre ham en Overkiol

med Ærmer udi. Snitvæk ikke lidet stolt af denne Naades-Beviisning spændte al sin Tænke-Kraft paa Skruer, for endnu at opfinde en usædvanligere Skikkelse paa Overkioler til Odin. Han slog strax 20 Rynker i Panden, kneb sig i Næsen (den Tid brugtes en Snustobak) beed sig i Fingrene, og stampede undertiden i Gulvet, som en Bierfiedler, naar en Stræng springer midt i Takten. Omsider kom Snitværk frem med en Overkiol til Odin, hvori der ey alene var Ærmer, men endog sammensat af 2 Forstykker og et Bagstykke, saa den paffede net til Odins Krop. Odin, til Belønning, lovede Snitvæk en anseelig Rang i hans Valhalla (den anden Verden) for denne rare Opfindelse. Alle ville nu have saadanne Overkioler, hvorfor Snitvæk maatte antage mange Lærlinger. Da disse Lærlinger bleve udlærte, satte de sig atter ned paa Haandværket, og dette er Oprindelsen til Sye-Lauget. Og da den første Opfinder blev aflagt med Rang i Valhalla, saa tilegnede alle de andre sig ogsaa den, og hentydede den endog til denne Verden. Og saasom Odin forundte dem denne Rang, saa er det Aarsagen, hvorfor der endnu den Dag i Dag er, undertiden udhænger Konger, Dronninger, Printzer og Printzesser til Skildt. Og saasom Snitvæk forfærdigede Odins Nye Overkiol af en Løve-Hud, saa udsatte nogle til Skildt tvende Løver holdende en Sax imellem sig.

Endnu maa jeg fortælle en forunderlig Hændelse, som vederfoer Overkiolerne imod Slutningen af denne Jern-Alder: En forarmet Klædedanner, som var kommen i Udraab for, at han snittede formeget fra Huderne og forbrugte saadanne Stumper til foerede Huer, Muffer og Handsker, spekulerede paa, hvorledes han igjen kunde saa noget Arbeyde, og overtyste Folk om deres ullillige Mistanke til ham. Han faldt da paa at gjøre sig en Overkiol, saaledes at han lod Huden af Halsen blive ved Bag- eller Ryg-Stykker (Jeg har tilforn sagt,

10

at der var kun et Ryg-Stykke) Dette Hals-Stykke bøyede han om, og lod det hænge langs ned ad Ryggen, der lod ongefæhr som de nu brugelige Kraver, undtagen hine vare næsten fiirkantede, men vore rundede i Guld-Alderen. Udfaldet svarede rigtig til Indfaldet: den forarmede Klædedanner fik. inden kort Tid saa meget Arbeyde, at han blev den rigeste i Lauget, og følgelig anseet for den ærligste. Alle vilde nu have et nedhængende Slag paa paa Ryggen, og de som ej formaaede, at lade ham gjøre en heel nye Overkiol, lode ham sætte et nyt Ryg-Stykke i den gamle, eller og lode ham øge en Klap til det gamle Ryg-Stykke; thi noget skulde der endelig hænge bag paa Ryggen.

Saaledes forbleve da Overkiolerne i Jern-Alderen og vare alle af lodne Hude imedens Landene endnu vare saa kolde.

Kæmperne vare de eeneste, som ingen Overkioler bare, for ikke at skiule deres Stand og Personer, enten om Dagen, eller naar de spadserede i Maanskin; men de gik altid med deres Harnisker. Holger Danske skal dog have havt en Overkiol; men af Lutter Jern-Plader, som gjorde ham kiendelig nok.

Nu troer jeg gjerne, at man vil lee af disse vore eenfoldige Forfædre, og i sær af Odin, som vilde give Snitvæk en Rang i den anden Verden, for sit saa eenfoldige Kunst-Stykke. Ja, jeg maa næsten selv lee deraf, at Rang undertiden faaes for slet intet, eller det, som er værre end Intet. Men lad os nu gaee videre i Tiden, og see, hvad der er hendet Overkiolerne i Sølv-Alderen.

11

Den anden Deel.

Om Overkiolernes Hændelser

udi

Sølv-Alderen.

Hidtil har Historien været tæmmelig mørk, og vore

gamle Forfædre med samt deres Overkioler seet forskrækkelig fæle ud, ja, jeg tør sige saa fæle, at een eeneste af dem kunde jage ti af vor Tids overkiolende Smaaherrer i et Musehul; Men i denne Alder faaer Historien meere Lys, og Overkiolerne en langt anden Skikkelse.

Da Landet blev, som tilforn er sagt, alt meere og meere formildet og luftigt, ved det at Skovene bleve alt meere og meere huggede, og Solen saaledes alt meere og meere kunde beskinne vore gamle Forfædre, bleve og dissers Sæder alt meere og meere formildede, og de hidtil brugelige Overkioler alt fælere og tungere i sær om Sommeren; og, ligesom den gamle Iis og Snee borttøede og Kulden aftog, tiltog ogsaa Vittighed og Fyrighed til at optænke Fiinheder. Ligesom man endnu kan see, at de varmere Lande, saasom Italien og andre, frembringer endnu større og vittigere Hoveder end det kolde Finmarken. Saaledes finder man, f. e., fleere Linie-Dandsere, Taskenspillere, Equilibrister, Bierfiedlere, ja, Castrater i det varme Italien og andre varme Lande end i det kolde Grønland. Vi fattes jo ikke Beviis derpaa i vore Tider. Det er jo langt fra ikke saa rart at see fremmede Omløbere af Taskenspillere, Kunstmagere, Linie-Dandsere etc. etc. som at see en Grønlænder. Men til Historien:

Ved det at Solens Varme, som sagt, begyndte at virke paa Sindet og Skindet, fornam man snart, at de hidtil brugelige Overkioler vare alt for svære og

12

tunge om Sommeren. Man opfandt da, at gjøre disse Overkioler af et Slags Ulden Tøy, som var lettere at bære. Disse Overkioler beholdte dog i lang Tid de gamles Snit, og, naar Vinteren kom, tog man igjen de lodne paa.

Nu hendtes det (om det var til Verdens Gavn eller Skade skal jeg ey kunde sige) at en gammel Mand, navnlig Orgon, gravede engang efter Guule Røder, og i det han gravede fandt han en meget rig Sølv-Aare. I Førstningen kiendte han vel ikke denne Materies Kostbarhed; men man blev snart underrettet derom. Meere omstændigt herom at fortælle vedkommer ey mit Øyemeed. Jeg vil kun allene sige, at da man fik denne kostbare Materie, Sølv, opdaget, indkom og fleere uforholdne Nødvendigheder. De store Folk kunde nu ikke længere bære Biørne- Ulve- Ræve- og Faareskind, men skulde have Zobels, Hermelins og Graaværks Overkioler. De, som tilforn lode sig Nøye med Faareskind, skulde nu have Ræve- Ulve- og Biørneskind. De rige Standere, eller de, som vilde ansees for at være noget, og vare dog intet (Thi der har til alle Tider været stoeragtige Staadere og Narre nok i Verden) betiente sig af Canin-Skind for Hermelin, og gran Katteskind for Graaværk o. s. v. Nogle, som vilde med, og kunde dog ey komme, satte en Strimmel Zobel, Hermelin eller Graaværk i Kanten, og deraf brystede sig ligesaa høyt, som de, der havde en Overkiol af lutter ægte og kostbare Skind.

Man begyndte nu og at vende det Lodne ind af saadanne Overkioler, og at beklæde eller overtrække dem et andet Slags Tøy, som de ligeledes for deres Sølv fik indbragt. Thi Videnskaberne om Fabriker og Sligt vare ey endnu indkomne i Norden. Disse overtrukne Overkioler begyndte man nu at kalde Pelse; og de har beholdt samme Navn intil vore Tider. Disse Pelse gik man da med, saa længe det var koldt, og Vinteren varede. Nogle faa, i sær de, som reyste, havde endnu Pelse af Biørne- og Ræve-Skind, som vare overtrukne, og vendte det Lodne snart ind og snart ud, ligesom Bæyrliget (thi dette var og en Følge af Sølvets Ind-

13

førelse og Brug, at man snart lærte at skiære Kaaben efter Væyret.) Nogle har endnu den Skik den Dag i Dag er, at vende det Lodne ud, naar de enten reyser en lang Bey om Vinteren, eller kan forlyste sig og gjøre Parade en Times Tid i Kane omkring i Byen. Dette er altsaa ikke noget Nyt, men meget gammelt at være foeret, og de, som holder saadanne lodne Kioler for noget Nyt, viser noksom deres Uvidenhed i Alderdommens Historie. I gamle Dage var det dog meest Moden, at vende det lodne ud, hvorføre man og den Tid bedre kunde kiende dem, som vare foerede med Ræve-Skind, end nu omstunder, da det er Moden, at vende det Lodne ind, og være foerede indvendig. Det var ey heller saa giængse i de gamle eenfoldige Tider, at gaee paa Ræve-Kløer, som nu i vore saa høyt oplyste Tider.

Nu skulde man nok tænke, at den gamle Orgon, som fandt den rige Sølv-Aare, og følgelig blev meget rig, klædede sig ikke i andet end Hermelin, Zobel etc. Ney, mæn! Orgon, som hidtil havde baaret en Overkiol af Ulve-Skind, blev nu saa sparsom, eller rettere gierrig, at han ey allene solgte denne, men endog kiøbte sig en ringere. Dette var atter en Følge af Sølvets Opdagelse, at nogle bleve slagne med Blindhed af denne Metal, og Hukommelsen saa svækket, at de næsten glemte at drikke, æde og klæde sig anstændig. Dog var disses Tal just ikke meget stort, som saa aldeles henfaldt til Gierrighed, og i vore Tider skal man ikke finde een blant tusinde, der ligner Orgon. Altsaa maa vore Tider være bedre end hiine. Ja, vil man sige: har man ikke saa mange Sømmenskrabere, saa har man des flere Adspreedere. Hvilket er verst? Det overlader jeg til de Lærde, at dømme i. Jeg holder mig ved Overkiolerne.

De Hermelins, Zobels og Graaværks Pelse for de Store, og andre Foerværks Pelse af Biørne, Ulve, Ræve etc. for de Smaa vare saaledes i Brug et langt Stykke op i Sølv-Alderen; saasom Landene endnu vare temmelig kolde og der endnu var en Deel Skov; men da man ved disses Bortryddelse fik store Marker og Græsgange (thi man plantede ikke Skov igjen, som nu

14

omstunder) begyndte Faarene ogsaa at formeere sig Hvorudover man og fandt paa af disses Uld at gjøre et Slags Tøy, som kaldtes Vadmél. Dette Slags Tøy var længe høye agtet, og blev i Førstningen kun baaret af de Fornemmeste; men saasom man havde da Sølv nok, varede det ikke længe, førend dette Tøy ogsaa maatte tiene de ringere til Overkioler. Disse vare dog i Begyndelsen næsten ikkun skaaren som deres Skind-Pelse; men Sye-Kunsten begyndte nu ogsaa at udbrede sig og tage til.

Man veed, at vore gamle Forfædre gjorde mange lange Reyser Udenlands (thi Reyse-Syge har været ligesaa smitsom iblant de nordiske Folk, som Smaa-Kopper. Man vilde endog forekomme den ved Inoculationer og Indpodnings-Huuse; saadant et blev anlagt i Sorøe; men denne Reyse-Syge kunde dog ikke holdes inden sine Grændser, uagtet den efterlod sig fortrædelige Arr i tomme Punge, forvirrede Hierner, og svage Legemer, og snøvlende Næser) En af disse Udstreiffere var kommet til Gallien, som nu kaldes Frankerige.

Ester nogen Tids Forløb kom han hiem igien, beundret af alle og efterfulgt af den største Deel. Man betragtede ham, som de andre Dyr i Fablen betragtede Aben, da den kom tilbage til Skoven fra det menneskelige Sælskab. En beundrede Ærmene i hans Overkiol, en anden Folderne, en roeste Opslagene, en anden Taskerne. Intet var at laste paa denne allerkiøreste hiemkomne Overkiol. Alle skulde nu have sin Overkiol skaaret som denne. Klæde-Dannerne vare nu med al deres Skarpsindighed ilde til Mode; Ingen af dem havde seet saadan en Overkiol af saa sælsomt et Snit. En stial sig til at bekige denne Hiemkomne for, og en anden bag. En betragtede Længden, en anden Viiden, Kort: enhver anmærkede noget. Herpaa traade Klæde-Dannerne tilsammen, og det med saadanne dybsindige Miner, som de skulde trække ind i en Raadstue og holde et vigtigt Raad til Stadens Beste, saaledes holdt de Raad over denne hiemkomne Overkiol: Hvorledes den maatte være skaaret, hvor meget der kunde gaae til, hvor længe man

15

maatte være om at sye den, og hvad i Arbeydsløn kunde forlanges (Den Gang vare alle af een Profession eenige, og den eene gjorde ey et Stykke lettere end den anden, at de en skulde ødelegge hinanden) Jeg maae og sige, at man nu og havde faaet Saxer, da man først i Jern-Alderen brugte kun Knive.

Disse Kæde-Dannere holdte da, som sagt, et stort Raad, siddende rundt omkring et stort rundt Bord. De sadde i 2 stive Timer uden at tale et eeneste Ord, alle dybt grandskende. En satte Haanden under Kinden, en anden trykkede Hatten ned over Øynene, en anden skiød den op paa Panden, en tegnede med Kridt, en anden tog over 20 Priiser Tobak (i denne Alder begyndte man at bruge Snus, alt en Følge af Sølv) en lagde alen vel 10 gange paa Bordet baade langs og tværs, og undertiden stak Alen i Munden i Tanke det var Naalen, en anden stod op og tog Maal af sin Arm, og i det han i Ivrighed rakte den ud, slog han sin Naboe paa Øret, som net op var kommet til Udregningen; men af Forbittrelse tabte sit heele Overleg paa Folderne og nogle artige uformærkede Snit, og Raadet havde nær blevet til en Polsk Herredag, havde ikke den ældste staaet op og sagt: tys? tys? Denne ældste tog sig derpaa 2 Priiser Tobak, og gjorde Overslag paa et til den Ende paa Bordet liggende Stykke Vadmél, her blev da en dyb Taugshed. Alle betragtede dette nye Snit, med saadan en Opmærksomhed, som vore unge Barbersvenne, naar de første Gang seer en Anatomering. Denne Mand var og saa hældig, at han fandt den rigtige Dannelsé ved første Snit. Han i en Hast riede Stykkerne sammen trak den paa, og blev beundret af alle nærværende. Han blev saa glad, at han glemte sin Hat, og med bare Hoved og denne sammenriede Kiol løb nogle Gader ihiennem hiem til sit Huus. Nogle Amts-Sveune vilde have talt med ham undervejs; men han løb og raabte: jeg har fundet det; jeg har fundet det. Ligesom Archimedes raabte $\epsilon\upsilon\rho\epsilon\kappa\alpha$ da han, medens han var i.

Badet, fandt en vis Udregning, og af Glade herover sprang af Badet, og løb gandske nøgen

16

igiennem Athenen raabende: $\epsilon\upsilon\rho\epsilon\kappa\alpha$, $\epsilon\upsilon\rho\epsilon\kappa\alpha$ ω : jeg har

fundet det. (Dette har min Broder fortalt mig).

Alle vilde nu have disse nymodens Overkioler, og alle Klæde-Dannerne bleve satte i Arbeyde Nat og Dag, og det varede ikke over to Dage, førend man faae mangfoldige af disse Overkioler. Jeg maae dog sige mine Læsere hvorledes de vare: De vare viide og store, og naaede til nedén for Læggene. Ærmerne vare meget rummelige, og derpaa vare Opslage saa store, at de naaede langt over Albuen, næsten op til Skuldrene: Tasterne sadde paa langs, og der vare Knappe langs ned af den. Disse vare og de første Knappe, man havde brugt, de vare store og toppede, ongefær som et halv paa tværs overskaaret Hønse-Æg mod den spidse Ende. Saasom disse nye Overtaler bleve indførte fra Frankerige, saa beholdte de og af Ærbødighed det Franske Navn Roch de lour ω ; Nokkelore. Man kan endnu, skiønt meget sielden see en enkelt Nokkelore; men det er gemeenlig gamle og udlevede Folk, som bruger dem. Disse nye Overkioler vedbleve en lang Tid; jeg vil kun alene sige, at de har været nogle faae Forandringer underkastede, men af liden Betydenhed, saasom: De store og toppede Knappe bleve forandrede til gandske flade og brede, og disse bleve igien afløste af smaa toppede. Ligesom og Opslagene snart bleve lange og snart korte, og engang gik de reent væk, indtil en fornuftig Kræmmer fandt paa at lade sig en Overkiol giøre med saa store Opslage, at der gik en Alen Klæde i hver.

Sølv-Alderen frembragte mange ypperlige Ting, som vare .skulte for vore gamle Forfædre. Men da man nu havde Sølv nok, saa maatte man og nu have alt det, som var smukt og kostbart. Man forskrev nu alle Slags Klæde udenlands fra, hvilket var langt smukkere end det hidtil brugelige Vadmél. Man holdt det og beqvemmere til at danne efter Kroppen, end det tykke og grove Vadmél. Fy! hvem vil bære det i Sølv-Alderen.

Ongefær midt i Sølv-Alderen hendte det sig atter til en nye og stoer Lykke, at der kom en lille Herre Hiem fra Frankerige. (Ved denne Tid fik de unge Spradebasser dette nette Navn af Smaa-Herrer) Denne lille

17

hiemkomne Herre havde over sine fiine Underklæder en Overkiol af gandske nye og usædvanlig Skikkelse. Denne Overkiol naaede ikkun til Læggene; Den passede til Kroppen; havde et bredt Slag over Brystet; to Rade Knappe i den; store vide dog lukte Opslage; Folder i Siderne og Taskerne paa tvers. Ak! raabte alle: denne er en allerkiereste Overkiol!

Krambodene vrimlede nu af Kiøbere. Her var Sølv i Overflødighed. Ingen tog paa Credit. Kræmmerne snakkede og smilede. Nogle maalede ud, imedens andre fulgte til Dørs og bukkede. Ak da var det en Lyst at være Kræmmer! — Alle Klæde-Dannerne bleve og nu satte i frisk Arbeyde. Verkstæderne svedede Nat og Dag, Svennene fik dobbelt Ugeløn og Drengene dobbelt Skrub. Det gik til som i de første Dage i SørgeTiden, eller og, naar man faaer Hastværk med Brude-Klæder. Drengene løb med Poserne under Armen, og Strømperne paa Hælene; Mesterne fulgte efter

med langsomme og modige Skridt. - O! du deylige

Sølv-Alder! hvor kunde du dog ikke sette Liv i Folk, Hænderne i Arbeyde og Fødderne i Gang.

Disse nye Overkioler bleve kaldte Seurtouter, eller ligefrem Sartuter, og i dem saae man nu hveranden, som vilde ansees for at være i Moden. I Førstningen brugtes de til Hæders, og, mange, som havde nok af Sølv, satte to Rade store Sølv Knappe i dem. I Begyndelsen vare de dog uden Kraver i Halsen. Men da en lille Herre havde en Aftenstund spadseret i Maanskin, og faaet ondt i Halsen af det han dreyede den saa ofte efter alt hvide og alle de Fruentimmer han saae, troede han, at han havde faaet Ondt i Halsen af Forkiølse, (thi disse Smaa-Herrer har en stærk Indbildnings Kraft) lod han strax sin Stræder sette en Krave paa Overkiolen. Samme Krave var dog kun af Klæde. Men en anden finere Smaaherre befandt snart, at denne Krave var for haard og stiv ved hans bløde Fruentimmer-Han-Hage. Hvorfore han lod den beklæde med blaate silke Flos. Man saae da saaledes inden en stakket Tid alle Sartuterne zi-

18

rede med blaae, grønne, røde, violettes, ja, sorte Fløyels og Flosses Kraver og Slag.

Mange satte i Førstningen, da man havde Sølv nok, to Rade storemassive Sølv-Knappe (som sagt er) i saadanne Sartuter. Disse skiønne Sølv-Knappe ere dog Tid efter anden sprungne af Borgernes Sartuter, for at kiøbe Korn og Brød af Bonden. Men, hvem der siden har faaet dem udpillet igien fra Bonden, derom melder Historien just ikke noget udtrykkeligt. Dog er det gandske vist, at Bonden har for længe siden mistet disse Sølv-Knappe. Nogle gamle Commentarier melder: at Nisserne bleve engang vreedede paa en gammel Herregaard, som blev revet ned, hvor de længe havde haft deres Tilhold, og da de maatte drage derfra, toge de alt det Sølv, de kunde faae fat paa, og følgelig Sølv-Knapperne med, og flygtede til Holland. En anden Krønne siger: at de ere gaaet til Frankerige, ja, til China selv, for nogle Galanterier og kostbare Nødvendigheder, som man begyndte mod Slutningen af Sølv-Alderen høylig at trænge til. Hvorfor og nogle vil meene, at den gamle rige Sølv-Aare skal være næsten udtømmet.

Saadanne og mange flere Forandringer vare Overkiolerne underkastede i denne deylige Sølv-Alder.

Nær havde jeg glemt, at man og i denne Alder fant paa en Hoved-Forandring ved Nokkelorerne. Disse gik i Førstningen lige ned; men nu fandt man paa, at forsyne samme med en Klap over Armene i Steden for Ærmer. Disse kan man endnu undertiden see iblandt. De ere særdeles magelige; thi saafom der er ingen Ærmer i dem, saa trykker disse ey heller Armene; og man kan meget magelig ride, kiøre og gaae med dem, og Hænderne tager aldeles ingen Skade af Regn eller andet Bæyrligt, saafom Klappen meget smukt og behændigt skiuler dem.

Men, lad os nu see Overkiolernes Forandring i Guld-Alderen.

19

Den tredie Deel.

Om Overkiolernes Hendelser

udi

Guld-Alderen.

Nu frisk! Gid nu Pokker sørge! Nu ere vi komne ind i Guld-Alderen, og hvem, der ikke kan see det, maa have Muldvarpe-Øyne. Nogle vil nok sette den gyldne Tid længere hen; men disse Folk troer jeg gandske vist, forregner sig eller kan spaae. Men de game Propheter ere døde, og de nye har alle fornuftige Folk kun liden Troe til Denne Alder kalder jeg Guld-Alderen, thi det kan man føle og tage paa. O! du deylige og glimrende Alder! Mageløse Alder i Tiden, ja, du er ret en kostbar Alder. Den der nu vilde reyse bort, har ikke bedre Forstand. Man kan vel nu og da høre en og anden, at klage, at Sølv-Aarene enten ere udtømmede eller

stoppede; men disse ere kun saadanne, som hiin gamle Orgon, der aldrig kan faae nok. Hvad kan det vel skade, maatte jeg spørge, at Nisserne ere gaaede bort med Sølv-Knappene, Kroner etc. naar vi derimod lever i Guld-Alderen. Hvad kan der skade, at Guld: og Sølv-Støberes Tal formindskes, naar Sølv- og Guld-Trækkeses Tal forøges. Mon disse ikke kan trække en Sølv-Knap langt længere ud, og gjøre den langt anseeligere, end da den tilforn var kun en støbt Klump. Hvad nuttede vel en Ducat til, som laae stille og skiult i en silke Ducat-Pung? Ney, nu den udtrækkes og udstrækkes, kan den bedre sees, og indtager et langt større Rum. Man kan jo faae 2 Guld-Hatte Krampe og Knappe for een eneste Ducat? Hvilket mon vel være størst? enten Knappen og Krampen paa Hatten, eller Ducaten i Lommen? O! Enfoldighed! at vilde være misfornøyet og

20

tænke anderledes end Hoben. Men hvortil tiener dette Prælu dium? vil man spørge. Ak! mine Læsere! Pennen løber af Glæde; thi den tænker, at blive forgyldt i Guld-Alderen, og forvandlet til en Guld-Fier. — Men til Overkiolerne.

Et godt Stykke op i denne rare og dyrebare Guld-Alder lode man sig endnu nøye med at bære de i Sølv-Alderen sidst opfundne Overkioler. Dog brugte man dem kun gemeenlig til at reyse med, eller udi Regn-Væier, hvortil Hyrekudskene saa vel noget skievt.

Men saasom Verden allene er bestandig i sin Ubestandighed, saa bleve disse Overkioler ey heller bestandige. Vittighederne toge til, ligesom Gullet, og disse maatte endog vise sig paa Overkiolerne. Sye-Videnskaben havde nu og saaledes udbredt sig, at Klæde-Dannerne ved en mundtlig Underviisning kunde skabe nye Overkioler, altsaa var det nu i saa oplyste Tider ey saa vanskeligt, at faae de gamle Overkioler underkastet nye Forandringer.

Mine Hiertens Smaaherrer og Pudderhelte erindrer sig vel, hvilke fuldkomne Skabninger De for et par Aars Tid bleve, da saa mange af dem kiøbte ind i de saa kaldede Rottingotter. De mindes vel de allerkiøreste Rottingotter? Men jeg troer neppe, at nogen af Dem, eller i det mindste meget faa, veed Aarsagen til disse deylige Rottingotters Opfindelse; og det skal jeg give mig den Ære at fortælle Dem. Historien er denne:

En lille smuk Pige, som Solens Straaler havde gjort til en yndig Brunette; men havde Tænder saa hvide som Elphenbeen, uagtet Mad. Pompadours Tand-Pulver aldrig havde gaaet over dem. Denne lille kortskjørtede Pige kom just i Neglike-Tiden, og presenterede en Hiertens Smaaherre en Boket af Negliker. Han kiøbte ikke allene til Næsen, men endog til ZErmet og Brystet. Saasart disse bleve visne, søgte han sin smukke Blomster-Kræmmerske igien paa Amager Torv. Hver Dag saae man den lille Herre som en Neglike-Busk. Paris, saa var denne Smaaherres Navn, havde en levende Indbildnings-Kraft. Han var, som Neglikerne, i sin blomstrende Alder. Helena, saa hedde den lille

21

Blomster-Sælgerske, stod ham for Øyne Nat og Dag. Han besluttede, at blive den anden Paris, og faae Helena bortsnappet. Han overlagde med sin Brunette, at han vilde besøge hende en Aftenstund, dog uden at sige hende sit Forset. Men for ey at være kiendelig, lod han sig gjøre en mørkeblaa Overkiol, som den Nation bruger. I denne Dragt var han saa heldig i Tuusmørket at slippe ind til sin Helena, som lukte ham ind i en Stue. Men denne Pudderhelt havde forglemt, at disse Mandfolk slaaer ikke Pudder i deres Haar. Hvad skeer? En lille Dreng kom uforvarende ind i denne Stue, og da det var temmelig mørkt, syntes den lange blaa Kiol at være sort, og det hvide Hoved lod som en Peryk. Drengen gav et stort Skrig, slog Døren i, og raabte: at der var en Præst inde i Stuen. Gaardens Folk kom i Allarm, ingen torde gane ind i Stuen. Manden var net op ikke hiemme, og Konen troede gandske vist, det maatte være Spøgerie, og lovede høyt og hellig, at hun aldrig mere skulle slaae Vand i den søde Melk, eller Melk iblandt Fløden, ey heller forvandle den suure Melk til Kierne-Melk, hvilket hun pleyede at forrette i al Stilhed i denne Stue. Og saasom Præsten mange Gange havde formanet hende, at hun ei saaledes maatte bedrage sin Næste, men hans Formaninger havde været frugtesløse; saa troede hun saa meget vissere, at det maatte være noget Pydserie. Msr. Paris gik imidlertid med Hiertet i Halsen. Han saae ingen Udveye til at undgaae. Helena, som havde allerede læst en Hoben Romaner ved Kurvene i Kiøbenhavn, fandt paa saadan et Puds for at faae sin Paris ud af denne Klemme: Hun raabte uden for Døren, at hun vilde tage Mod til sig og gaae ind i Stuen, men hendes Moder og alle de andre skulde staae bag hende, naar hun aabnede Døren, og med lukte Øyne holde paa hende, i Fald der kom nogen. Dette gik rigtig an, og Paris, som hørde dette Puds, gik dristig ud. Alle lukte Øynene og krøbe bag Helena; de saae altsaa slet ingen; Men Moderen sagde, hun syntes, der kom saadan en slem Stank af Pomade og lugtende Bande. Da Paris saaledes var sluppen ud,

22

tænkte han ved sig selv: Helena raadte got, denne Overkiol,

skal, til Amindelse af hendes gode Raad, herefter hede Raadengot; men siden blev dette Navn, ved en snevlende Herres Udtale, der vilde efterabe et vist Folk, som langt fra kan lugte det Danske Brød, forandret

til Rottinggot.

See! mine hiertens Smaa Herrer! saadan en Oprindelse havde Deres Rottinggotter. Var det ikke en smuk Handel, saaledes at handle med Negliker? Jeg veed nok, en Deel af vore Tidens Mandfolk holder sig det for en Ære, at kunde bringe saadan Handel i Flor. Ja, den lille Neglike; Kræmmerske kom og til at florere Aaret efter. — Saaledes blev Rottinggotten, ligesom Saloppen, i Førstningen antaget for et Spøgelse. Forskiellen bestod allene deri, at Saloppen blev paataget af en firbeenet Abekat, men Rottinggotten af en tobeenet. Altsaa kan disse Fortællinger gaae lige op.

Paris var altsaa den første der bar bisse Rottinggotter, og altsaa var han en Mode-Stifter, og i sine Tanker et umisteligt Lem i Staten. Han beholdte dog ikke denne Mode for sig længer end han kom ind til Byen. Han lod sig see paa Øllhuuse og andre Huuse, og blev beundret i denne skiønne og magelige Overkiol, der i sær var meget tienlig for dem, som enten ingen Kiol havde, eller og havde spillet den bort, og ballancerede i Vesten. Saa mange, som endnu havde af de gammeldags Rokkelorer, eller blaa Reyse-Kapper, lode samme forandre til Rottinggotter, og strax vare de i Moden, og i deres Tanker gjorde ret artige Figurer i Verden. Kort sagt: Alt skulde nu være Rottinggotter, og alle, som vilde synes at være noget, skulde nu have Rottinggotter. Det var ret artig at see, hvorledes vort heele unge Mandkiøn paa en Tid af 8 til 14 Dage bleve ligesom forvandlede til Børn i Sloye-Kioler. Ja, det var ret lystigt at see disse barnagtige Karle.

Da man kom noget bedre op i Guld-Alderen, og Guldet tog til ligesom Sølvet tog af, fremkom paa Kraverne og omkring i Kanterne af disse Rottinggotter en, to til free Strimler Galoner, nogle as Sølv og nogle af

23

Guld. Da fik Rottinggotterne Øyne at see med. Ak! allerdeyligste Rottinggotter! ja, da begyndte de ligesom at gjøre Mirakler og stikke endeel svagsynede Øyne ud. Naar man kun havde saadan en Rottinggot paa med Guld eller Sølv-Rande, var det ligemeget, hvordan Underklæderne var; thi man saae kun den gang, ligesom endnu, til det Udvortes.

Saaledes forblev det da nogen Tid med Rottinggotterne, og det var got, saalænge man ey vidste af bedre. Dog kan man ikke regne Rottinggotternes Tid, i hvilken de florerede, længere end omtrent et par Aar. Thi da Guld-Aaren blev alt mere overflødig og man fandt paa den Kunst at trække det lidet overblevne Sølv saare langt ud, ligesom Guldet, saa udbredede disse kostbare Metaller sig endog paa Underklæderne, Best, Kiol etc. og, naar man da havde en Rottinggot paa, kunde den indvendige Kostbarhed ikke sees, og hvad nyttede den da til. Man var altsaa ilde brudt med disse Rottinggotter; thi lagde man dem af havde man ingen Rottinggot paa, og beholdte man dem paa, skiulte de gandske den kostbare Sølv- og Guld-Skrammerering. Jeg veed en, som da han ikkun havde faaet et par Guld-Knæbaand, kastede strax Rottinggotten, at disse Knæbaand kunde sees. Han spændte dem vel og 10 Gange, hvor han kom, at de des bedre kunde falde i Øynene; thi ellers maatte jo Guld-Aaren flyde forgieves.

Da vore Smaaeherrer saaledes svævede i Uvished, enten de skulde beholde disse Rottinggotter paa, som skiulte deres Guld-Aare, eller og kaste dem og lade alle see deres heele Rigdom, vaagnede en stor Lykke for dem, og en nye Forandring paa Overkioler, som de kunde behændig slaae til side, eller lade hænge aaben, naar noget af det Indvendige skulde sees. Og dette bliver en rar Hendelse for Overkiolerne.

En Fabrikør i Engeland havde støyet og drukket saalænge paa Wilkes Sundhed, at hans Creditorer befandt ham selv upasselig til at betale dem. De gjorde da kort Proces med ham; de toge, hvad han havde og hæftede hans Person for Resten. Da denne Fabrikør

24

saaledes fik god Leylighed i Slutteriet at spekulere (thi alle Wilkes Tilhængere, Pøbelen undtagen, vare vittige Hoveder og store Stats-Kyndige). I Førstningen spekulerde han vel paa at stiele sig ud af Slutteriet; men det gaaer ey saa vel an der, som andre Steder. Da dette altsaa var forgieves, henvendte han al sin Tænekraft paa at opfinde et nyt Slags-Tøy; thi han vidste af Erfarenhed, hvor lykkelig den Fabrikør var, som opfandt et nyt Slags Tøy. Efter at han en Aftenstund havde, paa Wilkes Sundhed og Velgaaende, tømnet et par Kander Londoner Porter Øl (thi det tillades og der i Slutteriet at stille sin Tørst, ligesom andre Stæder) faldt han i en dyb Søvn, og, saasom han nyelig havde siunget et par Drikke-Viser Bakko til Ære, syntes ham i Søvn, at Bakkus fremstillede sig for ham i en Overkiol af gandske usædvanligt Tøy, som var løst og blødt, at det meget beqvemt kunde lade sig trække over hans tykke Mave. Samme Tøy var af en dunkel og mørkebrun Kolør, at Viin- eller Ponce Pletterne ey skulde kunde kiendes. Paa denne Overkiol vare og smaa bitte runde Opslage, at de ey skulde slaae Viinglassene om, eller hænge ned i Ponce-Bollen. Saaledes var alting paa det bekvemmeste dannet paa denne Overkiol. Fabrikøren drømte tillige, at Bakkus nærmede sig til ham, trak sin Overkiol af, og iførte ham den, sigende: I dette nye Slags Overkioler skal du blive en rig Mand, og derpaa forsvandt Bakkus. Fabrikøren opvaagnede i Glæde, og troede tillige, at han havde havt en Aabenbaring af Bakkus i Søvn, som han saa trolig dyrkede vaagende. Han besluttede, at sette sin Drøm i Verk, og var saa lykkelig, endnu samme Dag at treffe Akkord med sine Creditorer. Han forfærdigede et

Stykke af dette nye Slags Tøy; lod sig strax en Overkiol sye efter den, han havde seet i Drømme. Men da Fabrikøren var, som sagt, fattig, fik han ey Raad til, at lade den foere med Rask eller Skalong, og det er Aarsagen, at ingen af disse Qverkioler ere foerede indtil denne Dag. Neppe havde han faaet den fra Stræberen, førend han indfandt sig med denne Overkiol paa i

25

alle de talrigeste Klubs i London. Denne Overkiol fik et almindeligt Biefald. Alle roeste Kuløren, hvorpaa Øllog Ponce-Pletterne ey vare kiendelige, og de smaa runde Opslage anstod alle meget vel, saasom de ey vare til Hinder blandt Flasker og Glas. Dette Slags Tøy kaldte Fabrikøren Bøf, og Overkiolen gav han Navn efter sig selv, og kaldte den Frokke; men Navnet er siden bleven forandret til Frakke; Men Frokke var Opfinderens Navn. Alle skulde nu have saadan en Frokke og Fabrikøren kunde ikke forfærdige saa meget Tøy i Førstningen, som han kunde afsette. Han betalte altsaa sine Kreditorer, og inden en kort Tid blev han altsaa en rig Mand. Saadant et lykkeligt Udfald havde denne Drøm og man kan sige at denne Fabrikør kom sovende til sin Lykke, ligesom en Deel andre.

Hidtil vare dog disse Overkioler uden Slag og Krave; men atter vederfoeres Overkiolerne en nye og rar Hendelse: De Engelske Kiøbmænd indsaae snart Farligheden af disse Overkioler. De mærkede, at de vilde være til stor Hindring i at afsette andet Klæde, efterdi man kun slængte en Frakke paa sig og dermed var man iklædt. For da nogenlunde at raade Bod herpaa, fandt en Kiøbmand paa, at lade sette et stort Overslag paa Halsen, saa stort, at det kunde bedække ey allene Skuldrene, men endog den halve Ryg, hvorved man altsaa behøvede 1 a 2 Alen Tøy mere. Neppe blev denne Overkiol med Krave seet i en stor Klub, førend alle skulde have Overslag og Krave paa deres Frakker. Og der fortælles for en Sandhed, at en eneste Kræmmer solgte paa en eeneste Dag nogle tusinde Alen Toy til bare Kraver og Overslag paa Frakkerne. Og i denne Skikkelse forblev Overkiolerne eller Frakkerne i Engelland.

Hvem som kiender Engelskmanden, veed og, at det er hans Hovedsag, at faae sine Vahre afsatte til fremmede Steder. Det varede da ey længe, førend de fik nogle Dusin Overkioler indpakkede hos en Skipper, som havde brav mange forborgne Luger og Giemmer i sit Skib. (NB. Disse Overkioler vare endog syede; thi Engelskmanden vilde endog unde deres egne Skrædere Sye-Løn-

26

nen. Denne Nation vil, ligesom Hollænderne, gerne arbeyde for Fremmede.) Disse Overkioler vare og saa heldige at slippe ind i Kiøbenhavn, uden at blive grebne, og ved dem, lader det som, heele Kiøbenhavn blev lykkelig. O! allerkiereeste Overkioler! værer velkommen! Tak skee Snighandlerne, som saa troelig seer paa Stadens Beste. Aldrig har de nogen Tid tilforn sat saa mange Hænder i Arbeyde som denne Gang, da de dog ellers ere Aarsag til, at saa mange Hænder ligge i Skiødet og sukke om Brødet. Hr. Snighandler, som en kyndig Mand i denne Negoce, fik saadan en Søgning til disse Engelske Overkioler eller Frakker, og man stormede til hans Huus i saadan Mængde, som, naar Pøbelen sværmer om de Huse, hvor der ere ankomne fremmede Dyr, saasom Biørne, Abekatte, Liniedandsere & c. O!

allerkiereeste Overkioler raabte man: see, hvor bløde, see, hvor tette, nette og lette de ere! Prisen paa disse Overkioler var 10 Rdlr., og dem gav man med Kyshaand. Den kyndige Snighandler forstod Knebet. Han lod sig betale. Han vidste, hvor forpikkede man er paa alt Nyt, i sær, naar det er kontraband. Han pløvede got med andres Kalve, og inden aatte Dage var alle Overkiolerne afsatte, uagtet han ey torde hænge Skildtet ud; men Liebhaberne maatte spørge sig frem.

Denne Afgang paa de nye Engelske Overkioler, og de flittige Spørsmaal efter samme, gjorde vore Kræmmere opmærksomme. De satte strax vore Fabrikører i Arbeyde. Man betog snart Snighandlerne Fordeelen. Vore Fabrikerer gjorde snart samme Tøy efter, og det, som endnu var bedre. Det gaaer med os, som med de gamle Græker, der først fik deres Videnskaber fra Ægypten og andre Steder; men siden raffinerede de dem og bragte dem til Fuldkommenhed. Saaledes ere og disse Engelske Overkioler hos og af os bragte til saa høy Fuldkommenhed, som den menneskelige Vittighed har kundet udbringe det til denne Tid.

Til Beviis paa at vore Fabrikører ere ligesaa dygtige som de Engelske, vil jeg allene anføre en 34 Sorter Tøy til Overkioler, som i en Tid af et Aar ere komne

27

for Lyset fra vore egne Fabriker, alt til Overkioler, nemlig:

72, Kaneel-Brunt.

IV,

CO.

DT.

cd

mg"

> 4.

25.

36,

27.

1. Dos.

2. Mmkearaat.

3, Lysigratt

4. Saksisk Grønt»

5. Sela-don dito.

6. Ponce Rød.

Carmosin dito.

QG Rosen dyd.

9. Koler diro Bøf.

27. 10. Krav: MSN. r r. Mørkeblaae. 28.

12. Lyse dito 29.

1Z. Sachsiffdito Zo.

14. Violet. Z I.

15. Lavendes. 32

16. Mørkebrunt 33*

17. Lvsebrunt. 34

Schian Kolør. Leverbrun.

Mørk Kolar de Yu. Mellem Kolør de Lu. Lys Kolør de Lu. Koler de Prince.

Fisk Kolør.

Columbine.

IV,

Popegoye Kolør.'

Pommeranh Guultt

Drandguult.

GyldenGuult.

Citron-Guult.

Melke-Hvidt.

Perle Hvidt. a E

7. Derforuden utallige Slags Mellem-Kolører, som bedre kan sees, end beskrives. Ja, man forfærdiger endog

Vadmel til Overkioler, saa at alle kan blive vel forsynet med Overkioler fra vore egne Fabriker. O! gid man vilde lade sin Nøye med vort eget!

Man veed, at de Engelske Overkioler, som her først kom ind, saae ud, som de kunde have været brugte og baaret i den eenfoldige Jern-Alder. De vare jo uden mindste Prydelse og Kostbarhed af Silke, Fløyeler, Sølv og Guld. De bleve kun i Førstningen brugte i deres egentlige Hensigt, naar det enten støvede eller regnede. Men man lærte snart, at forhøye deres Værd, og brugte dem til Hæders, ja, til Masquerade selv; men endnu mere, som satte Overkiolerne i Anseelse, og dette var en besynderlig rar Hendelse for Overkiolerne. Historien er denne:

En Smaaherre, som i den prægtige Guld-Alder kaldes et vittigt Hoved, eller, som andre udlægger det: En Fruentimmer-Karl, havde en Dags Tid gjort en Skov-Reyse med sin Phillis en Phaethon. De havde

28

23

fornøyet sig overmaade vel i det Grønne, og taget en allerkiereste fortroelig Afsskeed med hinanden uden Nørre Port. Denne behagelige Samling om Dagen stod Smaaherren endog i Tankerne om Natten i Søvn, da han drømte om sin Phillis, (Nogle vil sige, at han drømmer og om hende om Dagen). Han syntes, der kom ham et Fruentimmer i Møde. I Førstningen vidste han ey andet, end det var et Gienfærd fra de Dødes Rige fra den Tid, Fruentimmerne bare de meget store Modester; thi han syntes, hun havde en forskrækkelig stor Modest paa. Men da hun kom ham nærmere, blev han vaer, at det var hans allerkiereste Philles, i en Engelsk Overkiol, hvorpaa Kraven eller Slaget var bebeklædt med blaat Fløyel. Over dette allerkiereste Syn springer han op i Søvn og vilde omfavne sin Phillis; men i dette søde Raserie vognede han, i det han stødte Panden imod Senge-Stolpen, som han da saae, han holdt i sin Favn, i Steden for sin Phillis. Neppe var denne Smaaherre kommet til de halve af sine Sandser, førend ham meget dybsindig overveyede sin Drøm. Han tænkte, denne søde Drøm maa vist betyde meere end Drømme i Almindelighed. Jeg vil ligne min Phillis i Alt. Kniplings Manchetter har jeg ligesom hun; Jeg har Spænde paa Brystet, ligesom hun har Kors, jeg bærer en lugtende Flaske i Lommen ligesom hun. Jeg maa og ligesom hun, viiste sig i Drømme for mig, have et blaat Fløyels Slag paa min Overkiol; thi lad være det var kun en Drøm, saa troer jeg dog gandske vist, at Phillis maatte vel kunde lide en Overkiol med et blaat Fløyels Slag. Saaledes raisonnerede denne Fruentimmer-Karl med sig selv, og hvem vil nægte, at han jo raisonnerede som en Smaaherre. Han havde ikke læst sin Morgen-Bøn, førend han havde havt 2 Bud efter sin Stræder. Denne tjenstvillige Mand kom og løbende, som han havde skiaalet sine Been; thi han vidste forud, at Hr. Leander, saa var Fruentimmer-Karlens egentlige Navn, havde opfundet noget nyt til Klædernes Forandring. Han kom derfor krybende meget sagte ind i Forværelset, og da Hr-Leander lukte sin Dør op, skrabede den anden saa langt

29

ud bag til, at han havde nær faldet ind ad Døren paa Næsen. Han fik da Ordre at han inden 2 Timer skulde overtrække ham Slaget paa hans Overkiol med blaat Fløyel, og bringe ham den; men han maatte for al Ting ingen lade see denne Nyhed. Skræderen fløy af Sted som en Vind, og kom inden den fastsatte Tid tilbage med det blaae Fløyels Slag paa Overkiolen. Hr. Leander kyste Stræberen, denne bukkede saare dybt for Æresbeviisningen, og kunde ikke noksom beundre Hr. Leanders fiine Tænkekraft.

Hr. Loander meget vel tilfreds med sig selv, betragtede sig nogle 20 Gange i Speylet, og derpaa aflagde Besøg hos hans Phillis. Aldrig var han blevet saa kierlig modtaget tilforn. Phillis kunde ikke noksom rose denne rare og usædvanlige Opfindelse, og havde nær besvimmet af Glæde og Beundring, da Leander havde fortalt hende sin Drøm, som den, der gav hannem Anledning til denne rare og kostbare Opfindelse. (Thi Drømmes Fortælling er og en væsentlig Deel af disse Smaaherrers Discourser) Hr. Leander holdt paa sin Pande, som han stødte paa Senge-Stolpen; men Phillis trøstede ham med nye Forsikkring om sin Troeskab, og gav ham de allertydeligste Beviser derpaa, med de kraftigste Forbindtligheder. O! en lykkelig Hendelse! Hvad kan dog en Frakke med et blaat Fløyels Slag eller Modest ikke udrette!

Hr. Leander, stolt af sin Lykke, tog herpaa Afskeed. Og saasom hans Forretning er, at gaae op og ned af Gaderne, paa Volden og i Haverne, saa blev han ey heller noget Sted borte den Dag; men som en Seyerherre gik overalt for at lade sit Seyervindings-Tegn see. Han fortalte alle sin lykkelige Drøm, og blev beundret af sine Ligemænd og Monfrerer. Og inoen Aften saae man endnu røde, grønne, violettes etc. Kraver eller Modester paa en stor Deel af vore Fruentimmer-Karle.

Endnu mødte Overkiolerne de allerdeyligste Hendelser, som satte og bragte dem til den allerhøyeste Fuldkommenhed i vore gyldne Tider. Og ligesom det ene Hiul driver det andet i et Uhr eller andre Maskiner, saaledes

30

drev ogsaa en Opfindelse den anden, og satte alle vore Smaaherrers Tænkekraft i en ret levende Gang. (Dog

ey at sige, at de ere blotte og bare Maskiner.)

En anden Smaaherre (jeg undseer mig næsten ved at sige, ar han var en Haarskiærer-Dreng) kunde ikke, uagtet han endog havde faaet en rød Fløyels Modest paa hans Overkiol, tilvinde sig nogen besynderlig Gunst hos sin Amacia. Han spekulerede derfor paa, hvorledes han endnu kunde forbedre sin Modest og følgelig give sin Overkiol endnu en nye og vigtigere Anseelse. Og da han nyelig havde faaet nogle gamle Galoner til Foræring af en lille Herre, som han var saa lykkelig at akkommodere tilpas, en Dag, han skulde staae Fadder; saa faldt det ham ind, at disse Galoner vilde klæde net paa hans røde Fløyels Modest. Han fik derfor en Skræderdreng til at sette ham denne Rad Guld-Galon om sin Modest, med Løfte, at han derfor skulde akkommodere ham paa hans Confirmations-Dag. Neppe lod denne bitte Smaaherre en Søndag efter Aftensang sig see for sin Amacia, hvor hun dandsede uden Bester-Port, førend hun løb midt ud af Dandsen, og raabte: Ja, ja, ja! og fra den Tid blev hun ham altid troe, naar de vare eene to.

Saadanne lykkelige Erobringer rygtedes snart over heele Byen. Nogle satte endnu en Rad Guld-Galon, og andre 2 til 3 Rader Guld- eller Sølv-Galoner paa deres Modester, alt ligesom deres Fæstninger vare stærke at indtage. O! seyervindende Overkioler! o! lykkelig forandrede Overkioler!

Nu skulde Adam, Noæ, Odin og andre saadanne gamle Karle see op. Hvor vilde de ikke beundre vore Tidens Opfindelfts-Aand i Guld-Alderen. Ja, jeg tør sige: at Adam ikke torde eller maaskee ikke vilde kiende vore Smaaherrer for sine Sønner. Noæ vilde tænke,

de vare et Slags Skabninger avlede i de Skielfisk eller Snegle der hang fast ved hans Ark, ligesom nogle endnu holder for, at der voxer et Slags Ender paa Træer, eller udklækkes af et Slags Skielfisk, som Østers. Odin, troer jeg, vilde mokere sig over dem, og Holger Danske ansee dem for Lilleputte Men lad disse gamle Karle

31

tænke om vore Smaaherrer og Fruentimmer-Karle, hvad de vil, disse tænker dog altid vel om sig selv. Og at de dertil have de gyldigste Aarsager, kan man see af deres frugtbare Opfindelser, som de lader see paa deres Overkioler, og som enhver ved Beundring kan see af de mange forskellige Sorter. Jeg vil alene, for at overbevise dem, som ere saa blinde, at de ikke kan see disse Smaaherrers indbildte Fuldkommenheder, nævne nogle Sorter Overkioler:

i. Overkioler med Slag eller Modest af samme Tøy og uden Prydelse men allene til Nytte.

dito med Morkeblaa Fløyels dito dito med Lyftblaa Fløyels dito dito med Mørkeblaae Tastes dito dito med Lyseblaae Tastes dito dito med Mørke grøn Fløyels dito dito med Lysegrøn Fløyels dito dito med Mørkegrøn Taftes dito diko med Lysegrøn Taftes dito

Pe

AS

4-

5.

6.

7-

Ge

9.

i o. dito med Mørkerød Fløyels dito n. dito med Lyserød Fløyels dito 12. dito med Mørkerød Tastes dito iz. dito med Lyserød Tastes dito

14. dito med Mørk Violet Fløyels dito

15. dito med Lyse Violettes Fløyels dito

16. dito med Mørk Schiang Schiangs dits

17. dito med Lys Schiang Schiangs dito

18. dito med en Guldlidse omkring

19. dito med en Sølvlidse omkring

20. dito med en Rad Guldgalon omkring

21. bito med 2 Rade dito paa dito dito med 3 Rade dito paa dito dito med i Rad Sølvgalon paa ditdito med 2 Rade bito paa dito dito med Z Rade dito paa dito 22. 23. 2, 25

22.

23.

2,

25

26. dito med sorte Fløyels Modesten

32

O! hvilke mange deylige Forandringer! skulde der være glemte nogle, forsikkerer ieg, det er skeet imod min Villie og af Mangel paa Kundskab. Men vilde de, hvis Modester her ere glemte, indberette mig samme, skal de blive anførte i det andet og tredie Oplag: thi dem ønsker jeg snart at kunde gjøre.

Nu maatte vel nogen spørge: Men hvortil nytter dog disse store Slag og Modester, der bedækker Skuldrene og den halve Ryg? Hvad? Er det at spørge om? Klæder de ikke ligesaa smukt, og ere ligesaa nødvendige som Poserne i vore Salopper, hvorover saa mange blandt de kiere Mandfolk har opholdt sig, især den spidsfindige Karl, der skrev Saloppens Hendelser. Men dersom disse Modester vare endda aabne, ligesom vore Poser, saa kunde de, efter mine Tanker, være endnu til større Nytte; thi da kunde de fiine Smaaherrer jo i Regn og Storm let trække dem over deres lille Smule Hat og deres allerkiere store Haarløkker, saa samme ey skulde tage Skade. Hvo veed, om man ikke tør betiene sig af mit velmeente Raad? O! hvor vilde det glæde mig, naar jeg i Regnveyr sad ved min Sye-Ramme for Vinduet, og saae vore hiertens Smaaherrer at løbe med Posen over Hovedet! Ja, jeg vilde i Sandhed lee af Glæde.

P. S. Om vore Han-Fruentimmer taler jeg ikke et Ord. Ingen kan derudi fortænke mig, efterdi jeg er selv et Fruentimmer, og selv har Frakke og Skiørt. Men som en Hun-Skribent skiuler jeg mit Kiøns Forfængelighed, ligesom Han-Skribenterne skiuler deres Kiøns. — Men - - -

1

**En Skrivelse fra
Caroline,
Mamaes eneste Datter, til
Pastor Fido hendes Skrifte-Fader.
Velærværdige Hr. Pater!**

Dersom jeg Fulde besvare Deres Skrivelse

saaledes som De kunde ønske det, da

skulde Kiøbenhavn ikke længer være Dydens Klippe og Rigets Røver-Kule. Jeg svær Hr. Pastor paa, at jeg meer end een Gang har sukket over Mama, at hun har ladet mig vide, at der var et Kiøbenhavn til. Kunde jeg ikke gjerne have levet, uden at vide saa meget af Jord-Beskrivelsen, at Lasters Boelig var Hoved-Staden i mit

Føde-Rige? Kunde jeg ikke gjerne have Dødt, uden at sætte min Dyd paa Prøve i det Sællandske Helvede?

2

De onde Aander med Strusfiær i Hatterne samlede sig omkring mig, da jeg kom her til Hoved-Staden, som Spy-Fluerne om en frisk Lamme-Fjerding; alt dette vidste Mama og en Klat til; thi hun havde selv lagt for Anker her i Byen i hendes Jomfrue-Dage, og var bleven Mama tiligere, end hun havde ventet. — Skulde hun nu være saa sindrig, eller rettere sagt, saa sindløs, at vente i sin Datter en stoisk Følesløshed, da hun selv havde viist en epicureisk Følsomhed? Eller skulde det være en Følge af den moderlige Omhue, at udsætte sit Barn paa det usikkerste Sted, og iblandt de fineste Kiendere af Fruentimmer-Ansigter, for at hærde den datterlige Dyd? — Ney; en nitten Aars Piges Philosophie tillader hende ikke at troe sligt.

Jeg maae meget nærmere troe, at min Mama vilde ikke have den Tort, at hendes Datter skulde være dydigere, end hun: det var ogsaa imod den naturlige Sympatie, siger man, hvis en from og lydige Datter ikke var sin Mamaes Abe, lige indtil midt i Lasterne.

De begriber selv, Hr. Pastor! at jeg og enhver Datter troer vores Mama at være infaillible i alle Stykker, i sær i Nat-Bord-Videnskabet: denne Sætning er alle Mamaerne ansvarlig for Døttrenes blinde Lydighed; og de tør kuns spøtte paa tvers og gabe paa langs, og der skal ikke være en Datter i Stuen, naar

3

den naadige Mama seer sig om, som jo som den snildeste Abe vil spørre og gabe; Dette kaldes Lydighed paa Moden, Nat-Bord-Lydighed, det er at sige, Narre-Lydighed.

Dr ønsker, Hr. Pastor! at vide, hvordan jeg lever, men De venter ikke det, De vil faae at vide. — De vilde behageligst erindre, at da min Moder sendte mig til Kiøbenhavn, var jeg heel smuk, og skal jeg troe mit Speyl, da maae jeg sige, at jeg var for smuk; og vil Hr. Pastor endnu have vissere Prøver paa, at det er ikke Egenkierligheds Sprog, som jeg tager, da vilde De erindre den Eftermiddag, da min Beste-Mama, Lieutenanten og jeg vare hos Dem; — husker De i det blaae Kam-, mer paa Taburetten ved Sengen — ja jeg vil ikke fortænke dem, Hr Pastor; — den gamle Kone! — den gamle Kone! — det er sandelig en fiin Fristelse for en ung Præst, at have en gammel Kone; men hvad gjør man ikke for det kiere Brød? — Altsaa, Hr. Pastor, er De selv overbeviist om, at jeg var brav smuk, da man sendte mig til Kiøbenhavn

Der Huus, hvor min Mama satte mig af udi, og hvor jeg endnu er, vrimlede af lutter Smaa-Herrer med rindende Øyne og fattede Munde af lutter Fruentimmer-Appetit; iblandt disse Lækker-Sultne var der een, som soer paa sin Fransk, at jeg havde et Par forbandede søde Øyne: — denne lille Herre var

4

vist nok meget grov forliebt, ellers Havde hans Kisbenvahnske savoir-vivre knap tilladt ham, at vove dette Udtryk; jeg viiste ham et Par Øyne, som og en habil Poet skulde have lagt mangt et smukt Tillægs-Ord paa Pine-Bænken for, før han skulde have truffen det beqvemmeste til at udtrykke den Væmmelse, Foragt og Vrede, som denne Smaa-Herre reyste i mit nye og spæde Hierte: jeg gjorde et Par Skridt tilbage, og hans kiere Øyne havde ikke andet at trøste sig ved, end min Ryg, hvor han formodentlig traf nogle Smaa-Feyl efter hans Begreb, siden han skreeg med en utidig Skogger-Latter: morbleu! hvor stor Forskiæl er der ikke paa Skræder-Saxe, en skiær en Skiønhed til paa tverts, en anden paa langs, dernæst fløytede han to og tyve Gange (med bonns grace sagde man) og forsvandt som en Vind tilbage.

Min Madame, som hver Dag arbejdede paa, at give mig et Udseende, som man paa Hoved-Stadens Sprog kalder galant, (paa Jydsk forhoret eller hoeragtigt) soer, saa det rystede i Bøylerne paa hendes Sæt, at en halv Times Omgang med den nyelig forsvundne Smaa-Herre hialp mere til at danne en ung Skiønhed, end alle Mamaernes og Grand-Mamaernes Vendinger i Provintserne.

Celadon,, den lille opvakte Herre, mødte hver Dag ved vort Bord, for ar sætte Smag

5

paa min Madames Retter. Naturen havde givet ham et særdeles smuk Anlæg til at tømme Flasker; hans hurtighed, i denne fugtige For» retning, lignede en Tasken Spillers Færdighed, i at nedsluge ufordøyelige Ting; hans Maade, at drikke Sundheder paa, var meget rørende og heftig; thi hver Glas Win blev ledsaget til sit Hvile-Sted under en Sang af lutter Tver-Toner, og, efter mit Gehør, græd den lille Herre meget artig efter Takten; hans Heftighed i at klinke ved Skaalerne kostede mangt et ærlig Glas Livet, hvilket min Madame kaldte en Cavalier-Nidkierhed og dyb Respect for Sælstabet. Hr. Pastor undrer sig maaskee, at jeg opholder mig saa længe ved Beskrivelsen af Hr. Celadon: men De maae vide, at just denne lille Herre er Hoved-Personen i den hele Tragoedie Hr. Celadon, som hele Kiøbenhavn erkiender for en stor Menneske-Ven, er just den, som har forvoldet, at jeg endnu bær kiendelige Prøver paa hans Menneskelighed: hans Hoved-Hensigt er, at see Familier formeret, og derudi viser sig en meget tienstagtig lille Herre. Min Madames Jomfrue Datter

og jeg vil snart komme til at erfare, om vi skal være Hr. Celadon eller en anden forbunden, hvis vi med første blive to- eller tre-dobbelte. Den flittige Opvartning, som han viser i vort Huus, vidner om hans Tienstægtighed, og hvis han ikke havde nogle besynderlige slemme Vanner, som for

6

Exempel: at skose Fruentimmerne, at tømme for mange Flasker, at krølle vores Lintøy, at overvælde os med Complimenter og Artigheder, som for Exempel: at kysse os, at klappe os, at tumle os, at opholde os for længe om Aftenen, naar vi vil til Sengs, med høyst-komiske Handlinger, saa var han virkelig et artig lille Menneske; og sandt at sige, Hr- Pastor, at være allene med ham, er virkelig noget artig - Han har ofte saa travelt, som en brav Soldat, der indtager Fæstninger, og kierer sig ikke om, at hans Manskietter saer ulægelige Blessurer, og hans Haar kommer til at sidde Syd-Syd-Vest, naar hvert Haar skulde præsentere Magnet-Naalen.

Veed De hvad. Hr. Pastor, her falder mig en smuk Tanke ind, som De selv skal fornøye Dem over: I gammel Dage vare Præsterne som Bussemænd for en stakkels Jomfrue — faldt hun baglænds om, og stødte sig, saa kunde Præsten ikke reyse hende, uden ved Hielp af nogle Sententzer og Sprog, som han lænkede sammen og deraf gjorde en Kiede, at reyse hende med; nu omstunder er saadam Tøy ikke mere til, nu kan man snakke lige saa fortroelig med en Præst, som med Maren Jordemoders, og lad være, Præsterne nu omstunder forstaaer deres Catechismus bedre end i fordum Dage, saa opremser de ikke engang saa meget som: Hør mig, du Pav, jeg være vil din Pestilens

7

mens jeg er til & c, naar de eve under 4 Øyne med et smukt og uskyldigt Pige-Barn.

Her af seer man, Hr. Pastor, hvor snild Verden nu er, frem for før: I gammel Dage lyste Præsterne Forbandelse over dem som legede med Kort, nu ere de selv de, som proponere Korten-Spil, det ekle og kiedsommelige Korten-Spil, naar Kiedsomhed i et Selskab begynder ar yttre sig; ja, Hr. Pastor, hvad skal vi sige? Vi og Verden ere underkastede Forandringer; enten vi ere Piger eller Præster, saa ere vi dog Mennesker, og Skrøbelighed boer lige saa vel under en sort Kiortel, som under et Kammerdugs Forklæde. Hvad vi ere i superlativo, kan de Geistlige være i positivo og comparativo; derfor lad os kun see igiennem Fingre med hinanden, Hr. Pastor, lige saa got først som sidst; men jeg vil igjen begive mig til, at fuldføre Hr. Celadons Skilderie.

Der er endnu nogle General-Træk i mm lille Herres Handlinger, som Hr. Pastor vil høre med Lyst: saasom Hr. Celadon har mange Fruentimmer-Hierter i sin Magt, og kan behandle dem som lutter Klumper Vox, saa benytter han sig og af disse Lamme-Siele paa det fordeelagtigste for sine Lyster. Det er ogsaa disse tamme Kreaturer; som opholder ham; thi at gifte sig, er en forsoeren Gierning hos vor Celadon: han dandser net, ja saa net, at han synes, at træde paa Gløder i steden for paa

8

Sand; han spiller paa Claveer paa en Maade, som forskaffer Folk de sødeste Drømme: han synger forunderlig vel, naar man undtager et Slags hulkende Graad, som vor Sanger kalder Opera-Triller; for Resten er han Heel fordeelagtig skabt, og Hr. Pastor skulde glæde sig ved, at omgaaes ham. Dersom min Mama endnu besøger Dem i Deres Studere-Kammer, da udbeder jeg mig den Grace, at Hr. Pastor vil læse dette Brev for hende, og intet stal glæde mig mere, end at hun derved maatte blive noget ydmyget: jeg maae forlade Pennen, Da jeg har en liden Lyst-Reyse at gjøre; Reysen er fra mit Senge-Kammer, i Følge med min Madames Jomfrue Datter til Hospitalet. Farvel, Hr. Pastor.

Den snurrige Caroline von Was.

Jomfrue Dorimenes

hastige Giftermaal.

Nu er vort Huus ret en Samle-Plads af Løyer: Jomfrue Dorimene, den kielne, den snevre Pige, Mamaes Kieiedegge, er nu forvandlet til et Fruentimmer af en besynderlig Førlighed. Hendes røde Kinder har stiaalen sig bort, og en blaa Skattering indfatter hendes Øyne; det frekke Muntre, som hendes Til-

9

bedere tilforn traf i hendes spillende Øyekast, kan hun ikke mere indhente for hentes Speyl, og mangt et stakkels Speyl er bleven radbrekket, som ikke har vildet viist sin forrige Lydighed; hendes Udseende for nærværende Tid er som et Bager-Barn, der har spist for meget Hvede-Brød, og hun seer ud, som hun skulde blive et Offer for en heflig Orm-Feber.

Ja, des værre! det stakkels Barn fik for tilig Orm i Maven. Nu spadserer Piller, end» og af den smukkeste Ziir-Forgyldning, igiennem hendes Mave med største Ligegyldighed. Men hvad vil man undre derover? Enhver har jo sin Orm. Een har den Orm: at faaer han ikke et rigt Arve-Gods, saa vil han med første hænge sig selv; en anden: at vinder han ikke i Lotteriet den sidste Trækning, Da vil han drukne sig selv. Hvorfor skulde da ikke ogsaa Jomfrue Dorimene have sin Orm. Hendes Orm er, at hvis hun ikke kommer i Brude-Sengen inden fire og tyve Timer, da vil hun reyse til Evigheden, og forklage hendes Mama. Men Sagen skal gaae af uden Mord og Manddrab; thi jeg veed nok, at vidste Mama, hvordan lille Dorimenes Klæder kryber ind, vilde hun uden Tvivl bestille Jomfruen enten en Skræder eller en Brudgom; den sidste var uden Tvivl den beste; thi han vilde vist nok forrette bet beste, og maatte Jomfrue Dorimene faae den, jeg har bestemt hende, da skulde hun ikke luske ham bort for et Dosin Skrædere. — Ak! hvil«

10

ke forunderlige Forandringer gaaer der ikke for sig hos et ungt Pige-Barn, naar hun føler, at hun kan giftes, og hun ønsker, at hun maae giftes. I steden for Jomfrue Dorimene tilforn om Søndagen læste en fjerde Part af Evangeliumet og en Ottendeel af Epistelen, saa spiller hun nu paa sit Claveer, under mange forliebte Taarer, en Arioso, som hun selv har componeret, og hvortil hun ey har funden en begvemmere Text, end disse Ord, som hun veed ar trekke ud i en Pokkers Tid; hver Søndag ere Ordene disse, som følger: Det er ikke godc, at Mennesket er allene; og naar hun kommer paa det Ord allene, saa synes hun, at gispe og klynke, at hulke og hyle, at hvisle og bæve, at lee og trille alt paa eengang, og ved Slutningen af dette musicalske Raserie raaber hun, som i en forliebt Andagt: Ach! ar Damon hørde denne Trille, og tog den til Hierte.

Nu i dette Øyeblik sprak Bylden; prægtig! — Mama er paa Landet — der er ingen hjemme, uden Dorimene og jeg. — Ak! hvilken deylig lille Dreng; han seer ud som Melk og Blod; med i hvor deylig han end er, saa maae han dog finde sig i, at hans første Vugge er en Æske: nu løber jeg ad Byen til med ham; han skal snart blive sat paa frie Fod, — jeg er Heel glad, at jeg ingen Ordre har faaet, at gjøre ham til en lille Moses. — Nu er han i gode Hænder, han skal snart skyde sig op, som en Asparges; men jeg maae hiem til min nys-

11

gjorde spæde Barsel-Kone. — Ak! nu skal de høre noget forskrækkeligt. Da jeg kom tre Skridt nær vor Huus, kunde jeg kiende paa de brogede Kaal-Orme, vor Madames Tienere, at hun var kommen hiem; jeg spurgte den snilde Vulpin, som er en indfød Fransos, og Mas damens egen Tiener, om der var sandt, mine Ahnelser sagde, at Fruen var kommen hiem; ja, svarede han, der er alt for sandt. Fruen drømte i Nat, at hendes Frøken Datter indbød hende i Dag, at staae Fadder til hendes lille Søn, som krøb nyelig i Æsken, men Fruen mærkede nok, ar hun kom for sildig, er derfor til Sinds, at foretage sig en anden Lyst-Tour om nogle Timer, saa snart en Præst har expederet Frøken Dorimenes og Cliartes Hænder. Han er alt kommen, man venter kuns paa Brudgommen, som, man troer, har gjort sig usynlig. Himmel! hvilken Tidende! men hvad sagde Fruen til Dorimene? hendes Indgangs Tale var smuk og kort, saaledes som følger: Nu min lille Datter! der maae jeg bekiende; du er en expedit Glut, din Moder maatte anderledes til, da hun første Gang kom need med to Tvillinger uden hendes Ægte-Seng; saa har Mama ogsaa faaet Børn uden om, sagde Frøkenen; o ja! en Deel, min søde Datter, sagde Fruen, og Frøkenen brød ud i en Andagtsfuld Tone: Himlen skee Tak for sin velsignede Frugtbarhed hos Moder og Datter, og for Sagens galante Udfald; jeg tænkte, at Mama blev vred for

12

dette ustyldige Spas imellem Cliart og mig, men jeg har regnet feyl; jeg mærker, at Mama veed at leve. Ja min Datter, til Beviis herpaa, saa er Præsten alt her, har du Barne-Faderen i en Krog, saa lad ham komme frem, at jeg kan belønne ham, og gjøre ham til Brudgom. Jeg kiendte en anden Fransos, en frisk Fætter; jeg spurgte Dorimene, om jeg skulde hente ham, at ikke Præsten skulde gaae bort med en lang Næse; thi Msr. Cliart var og blev usynlig — o ja ma foi skreg Frøkenen, henrykt af Glæde; en skal jeg have, kan være det samme hvem, naar han kun har Cliarts Videnskaber — Den nye Brudgom er kommen, nu staaer der unge Brude-Par for Præsten, og Brudgommen Hr-Paladin soer par Di si fait, at han vilde ikke gjøre en sur Mine, fordi han fik en Brud, som viiste ham Prøver paa, ak end« og er Dansk Fruentimmer forstod at leve, og viste sig en lydig Efterfølgelske af de Franske Moder; man vil sige, at de Danske Fruentimmers kierlige Hierte og Godgiørenhed skal være den vigtige Aarsag, Hvorfor Dannemark er velsignet med saa mangan Fransk Yngel, og hvorfor man hører nu lutter Franske Eder i Kirken, paa Comoedien og i Husene — Nu reyste Fruen ud paa Landet og efterlod det unge Brude-Par, uden Vidner, til deres nye Forretninger. Alle Folk siger, ut min Frue er en dydig og from Frue, det siger Dorimene med, mm hvad siger Fruens Fiender?

13

Allerydmygst Suplique

til

Hr. Stor-Hiertes

Vest-Lomme.

Skrækfulde og strænge Herre!

Det vilde uden Tvivl blive meget forgieves, om jeg vilde tage min Tilflugt til Deres Skrækfuldhed i mit Angivende, haaber derfor en større Naade af Deres velsignede Vest-Lomme, som af uendelige Fortienester er meget bekiendt, og som ventelig endnu kan rumme en Suplique. Mit Andragende bestaaer af følgende Indhold: En blind Skiebne ledsagede mig en Aften igiennem en mørk Gang, hvor jeg ventede skræksomme Billeder i steden for menneskelig Selskab; men hvad traf jeg ikke der! i steden for funklende Øyne af en Nisse eller Vette, møder mine famlende Hænder en kielen og snever Lisette, som af en særdeles Artighed og Medlidenhed imod de trængende Tusmørke-Brødre af mit Kiøn havde laant en af de geskæftige Mørkhedens Aanders Rolle. Nogle Gisp, stemte i en høj, men rørende musicalsk Tone, meldte den lille Lisettes matte Hierte-Tørst — hun trykte mig op til hendes brændende Bryst

14

med en smuk Værsomhed, som langt fra ikke lignede et gemeent Spøgelses Carasseer-Maade. Hun sukkede af G Mol og gav mig et Kys af B Dur; her blev mit Danske Blod med eet Italiensk, og i hver Aare krøb en musicalsk Trille op og need; jeg blev i en Hast forvandlet til Den ømmeste men Hidsigste Componist Jeg krøb Trin for Trin op og need af den musicalske Stie, (betænk hvilken Fare, jeg underkastede mig, alt dette stede i Mørke) og med eet faldt jeg ind med en Allegro af en lykkelig Takt, derpaa fulgte en Adagio bestukken med lutter Semitoner, og denne blev sluttet med en Præsto af de rare. Deres naadige Skrækfuldhed vilde betænke, hvad Møye denne Composition kostede mig, og om den ikke burde betales vel og som et Mester-Stykke i Nat-Musiken, da den blev saa expedit opsat.

Nu er min inderlige Ansøgning, at Deres Skrækfuldhed vilde formaae Deres høj-meriterede Vest-Lomme til at give mig en convenable Douceur for min havde Umage, da Jomfrue Lisette høyt og hellig forsikkrer, at Deres Skrækfuldhed skulde selv have expederet den omtalte Composition efter Aftale, men formedelst en indfaldende naturlig Svaghed maatte gjøre en nødvendig Pauce. De runde blanke Fortienester, som Deres Skrækfuldheds Vest-Lomme behageligst besidder, indgiver mig den største Høiyagtelse for den og dens vigtige Under-

15

foer, men nægter ikke, at jeg jo ønskede, at finde hos Deres naadige Skrækfuldhed noget, som kunde biebringe mig den mindste Høiyagtelse for Deres Person; men da De veed sig aldeles frie for alt det som har Navn af Dyd og Fortjenester, og De ogsaa af Erfarenhed veed, at Fornuft, Dyd og Fortjeneste i vore Tider ere anseete som unyttige Old-Sager og ubrugelige dito, saa gjør De viiselig, at De viser Verden, at Deres Fortjenester ligger i Lommen, og at De tiener for Resten Fæderne-Landet med et tomt Hoved med lige saa stor Nidkierhed, som Resten af Deres forgyldte Landsmænd; men jeg gjør ikke mindre viselig, hvis jeg allene holder mig til de klingende Fortjenester, som altid beholder sin Værd i vore Dage, og som gjør, at jeg med største Høiyagtelse og hellige Miner skal canonisere Deres Skrækfuldheds Vest, hvis den lader neddrøppe nogle af de almægtige Guld-Draaber, som om Aftenen oversvømmer Spille-Bordet, paa mig Arme, som trænger til en hastig Husvalse.

Jeg henlever i dybeste Soumission for hver en Traad i Deres velsignede Vest, og kan ikke lade af at kalde mig

Deres Skrækfuldheds Persons Foragter

men Deres veltænkende og velhavende Vestes meget ydmyge Tiener Saccovacuus

Skreven paa Armodsholm, paa Knæet af Lisette, Natten imellem en Dreng eller Pige.

16

Erindring Dersom disse Sandheder finder Publici Smag, da lover man at opvarte Læserne med mange flere, hvoraf man har en temmelig Forraad, og dernæst beder, at hvem som maatte finde Behag i at læse disse Blade, de vilde behageligst lade dem tegne derfor hos Bogtrykker Sr. Svare, boende i Skindergaden, anden Port paa venstre Haand fra Kiøbmagergaden; og hvis Læsernes Antal bliver saa stor, at Omkostningerne kan bestrides, vil man ugentlig opvarte Dem med et Ark, som betales hvert halv Aar med 4 Mk., ellers koster Arket 4 Skilling.

1

Brev til Mette Corporals fra en Bekiendt i Fyen.

2
3

Lille Mette! jeg talte forleden Dag med Giertrud Smeds om dig; hun fortalte mig, at hun havde ofte seet dig i Kiøbenhavn, baade naar du gik paa Comoedie og naar du gjorde Visiter. Hun soer paa, at du havde et langt Slæb ved din Kiøle; jeg loe, og saae til min Mand; — han løftede paa Skuldrene, sukkede og saae til Himmelen, (du husker nok, at han er en stor Pietist) og at see et Fruentimmer, siger han, med et langt Slæb, er det samme, som at see Fanden med sin lange Hale; men hvor veed min Mand eller nogen, at Fanden seer saa slem ud, som man siger? thi vidste jeg, at min Mand kiendte ham uden af Billed-Bibelen eller af et Kobber-Stykke, saa søgte jeg aldrig mere Seng med ham. Da jeg hørte videre til, hvad Giertrud fortalte om dig, om dine høye Sætter med Kam, om din Envelop-Kaabe, om dine

4

hvide Silke Strømper og dine Fløyels Skee, om de mange artige muntre Mandfolk, som besøgte dig, naar din Mand var paa vagt, eller holdt sine Andagts-Timer med sine sukkende Brødre, saa loe jeg ret Hiertelig over din Snildhed, og beundrede den forunderlige Kraft, der ligger i Den Kiøbenhavnske Luft til at danne den verste Trunte til et regelmesigt Fruentimmer. Jeg huskte paa de fremfarne Dage, da du end nu var en fyensk tosset Bonde-Pige; da din hele Rigdom bestod i din Kiste, som var fuld af gamle Pialte, og saae langt fra ikke ud til, at lægge Grunden til Fløyels Kaaber og Silke-Kiøler.

Husker du, lille Mette, hvor Hierteglad du var, naar Peer Jen gav dig et Par Strømpe-Baand; og nu — nu vilde du nok lade spodsk om saa ringe en Gave, da de Kiøbenhavnske Mandfolk sørger for meer, end for Fruentimmernes Knæe, naar man seer en Smule kiøn ud som du. Ja Giertrud forundrede sig nok over dig, da hun saae og talte

5

med dig. — Hun sagde til mig: hvilken Forskiel er der nu ikke paa Mette Corporals og Den Tid, da hun laante 16 Steder 2 Mark, for at faae sig kiøbt en Bul, naar hun skulde gaae til Hove, nu loper de smaae Been i De Fløye s Skoe, som en Spinde-Kone, da de tilforn kom slæbende med et Par Træ-Skoe: nu indsattes det Hoved, som før maatte lade sig nøye med en Kartuns Hue, i Kammerdug og sine Kniplinger: nu svøbes den Krop, som før tog til Takke med en Bays Klokke, i saa meget Silke-Tøy, at en hav Alen deraf føyer Kiøbenhavns Gader.

Jeg har tænkt paa, min kiere Mette, om der var ikke bedre, at du gav er fattig Barn dette Silke-Tøy, som gjør din Hale saa lang, til en Søndags-Hue; det var dog bedre, end at kaste der paa Gaden i Skarnet, hvor det ikke kan blive til nogen Nytte. Men, imens vi snakker herom, saa skal jeg fortælle dig hvad Junkeren sagde forleden Dag, da han besøgte os, men jeg veed ikke, om det er sandt han

6

sagde, ar at Fruentimmerne i Kiøbenhavn, som har saa travelt med at gjøre Visiter, kan ikke faae saa megen Tid tilovers, at de kan faae et Par Strømper stoppede; thi det Galante maae man passe i Kiøbenhavn, førend det Nødvendige; derfor bruger man det lange Slæb paa Klæderne; thi foran seer Strømperne nogenledes ud, derfor er Klæderne korte foran. Junkeren fortalte ogsaa hvad der var den første Aarsag til, at Fruentimmerne nu bære det lange Slæb. En lille Jomfrue i Kiøbenhavn, som Junkeren kaldte Grethe Kobber-Smeds, fik Bud en Morgen tilig fra en stor Herre, at hun strax maatte komme hen til ham, thi han var Død-syg af Forskrækkelse: han havde drømt samme Nar, at hans Frue havde sat ham et Par store forgyldte Horn i Panden, og at alle prøvede, at hugge dem af, men ingen kunde uden den lille Jomfrue Grethe, som bar altid hos sig en Spiritus, som kunde gjøre alle De Mand til Mennesker igien, som deres Koner havde gjort til Hiorte i Hovedet. Herren

7

drømte, at Jomfrue Grethe smurgte ham med hendes Spiritus, saa at baade hans Pande og hans Guld-Børs blev gandske glat.

Dette var nu den store Herres Drøm. Da nu Buddet berettede Jomfrue Grethe, at hun uden Ophold maatte komme til Herren' saasom han allerede havde spurgt 6 Doctorer til Raads, angaaende hans Drøm, hvilke havde forsikret ham, at en stor Ulykke truede hans Ære, hvis han ikke gjorde sig gode Venner med Jomfrue

Grethe, saa havde hun ikke et Par hele Strømper, at tage paa, da de alle vare opslitte paa Bak og Masqverade, tog derfor i Gesvindighed en af fin ældste Søsters Kioler paa, som var brav lang, og uden Strømper begav sig til Herren, som hun curede efter Behag, saasom hans Frue 3 Dage derefter døde af Skind-Syge, og ved sin Død frelste Herren fra et Par slemme tilstundende Horn.

Da den store Herre nu var jag vel curedet paa alle Sider, saa var han saa artig, at

8

han iblant meget smukt Tøy af hans efterladte døde Kone forærte Jomfrue Grethe mange Par gode og smukke Silke-Strømper, hvoraf hun strax i et andet Kammer prøvede et Par, som passede fortreffelig til et Par forfrosne Been. Hun gik bort fra Herren med et fornøyet Hierte, og ved hendes tilbagekomst fortalte den nyttige Hændelse med Slæbet af hendes Søsters Kiøle: enhver, som horte dette, soer paa, at de vilde efterabe hende, og bære lange Kioler, hvorunder de ofte kunde skiule et Par hullede Strømper, et Par skidne Hoser, et Par bare Been, et Par lappede Skoe, med mere. Nu begriber jeg nok, hvorfor du, kiere Mette, bruger Slebet; men du veed, at vi ere fattige Folk, og at vi gierne vil ernære os paa en ærlig Maade — vær da saa god, og send mig her over til Fyen alle dine hullede Strømper og alle deres, som bærer Slæb — jeg skal stoppe dem, min Mand skal hielppe mig, og du skal faae at see, at vi kan stikkelig ernære os, ved at stoppe Strømper; jeg forsikrer dig

9

paa, lille Mette, at jeg tænkte, at man allene har Slæbet ved kiølen, for at vise, hvor le en pige eller kone kan fortjene Klæderne i Kiøbenhavn, (du fortsaaer mig nok) saa at de ikke kiere sig om, at spille en halv Alen Silke-Top, som de altid kan faae oven i kiøbet. — Men hvad siger din stakkels Mand? Læser han endnu lige saa stærk, som før? Er han endnu altid under Laas og Lukke, naar der kommer nogen til ham, som kan sukke tydelig, græde omstændelig, og tale ret rørende.

Ach! lille Mette, jeg undrer mig meget over, at Mændene i Kiøbenhavn ere saa trygge, i sær da deres Koner saa siælden ere hjemme. Men jeg veed nok, at de lige frem troer, at Konerne i Kiøbenhavn skal og maae stadse; der er ingen Snak for, og veed du hvad, Søster! det skader jo ikke heller, at konerne klæde dem smuk, naar Mændene ikke giver en skilling til Tøyet eller til Klæderne

10

Det er skrækkeligt, Mette, med den Kiøbenhavnske Stads — Du seer nok ud, som vor Grevinde; hun har ogsaa saadant noget Høyt paa Hovedet, som Giertrud fortalte om dit Sæt med Kam; men hun har ingen lang Slæb; thi hun har gode uldne hele Strømper, hun dandser heller ikke for meget, og hun kan ikke taale at gaae med bare Been; thi hun er meget sygelig af sig. Nu har de ogsaa brav lange Slæb paa Klæderne i Odense — de ere faa mænd! saa lange, at der kunde gierne ligge en lille af de laadne Hunde, som store Folk holde saa meget af, og jeg synes, at det var brav fornuftig, om de bandt disse smaae Hunde fast paa Slæbet; thi hvor snart kunde det ikke blæse, saa lod det jo ilde, om man fik et Par hullede Strømper eller et Par bare Been at see, under en Silke-Kiøle; dette kunde den lille Hund gjøre got, og saa var det værd at holde af disse Smaa-Dyr.

Jeg har tænkt paa, lille Mette, at jeg Vilde spørge dig om en Ting: hvad gjør I nu i

11

Kiøbenhavn, om Vinteren? Naar det nu er koldt, saa synes mig, at I maatte blive syge, ved at gaae med hullede Strømper; jeg har hørt, at Doctores har sagt, at Trækvind igiennem smaae Huller er den skadeligste; men jeg kan vide, hvad du vil svare: I er Vandt til dette og mere til.

Ach! min kiere Mette! hvor ønskede jeg gierne, at see dig nu i din Stads! troe mig! det første jeg skulde gjøre, skulde saa vist være, at løfte Slæber op, for at see, om der var nogen Redning for dine Strømper; thi er Hullerne for store, kan jeg ikke stoppe dem.

Hvor skal jeg faae dig at see snart! jeg gænges ret; men jeg tænker, søde Mette, at vil du skaffe mig brav Strømper at stoppe, skal jeg nok fortjene saa meget, at jeg kan reyse til Kongens Kiøbenhavn at see dig. Betænk, lille Mette, vi ere jo gamle Duds-Søstre! —° men jeg er bange, at du er bleven storagtig, for du bær Slæbet; thi sidst da jeg var i Oden-

12

se, saae alle de meget farlig ud og brav hovmodige, som havde de lange Silke -Kiøle; men jeg holder saa meget af dig (for Strømpernes Skyld, jeg venter) at jeg kan ikke lade være, at sige du til dig af bar Glæde, omendskiønt du vil see suurt til mig, og sige I: men jeg vil tie stille, naar der ere nogle Fornemme hos dig, thi; da var det Synd, at jeg skulde være saa gemeen med dig, og sige du til dig; ney, Mette, Gud bevare mig

derfra! ney, da vil jeg glæde mig og tie stille, naar jeg seer Korporaler og saadanne store Herrer træde ind i din Stue— Ha! hvor vi skal grine, naar de ere gaaet deres By. Da vil vi regne over, hvor mange Par Strømper jeg kan faae at gjøre ved; thi hver Korporal maae dog kiende i det mindste 12 Fruentimmer, der var strax 12 Par Strømper; thi jeg veed, at du dog beder disse Herrer, om de vil skaffe mig noget at fortiene; du kan jo sige til dem, at jeg er en gammel Pige, som har tient din Sal. Mama, og at jeg kan stoppe saa net et Hul, som nogen. — Ach! hvor jeg

13

er glad, naar jeg tænker derpaa! skal jeg end give mere for en Vogn, naar jeg skulde læsse den fuld af Strømper, saa skader det dog intet; jeg vinder dog meget, og jeg veed ogsaa, at i Kiøbenhavn har man ikke Stunder til at stoppe Hofer, og hvem vilde vel gjøre det, da man der kan leve got, end ogsaa med bare Been, og uden Strømper? Men her paa Landet kan vi ikke engang leve maadelig, om vi end vil gaae med to Par Strømper og Halm i Træe-Skoe. — Nu seer Du, allerkæreste Mette, hvad min Mening er: glem nu ikke din gamle Søster; men send mig brav mange Strømper hiem med en af de Fynske Skippere; jeg skal stræbe med dem og snart faae dem færdig, ak jeg kunde fortiene saa meget som Reysen kan koste mig herfra til Kiøbenhavn; min Mand sjak til Odense i Dag, og jeg har sagt. at han skal kiøbe mig nogle gode Stoppe-Naale hiem med; jeg har noget gammel hvid Silke, som Grevinden har givet mig; det er saa meget, som man kan stoppe 2; Par Strømper med- —

14

Der er nok til Begyndelse. Jeg vil slutte og forbliver,

lille Mette!

din hulde Søster Maren Saen.

Paaskrivt:

(Glem ikke Strømperne.

Opskrivten uden paa Brevet var: Til Frue Frue Mette Corporals

med det Lange Slæb og Sættet med en Kam i, og med hullede Strømper, som jeg har lovet at stoppe.

Kiøbenhavn

15

16

Erindring. Dette Ark er Continuationen af Caroline, som har til Hoved-Titel: Den Danske Democrit-Herael t, hvoraf Arket kostar 4 Sk. og Aargangen 8 Mk.

1

**En Skrivelse
fra
Charlotte
udi Kiøbenhavn
til**

En Provstinde paa Landet

om

Mandfolkets ynkelige Optøger.

2

3

Min Hierte Provstinde.

Tillad mig, at jeg skriver Hende nogle skiemtende Sandheder: her i denne store Daare-Kiste, hvor vi hver Time seer en Yngel Fantaster at pippe frem af Forfængeligheds Eg, blive vi Fruentimmere vante til at spase. Hun seer vel, at vi gjør det i en god Mening. Vi tænker, at de kiere Mandfolk skulde gjøre et fornuftig Halt, naar de høre vores forbedrende Latter, men ney. De bruge deres Fornuft-Kiste, denne heslige Luft-Pompe, sag længe de kan, fylde vores Stuer og Kamre med Vind og Veyr, og udaander alle deres Narre-Streger paa saa ækel en Maade, at vi endelig gjør nogle fornuftige Skridt tilbage, og forsvinder tvers igiennem denne Daarligheds Blæst, for at undgaae disse tobenede Cameleons.

4

Vi ere nu plat kiede af, længer at søge deres Forbedring, ved en Latter, som tydelig nok melder de Qvalmer, vor arme Fornuft maae udstaae, naar Dette Slags Mandfolk, som man med Rette kan kalde Fornuftens Brek-Pulvere, ere tilstæde. Vi vil nu forsøge, om vores Pen ikke kan udrette Det, som vores Latter har feylet i.

Provstinden veed nok, at vi ere et sluttet Selskab, bestaaende af 8te Fruentimmer, og et eneste fornuftig Mandfolk, som er vores Haandskriver. Hun skal nærmere faae at vide vore Love, vores Karakter og vores Navne. Vi have sat os for, at arbeyde paa de Mandfolks Forbedring, som baade vil og kan forbedres; det maae koste hvad Det vil, saa stræber vi dog, paa en behændig Maade, at lokke dem ud af deres Daare-Kister, og banke alt det Narre-Støv af deres Pander, hvorved de tilforn har været nogle ret heslige Bavianer for os. Vi 8te Pige-Børn kunde ogsaa taale, at blive gifte engang; men hvordan vilde vel vore

5

Børn komme til at see ud? Nogle vilde faae et tomt Hoved og en tyk Mave, andre vilde komme til at gaae paa Forfængeligheds Stylter med Hovedet under Armen, efterdi manges Forstand nu omstunder finder ingen bedre Hvis le-Sted, end under Armen i de saa kaldede Cha- ■ peaux-bas. En Deel af vore Børn vilde maaskee faae 4re Arme, for at de paa eengang kunde tordne paa Spille-Bordet med de 4 smukke Billeder: Kløer Knegt, Spar Knegt, Hierrer Knegt, Ruder Knegt, og saa videre; ney, vi gifter os ey endnu saa snart. Jeg vil fortælle Provstinden nogle af disse ynkværdige Mandfolks Optøger, hvis jeg vidste, at jeg ikke afskar hendes Appetit til 3 a 4 Maalrider, som nødvendig maae forsvinde i Dette Chaos af liderligheder. —

Tænk engang! vi maae nødes til at betragte med lukte Øyne Skabninger, som virkelig havde Ret til at fordre begge vores Øynes Opladelse og Agtsomhed, hvis de ikke overalt vare tilsmurte med Narrerier og overpappede

6

med Taabeligheder. Vilde disse ynkelige Mandfolk kuns et halvt Aar — kuns bare et halvt Aar sætte Daarlighederne, disse deres frække Drabantere, i Fornuftens Tugt-Huus, skulde de vist snart møde for os som fornuftige Mandfolk, dydige Venner og kiønne Skabninger.

Vi har endnu ikke gandske indelukt os fra dem, men vil Provstinden høre, hvor nær vi ere ved at fatte dette Forsæt.

Vi fodrer af Mandfolk, dannede med en fornuftig Aand, følgelig begavede med et Slags Færdighed, et Slags Evne til at tænke, at de skal, i deres Omgang og Opførsel blant os, gjøre Dem værdige til at fortiene den Kierlighed, Føyelighed og Høyagtelse, som Naturens Love gierne saae, at vi udviiste imod dem, hvis vores Fornuft gjorde os sligt mueligt; (thi at elske og ære Mandkiønnet som kiønne Fæe, vilde være en stor Tort for deres Fornuft, og gjøre et stort Hul i Naturens Lov-Bog) men hvad

7

skal vi slutte? Behag at høre følgende Sandheder: Vi lade os undertiden see i Selskaber, langt fra ikke, for at vise, hvor net en Haarskiærer kan gjøre Nar af vor Hoved, og hvor villige vi ere, til ikke at erkiende nogen anden Skaber, end en Skræder, der forstaaer sit Snit, ney, dette er ikke vor Bevæg-Aarsag; der ere Piger nok, som daglig vise Verden, ar der ere ogsaa levende Galanterie-Boder til; ney, vi komme i Selskaber, for at erfare, om vi ikke torde vente en Smule Forbedring hos vore af Daarlighederne høyt-plagede Mandfolk, men hvad see vi? Bedrøvede Opdagelse! Luft-Pompen er endnu fuld af Vind, det blæser fra alle Daare-Kistens 4re

Hiørner. Vi vil indlade os i en fornuftig Samtale, om det menneskelige Selskabs forfaldne Lykke, om Staternes Leer Fødder, om Daarligheds forgyldte Indsegl, om den Danske Redelighed, denne forladte Barsel-Kones forvirrede Veer & c. men vore Mandfolks Fornuft negter sig hiemme, og en Compliment, temmelig dum nok af et

8

stærk kreppt Hoved, er hele Svaret "paa vore Samtaler. Siden Mandfolkene fik Frihed til, at forgyldte deres Klæder, har deres alt længe forhen svækkede Fornuft tabt over 10 Pund af dens Rimelighed; (og her er ventelig ingen Forbedring at vente, førend i en anden Verden) de veed, paa den snildeste Maade, at lukke Verdens Øyne op, for at den, i en henrykt Betragtning, skulde beundre disse Ziirforgyldte Skaller og ret søde Maade, at legitimere sin Forfængelighed paa. Var det saa uheldig for disse ret forlegne Creaturer, at et af Fruentimmerne var Stær-blind; (hvilket ikke var saa urimelig, da det svækker meget Synet, at stirre om Natten paa Kort-Bladene, eller paa den fine Stiil i Romaner) da skal disse kiere Mandfolk ret vise deres Klæder med lige saa net Allarm, som en Kalkunst Hane opsirkler sin Hale; thi ligesom denne Hane søger sin Roes bag fra, ligeledes betler disse Herrer deres Ære bagvendt, eller paa en forkiert Maade. Spørger et Fruentimmer dem, om man tør vente

9

snart bedre Tider, og om en stakkels Borger-Mand ikke snart kan vente, at slippe for, at gaae ud at tigge med sin Kone og Børn, saa erobre de i en Hast deres fierede Hat, ret ligesom den havde faaet Tunge til at tale med, da den fik Fier til at prale med; de vende og dreje denne lille søde Hat, som Anne Niels Datter, naar hun prøver sin Silke-Hue; de klappe den saa ærbødig, som den kunde være deres Patron, de stryge den med saadan Lemfældighed, som man kan giøre ved de artigste Høns; de legge den fra dem paa Bordet, gaae nogle Skridt tilbage, for at bese Udsigten af denne allerkiere Zier-Bygning, de nærme sig igien til den, med afpassede Skridt, for uformærkt at give den et ømt Kierligheds-Kys. Jeg faae en Aften en af disse Smaa-Herrer komme tumlende ind i en Stue, hvor jeg var; hans Hat var temmelig rig besieret, som jeg sluttede deraf, at der næsten kostede ham Taarer, faa meget Arbeyde kostede det ham, at tage den af; endelig blev den ledsaget, under største Varsomhed, hen

10

paa Midten af et Bord, hvor den laae i Parade til videre Commando blev givet; man begyndte at tale om Spil; her sprang den lille Herre meget munter op, og soer heslig, at han var en vis Mand; man beleyrede Spille-Bordet, og disse fire spillende Herrer satte sig i Stilling til at bedrage hinanden, hvilken behændige Forretning de paa en rørende Maade kaldte: ar snyde. Man deelte Kortene ud, ligesom en karrig og misundelig Mad-Fader legger Portioner-Mad paa Tallerkenen for sine Tieneste-Folk, men den lille Herre, som brændte af Kierlighed til sin fierede Hat, havde det ene Øye ved samme, for at passe paa, om ikke alle Fruentimmer-Øynene stirrede hen til det Bord, hvor dette dyrebare Liggendefæe befandt sig, og det andet ved Kortene; den lille Herre tabte brav, men hvad giør man ikke for saa Deylig en Hats Skyld; thi at spille Kort med eet Øye, er nær ved at tabe. Han reyste sig, saa gesvindt, som en Spring-Gaas, da hans Pung gav det sidste Gisp; thi de tre andre Arbeyds-

11

Karle benyttede sig af Denne skønne Leylighed, og, som De sagde, snød Denne lille befierede Herre, uden Tørklæde. Han annammede af et glad Hierte sin kiere Hat, gjorde den nogle Complimenter og begav sig meget ærbar bort Neppe var denne lille Herre borte, førend en anden, ikke meget mindre latterlig, slæbte sig ind as Dørren med Hatten paa Nakken, men uden Fier, som ogsaa blev hengende, indtil Den faldt af ved Den hidsige Curage, som udfordres, naar man stikker paa en stor Beet, for at vinde den; thi denne Herre havde succederet Den første, men forrettede sit Embede med større Agtsomhed, end den første. Denne Herre spillede Kort med to Øyne. Man holdte op, at spille, og dernæst begyndte Comoedien. Denne Herre raslede om paa en anden Stol, hvor han først loed sig høre med nogle Brokker af en gammel Italiensk Vugge-Vise; han sang lige saa net, som en hæs og fordrucken Taarn-Vægter, og hans hele Krop flog Takten, og det saa stærk, at, inden hans Italienske Amme-

12

Stue-Psalme var til Ende, brækkede han Stolen, som han sad paa, og gjorde en baglænds Paus paa Gulvet. Efterat han havde hulket et heelt Litannie af hvasse Eeder af sig, hvirvlede han op igien, benyttede sig af et Bord, som maatte bære denne usædelige Herre. Han tog til at væve noget Snak sammen om vore Sætter, at det lod alt for hiemmegiort, at bære Filet-Sætter, og at de Danske Fingre vare nogle ret grove Abekatter af de Franske Fingre, ar kræppet Haar paa et Fruentimmer-Hoved var meget beqvemt til at bære Navn af et levende rokkende Rokke-Hoved, at Pompadour-Klæder var en alt for skiødesløs Dragt for Folk af Stand, men lod ikke ueffen paa Tieneste-Tøser, og at et Fruentimmer med Hat paa var et Uhyre i Naturen, og vilde vist kyse alle vilde Dyr, hvis de saae dem, og uendelig mere Daare-Kiste-Snak, som skummede op af hans

uregierlige Hierne: da han havde udtalt, ventede han en Smil af os til Biefald, til Belønning for sin Sludder, men o! hvor saae vi

13

bistre ud; han kom hen til mig, (der traf han ogsaa paa den rette) og sagde til mig: hvad siger hun, Mameselle, om mine Moraler? — jeg svarte ham kort og got: min lille forrykte Herre! skulde jeg betale ham for hans yndige Moraler, da skulde det være i følgende Mynt: han skulde sulte i 48 Timer, sauge Brænde 3 a 4 Dage en suite, fæge Gaderne en Uges Tid; og altid være i det smukke Selskab ved gammel Strand, hvor han kunde faae nogle, som kunde svare ham i samme Tone, som han taler; for Resten, min Ven, skulde han meget uformærkt blive bragt ud paa Gaden, hvis Selskabet ikke var mere medliden, end jeg er. Jeg gik min Ven bort, og overlod ham til Selskabets Gotbefindende.

Jeg har nyelig været til et Giestebud, en nye Væmmelse tog imod enhver Mundfuld Mad; der var en hel Deel ækle Herrer af samme Stof, som de forrige, tilstæde; hvis de havde tiet stille, skulde man endda have forladt dem den Grovhed, som de begik, i at spise;

14

imens vi andre læste til Bords, hviskede en sin Naboe i Øret vigtige Ubetydeligheder, en anden skrumpede sine Øyne sammen, for at tælle, hvor mange Knappenaale han kunde øyne for paa hver Fruentimmer, den tredie rystede en qvælt Latter igiennem sin Næse, den fjerde tog sig en Priis Tobak med et ret original Haandgreb, (jeg troer, han flog sin Dose i Stykker, da han lukte den til) den femte gav et Suk, som det kunde have krøbet ud af en Synder, der Fulde rettes; den siette stial sig til, at kysse sin egen Haand, som var temmelig hvid, og videre. Man begyndte at spise; men her begyndte disse Stakler ret at røbe deres arme Hierne; den første Mundfuld havde neppe naaet sit Hvile-Sted, før end hele Stuen var fuld af Tombram, de bleve ved, med største Hurtighed, at remse op, hvad der faldt dem ind, og kappedes om, at gjøre Vind; nar deres pludrende Tunge slog Folder, og deres elendige Snak ikke vilde flyde, lod de et Glas Viin skiære dem for Tunge-Baand.

15

Jeg sad saa beklemmt, som en fattig Pige, naar en stor Herre frier til hende, og han ikke taler andet end Fransk, da hun ikke forstaaer andet, end Dansk; jeg forstod ikke et Ord af disse muntre Svages Sprog, og blev glad, da Maaltidet hørte op, at jeg kunde snart slippe ud fra disse raslende Sække-Piber. See! min Hierte Provstinde! see her, hvor behagelige vore Selskaber ere, naar nogle af saadanne Mandfolk ere tilstæde. Det er en stor Mn, at see disse Stakler; de arbeyde paa, af alle Kræfter, ar gjøre sig latterlige for vore Øyne, og vi arbeyde paa, uden Ophold, at forbedre dem; nu har vi opspurgt et Slags Piller, som skal kunde curere alle de arme Mandfolk, som maatte være befængte med den heflige Syge, at gjøre sig latterlige. Man bruger dem saaledes: Et hvert Mandfolk, som med Nytte vil benytte sig af disse Piller, holder sig inde for det første 14 Dage, imidlertid faster han fra alle Narre-Streger, saavel i Klæderne, som i sin Omgang, og for al Ting søger at faae sin flem-

16

me stadrende Tunge stille; 2det tager han ind, paa fastende Fornuft, en god Dosis af disse Piller, lægger sig lidet til Hvile, og tager sig vare for Punch og Caffé, som stærk løsner Tungen; 3die benytter han sig siden af et let Laxetiv, som kaldes: Fornuftige Forestillinger. Disse Pillers Navn er: En roelig Eftertanke; de kan ikke faaes paa Apothekerne, men enhver kan lave dem selv; Ingredienserne deri ere: bør; tænk, tie.

Jeg forbliver, Hierte Provstindes, hengivne Veninde

Charlotte.

Erindring.

Dette Ark er Continuationen af Caroline, som har til Hoved-Titel: Den Danske Democrit-Heraclit, hvoraf Arket koster 4 Sk.

1

En Skrivelse

fra det af otte Fruentimmer bestaaende Sælskab

til

Argus,

denne nyemodige og dristige Skribent. Eller

Retfærdiggjørelse

for

Caroline, Mette Corporals, Charlotte & c. & c. & c.

2

Argus!

Da vi af Naturen og ved Opdragelsen ey har den Grovhed og Dumdristighed, som I, at torde dadle et moralsk Skrift, der just har angrebet de fæle Laster, og hos de Personer, hvorved Verden allermest forarges, saa maae I takke vores Kiøns Undseelse og vore Forældres Lære-Regler, at vi ikke svare Eder i det Tungemaal, som I kunde vente ved gammel Strand, og som Eders kaadmundet Skrivemaade i Fruentimmer-Tidenden, hvor I har snakket om Uge-Bladet, det moralske Skrift: Den Danske Democrit-Heraclit kaldet, ligesom den Blinde om Farverne; og fordi I med Eders hundrede for lang Tid siden udstukne Øyne ey kan skimte det ringeste udi den moralske Verden, saa har I ey heller forstaaet den des værre alt for sandfærdige Sæde-Lære og Moralite udi Bladene Caro-

3

line og Mette Corporals. Sandt er det, vi behøvede ikke anden eller større Hevn over Eder, end den som vi allerede har erfaret, nemlig Fornuftiges Latter og Daarers Sorg over Eders Dumdristighed i at skrive; men I udæsker os til Hevn, og hvad nettere og rigtigere Hevn, end denne, at retfærdiggjøre baade den Moralist, som har skrevet Caroline, Mette Corporals & c. & c. og Verket i sig selv, som, da det indeholder Sandheder af de bitterste, opvækker derfor Argus og hans Anhang at grue for dette Skrift og dets Indhold; men dette var kuns Begyndelsen, bie kuns til Aargangen er ude, saa skal I endnu faae flere Sandheder at see, som I maaskee ey skulde vente, Laster, som I maaskee ey skulde troe at være til udi Christenheden, men som den daglige Erfaring, der ey benytter sig af hundrede Øyne, som ey duer til at sige Sandhed, men ikkuns et Par vel-oplukte Øyne, der upartisk siger Fader og Moder, Broder og Søster sine Feyl og skiændige Laster.

4

Ligesom Erfaringen siger, paa en uegennyttig Maade, sine Tanker over alle Ting, saa har og Autor til Uge-Skriftet: Den Danske Democrit-Heraclit sagt sine Betænkninger over de i vor Levetid mest forargelige Synder og fæle Laster; han har ikke lært at gjøre Opkog af gamle Brokker snart af hiin, snart af dette Bibliothek, men sandfærdige og endnu levende Originaler paa fæle Laster har gjort hans Tanker levende og rørende, og just fordi han skildrer saa livagtig efter Naturen, kan Argus (man maatte tænke, at Skribenten livagtig havde truffet nogle af Argt Laster, siden han er bleven saa forbauset over Democriten, at han hen i Taaget har ladet sin Pen løbe ved Bagenden af Fruentimmer-Tidenden) ikke lide ham; men Ulykken var, at da Argus i Tidenden af Forskrækkelse faldt paa, at opkoge det Kongelige Rescript, om Trykker-Frihed, glemte han aldeles, at den samme Konge, som gav ham Frihed at skrive, gav ogsaa Faderen til Caroline Frihed til at vise Verden hans Døt-

5

tre, som tvende Pige-Børn, der ogsaa havde lært at tage Masqven af Løgner og sige Sandhed paa en upartisk og uegennyttig Maade.

I anfører, Argus, et Par Linier af Majestetens Rescript angaaende Approbationens Ophævelse; men hvilken Unytte! vi havde det jo længe, førend I kogte det op; og vil I fornøye Publicum, ved at copiere Forordninger, Rescripter med videre, da forsikrer jeg Eder, at man ikke skiøtter om, at have dem in duplo; thi at adlyde dem, er det Kongelige Øyemaal, men langt fra ey at kiøbe Fruentimmer-Tidenden, for at have dette Kongelige Rescript in duplo.

Et Exemplar af Kongens Lov vel efterlevet Har mere gjort end nok deraf udskrevet.

I siger, i Følge af det omtalte Rescript: hvo vilde misbruge en saa Høy-Kongelig Naade til at faae sit eget Hiertes onde Liggendefæe lagt for Dagen, og saadanne utidige Fostere udklækkede, som ey burde sees i Christenheden. Til saadanne tør Argus

6

regne den nyelig udkomne Carolines Skrivelse & c. Men, Argus, hvem beklager mere, end Carolines Fader, at Folk, der idelig burde opbygge andre med Lærdom og Levnet, lægger deres onde Hiertes Liggendefæe for Dagen, (at jeg skal bruge Eders Terminus) og udklækker deres utidige Fostere for de Eenfoldiges Øyne, som en Hedning maatte blues ved at see, end sige, en Christen. Vil ikke de, som fra Barns Been burde optrækkes til at være og blive dydige Skabninger, om ey gandske døde og dræbe, saa dog i det mindste skiule de Pletter, som drager saa mange andre efter sig, hvad Under da, at de, som daglig gaaer i Skole hos Letsindighed og Forfængelighed, velter sig af een Yppighed, af een Misbrug i en anden af Herrens tilladte Gaver her paa Jorden? Hvad Under da, at Lasterne ere saa kiendelige hos Folk uden Studeringer, uden Tænkemaade, uden Opdragelse? Og dette kan I ikke lide, Argus, at de fine, de mest ukiendelige, de for Sædeligheden ret pestagtige Laster blive lagt

7

for Dagen, at brave og redelige Hierter kan tage sig vare for Satan, naar han kommer i Lysets Engels Skikkelse, i hvilken Gestalt han vist nok er den farligste, siden han saa er den fineste Fiende. —

Vor Allernaadigste Konge tillod Staternes Børn at vise Verden det dem af den Algode laante Pund, (ved Sensurens Ophold) hvilket tilforn blev gravet i Støvet af Mangel paa denne høystpriselige Trykker-Frihed. De, som baade torde og havde naturlig Færdighed til at male Lasterne med kiendelige og livagtige Farver, vare tilforn tause, naar de følte i deres Lomme; mange syntes, at ingen Penge vare unyttigere udgivne, end de, man maatte punge ud, for at lade sine Tanker bedømme. Men nu, da vores Allernaadigste Konge sinder Behag i, at see sine Staters Sønners og Døttres Genie paa en offentlig uindskrænkket Maade, faaer Lasterne et Knæk, som de tilforn undgik, hvilket Carolines Fader paa en uegennyttig Maade har viist. Han havde neppe

8

læst Majestetens dybe, høystnyttige og til det almindelige Beste sigtende Tanker, førend han kom til os som sine Fortroeligste i Kiøbenhavn, raadførte sig med os, fandt vores Biefald i sin Plan, som han communicerte os, og vi lovede eenmundig, at give ham vore Medborgerinders Feyl og hselige Laster tilkiende; han hialp os at tænke, vi hialp ham at skrive; endelig Carolines Fader blev Autor, mere af Tilskyndelse paa vores, end Lyst paa sin Side. Vi vil endnu meddele Publicum hans Tanker, da han første Gang havde læst Majestetens Villie, i Hensigt til Trykker-Friheden. Her er noget Nyttigt, mine Smukke, sagde han, (han viiste os Rescriptet) seer her, mine Rare, hvor opmærksom Majesteten er over det, som har en nyttig og herlig Indflydelse paa det Almindelige. Nu kan De frit skrive og lade trykke Deres Tanker frit og ubehindret over Misbrugen og Lasterne, og lægge Deres Betænkninger for Dagen over den nærmeste, den viseste og beste Maade, at ophielpe den forfaldne Menneske-

9

lighed af Lasternes Morads. Enhver, des værre, har Indsigt, Samvittighed og Overbeviisning nok om hvad han vil skrive om Mennesker, disse Lasternes ulyksalige og trælbundne Slaver.

Vores Svar var: vi skrive! men Claudine, vores Priorinde, tog Ordet og sagde til Carolines Fader: velan, vi vil hielpe ham, at opfylde Kongens Villie og alles vores Pligt; vi vil samtlig alle 9 giøre Kongen og det Almindelige Regnskab for hvad vi veed, efter Indsigt, paa vor Samvittighed, og efter Overbeviisning om vores Medmenneskers alt for kiendelige og Anstødsfulde Handlinger og Synder; vi vil vise Kongen og det Almindelige dem, trykte paa offentlige Papirer, saa livagtige som de virkelig befinde sig hos vor Næste; saa tænkte vi, saa talte vi; og fordi vi tænkte og talte saa, saa skrev vi ligesaa. Vores Autor og vi saae meget got, at Saaret var ømt, og vilde stærk bløde, da det var gammelt og overalt beladt med dødt Kiød. Vi saae meget vel, at hvor

10

meget tom Snak man end vilde strøe ud om Folkes Hellighed, saa vilde Verden dog langt fra ikke troe det, da den hver Dag saae det som var tvert imod; vi faae videre, at i hvor meget man end vilde lukke sine Øyne til over Lasterne og Misbrugene, saa burde dog ethvert redeligt Menneske skrive derom, og med Latter bedømme dem, siden man var saa ublue, at slæbe dem langs af Gaderne. Folk paa Landet, elendige og eenfoldige Folk, bleve opmærksomme, saa kiendelig spille Lasterne og Misbrugene deres Rolle. Sædelighed besvimed hvert Øyeblik, og de, som baade burde og fik Betalning for at skrive, torde og vilde ikke skrive; midt i denne saa store Trang læser Landets Børn, hvor vel de heslige Laster nu kan blive feyet; de faaer Mod til at skrive, da de læser Majestetens milde Opmuntring dertil; de vare ogsaa nu kiede af længere, med Tavshed, at see Lasterne og Misbrugene saa frek at gaae frem. Her var mange Aars Indsigt og Erfaring om de Lastefuldes urene Handlinger, her var en

11

om Samvittighed over at betragte længere og at tie med de fæle Synder, som vare overlidene med det fineste Papir, Hyklerie har kundet opsnappe. Her var en Overbeviisning saa fuldkommen, saa igiennemblødt af den daglige bedrøvede Erfaring om Menneskers ulyksalige og grove Afvigelser, at enhvers Hierte var overbeviist om, at ingen nu gjorde Verden større Tieneste, end den som skrev om alle Lasterne, (i sær om de fineste, de lykkelige Laster, som vor Autor kalder dem, som skaffer deres Slaver et Slags Lykke i Verden, og naar de fandtes hos de Personer, som mindst burde have dem og viser dem frem for de Eenfoldiges Øyne.) Hele Rader Uskyldige faldt om i Menneskelighedens Leyer, imens Udyd saa stærk og uhindret skiød sine giftige Kugler, i sær de forgyldte, som altid gjorde et stort Hul iblant det uerfarne og unge Mandskab.

Nu var det Tid at staae op, for at gjøre Udyderne latterlige; (thi det almægtige Ord klingede nok i alle Templerne, men de fleste hørte

12

det enten ikke, eller til Unytte.) Vor Autor faae, at Skam mere kyser de Lastige, end Religion; (dette er Beviis nok paa, hvor høyt Synderne ere stegne, at Skam for Mennesker og Frygt for Foragt kan gjøre noget til at ændre det heslige Hierte. O Jammer! Menneske frygter for Menneske, og ikke frygter for Gud) han sukkede derover, og vi arbejdede paa, at gjøre alle Lasternes Trælle høyst latterlige; det var vores Skyldighed, derfor, Argus, seer I nok, at vi sparer Ingen, hverken Høy eller Lav, Rig eller Fattig; lad ham have Laster paa det samme, og I skal see, om vi ikke skal treffe ham, gjøre ham dem mest latterlige, vi kan, og det af lutter Menneske-Kierlighed, for at faae de Stakler forbedrede, siden de vise saa megen Menneske-Frygt, og ere saa forbausede for at miste Verdens urene Ære,

Vi agte endnu ikke at gjøre Eder latterlig, Argus, førend I har røbet Eder mere; kan I saa blive noget forbedret, saa er det Eders egen Nytte og vores Lyst, da vores Øyemaal er at forbedre de fleste, mueligt er.

13

Her seer I Retfærdiggørelsen, Argus, for Democriten & c. Seer Eder bedre for en anden Gang, naar I vil dadle noget; (thi Eders dristige Dadel over Caroline og Mette Corporals kom I meget slet fra.) I vil være en offentlig Dadler, og veed ikke de første Elementer i Dadle-Kunsten. Hør! hvor er Eders Menneske-Kierlighed, som I burde vise imod alle, allermost imod Fruentimmer og unge Skribentere, som skrive. Veed I det ikke, da vil vi sige Eder det, at, førend I sætter Pen til Papir, maae I tænke, om I kan udrette noget nyttigt, ikke skrive et Ord, førend Menneske-Kierligheden vil dictere Eder det, lade enhver Mening være som en Haand, hvormed I søger at ophielpe Dyden af Lasternes Morads, lade enhver Fornuft-Slutning være som en skarp Dolk, hvormed I kan afskiære Død-Kiødet paa den moralske Krop. Hvor er Eders Venne-Maade, at opmuntre Folk til at skrive skarp og bidende om Lasterne? (thi der skal skarp Lud til de skurvede Hoveder) hvor er Eders

14

Høflighed med mere? See! alt dette, seer man af Eders Skrift, veed Ikke engang at være til, eller ganske glemt der, og I tør endda begynde at skose offentlig! — hvad skal man dømme om Eder? Forundring betager os gandske. Og vi vil denne Gang ikke snakke mere med Eder; nok er det, vi have retfærdiggjort os fuldkommen nok, og ere fornøiede. Claudine

Allegorisk Fortæling.

Damon og Smyrne, en flink Hyrde og Hyrdinde, vare engang samlede under to Linde-Træer. De elskede begge Dyden, fordi de vare begge dydige. Lasterne flyede fra dette eenlige Sted; thi Straalerne af Dyden skar Dem i Øynene, og den dydige Kierlighed kom flyvende med en Kurv fuld af Fioler og Myrte-Blade. Han skiulte dette elskelige Par uformærke med sine Blomster; deres Tale, som Selvbevidsthed om de reneste Hensigter oplivede, havde alle deres Fornemmelser inde, saa at de ikke merkede Elskovs-Gudens Forretning. De talte om Dydens Seyer over Lasterne; de sang derefter om Menneskelighedens tilstundende Helbred, og

Bevarings-Midler imod de Syger, som i Fremtiden kunde plage den; denne Sang var rørende; Den lokkede hele Flokke

15

Faar hid, og de vilde Dyr, opvakte ved disse følsomme Hyrde-Toner, glemte gandske at være vilde; iblant disse raslede en Slange frem af Buskene (maaskee i Familie med den, som besøgte vor Moder i Eden.) Smyrne vilde løbe bort — ney, sagde Damon, frygt ikke for et andet Fald, det ene var nok, og denne Slanges frygtsomme Gang vidner endnu om den første Slanges Straf. — See, hvor han snoer sig; man maatte troe, at de forførende Mandfolk har lært af den de bøvelige Vendinger og krumme Slange-Bugter, de bruge, naar Menneske-Fienden vil lokke dem til at troe, at kunde Eva falde, saa kan flere falde, og naar Eva kuns er opreyst, kan gierne alle hendes Døttre falde omkuld. Smyrne sukkede og sagde: Damon! nu mærker jeg nok, at Eva let kunde falde; maaskee noget hindrede hende, at hun ikke strax tog Flugten af Skræk; jeg mærker nok, ar jo mere jeg betragter denne Slange, jo mere forsvinder min Frygt; jeg seer paa den nogle ret artige Couleurer, som min Indbildning maaskee laaner den, at pynte sig med; jeg længes efter at komme nærmere til den; see! hvor den ligesom svarer paa mine Tanker ved de bøveligste Skridt; kort at sige: kunde denne Slange tale, troer jeg, at jeg i dens Omgang fandt mere Behag, end i mange af Stadens Smag-Herrers Omgang. Men, lille Damon! nu bliver det klart i mit Sind;

16

ligesom du seer denne Slanges krumme Veye, saadan har det sig med Kierlighed, med den ukydske Kierlighed. Slangen gør sit, Elskeren sit, begge gjør sit Snit. Elskerens afvigende Handlinger blænder den arme nysgierrige og Hierte-klemte Pige; hun vilde gierne være sin Elskere noget nærmere, for at opdage nye yndigheder hos ham; hun vilde gierne lede efter det, som hun aldrig finder hos ham; hun vilde saa gierne, saa gierne finde det hos ham, som hendes nysgierrige Indbildning og varme Blod afmaler hende saa sød og rørende, men nærmer hun sig til sin Elsker for dristig, for vittig, vil det gaae hende, som mig, hvis min. Indbildning maatte være min Dyds Hovmesterinde paa saa farlig en Vey; Slangen vilde maaskee spytte Forgift paa mig, eller stikke mig ihiel, ligesaa Elskeren vilde dræbe den uskyldige Pige, enten paa en behagelig eller beklagelig Maade. O! saadant et Skridt af en pige er det kostbareste Skridt i Livet, og kuns et Skridt til, saa er man i Helvede; hun vendte sig til Damon, og sagde: min Dyd siger mig, at du er ikke saa, og hun kyste ham; dette var vist nok det eneste dydige Kys, som en Slange

har seet paa.

Erindring.

Dette Ark er Continuationen af Caroline, som har til Hoved-Titel: Den Danske Democrit-Heraclit, hvoraf Arket koster 4 Sk.

1

En Skrivelse fra Dorinde til sin Fader.

2

Det er nu, min elskelige Fader! at jeg kan læse i mit Hierte de Plager, som en saaret Samvittighed taaler, ved Synet af nedrige og straffældige Gierninger: nu viser de sig for min Siel, som er udsluppen af Vildfarelser, i al deres Styrke, i al deres Forhold: og, til Overvægt i mine Ulykker, saa skildrer de Fromheds Lectier, som en from Fader gav mig, og som bleve udslettede af mit Hierte, sig for min Siels Øye i al deres Strængthed, og befaler mig at kaste et skamfuldt Øyekast og en plagende Agtsomhed derhen. Nedstyrt i Lidenskabernes Drukkenskab, og hendraget i Vellysternes Hvirvelvind, hørte jeg hverken den medlidende Nøst af den beste Fader, ey heller de lærerige Taarer, som vædede mine oplyste Venners Kinder; men mit Hierte, som hungrede efter de allarmende Fornøjelser, laante sig ikke uden til den falike og farlige Hvislen af de optændte Slanger, som vare paa Udkik efter min Uskyldighed.

3

Det faderlige Huus, denne Frie-Stad for en dydig Datter, opvakte en Viderlighed hos mig, og en tankefuld

Agtsomhed over mine Skridt, foruroligede mig nok, til at flye Nærværelsen af en Fader og Broder, som skilte mig ved min Alders Forlystelser.

Den viskende Røst af mine lastige Selskabs-Søstre opirrede mig, og gjorde den datterlige Lydighed vild. Mine Begierligheder forvandlede en ulignelig Fader til et Uhyre, til en Bøddel, hvis Grumhed aabnede mig en Vey til den Frihed, som jeg tragtede efter; mine Selskabs-Søstres Underviisninger gjorde min Eenfoldighed latterlig, og bebrydede mig min Borger-Føyelighed (som de kaldte den) for en Broder, som, da han selv var en Menneske-Fiende, vilde, at hele Verden skulde have et Hierte lige saa høyt og tør som han.

Da jeg nu var bleven kied af, længer at være indspetret i det fæle Fængsel, saa overtalte min Fornuft mit Hierte til at faae fat paa en Elsker, som var saa stor en Ulykke-Fugl, at han

4

kunde stiele mig ud af det faderlige Huus. Der kom en stor Mester-Skielm i Hjertets Handlinger; thi der er nok af disse, saa længe som Døttrenes Handlinger ere saadanne som mine var. Jeg foreslog ham den Lykke, at eye mig, som var en Følge af dens Formastelse, som vidste, at unddrage mig fra mine Oppassere.

Ak! denne Helvedes Rovfugl hørte Forslaget med en munter Graadighed, som lignede hans og hans Liges Sindelag.

Saasom han var snild og erfaren i alt det, som angaaer de arme Fruentimmers Fald, saa benyttede han sig af dette Svagheds Øyeblik, og bad mig, til Pandt paa mine standhaftige Forsætter, om en yndest, som enhver brav Pige bør have sig forbeholden til sin lovlige Brudgom.

Midt i vore skiændige Forlystelser soer han mig en Troeskab, som skulde til visse staae sin Prøve, og derpaa havde vi ingen anden Vidner, end den hele Helvedes Magt, for hvilken jeg og min Røver vare to visse Offere.

Blodet standser endnu i mine Aarer, naar

5

jeg igien kalder dette Øyeblik, som var faa frugtbar paa Laster.

Searry (det var min udvalgte Fordervers Navn) følte Yderligheden af min Smerte i min brændende Hæftighed, og da han mærkede de sidste Gisp af min forlorne Uskyldighed, gav han et Skrig af sig, saaledes som en rasende Dievel, der er vis paa en Siels hele Tab.

(Mildeste Fader! tillad en bedrøvet Datters Siel, igiennemtrængt af de bitterste Følelser og Fortrydelser, et usminket Skilderie af sine Afgivelser; et hierte, sat i den Forfatning, som mit, trænger til disse aabenhiertede Udtryk, og en dydig og kierlig Fader slaaer et Dække over en falden og ulyksalig Datters Anstøbsfulde Handlinger: Verden seer dem, og gruer; men ak! gid jeg tør vente meer af en Fader! en Fader seer dem, og glemmer dem.)

En dødelig Uroelighed, uden Tvivl foraarsaget ved Fornuftens sørgelige Stemmer, rev ham ud af mine Arme, og en Blegthed, liig den, som er en Forløber af den guddommelige

6

Hevn, trak sig frem over hans Ansigt. (Min Forræder smagte Bærmen af sine raabende Laster; men hvad smagte en Pige, berøvet sin Uskyldighed? Helvedes Angest, en Bitterhed, som bedre føles, end tænkes.) Jeg saae ham, dg sukkede, dette Suk bragte hans Fortvivlelse til de yderste Grændser.

Forbander være jeg, skreg han, og dem, som lod mig see Dagen! jeg har forraadt Uskyldighed og sprænger en dydig Siel.

(Ak! hvor let kunde ikke min Forræder have undgaaet denne for det hele menneskelige Kiøn grusomme Erklæring; men o Skræk! jeg ledte ikke allene selv efter Fordervelsen, men jeg søgte og en foruden mig selv, for at ofre til Lasterne et heelt ulysaligt Par, for at gjøre mit Regnskab dobbelt farlig, min Synde-Gield dobbelt vanskelig at betale. O I myrdende Laster! det er ikke nok, at I forhærder Hiertet, men mere, I forvilder Hiernen.)

Vi to Misdædere, vi to Dydens urene

7

Mordere, som havde deelt Følgerne af Lasterne, vilde ogsaa dele Følgerne af den guddommelige Hevn, som ilede efter os. Ak! saarede Fader! tillad hans faldne Datter at igienkalde ham det bedrøvede Øyeblik, som forkyndte ham, at han ikke havde nogen Datter mere.

Vi ilede begge bort fra den Boelig, som vi havde skiændet, (fra den Boelig — ak! Erindring, du straffer, du qvæler mig!) hvor en øm Fader og Broder daglig gav min da uskyldige Siel den beste Næring.

Neppe tabte vi de sidste Skygger af Sigte, hvor mine Føde Egne endes, og al min Glæde; førend Skræk og Jammer skummede op paa mit forvirrede Sinds fæle Strand, førend skræksomme Suk og hule Skrig afvexlede hos min alt nok straffede Forfører. Snart løb vi, snart stod vi stille, snart syntes vi, at Straffen løb efter os, snart troede vi, at Døden stod for os. Ingen kan udtænke den Plagers Hvirvel, vi veltedes i, uden de bliver (gid det aldrig skee!) som en Scarry og Dorinde.

8

Den sidste sørgelige Flamme af Dagens store, vi kan ikke sige glade, Lys, melder os nye Skrækker, nye Bedrøvelser. Nattens Skygger, disse fæle Billeder for de Straffældige, gjorde os ukiendelige for hinanden; (gid Plagerne havde blevet lige saa ukiendelige for vore formartrede Siele!) Her manede den beængstede Samvittighed Spøgelse frem for vor urene Sinds Øyne, alle bevæbnede med Hevn og Straf, alle udsendte fra den fornærmede Dyd, der vilde paa det skiændigste Par hevne det dydigste Par. Snart saae jeg min ømme, min fromme Fader, at smelte hen i Taarer, efter at han, til Byrde for sin ædle Alder, forgieves havde ødt endnu det kierlige Skridt, at opsøge sit fortabte Faar, at finde en forloren Datter.

Snart saae jeg en Broder paa Knæ, i den søde Eenlighed, at vove endnu en Bøn for en Søster, som den fortørnede Himmel havde Ret til at forfølge.

Snart saae jeg den borgerlige Ret, med Sverdet uddraget, for at give os begge det

9

sidste dødelige Hug. (Dette Sinds Billede plagede mindre end de to forrige; thi hvad var vel bedre for et Legeme, værdig til al Straf, end hastig at giemmes i Jorden?)

Snart meente jeg, at den Huulvey, som vore matte og af Angest forknuste Legemer havde udsøgt til Natteleye, sank under os.

Saaledes svævede utallige Billeder for mit Sind, den hele Nat igiennem, og jeg troede, at den ulykkelige Scarry havde Følelser af lige saa skarpe Smerter, som jeg. Hans skummelske Tavshed lignede den, som avles af en nær Fortvivelse, og Himlen tillod ikke Dagen at være Vidne til den sidste yderlighed af de pinende Laster; men min Forførers fæle Liig blev et Bytte for Nattens Skygger.

Efter at jeg, ved Dagbrækningens Ankomst, havde laant denne Røver, Æreskiænder og Selvmorder det sidste Øyekast, løb jeg, med et Hierte fuld af Skræk og Anger, jeg veed ikke hvorhen; men den første Landsbye, jeg naaede, var min glade Friested. Landmanden med

10

sine Folk mødte mig; man saae mig an for en fornem Rasende; jeg løb efter alle; alle løb for mig. Man troede ventelig, at jeg tragtede dem efter Livet; men tvertimod, mit Liv var jeg villig at frembyde til alle. En Høyere Drift førte en frisk ung Bonde-Karl hen mod mig; han greb mig om Livet, og jeg sank ned i hans Arme; jeg skreg med en Tone, som Jammer og Smerte lærte mig, og som maatte have lokket Menneskelighed frem af Det vildeste Hierte: Brave unge Menneske! hvem du ogsaa er, red mig i din Arm, før mig i din Bolig, og jeg skal fortælle dig det, som din Medlidenhed og Forundring ikke skal nægte dig at høre. Denne Menneske-Ven sendte den altid barmhjertige Himmel mig til Skyts-Engel, da jeg just manglede meer end almindelig Menneske-Hielp. Han forte mig ind i sin Boelig, hvor han meldte mig med en Tone, som lovede mig en Lindring i min Jammer: som Søn i Gaarden gav han mig en Fader-Pleye. Han forlangte af mig den belovede

11

Beretning, som han allene begierte til Betaling for mit Værelse, min Kost og min Reenlighed. Men førend min Sorg kunde faae Luft, fotdrede Menneskeligheden af mig en Omsorg for min Forførers døde Legeme, der maaskee ikke var skabt til at være en Føde før vilde Dyr eller den uskyldige Aarsag til en andens Ulempe, som maatte kunde passere forbie, og derover blive angreben som en Morder.

Jeg bad dem derfor, at de uden Ophold vilde sende ud til Huulveyen, hvor de skulde finde Liget af en Ulyksalig, som den verdslige Ret ikke fik Tid til at straffe, men som blev sin egen Morder i en forvirret Fortvivelse, hvorudi han blev kastet, da han huskte paa, hvorledes han havde ført sig min Svaghed til Nytte, havde flygtet med mig ud af min Faders Huus, som mine ulyksalige Laster og en Kiedsomhed over den strænge Dyd havde anmodet ham om. De forskrækkedes over denne fæle Efterretning, og otte stærke Bønder-Karle droge ud til det omtalte Sted, hvor de fandt rigtig nok Lieute-

12

nantens afsieledede Legeme; bragte det tilbage til Landsbyen, og gav det tilkiende for Præsten, som besørgede delte Legems Gjemme i Kirke-Gaarden, der vel fortiente at hvile et andet Sted. Præsten, underrettet om denne samme Sag, sendte Bud til Bonden, hvor jeg var, at han skulde være ansvarlig for mig, til Sagens nærmere Undersøgelse. Man erfarede det Dagen efter i nærmeste Kiøbsted, som var min bedrøvede Faders Opholdssted, hvorledes man havde fundet en død Lieutenant, uden Tvivl dræbt af det Fruentimmer, som under de bitterste Taarer havde givet dette tilkiende; ak! hvilke Saar følte ikke mit forknuste Hierte, da denne Tidende blev mig tilkendegivet, at man havde mig mistænkt for et Mord paa Lieutenanten; al Sands forgik mig, da Politiet Dagen efter traade ind i mit Kammer, hvor de traf mig med en Bog i Haanden, og med et Udseende, som afnødte enhver den ømmeste Medlidenhed.

Man spurgte mig, om jeg ikke havde myrder den fundne Lieutenant, som jeg havde taget

13

Flugten med? — Jeg svarte: ney, men hans egne Laster havde dræbt ham, og den Almægtige havde bevaret mig, at han ikke havde udstrakt sin Morder-Haand tillige over mig.

Man paalagde mig Arrest, og befalede Bonden, nøye at have Agt med mig, til Sagens Endelighed. Man fik det begravede Legeme frem af Jorden, besigtede det, undersøgte, i hvad Stilling man havde fundet det, og kiendte mig frie. Otte Dage derefter berettede en god Ven, som havde erfaret mit Opholdssted, og tog en meer end almindelig Deel i min Jammer, mig, at Sorg daglig fortærede min elendig og forsørgede dydige Fader, at han allerede havde den ene Fod i den Grav, som jeg for tilig havde aabnet for ham, at han vilde gjøre sit muelige Beste, for at forsonde mig med saa from og mild en Fader, der daglig sukkede efter endnu engang at see en falden og lastig Datter, der vel vidste, at hun ikke længer kunde fortiene, at kalde sig med saa kiert et Navn, som hun havde udslettet og besmittet i en Strøm af de farligste Laster.

14

Disse Torden-Ord trængte mig ind til Sielen, og den ene Smerte vikled sig ind i den anden, og førte mig ind i et Vilderede af Plager, der hvert Øyeblik kappedes med de, min elskelige Fader udstod, om hvem af os der først skulde gaee i Jorden. Ingen arm Skabning har bedet mere brændende og anholdt med mere bittre Taarer om Forladelse hos den dydigste Fader, end jeg har bestormet den saa billig fortørnede Himmel med mine Bønner og Taarer; ak! Fader! alles Fader opmuntrer mit forsørgede og nedslagne Hierte, at nævne ham endnu min Fader.

Gid dette Navn, som for min ømme og saarede Siel er det sødste Valsom, endnu tale Got for mig i det Faderlige Hierte, der vist nok havde forvendt sig imod mig, hvis ikke den naadige Fader, som udgyder over alle sine Skabninger en idelig Barmhjertighed, havde tilladt dette min fromme Faders Hierte, at aabne sig for en falden og ulyksalig Datter, der med den forlorne Søn vender tilbage til det Faderlige Huus. Resten følger.

15

To Ord til Doris fra Damon.

Mel. Ak! gid Meliserte var min.

1. Vers.

Min Doris! mit Guld og min Skat! Min Glæde i Længslernes Nat!

Mit Anker paa Modgangens Strand! Mit Liv midt i Medgangens Land!

Min Rose i Ømhedens Beed!

Mit Øyemaal i mine Fied!

Du bliver mit Eet og mit Alt,

Om Himlen og Jorden end faldt.

2. Vers.

Uskyldighed viiste mig hen,

At søge mit Hierte en Ven.

Jeg saae alt det deylige Kiøn,

Og Ømheden gjorde en Bøn:

O Himmel! som alle Ting veed,

Mit Hierte et Hierte bereed,

Som øm og uskyldig og troe

Maae blive min Deel og min Roe.

16

3. Vers.

Min Doris et saadan en Skat, Paa hvilken Naturen har sat Uskyldigheds deylige Glands,

Tilbedt af den ømmeste Sands. Gid, ømmeste Doris! den Tid Dog hastigen liste sig hid,

Hvor Himlen vil knytte det Baand, Hvorefter forlænges min Aand.

Erindring.

Dette Ark er Continuationen af Caroline, som har til Hoved-Titel: Den Danske Democrit-Heraclit, hvoraf Arket koster 4 Sk.

1

Sandfærdig Fortæling om Besynderlige Tanker ved merkværdig Samling paa den Danske Skueplads.

2

Lige saa vist som Philopatreia blev avlet paa den Danske Skueplads, og fra saa merkværdig et Sted første Gang saae den lærde Verdens Lys, lige saa vist ere følgende Tanker og Udtryk avlede paa samme ret elskede Sted. Dannemark, som snart græder (maaskee Krokedille-Graad) og snart leer, (maaskee Skogger-Latter) kan ikke klage over Mangel paa almindelige Forlystelser; hvilken Forlystelse for det Almindelige! nu kan en Spekhøker komme i Selskad med en Kammer Herre, og (tænk engang hvilken allerkiereeste Frihed) kan sige Du til saa stor en Mand.

Forleden Dag raabte den lille saa høytelskede Papaes Søn: Mama! hvordan seer Kongen ud? — Og Forsamlingen stod op, og svarte eendrægteligen: gaae paa Masqverade, mit Barn! gaae paa Masqverade, mit Barn! Barnet kom paa Masqverade Den første Gang i sit Liv, han gik snart til en, snart

3

til en anden, og sagde gandske frimodig: (Barnet var vittig) Er du Kongen? eller er du Kongen? Man loe af Barnet, og Den ene sagde med en Tone, som ikke mishagede det: Det er en frisk lille Broder; den anden sagde: hvad vil der vel blive af dette Barn? Barnet ledte efter Kongen i Mængden; men fandt Ham ikke: (mon Han var der?) han kom hen til sin Mama forgrædt og misfornøyet; hans Utaalmodighed yttrede sig i de mangfoldige besynderlige og vittige Spørsmaal, han gjorde sin Moder, iblandt mange disse: Lille Mama! siig mig oprigtig, har Kongen ogsaa en Masqve? kan man kiende Ham fra Mængden? Mama svarede: min Søn! retsindige Øyne kan kiende vor naadige Konge igiennem hvilken Masqve det end er; men iblandt mange Regne - penge kan du ikke let finde en Dukat. Her tav Barnet stille, og bevarede disse Ord i sit Hierte.

Men det lille Barn førte mig et Par Skridt bort fra min Hoved-Sag; dog det er

4

Modens Stiil, at gjøre lærte Afbigelses, og indsirkle de Tanker, som kommer paa Tverts i Hiernen; (man læse

Argus, denne høtyndet Model; han gjør saaledes.)

Iblandt de almindelige Forlystelser er vist nok Masqverade den fornemste og uskyldigste, siger man; men hvad skal jeg sige? Tør jeg vel sige det samme? Tør jeg vel være Pøbelens, den Hierne-løse Pøbels Abe, uden at blive straffet af min Fornuft? Hvad mig anbelanger, da siger jeg tvertimod: hverken er Masqverade den fornemste, eller den uskyldigste Forlystelse.

Naar jeg tager det Ord fornemste i sin alleregentligste Bemærkelse, da veed enhver lige saa godt som jeg, at Soldater og Matroser kan aldrig faae Navn af Fornemste, som Matros og Soldat. — En Matros, som har faaet Hug paa Holmen eller hiemme af sin Kone, husker paa, at der er Masqverade til; han svinger sig ud fra sin Kone, tumler did, hvor somme Folk faaer Billetter for et got Ord, eller hvorfor? — Han kommer hiem til sin Kone;

5

mon han fik en Billet? — Han fik 3 kiønne store Piletter, sagde han med en hees Eed, og spadserer med sin Kone paa Masqverade; denne Gang bliver Masqverade altsaa ikke den fornemste Forlystelse, siden der var flere end Fornemste der oppe, men at Masqverade er en gandske artig Forlystelse, nægter jeg ikke, siden Matrosen der oppe aldeles glemte, at Holmen var til, at han havde en Ryg, at hans Kone undertiden hiemme forrettede hans Bestilling, naar hun var i Forhaanden til at prygle. (En velartet Matros nægter aldrig sin kiønne unge Kone første Prioritet i Krabasken.)

Naar jeg nu betragter det Ord fornemste i sin uegentlige Bemærkelse, og kalder det beste, da forsikrede en lille Jomfrue mig i Fior, at den Forlystelse, hvor man beholder, hvad man har, i sine Lommer og hele Klæder, er bedre, end den, som man maae forlade med et halv Skiørt, et Stykke af et Forklæde, og Lommer rensede fra alle Ting.

Nu kommer vi til det Ord uskyldige.

6

Hvad tør jeg sige til dette Ords sande Berømmelse i vore Tider. Ordet uskyldige i sin egentlige Bemærkelse kan ikke passe sig paa Masqverade; — jeg kiender ikke mindre end fem Personer, som ere blevne hver en Rixdaler skyldig for deres egen Artighed og deres Jomfruers Appetit til Choqvelade-Skienkerinderne for sidste Masqverade i det Franske Støv. (De Herrer Franske Comoedie-Spillere maae forlade mine Landsmænd, at de kalde deres Theater: det Franske Støv! I Franske! behager at huske, at for alle vore gode Danske Penge har I ikke givet os andet, end Støv og farlige Projecter, som har været bedrøvelige Smelte-Digler for de gamle Danske Kroner.)

Ordet uskyldige vægrer sig ved at laane sin Uskyldighed til Masqverade. En Jomfrue, som pukker paa sin Uskyldighed, endog naar hun er allene med en af Byens Smaa-Herrer, snakker meget om Kloostere og Bønne-Bøger, naar hun er allene med sin Mama; en Moder, som selv har havt en maadelig Opdragelse, troer,

7

at hendes Datter, paa 18 Aar, er ligesom kold og ligegyldig, naar hun maaskee alt for længe betragter en Mandfolke-Masqve som vore Grand-Mamaer, naar de sadde og nikkede ved deres Rok.

Datterens Uskyldighed, fordeelagtig nok for hendes Hensigter, bruger denne Masqve hiemme, men naar hun gaaer paa Masqverade, tager hun en anden. Denne Masqve (Frækheds Masqve) klæder hende mere naturlig, end den første. Hvorfor? Den sidste siger mig, hvordan hun virkelig er, den første vil, at skal giette, hvordan hun er, og viske hende i Øret, hvordan hun burde være. Naar vore Modre nu lægger alle vore Masqverade-Morgener sammen, naar deres Døttre kommer forjaskede hiem, saa kan de faae de sandfærdigste Noter over deres Døttres Liv og Levnet, og naar Mødrene har med Agtsomhed igiennemlæst disse lærte Noter, lader os saa spørge dem, om Masqverade er den fornemste og Uskyldigste af de almindelige Forlystelser i Kiøbenhavn.

8

Deres Svar vil vist ikke svare til Pøbelens Forventning. Men at jeg igjen skal komme til min Fortæling, som Titel-Bladet lover, saa maae jeg fortælle mine Landsmænd, hvad jeg hørte paa sidste Masqverade.

Man ved, at den hele Kiøbenhavnske Verden samme Aften løb Storm til det Danske Comoedie-Huus, (besynderligt er det, at Skrummelen af Kareterne, naar man kiører paa Masqverade, foraarsager de Danske Fødder en usigelig stærkere Klæde og Primen, end Klokkerne om Søndagen, naar det ringer til Prædiken', foraarsager de Danske Øren Kildren og Længsel efter en Prædiken.) De stakkels Kirker her i Kiøbenhavn ere blevne saa ukiendelige for de fleste, at de ofte gaaer Feyl af dem, og enten falder ned i en Viin-Kielder, eller opofrer deres Andagt til en Skaal Caffé og en Portion Bagtalelse.

Man maae forlade mig, at jeg endnu engang spadserer ud fra min Hoved-Sag. Jeg har talt med en meget erfaren Doctor her i

9

Byen, (nævne ham, tør jeg vist ikke) om han ikke kunde udfinde nogen naturlig Grund til den uendelig hidsige Drist, Folk har til ar komme paa Comoedie-Hufet; man seer dem jo, af alle Skænder, at hendrages til dette Huus, som til en stor heel Magnet, der baade kan trække Guld og Sølv, Jern og Tin til sig, ja det stakkels Kiøkken Kobber-Tøy spares ikke engang; den tiltrækkende Kraft, som dette store Magnet-Huus har, fordeler sig saa særdeles omkring i vore Handlinger, at alt for mange af os faaer ar vide, at der er et Assistentz-Huus til. Docteren har svaret mig, at han gjerne kunde sige mig en naturlig Aarsag hertil; her ere hans Ord frie og ubeskaarne, uden Tillæg eller Fratagelse: "Den besynderlige Hidsighed, som man fra Arilds Tid af har erfaret, at regiere de Danske Hierner, foraarsager ret sælsomme Syger og føder forunderlige Virkninger af sig. Denne Hidsighed svækker og fortærer omsider al sund og nyttig Overlæg, som de Danske Hierner har nok saa god Anlæg til

10

som nogen fremmed Hierne; men Hiernens Organa ere svækkede, forvirrede og plat forvildede af et Slags Tobak, man Aar fra Aar har indført her i Riget; dette Tobak, (kaldet Parisiske Griller eller Fransk Vind) hidser Hiernen, hvoraf strax ytrer sig en Klaae og ret forunderlig Uroelighed i alle Lemmer: man kan ikke curere denne Svaghed, uden paa en eneste Maade: En Mand, som angribes af denne Svaghed, som smitter det hele Huus og Familie, bliver fortumlet i Hiernen, uroelig i Benene, ukiendelig i sin Dragt og Levemaade for ethvert patriotisk Øye, der hverken er bleven Stær-blind i Spil, eller kortseende i gudelige Bøger. Han cures paa denne Maade: Naar han har laant Masqverader og Comoedier, Bal og Operer sine Penge, og gandske Tankefuld lystre Aften-Sangs Klokken for at nedlægge sin sidste Skilling i Kirke-Blocken, (en Forsonelses Maade iblant os, naar Fornuften angribes paa det ømmeste Sted) saa hører han fra alle Kroge en skum-

11

lende Latter; denne standser med et den omtalte Hidsighed, og Manden bliver saa koldsindig, som om han var overøst med koldt Vand;' man kan Kiende paa ham, at han er helbredet paa en oprigtig Bedrøvelse, som langsom skyder ud fra hans indfaldne Øyne." (Denne bedrøvede Masqve er ikke i Mode paa Masqverade,) ney, Masqverne paa sidst almindelige Masqverade havde et Udseende, som svarte til de Masqveredes Sinds Forfatning. Jeg var taus og hørte kun til.

Jeg saae tv Hollandske Matroser at udsøge sig en Krog, for der at tale med hinanden. Jeg blev opmærksom; thi jeg har hørt, at Hollænderen er meget frittænkende. Nu skal De kuns høre en Samtale: "Siden Dannemark blev beklippet i Kanterne grovt og kiendelig, som Jøderne beklipper vore Dukater, ere de almindelige Fornøyer blevne ganske ækle og afsmagelige for Patriotens og Menneske-Vennens Gane. De besynderlige smitsomme og ret farlige Syger, som dette Rige vexelviis har

12

været plaget af, og som har grasseret nu i en Egn, nu i en anden, er nu endelig udslaaet i en almindelig Syge: denne Syge, naar man skulde nævne den med sit rette Navn, kan ikke kaldes anderledes, end Folkes ret forhexede Villighed og Længsel at ruineres og ruinere. Besynderligt er det, Folk klager over Penge-Mangel her i Riget, og de ere selv de første Tyve, som bestiæler sig selv og berøver sig de Midler, som Forsynet gav dem i langt andre Hensigter; den almindelige Syge her i Riget er enten at æde sit eget op i en Hast, for des snarere at begynde at æde paa andres;" (ofte er fem fattige Enkers Huse kun en Mundfuld ved et Aftens-Maaltid hos en af vore Tidere Harpagons; og ofte er ti faderløse Børns Arve-Part kuns en Morgen-Suppen hos vore Tidere hungrige Formyndere) "eller at indbyde en Skræder og en Dansemester, en Taskenspiller og en Franskmand, en Spillemand og en Snylte-Giest, en Alabaset-Spiller og en Brød-Tyv, for at hielpe dem til, i en smuk

13

Dragt og med nette Skridt, med en Rad Tærninger om Halsen, og et Morbleu pag Enden af Tungen, efter Takten og med et afpillet Been i Haanden, med en Patrontaske af Kort og en Brød-Kurv uden Brød, at finde Døren paa Hospitalet." Dette var Hollændernes Udsigende; nu vil vi høre, hvad Patriotens Tanker var. Her saae en af disse rare Phenices; hans Dragt gefalt mig; for paa Brystet af hans Kioel vare disse Ord broderede: Fædernelandets Kierlighed. Den Mand maae jeg tale med, tænkte jeg; han vil vist nok ikke snakke i den Tone som Hollænderne. Jeg sagde paa Fransk til ham: bon soir Monsieur le patriote; Fy! svarte han mig, Jer Maaal røber Jer, at I er en Dansker, og vil I undsee Jer ved at tale Jer Moders Maal. — Min Ven, sagde jeg, fattige Karle kan ikke komme frem i Kiøbenhavn, uden de kan betle i det ringeste paa abebrokken Fransk. Hans Svar var: jeg har merket, at de Danke Studentere ere alt for føyelige, i Hensigt til Videnskaber-

14

ne, imod deres Overnænd. Vore Tiders Artighed fordrer, det er sandt, at en Student skall være polyglotte, eller protée i Videnskaberne; men lad Mængden af Studenterne ophøre at være Adels Aber eller Spilverk, (thi der smager jo ikke vore adelige Herskaber, at en brav Mands Søn, en flink Student, tiltaler dem paa Dansk: naadige Herre; ney, her skal et Monsieur eller Monseigneur til, hvis man ellers vil vente at blive antagen til deres Børns Informator. Jeg har kiendt de Herskaber, som undsaae sig ved at tale Dansk med Gud i deres Bønner; det var saa ordinair, saa borgerlig, sagde de; og Folk af saa maver en Tænkemaade skal gjøre brave Studentere til Veyer-Haner eller Tvetuller i deres Moders Maal. Fy! der er utaaelig. I brave Studentere! naar vil I vise Adelskabet, at I ikke trænger til Information hos deres Børn? bages der ikke Brød for eder i Dannemark, saa und et andet Rige Virkningen af eders Sinds Gaver,) saa skal de snart komme til at trænge til eder, og I

15

ikke til dem. At vide mange Sprog, er ikke alleneste nyttig, men fornøvelig; men hvorfor vanslægter denne Nytte og Fornøjelse til en Nødvendighed for Rigets Børn? Bør ikke Hoved-Sprogene, som brave Karle lider saa meget for i Skolerne, naar nedrige og bødelagtige Mennesker betros at fore Riset, tale got for dem hos de Store i Riget? Bør ikke slige nyttige og grundige Sprog tiene dem til et Slags Pas og frie Adgang og Indgang i deres Overmænds Huse? Bør en Fransk Soldat, eller en nederdrægtig Landløber have Fortrinet for Rigers Børn, som af Lyst eller Trang har studeret det Franske Sprog, for enten at forstaae nyttige Skrifter, eller for at tilsnakke sig med en Fransk Tunge de Smuler Brød, som skal tiene dem til Ophold i en Tid, da det Nyttige i Riget er anseet med en Spodsk Latter og udskieldt for Skole-Fuxerie?

Bør de, som baade har Evne og Rang til at ophielpe en fattig Student af Støvet og sætte hans Pund i en klar Dag, glemme, ar

16

16+ han er til i Verden, fordi han hverken har havt Raad til at lære at spille la basaette, eller opremse nogle Stykker af en Fransk Comoedie eller Roman. — Jeg merkede, ar Patrioten blev hidsig og nidkier, da han eftertænkte de brave Karles Skiebne i Riget, men i sær her i Hoved-Staden hvor man maatte tænke, at de kunde gjøre Mirakler, og vist blive brugte. Jeg svarte ham at min Nation, som længe har været plaget af en farlig Sove-Syge, begyndte nu at faae Øynene opladte, og saae med Fortrydelse og grandt nok, at deres Lyst til Nyheder havde for lang Tid siden baade skildt dem ved deres gamle Redelighed og gamle Sølv; men jeg frygter for, at denne Fornuftens Opvaagnelse kommer for sildig i vore Tider, da vi ere nær ved allesammen at gaae ud at betle, enten vi saa staaer stort paa eller ey.

Erindring.

Dette Ark er Continuationen af Caroline, som har til Hoved Titel: Den Danske Democrit-Heraclit, hvoraf Arket koster 4 Sk.

1

**Jydske Løier eller Nye
Historie om
den bedragne Bedrager og de bedragne
Bedragere.
Prentet
for dem, som ikke kan læse Skrift, for Bønder
og andre jevne Folk.**

Nøiagtig optegnet paa min Reise til Aalborg

i det Aar da Moskoviten vilde være Tyrk, og Spanien fik Hug af Engeland.

I den Franske Periodo.

da al Verden førte Krig, og gik paa Comoedie

Alt til sømmelig

Tidsfordriv

naar Folk bliver keede af at

spille Kort.

Kiebenhavn 1771.

Trykt hos Johan Rudolph Thiele, boende i Peder Hvitfeldts-Stræde.

2

3

Fortale. En Sanhed, som de, der jevnlig forlyste sig med Historiers læsning ikke skal nægte, er det, at alle Historier ikke ere lige fornøielige, lige forlystende, kildrende og smukke; Aarsagen vil man lige saa lidet finde i Begivenhedernes Storhed, Selsomhed og Mangfoldighed, som i sammes Omvexlinger eller Skrivemaa-

4

Fortale.

dens Næthed: men naar i en Fortælling Hendelser forbindes med hinanden ved Forandringer, hvis Udfald Forstanden ikke saa strax indseer, saa bliver den Læsendes Agtpaagivenhed ret levende, og hans, om hvad Udfaldet vil blive, uvisse Nysgierrighed bliver meere fyrig, ved en Uroelighed der angriber de indvortes Sandser, hvilken, naar den føles ved indvortes Fornemmelser, indtager Sindet, forlyste os og kildrer Sindet; saaledes troer jeg det har sig med Holbergs Comoedier, (thi hvo læser dem uden Fornøielse,) saasom i de fleste ere samlede ganske uformodentlige Indfald, Begivenheder, som man ikke venter, og

5

Fortale 5

Omvexlinger, hvorved Læserens nysgierrtge Agtsomhed studser: Historien maae ellers være prægtig udført; Begivenhederne betydelige, sælsomme, smukke; Forandringerne udsøgte, mangfoldige, og vel med hinanden sammenstemmede; Stilen kan og være zirlig. Saasart dog, man kan slutte fra det eene Led i Kieden til det andet, fra det foregaaende til det følgende, fra dette igien og til Resten, saa bliver Nysgierrigheden sløv, Læserens Opmærksomhed slumrer, endelig, naar det kommer til Enden, synes man, at have læst noget, men har dog kiedsommeligen tabt den rette Sammenheng; men førend at Sin-

6

6 Fortale.

det trettets ved saa tørre Betragtninger, Lysten forgaaer, Tankerne adspredde sig til andre Beskiæftelser» og Opmærksomheden skulle blive døssig, og Læseren henslumret tabe disse Blade af Hænderne, fremsettes som et Beviis denne Fortælling.

7

Jydske Løier.

Det nationale Had er næsten udødeligt, og troer jeg, den provinciale Misundelse er lige saa varig som dette; Jylland er et Beviis herpaa, dens Indbyggere maae tiene de andre Provincer til latterlig Tidsfordriv, de taabelige Jyder maae opvække Folkes Latter, Jyderne maae tiene til Morskab i Forsamlingerne, og man har hundrede Eventyr om Jyderne: dette smule Nag hos Siellandsfaren til Jyden, som maaskee fra Sven Grates Tider af, vedvarer endnu, viser kun at Jyderne, fra lige

8

saa mange Tider af, overgaaer andre Danske, og fornemmelig Siellandsfaren, som er Jyden meest

misundelig, i gode Egenskaber: Jyderne er vel unægtelig meere nærige, og meere sparsomme end de fleste andre Danske: men er dette dem ikke en Roes? en Dumhed er det sandelig ikke; men nu Historien:

To Brødre, som jeg vil kalde Peder og Christen, begge Jydske Studentere, der havde nu gjort sig klar ved Academier, (et latinsk Ord maae jeg trykke ind imellem, at Folk kan høre jeg er Boglærd) de havde imidlertid, uden at sætte ret mange Penge til, taget Deel i alle Hovedstadens Forlystelser, og paa Normændenes og andre spandable Folks Bekostning levet ret studentikos, (Bønderne vil nok tænke, hvad mon der skal være: det er af det nye græsk; og at leve studentikos, betyder saa meget, som om jeg vilde sige: om Søndagen i den sted Folk paa Lander gaaer til Kirke, gjør man i Kiøbenhavn sin Opvartning for Haarkæmmere, og de store Herrer pudrer Laqvaier-

9

ne, men de andre Dage i Ugen gaaer man om Dagen paa Collgierne og om Aftenen paa Cantusse-Bal, dette koster ikke altid Penge; thi naar man kun vil knække Ponzebollen, og spolere Glas og Vinduer, saa koster det slet inter, men man kan gjerne gaar bort uden at betale; nu fik I at vide, hvad saa meget græsk betyder.) Disse to Brødre, disse Studentere, som var bleven til meget kloge Karle ved Academiet, og viidste saa got, som nogen af Deres Landsmænd, at holde paa Skillingen, bleve endelig kalte hiem, for at tiltræde en anseelig Arv efter deres Sal. Moder, som var en Enke. Da alting var kommet til sin Rigtighed, besluttede de to Brødre, at holde deres egen Minace, og leve for sig selv; de kiøbte ind til Huusholdningen alle Slags feede og tørre Vare; (hvad nu, synes I underlig om det; da der i Kiøbenhavn er saa mangen fornemme Madame og Frue, ver hver Dag kiøber sit Brød hos fire Bagere for Profitten Skyld til visse Højtider, af hver Bager et Rostokker-Brød, eller Julekage, ligesom det falder, er

10

jo værd at tage med, altsaa har man ikke nødvendig at fortænke mine sparsomme Studentere, havde det været to Piger, der havde sat sig paa deres egen Haand, saa havde det været en anden Sag; men naar Den eene vil profitere paa den Maade og den anden paa den Maade, saa bliver Det til sidst en Sum, og i Jylland siger man for et gammelt Ord, at hvad man kan spare, det er fortient, og saa behøver ingen at lee at disse gode Huusholdere.)

Foruden meget andet, anskaffede de sig og et par Tønder Rug, og førend den kunde laves til Brød, skulle den males til Meel; de fik derfor en Vogn at laane hos deres Naboe: men tager eder vare, siger han, for Mølleren i Giær-Møllen, forleden lurede han, en fattig Bonde, og fik Tak til; hvorledes det, siger Peder, det skal jeg saa mæn sige de gode Monsieurer, svarede Naboen: Mølleren skulle mal ham en Sæk Hvede, nu bad Bonden ham, at han ikke maatte tage saa uforsvarlig Told, som han var vant: det skal jeg Mare ikke hel-

11

ler, sagde Mølleren, men Knud kom igien i Overmorgen, saa kan du selv see, at Din Pose bliver malet. Saa snart Bonden var kiørt bort, slaaer Mølleren strax Hveden i en anden Sæk, legger saa Bondens Sæk i Vand, og da den var vel igiennemblødt, lader han den dyngvaad seitørres, hvorved Sækken krøb ind, Dagen kom, og Mølleren styrter Hveden i Bondens Sæk igien, efterat han har toldet forud, thi endskiønt han var en vittig Mand, havde han dog den Feil, at Hukommelsen slog ham feil, saa ofte han havde Toldkarret i Haanden, saa han gjerne brugte det tre Gange i stæden for een.

Endelig kommer Knud, hans Sæk som var krympet ind, syntes lige fuld, den slaaes paa Skruen, bliver malet, og Knud faaer sin Sæk saa pakket, at han velfornøyet takker Mølleren, fordi han havde malet som en ærlig Mand. Mølleren, for at fortiene denne Tak, siger, at han havde intet tolder, (men den gode Mand huskede

sielden rigtig i saa Fald,) fordi at ikke

12

Knud og andre efter hans Exempel skulle unde end anden Næringen, og tage fra ham; jeg tar aldrig uden min Rettighed, lagde han til, men med en vis Vind støver min Mølle saa meget, at der undertiden fattes i Sækken, pas derfor nøie paa, siger Naboen; thi Giær-Mølleren er en stor Skielm; der har ingen Fare, svarede Christen.

De begiver sig paa Veien, og nu er de næsten for Døren, da Christen, som kastede sine Øine rundt omkring, og sage just hen over et Gærde ind i en Have, hvor han, uden at gjøre sig videre Tanker, bliver et par Folk vaer, i en særdeles Krog, iblandt nogle grønne Træer, det lod som de slogs, dog ikke for Alvor, endskiønt de havde hverandre fat om Livet; og bar de sig ad, som de hviskede til hverandre, eller og toge Afsked med Munden; men enten det nu skeede af Sympati eller Antipati, der veed Morten, men siden skal vi faae Andledning, at tiende dem bedre.

13

Herefter bringes Rugen op paa Møllen, og flaaes paa Skruen, Monsieur Peder stiller sig, for at see Mølleren paa Fingrene, ved Skruen, og den anden Broder tager vare paa Meel-Kisten: en anden end Giær-Mølleren havde her maatter tabe baade Næse og Mund, og lade Hanteringen fare, men som han havde lært alle Buddene, og var forbitret over denne usædvanlige Streg, var det nær ved han havde ladet sin Harme udbryde i Skiæls-Ord: hvad tænker de Karle vel, de maae nok troe, at de ere alt for grønne om Næsen til at sætte en gammel Mand Brillen paa; troer jeg ikke saadanne Folk studerer Forstanden bort, har de ikke lært saa meget endnu, at de veed, at enhver er Tyv i sin Næring, (man kan snart fortale sig, han vilde have sagt, bør leve af sin Næring,) hvad har de saa lært, jeg vil ikke give to Skilling for al deres latin, aldrig skulle mine Børn holdes til Bogen, thi saadanne Forældre maae jo være galne; nei, lad dem lære et ærligt Håndværk; de fleste har dog nogle visse Greb, og kan godt føde sin Mand, skulle

14

jeg ikke have meere end min visse Told, sag maatte jeg sulte ihjel, og blive til en Prakkere; jeg sidder med Kone og Børn, har et Huns fuld af Folk, Udgifter skal hver Dag til, min Mølle slides, hvor skal jeg tage det fra: nei Karle, Giær-Mølleren er Mand for sin Hat,

I bliver ei de første der narrer mig min Rettighed fra, pas paa længe nok, min Rettighed vil jeg have, om * * selv var derimod: Jeg er ligesaa paastaaende paa min Rettighed, som Præsten paa sin, min Dreng ofrede ham to Skilling til Paaske, men han sagde strax, og lod alle Folk høre derpaa, min Søn! det er Degnens Taxt, men min Rettighed er fire Skilling: og deri har den gode Mand Ret, hvi skal jeg give min Rettighed bort, og ikke have saa meget som Tak engang; der er sandt, Kongen tilstaaer mig det ikke, men der er dog min Rettighed alligevel. Det er dog ikke saa meget for den sultne Profit Skyld, som for den gitsige Forsigtigheds Skyld, de bruger; jeg gad dreiet de Folk en Næse: jeg er tilfreds de forstaaer baade Caldaisk og Fransk, saa

15

har jeg: dog Lyst til at spille dem et lille Puds paa gok ærligt Dansk.

Han listede sig paa Timen hen til Vognen skar Skaglerne og Linierne over, og stak Hestene nogle Tidsler op under Svanhen, og gav dem et Rap af en Kiæp: strax spillede Hestene løbste ad Marken til. Mølleren gaaer strax op paa Møllen, Hillemæn! se! siger han til Studenterne, hvorledes har I bundet eders Heste; de løber som al Ulyke ad H * * til. Begge Brødrene glemte da en liden Skade for en større, i det de lode Mølleren frie Hænder, og sprang hen, at indhente deres Heste; da de havde faaet deres Heste igien, flyer Vognen til rette, og faaet deres Sække malet, var det den mørke Nat, og Veiret havde sat sig i saa haard en Stilling, at de arme Studentere, som desuden ei forstod sig alt for vel paa at omgaaes Heste og Vogn, torde ei vove at kiøre en Mils Vei i sadant Uveir og Mørke: de bade derfor Mølleren om Huuselye,

til. de kunde benytte sig af Dagen: ja, har

16

I Penge, sagde Mølleren, kan I blive her; thi jeg har en stor Huusholdning, kan derfor ei laane al Verden Huus for imet; thi jeg gjør enhver Ret og Skiel, og kan ei føre der over mit Sind, at gjøre nogen Uret for en Havre Avne, uden det jeg veed mig kan tilkomme med Rette; men der vil jeg og have; thi der er ingen, der giver mig noget, derfor er jeg og en fattig Mand: kors, jeg skulle tage Told, som andre Møllere gjør, saa kunde jeg blive hovedriig, der er sant, andre har vel større Profit, mm jeg har meere Søgning igien, og hvor det gaaer, naar jeg kun handler skikkelig med Folk, saa giver vel vor Herre mig det daglige Brød, og mere har jeg ikke nødig.

Vi har vel saa Penge, sagde Studenterne; men hvad Billighed er, skal I faae, men dog forlanger vi ingen store Omstændigheder; vi nødes til at blive her, thi kom Heste og Vogn noget til i dette Mulme og Mørke, saa vare vi ulykkelige, og kom vist nok til at svare dertil.

17

Man siger, at Koen drømmer om sit Drav, og Kiellingen om sin Stav: saaledes havde Giær-Mølleren nok den heele Aften at tale om sin Mølle, sin Næring og sin Ærlighed; Studenterne om deres Collegier, gamle Skolestræger og Bøger; Mølleren unge Kone at snakke for sit spæde Barn, og Mølleren kiønne Datter og Karler skokkede engang til hverandre imellem, og hørte paa de andres Snak. Monsieur Christen kiendte i dem det unge Par i Haven, lugtede Stegen, og brød sig om ingen Ting. Endnu engang saae Mølleren til sin Mølle, og siden blev der tænkt paa at gaae til Sengs- Nu stod der i samme Stue to vel opreete Senge jevnside, den eene blev de fremmede Giester anvist, og den anden lagde Mølleren og hans Kone sig selv i, det lille Barn laae i en Vugge for ved Forældrenes, og Datteren i et Kammer næst ved; men Mølleren Karl havde sit Kammer et andet Sted: saaledes gik de allesammen stikkelig hen at sove.

18

Men Monsieur Christen var saa urolig og kunde ikke falde i Søvn; thi han havde mærket at Møllerens Datter ei havde slaget Døren i Laas efter sig, men lod den staae paa klem, og siden han kunde ikke vel sove, men kastede sig snart paa den ene, snart paa den anden Side, og kunde ingen Roe have, besluttede han, at leede en anden Seng op, hvor i han kunde sove meere roelig, og da Møllerens Datter laae allene, meenre han, at denne kiønne Pige unte ham nok Rum hos sig, da to ligger altid bedre i en Seng end een; han hviskede derfor til sin Broder, hvad han havde i Sinde; bitre Broer! svarede Peder? bring os dog ikke nogen Ulykke paa Halsen, hos denne tvære Møllere; hvad Snak, svarede Christen saa sagte, i det han streg ud af Sengen: jeg har et par raske Næver, og du har og et par; Broder Peder fik ei Tid at sige meere: end kiære Broder! tag dig for alting vel i Agt, see til hvad du gjør. Endskiønt det var bæl mørkt, fordi Vindues Skudderne var slaæet for, travede dog Monsieur

19

91 (19)

Christen rigtig nok hen til Pigens Kammer, og fandt Døren halv aaben. Saasart Pigen, der ligeledes var plaget af en uordentlig Circulation i Blodet, saa hun af samme Uroe ikke kunde lukke er Øie, skimtede, at der var noget hvidt ved Døren, som rørte sig, var hun ikke nær saa enfoldig, som vore Siælanske Piger er, der er bange for alt Hvidt i Mørke, men saasom det pleiede ofte at spøge i Kammeret, og hun var vant til, at see saadanne hvide Spøgelser, og meeme maaskee, at det var hendes egen Nisse, tog hun Mod til sig, og talte Fanden dristig til: Hans! er det dig, skynd dig dog noget.

Da Chirsten hørte, hvilken Krog han skulle hen til i Kammeret, traf han rigtig der hen, og Pigen hialp ham selv under Dynen. Monsieur Christen complimenterede hende da strax paa samme Maade, som han om Dagen havde seer den rette Hans holde af Pigen udi Haven: efter aflagde Caresser med Haand og Mund, og Høfligheder paa begge Sider,

20

hviskede Pigen saa sagte: Sans! du skulle aldrig troe, hvor pulisk Far er, der var dog Synd han gjorde ved de ærlige Karle i Dag, veed du vel, han skar Skavlerne itu, og stak Øgene noget op under Rumpen, og jog dem ad Marken til, fordi han kunde faae sin Told, Jeg var ret saa forgriinet over de stakkels Karle, at de lod Veddeløb med dere egne Bæster; men nu skal jeg fortæle dig noget ander got, du veed, Far kan intet lide Folk troer ham ilde, og i det han gik, og var harm over dem, der inde, glemte han Nogelen i sit Skab, Moer var just intet i Stuen, saa jeg slap til og fik denne Tut, giem du den, Hans! til Snaps-Tinget kommer, saa skal vi min Troe leve rast for Pengene; min Far har saa nok alligevel; den fremmede Hane knøttede Pengene ind i sin Skjorte, og gjorde Pigen vel hundrede taknemmelige Krumpspring; saa at han blev ganske træt: men endnu fik han ingen Roe at sove, thi som han laae allerbest, præsenterede sig endnu en ganske hvid Diævel ved Kammer Døren; Pigen, som aldrig kier-

21

te sig efter hvide Spøgelser, tog Bladet fra Munden, og sagde: de Diævels Skind og Been der inde, kommer de ikke her, i det samme fik hun fat paa en Potte, og slog noget hen ad Gulvet til; efter denne kaalde og fugtige Afvisning forsvandt Spøgelset, og nogle vil meene, det var den rette Hans, som kom for silde, men det skal jeg da ikke sige forvist. Men det veed jeg, at Monsieur Christen og Pigen forligres got om Rummet, og faldt siden i en roelig Søvn.

Monsieur Peder forundrede sig ikke lidet over, ar hans Broder blev saaledes borte, og kom ikke igien, men siden han laae alleene, og kunde ikke vilde, hvad der kunde falde for, var det ham ikke muelig, at falde i Slum; efterdi han gjorde sig saa mange underlige Tanker til langt ud paa Natten; da Møllerens unge Kone vognede op af sin første Søvn, og da hun huskede paa noget stak hun de bare Been i Tøflerne, og gik uden for; hun vilde maaskee noget andet, end spørge Syvstiernen ad, hvad

22

Klokken var? Monsieur Peder, som havde lige saa godt et Hoved, som hans Broder, naar det gik paa Kneb løs, syntes, at siden han skulle betale Sengen for Natten, vilde han nok sove for sine to Skilling, om han kun kunde faae nogen til at hielpe sig i Søvn, han fik ikke saa galt et Indfald, i det han fandt paa, at trække Vuggen med det spæde Barn hen for sin Seng; thi da den unge Kone kom ind igien, og fandt ikke Vuggen for ved Sengen, meente hun, at hun havde gaaet vild i den mørke Stue, og puttede sig derfor ned i den anden, som Vuggen var flyttet hen for; Monsieur Peder, som ikke strax kunde viide, om det var hans Broder, der kom tilbage fra det andet Kammer, og fordi han havde meget hørt tale om Maren, tog han sig for, at udspionere den nye Senge-Giæft; thi det er et Ordsprog paa den Kant i Jylland: at hvor man ikke kan see, der har man Lov at føle sig for. Den nye Senge-Kammerat tog det og op for bare Skiærts, som det og endelig var i sig selv: Far! sagde hun,

23

du er saa grumme lystig. Monsieur Peder svarede ikke et Ord, saasom han aldrig gad tale i Mørke til fremmede Folk, men da de havde prøvet hverandre noget, om de kunde forliges tilsammen, falt de begge i god Roe; og saa sov de alle Mand; dog veed jeg ikke, hvad Hans gjorde, stakkels Tyv! saa fremt det er sandt, som Folk siger, at det var ham der spøgede, og forstyrrede got Folk i Kammeret i deres Natteroe: men saadant noget troer jeg ikke, jeg troer snarere, det var en Var-Ulv; thi i Mørke kan man dog ikke saa ret skielne imellem graaet og hvidt, og der er ligesaa vel Vaer-Ulve i Jylland, som anden Steds og i Tyrkiet: men nu skal i høre andre Løier.

Saa snart begynte ikke den bleggule Maane, at tabe sig i et sølvfarvet Lys, og Morgenens glimrende Purpur, at vise sig i den Østre Kant af Øjekredsen, i ulignelige Farver og Skiær, førend Møllerens Datter igiennem de, som et Hierte udskaarne smaae Huller, paa

24

Skuddene, skimtede den graanende Luft: hun begynte derfor, at pille ved sin Senge-Nyre. Bitte Hans! siger hun, du sover for længe, det begynder at Dages. Omendskiønt hun tog Feil i Navnet, forstod Monsieur Christen Rumlen ganske got, gneed Øinene engang, rattede sig lit, og tog paa det venligste Afsked, som Pigen for sine Ti Rixdaler vel havde fortjent. Han kom da in Stuen, og havde nær faaet støtte Skinnebeen paa Vuggen, som stod for hans anviste Seng, og da han stak Haanden ind i Sengen, traf han paa et Hoved, som han ikke turde kiende sig ved, han travede derfor saa længe om, til han fant den anden Seng, og da steeg han i Seng til Mølleren, og eftersom han var bleven kold af det han havde flakket om i Mørket, vakte han med sin kolde Krop Mølleren af sin Søvn, saasnart Mølleren begynte at gispe, og kaste sig om paa Siden, meente Christen, at hans Broder var bleven vaagen: Peer sagde han, Mølleren tænkte at hans Kone snakkede over sig, og raabte, naa! naa: Christen meente at

25

hans Broder taleDe i Søvn, ruskede ham dygtig, og siger: Peer! jeg har hundrede Løier. Mølleren bilte sig ind, at Konen var bleven gal, og raabre endnu engang, naa! naa! hvad er Det? Christen bliver ved, og siger: hvad meener du, Mølleren er den største Gavtyv. Men nu blev Mølleren først ret lysvaagen, og begynte at give Ørefigen ud. Christen blev ogsaa vred, ih, faa skal du skee! siger han: og visker Mølleren brav om Munden igjen.

Konen, som hørte Larmen af denne Senge-Kamp, greb min gode peer i LErmet; Far! sagde hun: de Knegte der henne, kan intet holde styr, du faaer at være tredie Mand imellem dem. Peer, som var Skyld i den heele Tummel, vilde gierne det skulle gaae got, og slippe vel ud af det altsammen; han steeg derfor ud af Sengen, og trakte hans Broder Christen og Giær-Mølleren ud paa Gulvet, hvor de bankede hverandre i Mørke, og Karnifledes i den bare Skjorte saa længe, til

26

Møller-Konen og hendes Stif-Datter, fik Skuddene fra Vinduerne, og Dagen lærte dem at kiende hverandre, her holt de op med Næverne, og gav paa hverandre med Munden. Mølleren spurte om han ikke havde Lov, at prygle sin Kone for dem, og hvad der kom dem til, at tage sig af den Sag: Jeg er Mand i mit eget Huns, sagde han, og om jeg gjorde eder Ret, skulle jeg flaaes eder ud paa Døren begge paa engang; havde jeg vist I vare saadanne Folk, saa maatte F. have undt eder Qvarter; man kan intet see uden paa, hvordan Folk er inden i, jeg skal forsværge at tiene Folk Efterdags, man har hundrede Ulykker for Tak, jeg var saa stikkelig, at jeg lod det skielmske Pak ligge i min nye Seng, og gav dem Mad og Drikke til, og saa slaaer de S. Kroppe løs paa mig i Steden for ar betale, mars.' udaf min Stue, og kiør F. i Vold; kommer I her meer skal jeg lade slaae Arme og Been i tu paa Jer inden vi skiils ad: Din gamle Skielm, svarede Christen? holder du ikke din Mund, skal

27

jeg sætte dig lugt udaf Vinduer, hvad kommer dig gamle Bedrager til, at legge dig imellem mig og min Broder; giver een mig et Ørefigen, giver jeg altid to igjen, og der er vor Sag; der kommer din H. ikke ved; gjorde vi dig Ret, skulle jeg lade bringe dig en Proces paa Halsen, og stille dig ved et Hundrede Daler, som du har skrabet Sammm ved dine lumpne Stræger; jo, jeg veed meeget vel, at du skar Linnierne over paa vore Heste; at du kunde stiæle af vore Sække; men det Bedragerie har vi faaet dobbelt betalt saaledes gaaer det alle saadanne Skabhalse og Bedragere som du; den eene forstod ikke den anden; men efter nogen Ordvexling fandt enhver sine Klæder, og da de havde beværtet hinanden, med nogen meere grov Confect, betalte Studenterne hvad de skyldte, og reiste bort fra disse lystige Løier.

Siden efter kunde Mølleren og hans Kone ikke begribe, hvordan det gik til, og da Vuggen stod der endnu, kom det dem for,

28

som de havde om Aftenen lagt sig i den eene Seng, og var om Morgenens staaer op af den anden, og da alle Omstændigheder kom dem for som et Hexerie, og da de var begge eenfoldige Folk, overtalede Konen Mølleren til at troe, at der matte være to Ellekonger fra den anden Høj, som vilde have malet til Juulen, eftersom deres egen Underjords Mølle var intet i Stand: Troe mig, sagde Konen, havde du ikke gjort dem Fortred først, saa kunde du have faaet Lykke til al Din Gierning, men nu kan de komme igien, og brække din Hals engang, eller stieale vort Barn bort; thi Underjords Folkene tænker altid paa at Hevne sig, naar man gjør dem Fortred, der har jeg hørt af min Moers Pige, da jeg var lille. Mølleren sagde: det maatte være Fanden, og ikke Underjords Folk, siden de kunde æde saa got: Ja, Faer! sagde Konen: De Underjords æder gierne vel og, drikker lidt, thi jeg har aldrig hørt, at nogen har snakket med en fuld og fordrunken Ellekonge, men at de er smukke

29

ædrue Folk. Mølleren havde her ved faaet saa meget at lade Munden løbe med til dem, som søgte hans Mølle, at han havde nok et heelt fierding Aar, men nogle Dage derefter fantes der nogle, som tilig om Morgenens havde seer to Ellekonger i engelske Fraqver, og med sorte Heste for Vognen at kiøre lige ind i Høien, som stod paa Støtter, og endskiøndt de andre Heste var hvide eller Graae, svoer. Mølleren dog paa, at det var hans Giester; thi sagde han: Fanden kan skabe sig i hvilken Farve han vil, og saa fik han at see, at hans Kone havde ret.

Nogle vilde maaskee viide, hvorledes det siden spillede af med Hans og Møllereus Grete; men det veed jeg saa mæn slet intet noget af, dersom de vil hukse mig paa det, naar jeg faaer været i Jylland, og kommer tilbage igjen, saa skal jeg rigtig lade det skrive til ved Trykkerier paa Prent.

30

Tillæg eller Løier fra Sielland.

En Høifornemme Herremand, som var af et særdeles muntert Naturel, og en Elsker af lystige Indfald, havde en Præst, som endskiønt han var en lærd og retskaffen Mand i sin Stand, besad ikke ringe Gaver, til at kunde, som en anden Taubmann, paa en tør og, behagelig Maade frembringe alle Slags anstændigt Skiærs.

Herremanden, som for denne Sinds Egenskab elskede Præsten særdeles høit, vilde engang fixere den gode Mand, formedelst en Daase, hvor uden paa Laager var tegnet en Nar, men paa den anden Side inden i Laager viste sig en anden Tegning af en Præst. Hvad synes De, min Hr. Pastor! siger Herremanden; om denne nye Fason: Præsten betragtede Daasen nøie paa alle Kanter, den er artig nok, svarede han, i det han pønsede paa at betale denne temmelig tydelige Chose: Endelig overleverer Præsten Daasen til Herren, og i det han lukker Laaget, siger han: Naar Præsten! gaaer bort bliver Narren staaende. Mine Foretninger kalde mig, Naadige Herre! jeg recommenderer mig: og der-

31

paa gik bort. Det var saa langt fra at Herremanden tog denne Grovhed af Præsten fortrydelig op, eftersom han selv havde givet Andledning dertil, at han heller havde sin største Fornøielse deraf, at Præsten slap saa vel derfra.

En anden gang, da Præsten indfandt sig hos Herremanden, og man havde intet uden gammeldags Sager at tale om, siger den sidste vi bliver saa ærbar i Dag, Hr. Pastor, vi maae have noget lystigt at divertere os med. Præsten svarede: Naadige Herre! det er ikke vel gjort, altid at spørge Ikke heller altid at helde Vand af Øiene er vel gjort, siger Herren, De skal skaffe os nogle Løier, Hr. Pastor, hvor De og tager det fra.

Jeg veed slet ingen, svarede han, uden en liden Comcdie af tre Personer i en Act. Prægtig, raabte Herremanden, den kan være god nok, men hvem ere Personerne Præsten siger Den eene Person skal forestille en Pengepuger, den anden Døden, og den tredie Diævelen. Bravo! bravo! raabte Herren, og gjorde et høit Luftspring, jeg vil være Diævelen. Som Deres Naade befaler, siger Præsten. Alting blev derpaa sat i Værk, Præsten tog Dødens, og Kammer - Tieneren fik Gnierens Rulle at spille.

32

Præsten kommer saaledes ind med et hvidt Lagen over sig, og træder hen til Pengepugeren, som legger sit Ansigt i Folder over sine opstakkede Kroner og Sølv Dalere, men i det han bliver det hvide vaer, kaster et barsk Aasyn hen paa Døden, som tiltaler ham med Disse Ord: Menniske! beskik dig dit Huns? thi du skal døe: Hvorpaa Gnieren svarer: Lig du min M * * *. Hertil siger Døden: Nei, det maae Fanden gjøre. slog med haanden hen til den Krog herren havde posteret sig, og pakkede sig derfra, det beste han kunde. Herren stak i at lee, og havde nær leet sin Mave i tu over Dette lystige Udfald af Comoedien.

1

Et Brev, fra den Forfløine til det Forfløine. Kiøbenhavn, 1771.

Trykt og findes til Kiøbs hos T. Borups Efterl. boende i store Helliggeist - Strædet.

2
3

Jeg er forfløien, mine tvende Systre med, altsaa ingen Under, at jeg skriver til det Forfløine. Men hvem er det? Ja det faaer Læseren siden at vide. Læseren bør ikke være for nysgierrig, men lade alle Ting gaae sin jevne Gang, omendskiønt Forfatteren er forfløien, bør

han ikke være det. Min Fader

var Degn. Jeg havde en naturlig Lyst til at lære al Ting. Jeg regnede Dag og Nat, og gjorde physiske Anmærninger i Hauge og Skove. Jeg tænkte nu herved, at skulle gjøre min Lykke. Jeg hialp en Astronom til at blive Raad. Sandt er det, at han i mine Arbeids-Timer gav mig tør Brød og Vand, og da Arbeidet var endt, var alt endt. Jeg ventede derefter stedse paa at nyde nogen Belønning, enten fra ham eller høire Ste-

4

der, men alt forgieves. Jeg ville behielpe mig med Informationer, men disse gielde ikke meget iblant os. Da jeg nu saa at jeg burde blive til Et Noget, og jeg dog stedse var det samme Intet, saa fortvilede jeg, og for at dræbe min Marter og Qval, fulgte jeg Flaskens Standart. Glæde for alle mine Fiender! Nu blev jeg udraabt for liderlig, uduelig, udygtig til alle Slags Ting. Jeg faldt i en sterk Sygdom avlet af Sviir, som igien var en Frugt af Fortvilelse. Jeg blev bragt ind paa et Hospital, og kom syg der fra igien, fordi jeg kunde ikke traktere Opvartersken med Caffé og Morgen-Brændeviin. Nu tænkte alle mine Misundere, at jeg maatte døe. Men til Trods for dem og Hospitalet lever jeg dog endnu, saavit jeg veed. Maaskee jeg kan nu, da Børsten har siunget sin Svanesang, faae et Brød, eller visse aarlige Penge at leve af. Jeg kunde da blive Landet til Nytte; maaskee og til Sirat. Men hvem tænker paa Landets Nytte? Naar jeg undtager Fyrsten og Fyrstinden selv, da ere der ikke mange, som bekymre sig om Statens Velfærd.

5

Man passer paa sine Indkomster, spiller Kort, snakker langs op af Veggene, bagtaler hinanden, drukner sig i dumme Talemaader, som man kalder vittige Klygter, man gjør Giestebudde, fylder sig med Mad og Drikke, begraver sig omsider i Søvn, og endelig vaagner op igien om Morgenen med samme Tenke- og Levemaade. Jeg troer, at man tør i vore vittige og honnette Selskaber ikke engang tale om Landets Fordeele, for ikke at komme til at passere for Pedant eller Enthusiast. Man taler om Skuespil, om Kahne-Kiørsel, Elskovs Handlinger, og alt dette uden Smag. — Man har ikke engang Fornuft til at fornøie sig selv; langt mindre til at gavne Staten. Vi kiende fast ingen anden Fornøyelse, end at æde og drikke. Vi besøge Skuespillene, uden at have Vittighed nok for at bedømme dem og Skuespillerne. Derfor bryde vi os heller ikke om, hvad der paa Skuepladsen bliver forestillet. Det er os nok, at det er noget. Vi gaae derhen af Sædvane, for at see og sees; men ikke for at lære noget af Skuespillene. Smagen forandrer sig vel i alle Lande, men

6

der hersker dog kuns een af gangen. Een er dog allene den Regierende. Vi derimod have aldrig nogen vis Smag. Moliere, Des. Touches Spøgelset med Trommen, Merlin Dragon, ere os alle lige gode. Balletterne

betragte vi lidt nøiere. Vi bryde os just ikke om Opfindelsen og Sammenhengen deraf. Den beste Ballet for os er den, hvori de største Spring forekomme. — Men jeg faaer vel at tale noget om mine to Systre. Deres Skiebne har været artig nok. Clarise saae meget yndig ud. Da hun voxte til, kom hun ud at tiene hos en Geistlig, som, uagtet sine strenge Ordens Regler kunde blive forelsket. Han aabenbarede Clarise sit Forsæt. Hun anhør te det skielvende; men hendes Husbonde forsikrede, at han forstoed den Sag langt bedre, og den Synd vilde han tage paa sin Samvittighed. Den Geistlige, som ikke saae ilde ud, som var beleven og veltalende, fik snart en ung Pige, som var munter og sangvinisk, til at troe, at det siette Bud havde ikke meget paa sig. Den Geistlige tabte herved; thi han mistede sit Embede. Min Syster derimod vandt. Hun fik et velskabt Pige-Barn. Den Geistlige gav sig derpaa i Krigsstanden; men, som Stokken var for

7

haard for hans kielne Ryg, og Lehningen ganske utilstrækkelig for en lækker Gane, og for en Person, som ikke var vandt til at fortjene noget med Arbeid, fik han i Sinde, at dessetere. Han løb bort, og kom ud til Tydskland. Han kunde nogle Sprog, var endnu ung og vidste at smigre. Han kom i Tieneste hos en reisende Cavallier. Da de havde reist nogle Aar omkring i de fornemste Steder i Europa, og Herren imidlertid havde fattet Godhed for ham, gjorde han ham ved sin Hiemkomst til Forvalter paa sine Godse. Det var noget, han ret var skicket til. Han var opdraget paa Landet, og hans Fader havde været en stor Landmand. Han havde saa megen Indsigt i Sædelæren, og i Lov og Ret, at han forstoed sig paa at forbedre Bøndernes Fordele. Han gjorde det og virkelig. Herskabet og Bønderne vare fornøiede med ham. Imidlertid faaer han at høre, at hans ægte Kone var død, og at Clarise levede endnu, samt hvor hun var. Han skrev efter hende, og forklarede hende sin Lykke. Clarise fortviler. Hun var nyelig bleven gift med en Matros, som allerede havde lært sig til at prygle hende. Hun kunde nu blive en velhavende Forvalter-Kone, som elskede hende, og nu var hun

8

en fattig Matros-Kierling, frossen, sulten og nøgen. Hun fatter et artig Forsæt: forlader Manden, og reiser ud ad Tydskland til med sit Barn. Men hvor blev hun ikke her elændig, da hun faaer at høre, at Fienden var falden ind i Landet, bemægtiget sig Herskabets Gods, og borttaget Forvalteren til Soldat. Hun reiste allevegne efter ham, hvor hun meente han kunde være. Hun flakrer længe omkring. Omsider berettes hende, at han var bleven skudt. Hun var da uden alle Raad; bortløbet fra sin rette Mand, uden at have nogen anden i hans Sted, og i et fremmet Land. Endelig vender hun tilbage til det Herskab, som Forvalteren havde tient. Hun fortalte intet om Matrosen. Ellers sagde hun alting reent ud, og foreviste Forvalterens Brev. Herremanden rørttes. Han havde stedse elsket Forvalteren meget. Clarise var desuden smuk, og hendes Datter endnu mere. Herren tog dem begge i Huset til sig. Clarise fortiente sit Brød med adskillige Huusgierninger, imens Herremanden loed hendes Datter Lucie (saaledes heed hun) opdrage. Hende var allene tiltænkt en blot borgerlig Opdragelse som et fattigt Barn. Hun skulde hverken lære Fransk eller Musik; men sin Religion, at sye, spinde, væve, ko-

9

ge, og s.v. Der vare Frøkener paa Gaarden. Disse skulde underrettes i Dansk, fremmede Sprog, at spille paa Instrumenter og andet mere. Disse lærte kuns lidet. Lucie stial sig til at lære mere end de. Da Herren merkede dette, at denne unge Pige havde saa opvakt og munter en Hierne, og opvorte med mange udvortes Yndigheder, fik han i Sinde at lade hende lære tilfælles med Frøkenerne, for i Fremtiden at have i hende en værdig Maitresse; thi det var paa de Tider en temmelig gangbar Mode, at Førster og alle store Herrer holdt offentlig Maitresser, og ingen havde et Ord derimod at sige. Nogle af Damerne gjorde disse Cavallierer Giengieldelses Ret, og der var Fred og Fornøielse over Alt. Men Fruen der paa Gaarden var ikke af dette Sind. Hun blev paa en dobbelt Maade misundelig paa Lucie. Det angrede hende at see, at hun i alle Stykker overgik hendes egne Dottre; at hun var vittigere, deiligere, mere flittig og forstandig end de. For det andet syntes hun allerede at mærke, hvad Herrens Tanker var med hende i Fremtiden. Fruen pynsede paa, ved alle Leiligheder at faae dem udaf Huset. Længe saae det ud for hende som uumueligt. Den ene var Herrens tiltænkte Maitresse, den anden hendes Mo-

10

der, som forrettede sine Sager ordentlig og nøiagtig i Huset. Omsider vandt dog Fruen ved sine sine Kneb. Hvo kiender ikke Fruentimmernes slebne List, allerhelst naar de ere stegne til en vis Alder. De ere allerfarligst, naar de har lagt sig Rynker til. Tilmed befordrede det meget hendes Hensigt, at Herremanden var af de koldsindige Elskere, der kan opofre deres Elskov for deres Roe. Hun laae ham idelig i Armen; loed ham ingen Fred have, foregav en Usandferdighed efter en anden, og endelig greb til de gamlt Streger, at beskyldte dem begge for Utroeskab; ja grove Tyverier, til hvilken Ende hun indpraktiserede sine Sager i deres Gjemmer, og viiste Herren det. Denne troede deraf, saa meget som han vilde; men for at beholde Huusfred, loed han Fruen have sin Villie, saameget desto heller, som han var meget tilboielig til Gnieragtighed, og derfor undertiden frygtede, at Fruens Angivelser om deres Utroeskab kunde være velgrundede. Da Fruen nu saaledes havde Fuldmagt, opsagde hun dem begge to Huset, og Herremanden, for at vise dem, at han ingen Behag havde i deres Forviisning, gav dem en skikkelig Reisepenge. Om han med det samme fik Lucies M**,

derom mælder Historien intet

11

tilforladeligt. Saa meget er vist, at min Syster var meget tvilraadig, hvad Opholdssted hun med sin Lucie skulde udvælge sig. I det hun er paa Reisen til et andet Sted (uden selv endnu at vide, hvor hun vilde opstaae sin Boepæl) møder hun hendes Mand, som for en liderlig Gierning var desserteret. De bleve i Førstningen alle forbausede, og faldt i mange Tanker, hvoraf Følgen blev, at min Syster ikke vilde erkiende ham for sin ægte Mand; at Matrosen derimod vilde gjerne være hendes Ægtefælle, for at kunde afklæde og afprygge hende endnu engang, tillige med Lucie. Men, som han var ikke meget for Proces i denne Tid, da hans fornemmeste Forset var, at sette sig selv i Sikkerhed, gjorde han ikke videre Omstændigheder. Min Syster derimod, som kunde begribe, at Matrosen ikke torde vende hjem tilbage, besluttede med sin Datter, at reise hjem igien til Fædrelandet. De ankom der og virkelig. Min Syster lærer nu sin Datter der fuldkomneste Coquetterie, og de befinde sig meget vel derved. Hun ønsker hendes Mand hengt; Forvalteren opstanden bespottter Fruen paa Herregaarden, og kan ikke noksom forundre sig over Herremandens dumme Føielighed imod en Tandløs Frue, nær havde jeg sagt: K. Ling. Nu føre, min Sy-

12

ster og Lucie større Pragt end Fruen og Herremanden; men dog troer jeg ikke, at de ere saa rige paa rede Penge, som disse. Det er en snorrig Bye, vi leve i. Undertiden har den rigeste en Mine af Fattigdom, eller i det mindste af Middelmadighed. Og ofte seer en Prakker ud, som om han kunde kiøbe det heele Assistense-Huus. Min Syster pynter sig, og seer ofte ud, som en Fyrstinde; sulter og tørster dog tit indtil Aftenen, da Lucie forstaaer at indkassere. Hos denne Lucie opholder jeg mig nu. Hendes Huus kan kaldes et almindeligt Observatorium, og jeg som Astronom, bør være en bestandig Observateur. Jeg observerer de overstaaende Skiønheder og arrige Syn. Cavalliererne de mellemstaaende Skiøndheder og snorrige Phenomena. Lucie og min Syster observere kuns Metallernes Nytte, Vægt og Kraft, og forestille det, som man egentlig kalder Ertskyndige. — Men nu til min anden forfløine Syster: — Hun heder Sophie. — Hun saae meget grim ud, og ægtede en Skindpels! — En god Skiøndhed nok for en Pels. Denne Pels kunde staae stiv af Guld. Virkning af fattige Folkes Graad og den udpinte Ildebrand. — Min Syster var vel hellig; men havde et medlidende Gemyt. Hun veiede fattige Folk ikke allene rigtigt; men endog

13

overflødigt. Serdeles var hun barmhjertig og miskundelig, naar Draaberne gjorde Syndfloder i hendes Mave. Den Guldstive Pels begyndte at slappe sig. Høkeren blev reed, og vilde have Sophie i en anden Dans. I Serdeleshed forbød han hende at drukne sig i Flasken. Jo mere han forbød hende det, jo dybere sank hun i Floden. Han søgte at prygle hende denne Svømmelyst af; men alt forgieves. Jo mere Magt han brugte imod hende, desto mere Magt fik hendes Sindslidelse. Han loed sig derpaa skille af med Sophie, og hun var vel tilfreds; thi hun og hendes Pels vare ganske stridige Ting i Naturen. Høkeren taug stedse. Sophie pratete altid vek. Hin var mørk og melankolisk af Ansigt. Denne, uagtet noget grim, var dog lystig og munter. Hun gjorde Penge, og Penge allene til sin Afgud og højeste Gode. Denne elskede Vellyster, og agtede intet Penge derimod. Hin vilde udsue og udpine alle. Denne vilde gjerne lade andre leve med sig. Saa stridige Skabninger kunde ikke leve sammen. Sophie forlod derfor med Glæde den forgyldte Skindpels; dog saa lumsk til Reisepenge, plukkede først nogle gyldne Haar deraf. Hun begyndte derpaa at seile i frie Søe, Uden Kieder, smagte

14

hun nu sin fulde Glæde. Skade, at den varede for kort. Guldhaarene borte: de gyldene Tider omme. Nu begyndte hun at sulte og tørste. Hun vidste sig ingen Raad. Hun havde hørt, at hendes Syster havde faaet en anseelig Forvalter hos en Herremand i Tydskland. Hun reisede derhen, men fandt hverken Forvalter eller Syster. Hun havde nu slet intet at reise hjem med igien. Omendskiønt hun saae temmelig fæl ud, fik hun dog i det samme til al Lykke en Kiæreste. Det var en af de Tydske Projectmagere, som vilde gjøre Konster i N. N. Han taledede om nyttige og rare Fabriquer. Han fik Penge til at anlegge dem; toeg rigtigt imod dem; fortærede i en Hast overflødigt deraf med sin elskede Sophie, Resten toeg han med sig, løb bort igien, og loed Sophie blive tilbage. Stakkels Sophie! hun havde denne gang nær fortvilet. Med denne Vindtmager havde hun just levet efter sit Sind. Han var pratende, lystig, munter, elskede Vellyster, og agtede Penge intet derimod; thi NB. han var kommen forbandet let dertil. Sophie i denne Forlegenhed maatte give sig ud at tiene. Hun var ikke vandt, uden til grovt Arbeid, og maatte derfor tage Plads hos en Mar-

15

quetenter. Jeg mødte hende ved en Vandpost. Et skident Forklæde. To Spander i te Aag. Jeg saae, kiendte min Syster, og ynkedes over hende. Jeg gav Agt paa det Huus hun gik ind i, og merkede hvor hun tiene. Jeg fortalte det til min Syster Clarise. Hun ynkedes ligesom jeg, og vilde ikke tillade, at vor Syster skulde lide saadant Strabats. Clarise, Sophie og jeg blev et samlet og et forfløjent Selskab. Men glem for alle Ting ikke

Lucie. Det Forfløjene jeg skriver til, er hele Verden, og nu vil jeg fortælle dem, hvorledes vi Forfløjene spille, hver sin Rolle i det forfløjene Selskab. Sophie maa stedse følge med Lucie, saa at den førstes Grimhed tiener til at ophøie den andens Skiønhed. Saaledes pleie Politici stedse at have en Dosmer allevegne med sig, for derved desmere at kunde skinne i alle Selskaber. Min Syster Clarise er Gouvernante, og alle Rollerne maa gaae igiennem hendes Hierne. Jeg har intet videre i Selskabet at bestille, end at spise og drikke med. Dog det er sandt, jeg tiener endnu til andet. Min stive mathematiske Krop tiener Spradebasserne til Latter, Væv og Tidsfordriv. Min egen Syster og Lucie lee ofte over min Air og Gang. De unge Cavallierer ansee

16

mig ofte for tossed, naar jeg fordyber mig i en og anden Tanke. Ingen maa tænke, at jeg det mindste ærgrer mig over alt dette. Jeg er koldsindig, som en geometrisk Figur. Men jeg spiser og drikker med Appetit i et Selskab, som viser alle Mavens og Hiernens Kræfter. Nu har jeg intet videre at sige: end at Læseren ombedes, at det er ikke alt Spøg, som har Mine deraf. Læseren behage tilsidst, at erindre sig disse to Horatii Valsprog:

1) Dulce est desipere in loco.

2) Ridentem dicere verum.

Quid vetat? — — —

1

Moder som Datter og Datter som Moder. dediceret til Laxe-Gaden af Greies i Villestofte. Aar 1771.

2

3

Sandt nok jeg ikke lige til

Just kiender de Matroner Som sig at distingvere veed Fra Byens brave Koner. Men Nød og Trang mig nødte til De Got-Folk at besøge,

Hvor nødig jeg end vilde det.

For ei min Sorg forøge. Jeg kom herind til Kiøbenhavn 3 • 4re Faar at sælge,

Det eene af dem fra mig løb,

Det beste til at vælge.

Det bisset her og der omkring Tilsidst i Laxe-Gaden;

Jeg frygter for at søge et

Saa farlig Stæd i Staden. Men strax jeg tænkte ligefrem:

Lad følge hvad der følger Jeg dem quid juris lære skal Saafremt de Faaret dølger.

4

Saa kom jeg til Moer**ind,

Og sagde: hvor er Faaret?

Jeg veed, I nok forstaaer den Kunst At klappe Folk paa Laaret.

Men har I narret mangt et Faar Mit Faar jeg dog vil Have.

Skal det end koste mig en Taar Og i min Lomme grave.

Saa toeg jeg til og raget om I Stuer og i Kamre.

Jeg leeder om min egen Ting,

Og ei med jer vil klamre.

Men Hille mænd! jeg fandt et Par, Forgyldt i alle Ender.

Jeg raabte: Hei! er i mit Faar?

Min egen Ting jeg kiender.

Saa trak jeg Moso Potiphar Og Dalila af Sengen;

Men strax jeg mærkte, at jeg slog Maaskee for stærk paa Strengen.

Saa kom jeg noget længer frem Ind udi en Bagstue

Der traf jeg to med høie Top,

En Frøken og en Frue.

Jeg saae et mahlet Skiermbret Der kieg hiem om saa sagte;

Der stod mit Faar heel hjerteklemt,

Og paa sin Skiebne smagte.

5

Jeg skreeg: jeg fundet har mit Faar Jeg vist med jer skal spille Den Gang I ei beluret mig Go Frøken, og Moerlille.

Jer Faar har vist forvildet sig Saa tog de til at bramme.

Men jeg, jeg skreg Guds jammerlig:

Æ! Føi! I jer maae skamme Er det ei nok, I narre kan Med Jere Hore-Fagter De arme Stadens Klokke-Faar,

Som I til Folk forpagter.

Skal ogsaa Bondens stakkels Faar I jere fule Snarer,

Og narrer I i jeres Kaal

Nu Faar, nu Giæs, nu Harer? Heia! gaaer Faar paa Hore-Huus Hvad vil det blive siden Det er jo alt for fæl og slem!

Hvad skeer der nou i Tiden!

Saa sprang go Fru og Frøken op.

Og vilde mig afbanke;

De skræppet, pippet, bieffet, skreeg,

Slog ud med Laar og Skanke. Strax kom to lange Knøse fram Saae ud som bare Fanden,

Men jeg min eene Træeskoe snap

Og skreeg; forstaaer I Manden?

6

Men Fru og Frøken tysset dem.

Og sagde: nu tie stille!

Den stakkels Toß han er fuld Vi os ved ham vil skille.

Min kiere Greies! drik eengang Vi ikke er saa slemme.

Kom snart igien til Kiøbenhavn!

Lad Faaret blive hiemme.

Men tag kuns med dig nogle Giæs 2-3 Snees Æg med meere;

Dem kiøbe vi dig gjerne af Og ei dig vil firere.

Got! tænkte jeg, I narrer ei

Sa læt en gammel Bonde;

Dog primet det udi min Krop,

Jeg blev i gode Lunde,

De drak mig immer meere til Saa jeg blev ør i Panden.

Jeg blev i Lyste, og med et I Skoven blev selv-anden.

Saa kom vor Kisselinke from,

Og trak mig hen paa Skiødet;

Hun i min Fikke stak sin Haand Saa Hiertet i mig blødet.

Hun krammet mig saa christelig Saa jeg fik tomme Lommer;

Hvad skal den Stakkel gjøre, som Paa Hore-Huuse kommer.

7

Saa gik han ud, og Fruen ind.

Jeg kiendte ei min Skade:

Hun sagde: nu min gode Ven!

Nu maae I os forlade.

Nu skal vi straxen i vor Seng.

Og vore Dørre lukke;

Min kiere Grejes! vil du meer,

Saa skynd dig nu at klukke.

Saa sprang jeg op, og spurgte hvad Jeg havde, at betale,

Kuns 4re Daler sagde hun.

Det var en Pokkers Tale,

Den kolde Sved i Dryp og Dryp Løb ned af Laar og Lægge;

Jeg stammet, vidste ikke hvad.

De Folk kan Folk forskrække.

Men Fruen var saa naadig, at Mit Faar for Penge tage.

Hvad skuld jeg Stymper fange an?

Jeg maatte Skaalen smage.

De fik mit Faar, de fik min Pung Og alle mine Penge.

Nu var jeg Baade tung og let.

Og kund til sengen trænge Saa skyndte jeg mig baglends ud Af denne Fruer-Stue Mit Faar, blev Faar, og jeg blev Stud Og Frøken blev som Frue.

8

Fabel Lære.

En Bonde paa et Hore-Huus Er som et Faar blant Ulve Med Folk af Vadmels Bonitet Man feter kuns om gulve.

Et Faar er Faar bag Skierm-Bret Som udi Faare-Huset.

En Bonde dum, men dobbelt dum, Naar han er bleven ruset.

En Hore er den anden lig I Sind om et i Klæder Det kan hver lære nu af mig,

Nu da min Lomme græder.

1

En Samtale imellem Democritum og Heraclitum

om

vore Tidens Contrast eller stridige Ting, tilligemed

en nye Opdagelse ved Natbordet

altsammen samlet ved

Professor Babe.

den 6te Junii imodtaget.

Kjøbenhavn, 1771.

Trykt og findes tilkiøbs hos Joh. Rudolph Thiele.

2

3

Democritus.

Forunderligt er det, at vi just begge skal samles i dette Land; jeg er reyst her til, for at faae noget at lee af, da dette Land skal være bleven mangfoldig frugtbar paa Løyer, og leeværdige Ting; og du er uden Tvivl kommen herhid, for at græde.

Ja, vi skal finde her Materie for begge, vore Karakterer; du at græde og jeg at lee. Hører nu til:

4

Saa fløy en Yngel frem af Lasters skidne Skum. Og for Betragtninger os gav et frugtbar Rum. Har du iagttaget den nye Tænkemaade, der er opkommet her til Lands?

Der er nu ikke meere noget Spor af de gamle eenfoldige Træk, der i gamle Dage gjorde dig og mig opmærksomme.

Nyheder har gjort Folk gandske ukiendelig baade for dig og mig; men de har frembragt nye Frugtbarheder for min latter og din Graad.

Heraclitus.

Nu vel! Democrite! hvad kan du da saa hierterlig lee af?

Demoeritus.

Jeg leer af, at see i hin huus en gammel, Mand ganske henrykt over sin Kones idelige Udgang, at begynde at skrive en ømt kierligheds Brev til en Natsøster, som han ind byder for derved at skikanere sin Kone, og føre hende ind paa en bedre Vey.

5

Heraclitus.

Atter et Optrin, som fortienner mine Taarer; vil en Mand bruge, de aller forkierteste Midler, for at føre sin Kone til en dydig Eftertanke? Og vil Konen bringe sin udydige Vandel saa vidt, at hendes Mand skal derved lære, at forsøge, om Lasterne kan føde de samme Fornøyer af sig som Dyderne?

Demokritus.

Jeg seer i hint Kammer en ung Informator i Begreeb med at lære en 15ten Aars Pige sin Christendom. Den lille Jomfrue synes, at hendes Catekismus bruger alt for tørre Udtryk, tager derfor med et vittigt Øyekast en Bog, kaldet: Sophaen op af sin Lomme, Begynder at give Informatoren Lextioner, som han meget graadig imod tager; Jomfruen fortæller ham videre, at det nu omstunder seer kuns slet ud med de fleeste Natborde, og at man paa de fleeste seer ikkuns opkaagte Rariteter, og ingen synderlige Original Paafund, der burde udmærke en Nations rige Genie og favre Smag. Informatoren bliver med et gandske versligningsindet, lukker Catekismusen i, og lukker de fordæktteste

6

Gange op i Kongens have for vor lille Jomfru, der for en Kys sælger ham sin heele Agtsomhed; han taler meget rørende om den vigtige Fordeel, med hvilken man kan der i de Mørke Kroge tale med hinanden; Hand mærker en sælsom Trang i alle sine Lemmer til at spadserer did hen, og Jomfruen klager over en stærk Hovedpine, som man indbyrdes venter at forjage ved den sunde Lugt af Krudet, imidlertid kommer Mama ind med en 10 skilling, som Informatoren faaer for Timen (thi han har Ord for, et han informeerer meget trofast) Jomfruen proponerer sin Hovedpine for Mama, der veed ingen bedre Meddel at forjage den paa, end ved at gaae i Kongens have, og hun kiender ingen oprigtigere Siæl, at ledsage hendes unge Datter, end de troe Informator. Nu gaaer de derhen, men vi vil see til, at vi igien kan treffe dem.

Heraclitus.

Og dette kan du lee af: Den, der er sadt til at veylede Ungdommen paa den slette Dydens bane, fører den ind paa Forførelsens krogede Veye, hvor hver andet Fied er et Fald, og hver Fald et nyt Skridt, til Fordervelsen.

7

Forældre ere saa uagtsomme over deris Børns Velfærd, at de end og betaler vel de, der forvikler og forvilder dem, i Haab at de daglig tager til i Visdom, Alder og Dyder.

Hvorfra kommer denne Forblindelse, uden fra en al for liden og sørgeløs Omgang og Fortroelighed med sine

Børn, og en al for stor Indladelse i Verdens Handlinger deels ved Føyten ud af Huuset, deels ved et uanstændig og ryggesløs Indløb af mistænkelige Folk i Forældrenes Huuse.

Democritus.

See hist Bag Spring-Vandet, og hør hvor det mumler. Vi vil see og høre hvad der gaaer for sig; det er vist nok nogle af dem, der ey kan fordrage det forblindede Skiær af de mange illumineerte Lamper. Lad see engang!

En Kræmmer med Lommerne fulde af Studenter-Hovre 5 brogede Fruentimmer alle med glatte Tunger, 3 Danse-Mestere med meget hurtige Been, og en Informator med sin Skolar. Nu har vi seet! lad os nu høre!

8

Kræmmeren aabner Ballet, som den, der Har meest Slikkerie (dette Kram hjælper ogsaa en Smule) Han forsikrer, al Kiøbenhavn nu er i sin fulde Flor, og at den uskyldige Spadseren skaffer Haandværks-Mænd, Skrædere og Skomagere nok at fortiene, — dernæst begynder de 5 Jomfruer en Samtale, der gotgiør os hvad vi har tabt, ved ikke længer at høre det kiere Sangværk om Middagen. Informatoren og Jomfruen hører til en Smule, men strar derpaa forsvinder, og søger et roligere Sted, hvor de kan begyndte paa at fordrive Jomfruens Hovedpine. Tys! her lugtes, her famles, her sukkes, her viskes nu forgik Hovedpinen, og vor Informator, der saa snart blev forvandlet til Doktor og Nathelt, iler frem af Buskene med sit Seyerstegn, som er en smuk Sølvdæase, der var just den Pris, der var udsadt af Jomfruen for dem der først og snarest kunde fordrive hendes Hovedpine.

(Stakkel! hun er godhiertig; hvem er ikke det, naar man faaer Værd for sin Gave?

Heraclitus.

O! hvor regierer ikke Daarlighed her! alting er forkiert. Istæden for et par varme Vaf-

9

ler, som Mama burde forøde paa sin Datter, for at fordrive hendes Hovedpine, koster det en Sølvdæase, at kurere saa ringe en Sygdom.

Democritus.

Ney hør nu! her er noget at lee af! see hvad jeg fandt. Jeg maae til at læse!

Allerdurchlautigste Dame

Høyvelbaarne Frue og sindrige Naade!

Deris skrækkelige ærbødige Tienere, Herr Professor Babe, bekiendt ved sine mirakuløse Opfindelser af Stinkepotter, Balsambøsser, lugende Vande og krydrede Puddere & c. & c. & c. falder ned for deris Naades Skiød, dette Hemmeligheds Faldested, hvor saa mangen ædel Hund har faaet sin ret forunderlige Opdragelse, og kysser ret regelmæssig enhver Fold i deres Naades Skiørt, hvorudi de har opelsket saa mangen kiøn Yngel af Fruentimmerets hoppende Plagefogder, og i dybeste Underdanighed fordrister mig til, at nædlegge for deris Naades Fødder, som tør slaes med Pavens Tøfler om, hvem der har faaet de fleeste Kys af Mennesker eller Hun-

10

de, Planen til en nye og just fordi den er nye, nyttig Opfindelse paa min Ære forært til Fruentimmerets Natbord. Jeg har en ydmyg Kompliment til deris Naade fra Bryllups Guden, som formedelst en indfaldende sælsom Tildragelse med et par Brudefolk vester ud paa Landet i Planeten Venus har været forsinket, og givet mig sin troe Tiener, nogle af sine Handlinger i Hænde.

Jeg har rigtig overleveret deris Naades Supplik til ham, som, de erindrer, handlede om, at hand vilde give dem Bevilnings-Brev paa, at sørge for Popegoyernes disse nyttige Kreaturers Opdragelse, der ere nu blevne høyst fornødne iblant os.

Deris Naade erindrer tillige de Beklagelser, de fremførte i somme Supplik om de mange Fuskere, der knap paa et Aar kan lære denne vittige og vigtige Fugl at raabe Handrey, naar det passer sig, da de forsikrede for en billig Penge at lære disse Fugle ikke alleene alle Skiolds-Ord, men endogsaa alle de artige Eeder og Bander, som klinger vel paa Tungen af Popegoyen, men jeg vil betroer deris Naade en Hemmelighed, som jeg vil skrive med smaa Stil, at ikke eenhver skal faae det at vide.

11

Gudinde for Visdom var tilstæde, da Brylups Guden læste deris Suplik, og fi! deris Naade! han læste den høyt, men Minerva svarte. Det er ikke smukt, at slæbe fremmede Fugle ind i et Rige, og lære dem landets Sprog, paadet at de kan bande, og skkiælde Rigets Børn ud. Danske! hvorlænge vil I taale, at de slemme fremmede Fugle skal fixeere jer.

Nu har jeg forrettet mit Ærende. Nu vilde deris Naade tillade mig, at tale et par Ord om min Plan.

Forleden Dag kom jeg ind til Jomfru Klipnet, denne saa uundværlige Jomfrue i det meneskelige Sæleskab sad og græd saa stærk, at hendes Tøfler bleve fulde af Taarer, og heel usunde for hende at bære, da hun Dagen efter fik Hoste og Snue af disse to vaade Kreaturer.

Men hvad græd hun for? Ach! jeg græder med, hver eengang! Den kiere Jomfru havde mærket, hvor vinterligt det saae ud i de arme Mandfolks Hierter, der ingen levende Indtryk havde faaet af de allerkiereste Skiønpletter; hun forsikret, at nu omstunder har Mandfolke Hierterne lutter gemeene Følelser, fordi man ingen nye Skikkelse havde paa Skiønpletterne.

12

De 3 kantede, 4 kantede, 6 kantede, kort at skige, alle de mathematiste Skiønpletter avlede kuns flygtige Tanker i Mandfolkenes Indbildning, men alle de kierlige Tanker vilde ikke saa meget som lægge sig til hvile en eeneste Nati deris Hierne, men bissede frem og tilbage uden mindste Fordeel for Fruentimmerets artige Hensigter.

Jeg forsikrer deris Naade, at jeg ret toreg Deel i Jomfru Klipnets Taarer, som vore meer end billige og rimelige.

Jeg lovte hende, at jeg paa min Ære skulde raade Boed paa denne skrækkelige Ulykke, og at dette og meere skulde blive forbedret i Nat bord-Opsatsen.

Nu har jeg udtænkt et Slags Skiønpletter, som jeg kalder alphabetske Skiønpletter, det er at sige, en hver sort Figur forestiller et Bogstav i Alphabetet; her faaer en hver Beliebt uformærkt Begyndelsen af sit Navn at see.

Nok en Opdagelse, som fører en usigelig Nytte med sig. Jeg har et Slags Sætter til dem af en velsignet Bonitet.

13

Oven paa bliver Babels Taarn forestillet paa en levende og røstende Maade temelig livagtig; omkring ved Siderne sees en meget konstig Aletan, altsammen af Kniplinger i Filegran-Arbeide; man har tillige vidst at anbringe en fordækt Gang af lutter Maline, som er ud arbeidet overmaade net og tæt, og skal forestille det Gitterværk, som forvarer de Klostere, hvorom Fruentimmerne saa Hiertelig gierne taler med unge Mandfolk, som ere saa bestialske forvovne, at nævne det gruelig-formastelige

Ord: Brude-Seng.

Bag til paa Sættet ere to Spidse anbragte, som temmelig vel og rigtig forestiller et par Horn. Disse to Spidse kan vries efter alle Slags Vinde, som de unge hidsige Elskere gjør, naar de i en desperat Hyrdetone kalder de kiere Fruentimmere: de Grumme, endskiønt somme Fruentimmeres Grumhed bestaaer alleene udi, at de regalerer disse sultne Smaaherrer med en Tass Skokalade eller en halv Flaske-Vin, alleene for at have nogle Løyer af dem en Afterstund imellem.

Fornævete to Spidse paa Sættet har end ogsaa den besynderlige herlige Kraft, at naar

14

de vries frem ad, og til al Lyke forestiller et deylig Kreatur med Kniplings Horn, saa tager saa vel fornuftige Mandfolk, som de ækle Spradebasser Flugten, da Sættets Figur nød vendig maae enten opvække Latter eller Væmmelse.

Foran paa Sættet sees et vis Navn i Træk istæden for en Bæve-Naal; det er neden under belagt med Folie (paa dansk: Daarlighed) og skinner som en stor Fortræd.

Dette er noget andet, mine Smukke, end Sættet med Kam.

Og til Beviis paa, at dette nye Slags Sætter skal. og bør Kanoniseeres, da de rigtig nok gjør dens Virkning, vil jeg fortælle dem et Mirakel, som er skeet ved disse Sætter;

Trine Junkers, en Pige af en forunderlig Rethed, som har en Gang, der maatte charmere enhver som kan lide,

at Pigerne dantser paa Gaden og ved alle Leyligheder; thi man skulde snart troe, at der sadt en Dantsemester i hver en Hofte paa vor lille Trine;

Men Pigen er født til at vrikke,

Hvad enten man leer eller ikke.

15

Denne lille Pige var paa et Bal, hvor jeg fik hende overtalt til, et tage et af mine nye Sætter paa, som gav hende et allerkierste Udseende. Tilforn blev alle Mandfolk bange for lille Trine, alleniste for en lille Feyls Skyld, hun havde i sit Ansigt, (halvandet Oye havde hun mistet i en fæl Sygdom, hendes Næse gaaer lidet afsides forbi, og hendes Mund kan kuns rose sig af en Lippe, men hvad kan disse Smaating skade, naar Pigen for Resten er rask.) Nu bleve to unge gyldene Herrer forskrækkelig forliebte i hende, men hvorfor? Ach! for Sættets Skyld. Dette Sæt indfatter et Ansigt ligesaa net og tæt, som de store lærte Parykker indfatter et mavert forstuderet Hoved.

Da Ballet var til Ende, og man skulde hjem, tilbød de to forgyldte Smaaherrer vor Trine en Plads i Karossen; Tilbudet var god for hende; thi tilforn kom hun til Ballet med et par Træskoe, for ey at forderve hendes blaa Skoe, der vor gjorde af Ridderbaand, og som en afdanket Kammertiener havde givet hende for en lille Søndags Tieneste. Vognen blev fuld af Caresser alleene for Sættets-Syld, og man glemte gandske og aldeeles hendes naturlige Feyl.

16

I vanskabte Førængelige! Benytter eder, af dette Sæt, saa vil det gaae eder vel.

Heraclitus.

Nu! det maae jeg sige, at du kan komme Folk til at lee; dette er den første gang, jeg har leet i mit Liv.

Leer nu alle med par Compagnie, saa har I ingen Tort deraf.

1

Den forklædte Skruptusse for nogen Tid siden seet i Paris for Penge.

**Kiøbenhavn trykt hos Paul Herman Höecke
1771.**

2

Skruptussen i sin Pynt Indvortes hæslic er. Og du, som har begyndt Et Pioske-Levnet, lær: Om du dig ikke bedrer, Man værre dig anseer, Og helst saa dybt forneder, Du deraf ikke leer.

3

I velbekiendte og navnkundige Contusse-Skrupper og øvrige Piosker i denne Recidence-Stad Kiøbenhavn, baade unge og gamle! til Eder er det jeg dedicerer dette mit Skrift. Aarsagen, hvorfor Vallet falder paa Eder, er, at jeg ey skal underkaste mig tvende Partiers Had. Eders, vil I synes, jeg fortiener med Billighed, da jeg saa dumdrstig understaaer mig at sættte saa udpyntede og sminkede Skiønheder i Ligning med den forklædte Skruptusse, som blev seet i Paris for Penge. Lad mig nu og bringe mig Eders hemmelige Had paa Halsen for den selvtagne Frihed, uadspurgt at dedicere et Skrift, som sigter til at afmale Eder saa hæslic som I ere; og om det ey undretter det, hvortil der fornemmelig

4

sigter, tildeels for Eftertiden at gjøre Eder forhadte hos Eders Friere, saa bliver det og derved allene Og siden jeg dog ey i den ene Henseende kunde undflye Eders heftige Fortrydelse, saa lad den herved være dobbelt; ved den Leylighed undgaaer jeg dog den eller deres Vrede, til hvem eller hvilke jeg ellers havde understaaet mig at dedicere dette lidet Skrift. Eders Vrede, og den Fornærmelse og Skaar I herefter vil lide i Eders Intrader, venter jeg igien oprettet ved Eders Efterkommeres; jeg meener de unge Fruentimmers, som for Eftertiden vel inclinerer til Kierlighed, men vil tage deres Sag paa en anden Fod, for ey baade at blive og ansees for en hæslig forklædt og masqvered Skruptusse; men derimod faaer at smage noget reel Sødere i at elske: deres Venskab og Skiønsomhed, deres Tak og Bevaagenhed, saavelsom deres Elskeres, hvis Siel, Legeme og Pung, paa begge Sider vil profitere af mit Forslag for Eftertiden, er det jeg udbeder mig, og forbliver disse sidste derforø nøyne forbunden.

5

Det er for nogen Tid siden gaaet saaledes til i Paris, at en fattig Mand, som ønskede at see sine ømme Omstændigheder lettede, faldt paa at udklæde en Skruptusse som et nyefødt Pigebarn; og da denne Mand havde lært Skildrekunsten, frembragte han et Ansigt ikke allene saaledes, at ingen, ved at see og føle derpaa, kunde skille det fra et naturligt nyefødt Barns Ansigt, men var endog saa lykkelig at frembringe, ved denne sin Kunst, saadanne fortryllende Skiønheder og Yndigheder i dette Ansigt, at alle, som saae samme, maatte standse og falde bort i Forundring, ja kunde end ikke blive mætte af at see denne lille Skabning, i hvor tidt de end ved Penge-Spilde tilkiøbte sig Adgang; de kyssede og klappede den, og agtede sig det for en Ære og deres største Fornøjelse, at omarme den i deres Øyne uforlignelige Skabning, som dog var en forklædt og masqvered Skruptusse, der var villig til, uden Følelse, at kysse endog hele Verden, og siden, naar List og Svøb gav efter og den fik ret Aande, at spytte dem alle uformærkt Forgift i Halsen. Hvorfor han egentlig har betient

6

sig af dette fæle Dyr, skal man ikke saa let giette. Nogle foregive, at det var een af en gammel saa kaldet Skruppe til Verden bragt Vanskabning, som samme Mand kiøbte hende af for 5 Rdlr., efter vore Penge, i Hensigt, at lade samme Misfoster see for Penge; men da der var liden eller saa got som ingen Forskiel imellem dette Misfoster og en naturlig Skruptusse, frygtede han for Oprør, i Fald Folket i Almindelighed troede sig fixeret, og Sagen vilde blive vanskelig at bevise. Som han altsaa saae, enten Sagen saaledes at falde ud, eller og sig forgieves skilt ved sine Penge, hvilken liden Summa han og havde tilveyebragt ved andre høystfornødne Tings Forliis, skal han have fundet paa dette Indfald, og da det lovede ham noget anseeligt, i Fald alting gik got, tog han ey i Betænkning at føre det i Værk. Han troede, at omendskiønt den vel lignede en Skruptusse, dog skulde være meddelt noget af et nyefødt Barns Natur; hvorføre han og meente, at det gik vel an at svøbe den saaledes ind, naar den kuns havde lidet Aande, som ey saavel lod sig gjøre med en naturlig Skruptusse, som strax ved denne Forandring og flere maatte crepere; men denne derimod, ved subtil Aande og Næringsføde, kunde holde Livet, røre sig i

7

Svøbet og give Lyd fra sig; som og skal have lignet et spædt Barns, og altsaa betage alle og enhver mindste Tvivl om Forræderie. Kort sagt: hans Anlæg lykkedes ham: og da han havde saaledes samlet sig ved denne Vanskabning (som en Skruptusse, eller og naturlig Skruptusse), anseelige Summer, skal dog adskillige have faldet paa andre Tanker, og formeent sig fiixerede; hvorføre de, til den Ende at faae dette Forræderie opdaget og Manden afstraffet, indgav til Vedkommende lovformelig Klage, hvorefter Politimesteren i Paris fik Ordre denne Sag nærmere at undersøge, som og ved sine Politie-Betientere lod inquirere hos Manden, og forlangte denne lille Skabning at see afklædt; men Manden, som foregav Barnet upasselig, stak disse Politie-Betientere nogle Myndter i Hænderne, hvorpaa de med god forrettet Sag bragte deres Herre denne Rapport, at alting befandt sig rigtig; hvilket de endog, naar paaæskedes, med Eed vilde bekræfte. Men det blev ey derved: endnu andre, som og, man veed ey af hvad Aarsag, faldt paa at tvivle om Sagen, indgav nye Begiering til Sagens Randsagning. Politimesteren,

som nu holdt sig selv paa saadan nye indløben Ordre nødsaget, i egen Person videre at undersøge Sagen, da han tillige syntes selv

8

den var af Rigtighed, skikkede sin Fuldmægtig, som løber derhen for at melde Principalens Ankomst. Fuldmægtigen, som blev af denne nu bemidlede Mand vel imodtaget, og for sin Umage aflagt med en proper Guld-Daase, som en stor Herre skal have foræret den lille Skruptusse, da han første Gang havde den Ære at kysse den, lovede sin Gavmildhed at tiltage, og betingede sig denne lille Skabning om nogle Aars Forløb. Fuldmægtigen, glad over denne skiønne Foræring, løb sin Herre og Principal i Møde, med ydmygst Hilsen fra denne gode ærlige Mand, at Herrens Nærværelse fornøjede ham. Politimesteren var aldrig saasnart traad

ind, førend han indbydes til Caffè-Bordet, besat med et over-complet Sølv Caffè-Stel, som og var en Foræring til denne lille Skruptusse fra en anseelig Herre, som og havde havt den Ære at kysse den, og spaaede sig noget bedre i Fremtiden; Men da Politimesteren undskyldte sig baade i en og anden Henseende, og bad denne lille Engel afklæd, spurgte Manden, om dette Caffè-Stel behagede ham, Tieneren da maatte bringe det hjem? hvorover Politimesteren glemte sit Ærinde og gik fornøyet bort. Nu var den gode Mvnd vel fornøyet, og uden synderlig Frygt kunde drive sin Negocie, saa han endog efter denne

9

Tid brav formeerte sine Midler. Men hvad skeer? 3 a 4re høye Personer, som til dette lille Monstrum havde ofret anseelige Gaver, og nu oven i Kiøbet af deres Hofbrødre bleve fixeret, i Anledning af det udsprede Rygte, og maatte saaledes høre, at de ligesaa snart havde ofret deres uskyldige Kærligheds Kys et sminket eller ansmurt, men dog ellers almindeligt Barne-Ansigt, som den af dem formeente, ey endnu af Forfædrene seete Skiønhed, og end dertil forød saa anseelige Gaver, for en stedsvarende og jevnlig Besøg, bleve nu særdeles irriterede: og til den Ende lod Manden sige, enten Gaverne at tilbage levere, eller Proces anlagt at modtage. Men Manden, som ikke allene ansaae saadant for en Tort, at tilbage levere hvad som engang var skienket, men endog maatte saaledes gjøre sin Regning, at naar een fik sit igien, vilde de vel alle paastaae det samme, og saae sig paa den Maade først i sine arme Omstændigheder igien, og dernæst exemplariter afstraffet, i Fald Sagen blev forraadt, svarede meget beskedentlig, at han takkede for deres Gavnildhed mod ham og velsignede Skiønne, det gjorde ham ont, at er falskt udsprede Rygte havde foraarsaget dem saadan Mistanke, som dog engang var svækket og gjort til intet ved Politimesterens og hans Folkes

10

nøye Eftersyn, som han uden al Indvending, efter Collegii høye Ordre, havde maattet billige: I øvrigt, kunde de finde deres Regning ved at anlegge Proces mod ham, var han ikke derimod; da saadanne deres Beskyldninger vilde komme dem dyr, og tillige lod dem sige, at han for deres Foræringer var dem nu ey meere forbunden, men nu frit fra denne Tid af overlod deres tilkiøbte Friheder andre høye Personer af raisonablere Sentiments. Disse Herrer bleve end herover meere ophidsede, og soer hverandre til, Sagen at lade begynde og udføre paa samtliges Regning, til denne Hemmeligheds Opdagelse.

Imidlertid Processen varede, gik Mandens Ploug endnu allerbest; thi de, som aldrig før drevne af Nysgierrighed, kom nu i Hobetal, for allene at nyde et Øyekast paa denne omtvistede fortreffelige Skiønne. Ved Underretterne blev reflecteret paa Politimesterens og hans Folkes skriftlige og corporlige Eed, som soer saaledes med oprakte Fingre, at de havde seet Barnet fra øverst til nederst, og ikke befunden, at Sagen forholdt sig anderledes, end hver Mand kunde see; Men da Sagen blev stevnet ind til Høyeste-Ret, fik Manden tillige Ordre, med største Forsigtighed og Omhyggelighed, vel indpakket og for-

11

synet at opføre med sig i Retten dette deylige Barn, hvor det i Kongens allerhøyeste Paasyn af Anordnede skulde eftersees. Nu var Manden i Betryk: Penge manglede ikke; men Kongen at bestikke, var umuelig. Han matte nu altsaa for sin antagen Høyeste-Retts Advocat gaae til den reene Bekiendelse, med Løfte: i Fald noget Raad var at udfinde, da ey at ansee paa nogle 1000 Rdlr. til hans Belønning. Advocaten udbad sig nogen Tid til Overlæg i denne saa vigtige Sag, og lovede at gjøre sit Beste. Da han nu saaledes havde overlagt Sagen hos sig selv, lod han Manden kalde til sig, og lod ham vide at han vilde nok see at udføre Sagen til hans Fordeel; men skulde det gaae an, maatte han betale ham forud 10000 Rdlr., da han heri behøvede en Mands Assistance, som ey lod sig vise af med Snak; og hvad Contraparterne bleve tildømte at betale, og at høre Advocaten til: Og endskiønt denne Stymper krympede sig derved, da det var over 1/3 Deel af hans derved indbragte Fortienester, var han dog nødt til i denne Knibe at udbetale den forlangte Summa, og indgaae Contracten. Var nogen nu fornøyet, var det Advocaten, og nu tænkte han først paa Raad til at gjøre Belønningen fortient, og det faldt ham ey heller vanskelig

12

at udfinde saadan en Listighed, hvorved Sagens Udfald skulde blive Manden og ham til Fordeel. Som Tiden var knap, forføyede han sig strax hen til en Doctor, bad ham indstændig at see sig forskaffet et lidet Foster, som skulde være et Pigebarn, og det til en vis Tid, men accurat, og Sagen fortiet, lovede hans Umage belønnet. Doctoren forestilte den store Vanskelighed deri, helst da det ey var ligemeget af hvilket Kiøn, men tilsagde al Vigilance, da Advocaten leverede ham en liden Guldbørs paa et par hundrede Ducater, og lovede hans Umage bedre paaskiønnet. Doctoren, som havde adskillige Patienter, endog af Fruentimmeret, faldt det ikke vanskelig at bringe nogle Abortioner i Værk, og, ved en Douceur til Jordemoderen, at faae sig dem overbragt. Dog siges at det faldt saa uhældig ud, at han maatte sætte den Cuur i Værk over 10 Stæder, førend det lykkedes ham at faae et Pigebarn af den Størrelse, og ubeskadiget, efter Advocatens Prøve, hvorved de halve af disse Fruentimmer tilsatte Livet. Men Advocaten var ey heller uskiønnsom; thi da han sporede hans utrættede Flid, skal han have skienket ham 1000 Rdlr., hvorved Doctoren, som ellers var en fattig Mand, nu kom i Stand. Advocaten tog nu imod Barnet, leverede det

13

til Manden, og bad ham iføre det den samme Dragt som den foregivne Skiønne, og, i Stæden for den forklædte Skruptusse, eller Misfoster som en Skruptusse, overlevere det den dertil beskikkede Afhenter, som blev en fornem Kone (den han ey endnu vidste hvem blev) det døde Barn, som skulde gaae behændig til, at naar denne Madame vilde gaae ud for at stige i Vognen, skulde dette døde Barn være færdig, og, ved at tilbyde sig at bringe det ind i Vognen med en Slags Behændighed, som let lod sig gjøre, overlevere hende det døde Barn, hvilket han og gjorde, med Formaning, at hun vilde tage det vel i Agt for Luften. Hun, som nu nyelig saae den forklædte Skiønne, og tvivlede om intet mindre, tog imod det med største Varlighed, og torde ey aabne det mindste for det, førend hun kom til det bestemte Sted. Barnet blev da taget frem, saa varlig som muelig; Men hvad skeer? Her raabes: Ak og Vee, Barnet er død, min Skiønne er borte! Hvad var herved at gjøre? Barnet blev afklæd, og Sagen altsaa saavidt nu kunde sees, befunden rigtig. Hvad Skiønheden angik, paastod Procuratoren, det ingen med Føye kunde nægte, at Døden gjør en Ende her i Livet paa ald Skiønhed, og borttager den fortreffeligste

14

Boute sine Farver; men i øvrigt paastod, for den Fornærmelse Manden var skeet, saavel i Henseende til sit gode Navn og Rygte, som ogsaa nu ved denne Leylighed at være skilt ved en Skat, som ey kunde betales og aldrig forglemmes, tilligemed Processens Omkostning, i alt 10000 Rdlr.; hvilket blev anseet for billigt, og Mandens Contraparter tildømte forhen meldte Summa at udbetale. Saadan et Udfald fik denne Sag. Manden, Politiemesteren og hans Folk, Advocaten, Doctoren og Jordemoderen, vare nu ved denne Leylighed alle hiulpne; men især Manden selv og Advocaten, hvis Fordeele ungefær veyede op imod hinanden.

Denne Passages Indberetning fra Paris, ved en god Ven, som underhaanden var bleven vidende om denne hemmelige Sags Sammenheng i alle sine Poster, hvoraf jeg nu har udført et kort Contentum, for at mætte Publici Nysgierrighed i saa hemmelig som ellers forunderlig og sandfærdig Tildragelse, er det der har bragt mig paa at skrive om vore Kiøbenhavnske Contusse-Skrupper og øvrige Piosker, og at sætte dem i Ligning med dette forklædte Misfoster som en Skruptusse, der dog blev anseet som et Naturens Mesterstykke. Men, for at gjøre Ligningen efter mit Indfald saa

15

beqvem som muelig, gjør jeg vel best, at jeg først skriver lit om Contusse-Skrupperne, eller Rufferskerne, og deres Liebhabere, hvilke ligner Skruptussen in Natura, saaledes som den er uden Masqve, og siden afmaler vore øvrige Piosker, der ligner Skruptussen, forklæd med sin deylige Masqve og anbragte Farver. Mine Læsere behage at agte, at jeg allene søger at forestille denne Synds store Uorden i sin meer end fæiske Misbrug, og meddeler mit Raad til Forbedring; thi hvad er meere fæisk, end at og runkene Kiærlinger og saadanne, som af Ælde gaaer paa Gravens Bredde, endda øver denne skiendige Handel? Ligner ikke disse vores hæslige Skruptusse uden Masqve? og deres Liebhabere synde jo endog imod Naturen? Disse Ruffersker ere jo navnkundige, og derfor let at finde. Hvem kiender ey en Grevinde, en Keyserinde, en Klørdame, en Spardame, de maae undskylde min Uvidenhed heri, ey at kan opregne ret mange; men endog disse, som de fornemmeste iblandt vore Ruffersker, nægter vel ingen, som kiender dem, og kan sige Sandhed: Caracteer af en Skruptusse, endog uden Masqve. Disse forgiftige Diævelinder, forgiftige indvortes og udvortes, hvor mange uskyldige og forhen kydske Fruentimmer har de ikke faaet i deres Snarer, og overtalt dem

16

til at opofre sig til det allerskammeligste, nemlig hver Mands Brug, allene i Hensigt til deres Profiter og Fordeele? Hvor mange unge Mennesker har igien disse nu forførte Fruentimmer bragt i Snarer, og skilt dem baade ved Helsen og Penge? Med et Ord: disse Ruffersker eller Contusse-Skrupper, med aabne Øyne betragtet, nægter ingen Fornuftig, jo rettelig at kan lignedes ved vores Skruptusse uden Masqve eller Farve; og saasnart vi uden Vidtløftighed har seet, at vore øvrige Piosker ligner Skruptussen med Masqve, skal jeg strax give mit Raad til deres Afskaffelse, efter mine Tanker, saa nyttig som muelig. Disse unge Piosker ligner nu ret got vores forklædte Skruptusse; thi uagtet al deres Prydelse, ere de jo ret betragtet som forgiftige og anstikkende Dyr; og hvad en Elsker søger, nemlig Kierlighed, finder han ikke, de elsker jo alle i lige høy Grad. Penge gjør Sagen; og de fleste, og næsten alle disse Piosker, er det jo bekiendt nok, deres gandske Ungdoms Tid at blive ufrugtbare, og saaledes enten efter kort eller lang Tieneste i de saa kaldede Horehuse, eller og liggende paa egen Haand, fulde af Franzoser og veneriske Sygdomme, som stikker deres Elskere an een efter anden; ja, jeg er underhaanden bleven vidende om adskillige Doctores og Chirurgii Til-

17

staaelse iblant hverandre, som maatte vidne, at iblant vore unge Mennesker her i Hovedstaden, og af dem, som i disse Hore-Kipper tager deres Øl, som ere flere end man forestiller sig, skal neppe en Fierde-Deel være gandske frie fra denne Gift i Blodet, nogle mindre, nogle meere, og nogle gandske: enhver forestiller sig

Følgerne deraf for dem selv, deres Kone og Familie i Eftertiden. Hvad gjort er, kan ikke ændres; men man maae see at ændre det meste, af hvad som for Eftertiden endnu kunde gøres: Og det er og Hoved-Hensigten af dette mit udgivne Skrift og Fortælling, at vise sikkert Raad imod denne Misbrug; og Middel derimod er just ikke vanskelig at udfinde. Vi har jo Politiemesteren og hans Betientere, som endog nyelig er forøget med flere, nemlig Commissarier og Betientere. For Politiemesteren bliver det altsaa en let Sag, at faae alle disse liderlige Huuse, endog til den sidste, opdaget. De ere og tildeels, desværre! alt for bekiendte, og skulde nogle blive ubekiendte for Politiet, tilbyder den halte Knapmager sin Assistance, i Beretning om deres Opholdssted. At bevise, at de ere af det omtalte Slags, bliver langt fra ikke vanskelig; thi de fleste ere endog saa navnkundige, at Beviis i denne Sag er unødige. Her bliver da slet intet andet herved i Almindelig-

18

hed at gjøre, end strax, uden nogen Henstand eller Vidners Førelse, ved Eftersyn af Medicis, at lade Anstukne, som paa nogen Maade stod til at curere, komme i saadan et Lazaret, hvortil vores viise Regiering gierne lod føye Anstalt; og disse, som endnu vare friske og sunde af disse unge Fruentimmer, anvies et Spindehuus, dog med nogen Forskiel indrettet efter deres Stand eller Opdragelse; de Anstukne til Aarene, og Grund i bedervede, som nu vare curerede, sælges til Plantagerne; og de gamle Horen-Brouteurer med deres Ruffersker ligeledes, eller og anvies et Arbeyds-Sted for Levetid: saa naer først vores Allernaadigste Konges sidst udgangne Forordning om de Besvangredes og deres Børns Privilegier, uden for Ægteskab, sin uskatterlige, indsigtfulde og over al Maade nyttige Hensigt. Da troer jeg ey, enten geistlig eller verdslig Mand med oplukte Øyne støder sig derover; thi af to Slags Onde udvælger man rimelig det mindste. Og hvad er nu mindst og hvad størst, enten saaledes som nu er, da endog de skiønneste Skabninger og udsøgte Skiønheder af det smukke Kiøn med rette lignes ved et Privet eller andet Ureenligheds Sted; eller og at denne Uorden blev hemmet, og saadant et Fruentimmer, overtalt, overgav sig allene til een Elskere, og da

19

ved sin Vindskibelighed, og hvad han formaaede ugentlig qvartaliter, eller aarlig at give, holdt sparsom Huus, lod alting have sin ordentlige Gang, og overlod sin Livsfrugt til Faderen, næst Guds Forsyn, i Tiden til Fædrenelandets Tieneste? Saadant et Fruentimmer, som siden blev forladt af sin Elskere, eller og af forskiellig Aarsag forlod ham, torde aldeles ikke befrygte, at jo vel en anden i den Afgangnes Sted torde indfinde sig, og see hende forsørget. Mangen een kunde vel og, ved sin Elskeres Gavmildhed og egen Vindskibelighed, ofte have samlet sig det, hvorved hun siden, forladt, ligesaa lidet som en Enke havde at befrygte Livets Ophold; thi der kunde ogsaa oprettes Hielpe-Casser, saavel for dem som Enker, hvorfra de kunde, efter visse Aars Forløb, og til en fastsat Alder efter deres første og aarlige Indskud, nyde Pension. Saa længe et ungt Menneske, af hvad Stand og Vilkaar han end var, besørgede saadan en Elskerinde fornøden Huusværelse & c., og hun tillige udrettede noget til Nytte enten for sin Elsker eller andre; mon det ikke var bedre paa begge Sider? Hvor mangen en fornøvelig Time havde ikke saadan

Elskere hos sin vindskibelige, redelige og indtagende Elskerinde, endog for 1 Skilling mod 1 Rdlr. at regne imod, hvad en forbandet

20

og anstikkende & c. tilligemed hendes eller deres Horen-Brouteurer og Ruffersker nu ligesom stjaeler dem af Lommen, hvorved saadanne unge Mennesker oven i Kiøbet sætter Liv og Kræfter til, formedelst Nattevagt over et Glas forbandet dyr og tillige daarlig Ponche, i Hensigt at nyde nogle smaae aftvungne Douceurer hos saadan en inficeret Mademoisselle, i hendes paa 24 Timer endog ofte ilde tilreede Horeleye; da saadan et ungt Menneske hos sin Elskerinde kunde nyde god Tractement for en tiende Deel af medgaaende Penge, og da hele Natten i Roe og med Fornøvelse sove hos sin Elskerinde i en som oftest ubesmittet Leye, og nyde næsten alle de Fordeele, som endog de best parrede Ægtefolk nyde i deres første og altid bestandige Kierligheds Heede, Ja, hvor mangen et velsignet Barn kom da for lyset, som enten strax efter Fødselen blev en Borger i Guds Rige, eller efter Børne-Aarenes Forløb en nyttig Borger i Naturens Rige; da derimod mange 1000 Skabninger tilintetgøres formedelst disse forgiftige hver Mands Horer? Har da ikke enhver, begavet med mindste Indsigt i et Lands Lyksalighed, Aarsag at priise vores for værende og nu til denne Tid Regierings viise og dybe Indsigt, i Hensigt til den Forordning, saadanne nu beskrevne Foreninger uden Ægteskab angaaende?

21

Herved, saavelsom andre Regieringens store Velgierninger, saasom Kassen & c. saa mange uskydige Siele for Eftertiden bliver, og endnu meere, ved saadan forhen meldte Ordens Iværksettelse, kunde frelses fra Undergang eller Tilintetgørelse. Da fandt de Omkostninger, som nu ved Regieringens store Naade skal anvendes til veneriske Sygdommes Afhielpelse, for eengang Sted; og disse Omkostninger, saavelsom Bygningen og Indretningerne, bleve da for Eftertiden saadanne ligesom af Støvet opvakte Børn, og deres Mødre, i Alderdommen til Nytte. Men saasart denne store Hoved-Forandring med disse for værende Tid ved dette Haandværk befundne Fruentimmers og deres Tilhængeres Hæftelse (da Planen dertil synes af liden

Vanskelighed, og ligesaa lidet at iværksette og fuldføre) var bragt i god og fuldkommen Orden, burde Fruentimmernes Etravagance i Løstgighed (NB. jeg kalder her Løstgighed deres umættelige, naturlige, dog selv optændte Begierlighed efter Forandring, eller og saadan antagen Massqve for deres Fordeels Skyld) for Eftertiden exemplariter afstraffes med Spindehuset; da det burde være en Hovedlov, at saadan en Elskerinde, som til Nødtørftighed, efter Formue, blev underholdt af sin Elskere, og stedse af ham Indskud betalt til Hielp-

22

Kassen, som maatte til den bestemte Alder, naar hun enten blev forladt, eller anderledes forandret i sine Tanker til at afstaae fra saadan Forening, række hende Haanden, om hun da blev overbeviist af sin Elskere, at hun tog imod Visiter og jevnlige Besøgelser i hans Fraværelse af andre, uden Pardon at straffes, som et slet og liderligt Fruentimmer, med Spindehuset? Hvor skulde man faae at see en stor Forandring, saavel i Henseende til Folke-Formeereisen, som og denne Forandring vilde ey lidet continuere til Stadens almindelige Flor, og det i mange Henseende: Og ønsker baade jeg og enhver sand Patriot Frugterne af saadan Uordens Standsning, formedelst Planens Approbation og Ordre til dens Iværsettelse, i Hensigt til Guds Kirkes og Rigets, saavel som Stadens og Landets Velgaaende og Opbyggelse. Thi naar alting, ungefær som meldt, blev begyndt med disse vore for nærværende Tid Contusse-Skrupper og øvrige Piosker, Horen-Brouteurer og Ruffersker, og ingen Pardon, Klynken, Klagen eller Undskyldninger, enten formedelst en krum Haand eller af anden Aarsag fandt Sted; saa flyde det af sig selv, at vil to unge Mennesker indgaae nogen Slags Forening, maae de rette sig efter Lovene, som forbyder, under Tugthuus-Straf

23

ved Politimesterens Kiendelse, noget Fruentimmer at være impliceret med flere Mands-Personer end hendes Elskere; og ey engang at have den Tilladelse, som en Ægtekone, i hendes Liebhaberes Fraværelse at tage imod nogen Besøg. Hvorvel var ikke Staden, Elskere og Elskerinder tient hermed! ja, hvilken god Forandring vilde endog ikke det foraarsage! Mit Forslag er oprigtig. Fornuftige dømme og give deres Betænkning, om den er nyttig, og da gjøre vores viise Regiering

det mueligt; saa udrette vi alle store Ting til Guds Ære og Landets Vel.

Fornøyet Liv!

En Pioske fik sin Løn. Men Tidsfordriv:

En Datter og en Søn Nu avles kan med Lyst,

Til Republiqvens Gavn! Thi Elskerindens Bryst Kun pikker i eens Favn.

24

1

Vor Salig!

Beste-Mamaes

Evaes Natklokke

Med

en nye Historie

Syndefaldet i Lommen

sammenflikket

af

Galimathias.

Jeg har alt for megen Ærbødighed for gamle Bøger dertil, at jeg med de Bibelske Navne skulle sigte til de Personer, som menes i Bibelen.

Voltaire.

Kiøbenhavn 1771.

2

3

Dydige og Deylige

Grisillis!

Bliv ikke rød forbi De seer Deres Navn foran of saa dumt et Skrift. De forbød mig, at sætte mere end det første Bogstav til deres Navn; men en Slags Egensindighed, som er behagelig i Elskov, gjorde mig ulydig. De skammer sig vel ved min Dristighed og ønske heller at jeg havde skrevet en Skatkiste eller Taarekiste og tilegnet Dem; men holdt! jeg troer dog ikke at De tragter efter at komme i Rang med Bedesystemerne, eller at begrave deres Munterhed i Postillbetragtninger. — De

har forbudt mig at udøse mit Hierte for Dem, uden alleene i Ord og Øyekast; men see min Fornuftige! da Skrivefriheden gav Menneskefienden Lov til at hudflette Personer, saa gav den ogsaa mig Hierteklemte Elskere Tilladelse at afskildre Dem mit Hierte. Ja! vil De tænke: Jeg seer af dette Skrift, at

4

han er en Misanthrop, en Krippelkop, som ingen kan være tilpas; en Spidsfindig, som opholder sig over alle; en Selvklog, som troer sig selv stærk nok til at forbedre Verden; en Slange, som suger Giften af alles Handlinger; en Koldsindig, som troer, at alle Fruentimmer krybe igennem Hosse-Hammelen, for at faae den berøvede Ære. — Sandt nok, Deylige! naar jeg er en Skribent, saa er jeg saadan et Menneske, og, naar, jeg er hos Dem, et jeg en Elskere. Hos min Veninde er jeg aldrig

knarvurren; men Kierlighed gjør mig ligesaa overbærende med hendes Smaa-Feyl, som hengiven i hendes Villie, og beundrende over hendes Fuldkommenheder. Kierligheden er endnu ikke bleven saa ædrue af min Fornuft, at jeg har kunnet udmærke mig Deres Feyl. Besidde De nogle, maae de vist ikke være større end Soelgran; thi de meeste Fruentimmer blive mig alt for snart en Væmmelse til, at jeg ikke skulde troe, at De var bedre end dem alle. Deres eget Hierte siger Dem alt for nøye Deres egne Feyl, saa at De aldrig behøver mig til Læremester. Men veed De da vel, Hvorfore jeg har vovet at dedicere et saa kritisk Skrift til Dem, som dette? Naar jeg undtager Dem, saa

5

ville et og hvert andet Fruentimmer, som jeg kiender, ansee det for et Skandskrift over sig. Jeg maatte da, i Stedet for et Kys, vente mig et Ørefigen, til Giengjeldelse, fordi deres Navn var bleven udødelig bag ved Titelbladet. Disses Navne ville forævigge deres Skam; men Deres skal udbrede Deres Ære ligesaa meget, som Deres Beskedenhed søger at skiule den. De veed meget vel, min Fornuftige! at Selvklogskab ikke er min Drivefieder til at skrive; men det Haab, som Publicum adskillige Gange har givet mig; den nedrige Opførsel en stakkels Student maae taale af sine Principaler; den Hielp jeg tragter efter, og som en ubarmhiertig Skiebne nægtede mig til at understøtte mine Natur-Gaver; den Færdighed, jeg Tid efter anden kan opnaae i at give mine Tanker tilkiende, er allene det, som ansporer mig til at fortiene Penge. Om jeg var bleven til en Misanthrop, og havde faaet et Steenhierte imod Fruentimmerne, saa havde De ey Aarsag at undre sig derover, naar De overveyede det, jeg har fortalt Dem om den Piges Nedrighed imod mig, som vidste at skiule de sletteste Egenskaber under det uskyldigste Ansigt. Det, denne Pige har forskyldt af mig, der skal alle de strafslydige

6

Piger undgielde; og aldrig skal jeg opofre nogen uden Dem, min Dydige! den Fortroelighed, som den første gjorde sig uværdig til. Maaskee De smaalear ved at læse Dette Tilbud, og tænker saa spodsk: godtroende Nar! Hvad lærte dig at skrive saa friepostig? Jo min Smukke! mine Øyne flaae mig ikke feyl, og Deres langt mindre. Seer De, at jeg dog fik Dem til at tage et Brev af min Haand, og det ikke allene skrevet, men gar

trykket, saa at hele Verden faaer vore Hemmeligheder at vide. Men mener De ikke at jeg veed, hvorfor De vegrede sig for at modtage det sidste Brev? De ville dermed gjøre mig ved denne Opførsel forsikret om Deres Forsigtighed i Deres Bekiendtskaber; men vær forsikret, at jeg, endog uden dette Kunstgreb af Dem, havde troet det om Dem. Lad mig nu see, at De ikke viser denne smuk-indbundne Bog med Deres kronede Navn i Guld-Bogstaver paa Siderne) frem for nogen. Jeg troer ikke, at De besidde saa megen Forfængelighed, at De, for at tilegne Dem Deres Ære af Dedicationen, ville baade tiikiendegive Dem og mig. Ville De fremvise det for at fornøye et Sælskab med min Dumhed, det taalte jeg gierne, og hvor ville det ikke glæde

7

mig naar man sagde: den Tosse forærer Fruentimmer Bøger i stæden for Juveler. Jeg ville smidskende see op til det Vindue, hvorigennem et Pige-Sælskab kastede Kaffe-Grumsen ned paa min hvide Hanreys-Fier, som garnerede min Hat; og hver Gang disse nægtede mig at kysse deres Haand eller deres Skiørt, ville jeg skoggerlee i mit Hierte. See ! saadan en Straf kunne De, Deyligste! skaffe mig paa Halsen ved Deres Sladdervurenhed; eller om De i Fortroelighed viiste Bogen til Deres Veninde, saa ville hun strax udbrede, at der var en hemmelig god Forstaaelse imellem os. Ved denne uretfærdige Dom ville jo De tage den største Skade. Om De endskiønt ville afprædike hende Sandheden, af denne Mistanke, dermed, at jeg endnu ikke fuldkommen var overbeviist, om De ikke alt i Forvejen havde skienket Deres Hierte bort til en anden; eller dermed, at De aldrig yde mig den Fortroelig-, hed, som kunde blive Kilden til vort Venskab; eller dermed, at De ikke kunde sætte Liid til et sleben Mandfolks Smigrerier; saa ville hun dog nok neppe lade sig giendrive; Thi De veed nok, al Fruentimmer vil altid vinde i Disputatzer. — Det maae da gaae som det vil, med mig og mit Skrift

8

og min Dedication; saa skal jeg dog gjøre Dem og Verden Regnskab, hvorføre jeg har tilegnet mit Hierne-Spind til Grisillis. Grisillis elsker at læse Bøger som opvækker Følelser; men de som saa tørt forbedrer Forstanden, putter hun under Gryden; dette vil hun da maaskee bruge, til at stikke Ild i det vaade Brænde, og hvilken Lykke for mig; thi jeg er mod Strømmen. Den deylige Grisillis be-, sidder en smuk Forstand i at bedømme alt, og lige saa stor Frygt i at fremsætte sine Domme; hvilket just sømmer en belæst Skiønhed. Hun besidder et føleligt Hierte, og aldrig skal hun faae mig til at troe: at ingen endnu har tilbedet hendes mange Fuldkommenheder. Hun forstaaer ey at leve. NB. Roes nok! hun er elsket af alle; det er vel den største Roes, som hun kun erlangede derved, at hun ey viser sine Fortrin for ofte. Hun er hverken en Koket eller. Bede-Søster. Er hun ey værdig nok til at tilegnes et Skrift, til at elskes. Ja! jeg skal uden Hyklerie bevise hende min Ærbødighed, og, dersom hendes Hierte svarer til mit, skal jeg elske hende; og, dersom hendes Oprigtighed faaer mig til at troe, at den Dyd er andet end en Skimære, skal jeg elske hende bestandig. Naar hele Dagen har fornøyet mig med at græde over Daarlighederne i Verden, saa skal jeg om Aftenen henrykkes af at see en retskaffen Skiønhed, som Dyden endnu har efterladt sig og mig; ja i hendes Øynes smukke Breve skal jeg læse mange Anledninger til smukke Tanker.

9

Forlæggerens Fortale.

Forleden var jeg hos en forældet Skiønhed. Hendes forliebte Øyekast og løyerlige Indfald kildrede mit Hierte. Hun drev kun Spøg med de skæggede Skumlere, som vil forbedre Sæderne og loe alle dem ud, som ere næsviise nok til at dadle der smukke Kiøn. Sladder skrives der nok, sagde hun; men kun lidt som kan fornøye vores Nysgierrighed. Hun greb fat paa mig; tumlede mig om pan Sengen og kildrede mig saaledes i min Side, at jeg nær havde giver Aanden op af Latter. Jeg maatte love hende, inden jeg slap af denne Piine-Bænk, at jeg skulde stille hendes Nyefiggenhed. —

10

Forlæggerens Fortale.

Her seer de Anledningen til dette Skrift, som jeg har været nødsaget til at gjøre offentlig. Jeg frygter allermeest for Fruentimmer-Vrede, og den er det som kommer mig oftest til at skielve i Livet; i denne Henseende er jeg ligesom Patte-Børn, hvis Suk og Gienvordighed Riiset allene foraarsager. Hellere vil jeg lade kradse mine Øyne af en Hun-Kat, end at en fortørnet Pige skulde faae Lov til at tiatte mig paa Kinden. Katten mjaver kun; men Pigen udtordner Ord, som giennemskier Sielen. Havde jeg da ikke adlydet min friepostige Madame, ved at udgive dette moersomme Stykke, saa kunde jeg have været vis paa en Concert af Forbandelser, indklædt i de spidsfindigste Sødheder. At betale sine Løfter er en Dyd, og, at betale det man skylder Fruentimmer er en Himmel. Englene modrager en pietistisk Siel, som kommer ind ad Himmel-Porten, ikke venligere, end jeg bliver modtagen hos Mad. B. naar jeg leverer hende dette; og St. Peder kysser ikke en himlet Pave-Siel troefastere, end hun vil kysse mig, naar jeg stikker dette Foster frem til hende. Ach

11

Forlæggerens Fortale.

hvor vil jeg i denne Aften smause hos hende! mon Abraham, Isak og Jakob, faaer fleere Rætter paa Bordet end jeg, og skal jeg troe, at Sara klapper Abraham saa tit paa Laaret, som Mad. B. i Aften vil gjøre ved mig, for at faae mig til at bekiendtgjøre fleere Stykker af samme Kaliver. Skiønt Alderen alt har udhulet hendes Kinder saa smukt, at de i Speylet lader hende skue hendes aabne Grav, som bier paa hende, saa skal jeg dog med mine belevne Kresser bilde hende ind, at jeg er saa forliebt i hende, som i min deylige Grisillis, der eyer mit Hierte. Den opløste Skiønheds-Minnie, som Alderdommen kastede saa sparsom paa hendes Læber, skal jeg kysse bort; og hvert Kys stal smage mig saa sødt, som om jeg kyssede Herkules der staaer i Rosenborg-Hauge.

Synes De da ikke, mine Læsere! at jeg faaer Spas nok for de par Rixdaler, jeg har anvendt paa at lade dette Narrerie trykke. Intet er meere behageligt for mig, end om jeg kunde bevæge Fruentimmerne, ved disse Exempler til at fatte en Væmmelse for de forbudne Paradiis-Æbler; thi

12

Forlæggerens Fortale.

jeg forsikrer dem paa min Ære, at de faaer Blodgang efter dem. Jeg vil raade Jomfrue Melisse, at hun for all Ting forsmaaer Monsieur Zebaid's Frugt; i sær om han vil forære hende et Par af de store Blommer, som groer i hans Hauge. De ere meget usunde for hende i hendes Jomfruestand; endskiøndt de smage da bedre, end naar den opblæste Doctor Mulvarp i den sorte Slaaprok, har givet hende Lov til at rage dem som en Medicin; thi Medicamenter falde altid modbydelige for en frisk Mave, i hvor meget sødt Apotheke? ren kommer i dem.— Dette skal De ansee for en Fortale, elskelige Læsere! Men maaskee De for den dumme Fortales Skyld bliver saa forbittred, at De putter heele Skriftet i Skorsteenen af Maskinen, som staaer og kaager paa Theebordet.

Forlæggeren.

13

En

nye Historie

om

Syndefaldet i Lommen.

Endnu havde Pharaoes Prinsesse ikke gaaet ud at bade sit sneehvide Legeme, for at see hvorledes det gik Moses i Rørkisten, som hun fik i Barselseng. Endnu havde den springske Hyrde-Pige ikke leget Kisbus i Skoven og Meyeren havde endnu ikke leger Pusle-Bænke og Kryb-i-Træe med Meyersken i Høe-Stakken. Endnu havde man ikke tilstædet Fruentimmeret at fiile Stykker med Flinte-Steen af det Træe, som de kalde Livsens. Endnu havde man ey blevet den forliebte Abekat vaer, som sukkede sig ihiel ved Kedrons Aabredde. Man havde aldrig Hørt den hornede Huusbonds Jammersange og

14

aldrig seet den skalue Philosoph at hævne sig paa sin Elskerinde med tørre Moraler. Endnu havde man ikke seet den striidbare Amazoninde at kaste sit inderste Skiørt fra sig paa Kiempepladsen; og aldrig havde Vallpladsen været bestrøet med fileerte Taarne. Den skindsyge Beste-Moer, som er blind af Alder og maae vogte Kakkelovnskrogen, havde endnu ikke kommet Jorden til at ryste ved sine Forbandelser. Den stortalende Barber havde endnu ikke støyet omkring med Bækkenet under Armen og siunget forliebte Arier. Man havde endnu ikke mærket, hvor meget at Vind kan formaae i Verden. Verden havde endnu ikke skielvet for en feed Vindbeutel. Endnu bar Hahnreyen sin Knude paa Ryggen.

Da, ja just da! gik Eva om Morgenen ud i Æden og plukkede Kirsebær. Hun havde, som sædvanligt, i Sinde at besøge sine Sladder-Systre den Dag. Hun lagde Kirsebærene i en Kurv, som hun havde arvet og som var flettet af hendes salig Moder (Chineserne veed hvad hun heed; jeg busker det ikke). Havde I staaet i Haugen paa Luur tilligemed

15

Melchisedech, ach! hvor ville det da have krøbet i Jer af bar Kierlighed, naar I havde faaet den deylige Madam Eva i Sigte. Hun gik kun ud om Morgenen med udkiemmet Haar; men Mangelen paa de Bukler, som Fransæserne bruge, gjorde hende desto deyligere. Og naar hun gik ud om Dagen, saa var hun meere ærværdig i sin Natkappe end Dragedukkerne, som oven paa deres Isse har slaaet Leyr op til hundrede tusind Mand.

Ingen Pige er meere forførisk, end en Kokette, som veed at indhulle sig i Uskyldighed. Evaes uskyldige Øyekast trængte sig igiennem mange Buske til Melchisedechs Hierte. Han listede sig hen bag ved en Hække og stod ved Siden af hende, da hun sagde: Deylige og blomstrefulde Græsbenk! jeg husker hvad Nektar jeg nød i Gaar i Aftenkiølingen, da jeg havde min lille Adam imellem mine Arme og kielede for ham.

Det var fortryllende for ham at hore, men tillige smerteligt, i det hun tilbagekaldte hans Misundelse han havde følt Aftenen tilforn, ved at see den deylige Eva at krye sig ved sin Adam.

16

Hvorledes var da dette Syn? Eva Havde ikke forskandset sine bløde Bryster med Batterier af Jern og Been, som vore Kydske kalde Snørliver og som skal hielpe at forsvare den Festning mod Mandfolkenes Anfald, som Deres Svaghed ellers alt for læt maatte overgive. For at gjøre sig yndig hos sin Adam, havde hun bestrøet sine Bryster med nye udsprungne Roser og de, tilligemed den sneehvide Hals, bleve omringede med en Vidie-Krands. Adam omfavnede hende troefast og krystede hende op til sit Hierte. Eva hængte sine sammenflettede Arme om hans Hals og havde et Figenblad hvormed hun viftede sig i Ansigtet, naar det blussede af Undseelse, eller hun bortkysede Myg og Fluor, som krildede Adam i Ansigtet. Slynget i hinanden laae de hen» strakt og kiølnede sig i det krydrede Græs, som spillede over deres Ansigter; de udtrykke hinandens hæstige Kierlighed med belevne Kys. Eva følte ikke andet og forstod sig ikke paa andet end paa Kys. Hun indsugede med lange Drag den guddommelig Sødhed. Omkring hendes tausse Mund legede en Flok veltalre

17

Yndigheder. Imens hun overgav sig til disse Henrykkelser, saae han, hvorledes hendes deylige Bryster hævede sig og faldt.

Adam laae med en ung Mandighed og tilfredsstillet Kierlighed ved hendes Side. Undertiden lod han vel er majestætisk Blik gaae om i Skabningen; men altid hvilede det hos hende og aldrig glemte det hende. Halv myndig og halv frygtsom; halv undseelig og halv friemodig vovede han at famle hendes spæde Legeme. Eva stilte sig an ligesom hun vegrede sig ved hver Friehed Adam gav sig; men denne ømme Striid tillokkede og hendes forhalede Tilladelse krydrede hans Følelser. —

Alt dette havde Melchisedech, Aftenen tilforn, seet i en Myrther-Busk, ikke langt fra Græsbenken, hvor de gottede sig. Hans Mund løb i Vand, i det han misundede Adam denne Lyksalighed. Ingen Pige var ham saa smuk som Eva, og intet Mandfolk saa væmmelig som Adam. Han gik hele Natten igiennem i Æden og forestilte sig denne Scene med Hiertegræmmelse. Han grublede paa at udfinde Veyen til Evaes Hiene. Han tænkte ved sig

18

selv: Skulle nogen Elskerinde være saa indtaget af sin Ven, at man ey stulle kunne udslukke hendes Kierlighcd? Kan Adam slaae Laas for Æden, eller har Gabriels Sværd faaet Ordre at dræbe dem som plukke Frugter derinde? Skulle jeg ey bryde mig en aaben Vey igiennem Tornegærddet, som omkrandsr Haugen, at jeg ikke havde nødig at spørge Adam Forlov hver Gang jeg ville ind? Forstaaer Adam ey at leve? Er han saa gierrig, at han misunder andre at plukke Figen paa hans Træer? Er han ikke som den barmhiertige Mand, der gierne tillader at andre maae stille deres Hunger, og mon han lader som han ikke seer dem der lædske sig ved hans Kilde? Naar kunne man ikke sætte en kiærlig Ægtemand Briller paa, og naar kunne man ikke ved Kunst bedrage en øm Kone? Forleden saae jeg de stiaalne Elskovs-Blik, som hun stillede paa Enoch, da hun laae i Adams Arme og smigrede for ham. Enoch er en frygtsom Kanin; men Melchisedech er en driftig Prophet. Jeg skal nok viide at sætte Priis

paa Evaes Tillokkelser.

Hun skal ikke give

19

mig et Vink, som jeg jo skal forstaae. JF Natvil jeg moere mig med mine forliebte Drømme, og i Dagbrækningen kommer Eva nok ud i Haugen. Jeg skal ey tænke at en ond Engel fører Adam med hende herud; thi hvad havde jeg da for Nytte af min Nattevaagen, uden nye Ærgrelse over at see deres ømme Omgang.

Hundrede Gange tænkte han dette om igjen, indtil Morgenstraalerne begyndte at skiære i hans Øyne. Endskiønt hans Syn var forvirret af Solens friske Straaler, og endskiønt han var omringet af mange Buske, saa skimtede han dog Eva det første hun kom gaaendes i Haugen.

Vi hørte for, at han kom uformærkt og hørte hendes første Ord da hun kom ved Græsbenken. Ved at see

paa hende, blev han med eet forbauset. Han tiltalte hende ikke syngende med en kunstig Elskovs Hyrde-Viser; thi Psalmbogen, som bruges til Gudstienesten, i Veneris Tempel i Italien, var endnu ikke kommet i Trykken; han havde endnu ikke lært de unaturlige Kunstgreb i Elskovssager. Zit-

20

trende krøb han frem af Busken, og da Eva blev ham vaer, saa gysede det i hans hele Væsen; thi han havde ikke gaaet i Skole hos den vildtre Cain, som informerte Folk i Grumhed mod Dyrene, og i den Kunst at kysse Fruentimmerne paa Haanden; han lærte dem at gribe lige saa ublue fat paa en Pige, de ey Havde seet før, som paa en Geed de skulle malke. — Melchisedech havde endnu ikke lært Forelskedes opskruede Talemaader af Romanerne, derfor stod han som en Støtte og lod Eva, som endnu ikke vidste hans Griller, tiltale sig først. I det hun saae paa Melchisedech med et væmodigt og venligt Øye, sagde hun til ham: Hvorfor seer du saa forvirret ud og hvor kommer du i Æden saa tidlig? Har du Maaskee hendrevet Natten i Spøg med Zilla og stiaalet Rosen ud af hendes Barm? eller har du lagt hist og opsøgt Guldsteene ved Floden Pison, for at sætte dem paa hendes Brystsmekke? Ney, deyligste-Eva! svarte Melchisedech, (en hæftig Kierlighed gaaer Omveye men røber sig i øyekast) jeg blev her i Haugen og Giøgleriet

21

af Natten forbød mig at finde Udgangen. Eva mærkede nok en usædvanlig Adspredelse i hans Lader; men gjorde sig dog ingen Tanker derom. — Eva tog Melchisedech sat ved Haanden og førte ham hen med sig paa Blomsterbænken. Hun viiste sig heri ikke faa tvungen som vore Tiders Fruentimmer, som ikke tør røre ved Mandfolkene af Frygt for at derved skulle dæmpe den hæftige Lyst, Mandfolkene har til at røre ved sig. Melchisedech satte sig jævnsides ved hende. Han foldede en sine Hænder i hendes, ey heller udbad han sig Tilladelse at læne sig op til Skuldre, ey heller stial han Kirsebær af des Kurv, for at faae Smaaetiat af hende; ey heller prøvede han hendes Koldsindighed ved at rive Lomme-Tørklædet fra hende; ney! slige Handlinger vare ey endnu kommet i Brug. Han sat gandske hengiven, næsten som et maalløs Billede, og gav Nøye Agt paa Evæ Øyekast. Hun forstod dog saa meget, at Fruentimmerne kan best lide een der næsten ikke taler sit Moersmaal ret; men Øyesproget mane han forstaae. Han stilte sig gandske eenfoldig an

22

ved alt det Eva sagde; saasom han vidste meget vel, at man maae holde Fornuften fangen i Fruentimmer-Sælskab, og at Fornuftigheder smage dem ligesaa modbydelige som den roesværdige Suppe Naboersken har kaagt og som de selv ikke forstaae at lave. Talte han noget, saa var det Hiertets Sprog; for Resten sukkede han kun og saae hende stivt i Øynene. Hun fortalte ham at Abels Enke havde opfundet en forunderlig Maskine; hvad mener de vel, kiære Læsere! at det var for en Maskine? Det var ingen Pudder-Puster; ey heller en Vifte; ey heller en Phaeton; Det var en Maskine, som Jomfrue P * forleden kaldte af Uvidenhed en Veyr-Mølle; Jomfrur S * en Hiulbør; Jomfrue W ** et Vind-Kompas; Jomfrue F * et Instrument at spille paa, og som Bønderne kalde en Rok. Hun fortalte ham med en spodsk Mine, at Adam var bleven givt, og kunne ikke engang beskiere Træerne i en Hauge; men hvor ville hun ikke havt rympet Næse, om hun havde seet Jomfruer i vore Tider givtes, som ikke engang forstaaer at skiere et smukt Stykke Brød; og ville hun ikke har

23

sat et par Øyne op, om hun havde seet, hvor ynkelig vore pene Piger. skaae sig, naar de af en Hændelse faaer Brødkniven i Haanden, og hvor løyerlig de gier sig til at file paa det stakkels Brød. — Hun beskrev ham Wingdes Elskovs-Handlinger, og forsikrede, at de var Aarsag til den store Dovenskab, som hun var forfalden til. I det Eva ville, for Exempel Skyld, vise, hvorledes Wingda heele Dagen sad med Haanden under Kinden, støttede hun sig paa sin Albue saa trygt op til Stien, som stod op til Træet, der skyggede over Græsbenken, at Stien faldt overende. Begge bleve forbauset; dog saae man hverken at Eva faldt i Besvimelse af Skræk; ey heller at Melchisedech sank i Knæe af Frygt for den Skade, som lettelig kunne have rammet Eva. — Dette pludselige Tilfælde satte dem ikkun lit ud fra deres Roelighed, og de bleve ey mere forskrækkede, end vore Smaaherrer, naar Viften falder. af Haanden fra deres Deylige.

Man skulle vel falde i Forundring, Hvor denne Stie var kommen der til at staae? Den var ey bleven brugt af Evas Haarskierer

24

til at stige i Høyden for at komme til at sætte Spidsen paa hendes Top tilrette. Eva havde ingen Haarskier og brugte ingen Taarne paa Hovedet. Stien var ey heller brugt til det, som Ulven i Faareskindet bruger den i vore Tider, naar han sidder paa Udkik efter sine Lokke-Duer, og glemmer Turtelduen i Viingaarden. Stien havde tilforn hjulpet Adam til at plukke Æbler, —

Fremdeles fortalte Eva ham om Abels Begravelse. ■ — Den sikrede dog vel ikke om Natten i Mull og Mørke, fordi ingen af de Vellystige skulle ihukomme Dødens Dag. Man saae vel ikke halvrusede Studentere at Lære

en Hornlygte med en Skillings-Praas i, for at finde Veyen til den Dødes Vaaning? Her var vel heller ingen Trætte med den lade Præst, fordi han ikke ville staae op om Natten og kaste tre Nævefulde Rosiner og Mandler paa den Afdødes Liigskiorte? Her græd man vel ikke Crocodile Graad, og Madame Abel Holdt vel ikke Bryllup paa Kiste-Laaget? Her indklædte man vel ikke den Afdødes Eftermæle i giftige Velsignelser og Lovtaler? Ney, Adam

25

havde kun svøbt Abel i nogle tørre Siv og lagt ham i den udhulede Klippe ved Floden Phrat. Ved denne Liigbegiengelse havde man ey nødvendig at lee over en forkeert Rang-Forordning; man havde ey nødvendig at gjøre sig til gode over Levitens Trøst til Enken; man kunne en faae Materie til at spase over den løyerlige sorte Kiste-Habit, som Liiglauget havde paa. Og Spottefuglen fandt ingen Anledning til at glose over det Liiglaug, i hvilket den ene kommer anstiigendes med en Bosseronne; den anden med en sortagtig Kittel; den tredie med Paryk og Hue oven paa; den fjerde med en Hat paa et skaldet Hoved; den femte med en Slaaprok; den siette med en ulden Damaskes Trøye med Sølv-Knapper i, og med en Kabus paa en treløkket Paryk; den syvende med en rød Vadmel's Kioel; den ottende med en forreven Skindpels. Paa hvilket Laug man kan tilegne det bekiendte Ordsprog: at otte Siele bleve frelste fra Syndfloden; naar de, nemlig skadesløs, kommer fra Afgang dvs. Gildet i Liighuset.

26

Nu fortalte Eva ham Aarsagen, hvorfor Cain blev faa fiendsk paa Abel; og Indhoiden af hendes Fortæling var ligesom Mosis; thi Abel havde været hendes forkielede Patte-Glut; og hvor kunne hun da være Upartisk? men den rette Aarsag til Cains Had er denne: At Abel var en Øyetiener, som ikke blueedes ved den skammeligste og nedrigste Opførsel imod Cain. Abel havde udstudeert sin Faders kiellingvurne Tænkemaade. Han var ond nok i Hiertet til at betiene sig af nedrig Løgn imod Cain, for at gjøre Faderens Hierte fremmet for ham. Han passede nøye paa alt det Cain foretog sig, og om det end var det alleruskyldigste, saa fortalte Abel det til Adam; hver Fortælling blev fremført med en Spidsfindig« hed, som gjør alle Handlinger latterlige, og med en Slags Ømhed tillige, som skulle indbilde den lettroende Fader, at han mente Cains Vel. Abel var aldrig meere varm i Hovedet af nedrige Anslag imod sin Broder, end naar han mærkede, at Faderen til sine Tider glemte sit Had, sin ugrundede Mistanke, eller sine forudfattede Meeninger om

27

Cain. Adam skienkede Abel der rareste af det han havde plukket i Haugen , og det beste han havde fanget i Dyre-Skoven. Denne Fordeel maatte spadsere Abels Næse forbi, dersom Adam ret begyndte igjen at elske Cain (thi han havde elsket ham meest, da han var liden); men fordi at Cain ey forstod at smiske, ellerat skikke sig i den knarvurne Adams Indfald, saa var Cain bleven ham en Væmmelse. Deri søgte Cain sin Profit, og saasart Adams Kierlighed blev deelt imellem dem, saa ville Profitten ogsaa deeles, det vidste Abel. Naar de vilde Dyr til sine Tider vendte Kløerne mod Cain, og han laae hielpeløs, og svømmede i Blod i Skoven, gik Abel ofte forbi, saae til ham med spodske Øyne, og loe ham ud i hans Ulykke. Der maatte Cain ligge forladt af alle, indtil Adam, som dog i Grunden var en god Mand, blev rørt af de Fortællelser, han hørte om Cains Elendighed, og bevæget til at bære ham hjem paa sine Skuldre, som et fortabt Faar. Abel fik aldrig saasart Nys om Faderens opvaagnede Ømhed, førend han anstilte sig ligesaa øm og ligesaa geskæftig til

28

at hielpe den saarede Cain i rette. Dette gjorde Abel for ikke at spille den Credit, som Adam havde for ham. Mens Cain laae i sin Faders Lazaret og nød Beviiser paa en faderlig Ømhed (thi Adam kiendte allerede medicinske Urter, som han saa smaaelig opledte paa Marken, for at faae Cain kureret) saa kunde han ikke andet end blive sygere og sygere, af Græmmelse over at see paa hans Broders Lumskheder og Lumpenheder. Han saae hvorledes Abel stiael af Faderens Must, og bildte den Gamle ind, at Graverne i Haugen havde stiaalet den. Han saae, at Abel beloe Adams eenfoldige Oprigtighed og Godtroenhed, hver Gang han vendte ham Ryggen; hvorledes han satte ham Brillen paa Næsen, næsten i hvert Ord han talte; hvorledes Faderens Hierte hoppede, naar Abel lod ham høre sine klygtige Indfald og nedrige Fortolkninger over Med-Menneskenes Handlinger; hvad Medhold han fik af Faderen til at udøve det, som allene røbede hans nedrige Hierte; naar han nemlig paa det grummeste behandlede Graverne, det mindste de torde lade et uærbødig Ord falde

29

imod Faders Søn i Huset; da han dog ellers i Spøg lod dem give sig Strambux. Hans Opførsel var mod Cain som mod de andre, og han holdt Faderen ligesaa stærk forskandset, som Grev Brühl Kongen af Pohlen. Abel passede Nøye paa, at Cain ey fik for megen Leylighed til at tale Med Faderen i Eenrum; og at han ikke blev deelagtiggjort i det, som var i Gierde til Abels Lyksaligheds Befordring.

Hvis Cain havde sagt Faderen, at Pigen, som Abel elskede, var af den forhorede Kiempe-Slags; at Abel var

ung, og havde alt for lit Skiæg til at paadrage sig en Faders ærværdighed; alt for uforsøgt til at bære faderlige og Huus-Sorger; det havde været en hvislende Slanges Lyd i Faderens, og en Misundelig Broders, i Abels Ører. Abel frygtede, at Cain skulle sige Sandhed, aabne Faderens forblindede Øyne og gjøre ham et Skaar i den Fordeel, Adam havde lovet ham. Abel pønsede da paa at skaffe Cain langt bort af Veyen; men da Forsynet gjorde hans lumske Ønske til intet, skulle man med Forundring Have seet, at Abel af Forbistrelse næsten besvi-

30

mede. Nu gik Abel en anden Vey, som lykkedes ham bedre. Han stilte sig an som Cains inderlige Ven, og fortalte ham ligegyldige Hemmeligheder, som vare i alle Folkes Munde, og det i Henseende, deels fordi han var udlært paa at Menneskeligheden vil gierne giengielde Fortroelighed med Fortroelighed (thi hvad Fordeel var det ikke for Cain, at han paa denne Maade kunne saae udlokke det af Cains Oprigtighed, hvormed han kunne sætte Ondt i Faderen. Abel var ogsaa tildeels fortroelig med Cain, fordi han kiendte hans oprigtige Hierte, som kunne ey tillade ham at gjøre Abel nogen Afbræk hos Faderen, saalænge Cain troede at han var Abels virkelige Ven. Naar Abel mærkede hans Nedrigheder imod sig, saa havde han lidt i Sinde at opdage det for Faderen; men saasom han vidste at Faderen var saa indtagen af Fordomme imod sig, saa sparede han Umagen.

Hundrede Gange troede Cain Abels reene Oprigtighed, og tusinde Gange viiste Abel ham fin Slangebraad, førend han kunne overtale sig til at troe, at Abel var en Diævel i

31

Steden for en Broder. Cain tænkte vel om alle, og intet uden en lang Erfarenhed; lærte ham at mistænke og forsage paa de gode Tanker han havde fattet om Medmenneskene. Cain glemte snart en Forurettelse, fordi han havde vant sig til at besmykke andres Feyl imod sig. Abel havde en besynderlig Gave til at forstille sin Nedrighed med Ansigtets Yndighed; disse vare Aarsagerne, Hvorfor han saa ofte paa nye indtog og paa nye igien bedrog Cain. Kan der da vel nogen undre over, at Cain engang i Hidsighed gav Abel sit Livs-Brød?

Da Eva begyndte at tale om Abel, blev hun tungsindet, og en Taare trillede efter den anden ned af hendes Kinder, da hun i samme Melancholie erindrede sig sin Drøm, som hun havde havt samme Nat. Melchisedech blev rørt over disse Skiønheds-Taarer, og bad, at hun dog ville lætte sin Beklumring, og fortælle ham, hvad der lagde hende paa Hiertet. Hun syntes, at Adam nu reent slog hende i Glemmebogen; At han løb omkring med en Slags Salve, som voxte paa Livsens Træe, og (ligesom vore Doctores prøver deres Kunft paa de

32

heele Fruentimmer i Accouchement-Huuset) lægede unge Fruentimmers Skade. Hun syntes at hun saae, hvorledes han koldsindig kunne see, at hun havde faaet en Skramme paa Huden af en Stikkelsbærtorn, og forbandt hende ikke; men at han ved den mindste Havelse hos et andet Fruentimmer anstillede saa mange Slags medicinske Kurer, fandt saa ømmelig paa det beskadede Stæd, og aldrig sparte sit Plaster. Hun syntes at han engang saae, at hun var kommen for Skade og faaet en Tidsel langt ind i Laaret, og endskiønt Laaret var færdig at boldne, saa ville han dog ikke drage den ud med sin Søgere; At han glemte at nyde hendes Rætter, som hun tilstod ham visse Timer om Dagen; (ligesom Bruden der akkordeerte sin Brudgom tre Kys hver Morgen, Middag og Aften) og det fordi han var saa forgabet i at oplede Vergismeinnichter, Soelsikker og andre nyttige Urter i Medicinen; Saa at hun syntes det gik Adam ligesom vi synes det gaaer vor Poet, der skildrer tusinde Skiønheder og Millioner Kierligheder af, uden at faae et Kys; der gjør sig

33

Umage for at komme andres Munde til at løbe i Vand efter de velmagende Rætter han beskriver, mens han er selv skrup-sulten. Eva troede ligesaa undskyldende i sin Drøm om Adam, som vi tænke om vor Poet; men luur ham! Han lærer sig ey Nøye med Skyggerne af Skiønheder, med Skimererne af Kierligheden, eller med Lugten af Maden. Med en Arie fortiener han et Kys; med et Binde-Vers en Skaal Kaske; med et Nyeaars-Vers et prægtigt Maaltid, og med et Brude-Vers en Omarmelse. — Hun drømte, at hun med all sin Tryglen ikke kunde faae ham til at synge Hende et Stykke for. Han havde ikke gjort ilde, om han havde nægtet hendes Bøn, endskiønt han var vaagen; thi hvor latterligt er det ikke, at saadanne Abekatter, som jeg og mine Lige, lærer vor Biørne-Stemme høre for Fruentimmerne, naar vi ere enten melancholsk af Kierlighed eller Bekymring; enten glade af Forstillelse eller af Hiertet; enten vrede eller vel tilfreds; enten skindsyge eller ligegyldige; enten frygtsomme eller vel til Mode.

34

Hun syntes at Adam luurte Nætterne, igiennem ved Buskene for at høre Nattergalens Triller, og forødte mange Dage allene for at faae den brogede Paradiis-Fugl at see. Ville Adam have gjort dette, saa havde han i det mindste viist sig klogere end den unge Her Pomadekrukke, som hellere vil betale 2 Mark for at see Skiønhederne paa Comoedien, end gaae paa en Loge i Kirken, hvor han for intet kan faae dem at see. Hvis

Dandserinde Letfod prædikede, forsømte han sig ikke, om det saa skulle koste 2 Rdlr. — Adam havde, havt sin Musik for intet; men Haandværksbursene ere klogere, som, for at have et udmatteligere Arbeyde om Hviledagen, end i Arbeyds-Dagene, kaster deres heele Ugeløn i Fiolen. Langt fra! at disse skulle lade Fiolen sørge; ney! de sørge for Fiolen. De spenderer det paa deres Ører, hvorfor de kunne kjøbe sig et smukt Instrument til deres Næse, som kunne hielpe dem til at indsee deres Daarlighed og den Armod de har at befrygte, naar de ryste paa Hænderne og ikke meere kan see at træde Syenaalen. Hun viser os i sin

35

Drøm, at Adam forstod at sætte Priis paa en naturlig Musik. Om Adam kom paa vor franske Comoedie, ville han vist bære sig ad ligesom vores italienske Sangere, som er bange for at faae Misklangen af Operetterne at høre, og forføyer sig saa spodsk bort, hvergang de franske Tyre begynde at brumme. Vor langskieggede Fader ville lære vore Studsbarter at de ikke skulle komme sammen paa Concerter, for at gjøre Kalmukker til Fruentimmerne, eller for at vase med dem, eller for at lade Knævren saa høyt løbe, at de, som overgive sig til de sødeste Følelser, Musikken opvækker, blive betagne al Følelse og Hørelse.

Vi Har i vore Tider ey nødvendig at gjøre os megen Umage for at see brogede Fugle. Vi kan møde en spraglet Høne eller ti i een Gade, og jeg har adskillige Gange været nær ved at besvime af Forskrækkelse, naar der (i det samme jeg har gaaet i Tanker) er kommet en Rovfugl mig i Møde, og med at kaste sine stive Glukker paa mig, ligesom har truet at rive mine Øyne ud. Jeg er kun en frygtagtig Due; men det var ey got, at alle vare saa;

36

Hvor ville de da faae Rov fra? Det mangler de aldrig. Lister man sig efter, skal man see, at endog den smukke Hr. Kiøn laer sig lokke til at putte sin deylige Haand imellem deres Vinger. Da jeg saae dette, undrede jeg at hans Haand ey blev spedalsk som Snee. Gaaer man ind i Rosenborg-Hauge om Aftenen, saa har man ey nødvendig at tvivle længere, om her ere brogede Fugle i Mængde. Underlige Mirakler, og Omskabninger og Forvandlinger kan man see. Hist ved det tillukte Lysthuus saae jeg en Hane (som Dagen tilforn havde hukket Øyet ud paa alle sine Høns) kom springendes frem af en Busk, og Anden løb og qvækkede bag efter ham, fordi han ville stiele sig fra at give hende de Korn, han havde lovet hende, til at fordøye sin Madning med. Jeg saae en Flok aandelige Mulvarpe at blive forvandlet til glubske Falke, i det samme som de saae nogle lækre Lokke-Duer. Jeg saae en Due at omskiftes til en Skruptudse. Skrækkelige Forvandling! Jeg saae en Kiempe at udgiøre en Langemand paa Skuldrene af en Dværg; en Dværg at sidde paa Næsen af en

37

Goliath, og en Goliath at sammenkrympes i en Muus. Jeg saae spanske Puddelhunde at blive pukkelryggede Kameeler, og løb omkring ligesom Panflikkeren, der raaber: schal I ha Kehler aa flikket Pann. Jeg fordyber mig saa i mine dumme Drømme, at jeg glemmer Evaes. Hvad drømte hun da meere? — Hun drømte at Adam spekuleerte saa meget paa at udfinde beqvemme Navne til de Urter og Planter, han fandt paa Marken; at han glemte al Eftersyn til de unge Planter, som han havde foræret hende til Pant paa sin Kierlighed. I dette drømte Eva ret, om hun aldrig havde drømt ret før; thi hvor skulle ellers den stundesløse Professor have lært at grunde saa længe paa latinske Ords Oprindelse, til han glemte sine egne Børns Navne? og hvor skulle han have lært at efterlade Verden sin Yngel i Form af dumme Oxer, for paa sin Lig-Kiste at kunne med rette fortjene denne Gravskrift: Heri hviler Fabri Zorani Léxicon?

Eva drømte fremdeles, at Adam, af Frygt for at han ey skulle faae Tid til at blive klog nok, eller at andre skulle blive ligesaa

38

kloge som han, åbenbarede intet af alle hans nye Opdagelser. Det er gierne de store og kloge Marmor-Hoveders Maade, at de ikke slide for meget paa Munden; thi af en Hændelse kunne Munden blive bidt fra dem af en læg Mand, og hvor ville de da faae de spodske Tremelanter fra, hvormed de biefalder andres Klygt, og ophøyer deres Beskedenhed i at skiule deres egen.

Eva syntes i Drømmen, at hun tit ville vide noget Nyt af ham; men at han rystede kun paa Hovedet og svarte: Der forstaaer du ikke, Eva! Ja at Adam moerede sig saa med andre Væsener, at han huskede ikke paa, at der var en Eva til. Hun følte over alt dette en hæftig Græmmelse, og den forliebte Utaalmodighed bemestrede sig alle hendes Tanker. Hun syntes at skamme sig ved at være en Slavinde af saadan en Mand. Morpheus indstillede sig for hende, og beviste hende, at han bedre forstod Levemaaden, end den gamle trevne Adam. Hun syntes at hun faldt paa Knæe for ham, og bad om hans Barmhiertighed over sig, ret ligesom den lille Glut, der,

39

for en Tid siden, blev tvunget af den forhexede Orm, hun havde faaet i Livet, til at tage en vindtør Jyde-Sild; thi hun bad tre Bønner meget ydmygelig til en Cathechismus-Søn (som var ikke smukkerere end et Calvin-Æble der er sammensnørpet i Bagerovnen) at han dog for Himlens Skyld ikke ville forsømme at besøge hende paa de Timer af Dagen, Manden var ude; men hvor ville det gaae med denne Bibel-Plak, om hun, mod Formodning, blev overrumplet af hendes Mand; ligesom Jomfrue W ***** forleden Aar blev truffen af hendes Kiereste i Forstuen med en anden Skunk.

Eva syntes at hun kyssede, knuede og klappede Morpheus faa længe, indtil han ikke kunne taale at være længere stiv imod hende; at han lod sig tilsidst bevæge til at lukke sine Arme op, klemme hende op til sit Hierte, og lade den søde Vellyst under tusinde Kys springe i hendes Aarer. Hun syntes at hun nu i saa Øyeblikke vidste ikke af sig selv at sige, laae henstrakt i Henrykkelse, og overgav sig til alle hans Kresser; thi Morpheus forstod ligesaa

40

got at gjøre Kresser, som Hauptbojsten, der anvendte alle sine Kunster for at komme til at blæse paa Jomfruens Mundstykke dvs. at kysse. Forskiellen allene var, at den sidste maatte forlade sine Kunster, som en slukøret Hund. der lader af at staae paa Bagbenene førend Hans Tugtemester siger: abgeløst; men Morpheus røyseerte.

Hun syntes at Morpheus opførte sig ret honet. Denne Honethed bestod ey deri, at han havde en Flaske Sangparelje og slog Eva i Øynene med; den bestod ey heller deri, at han paaduttede hende tusinde Yndigheder og Dyder, som hun aldrig besad; den bestod ey heller deri, at han bød hende hundrede Gange en Priis Tobak, for at see, hvor behagelig hun hvergang ville afslaae hans Tilbud; ey heller deri, at han hialp hende at baldyre (endskiønt! dog i en vis Hensigt); ey heller deri, åt han stak Naalene i en smuk Orden paa hendes to Naale-Puder; ey heller deri, at han laae paa Jorden og kyste hendes Knæe, som en Fantast; ey heller deri, at han løfte hendes Forklædebaand tive Gange op, for at faae Leylighed til at

41

forsone sig ligesaa mange Gange med hende igien. Ney! - - hans Honethed bestod i noget langt andet, og hvori bestod den da? Allene deri, at han kunne mærke paa hendes daanede Blik, naar hun best trængte til et Kys: i samme Punkt af Tiden kyste han hende tit og tæt og næt og ret, saa at en ulignelig Sødhed giennemløb hendes heele Legeme og hviilte sig i hendes Hierte. Imidlertid befalte Morpheus Fuglene at forlænge hendes Elskovs-Følelser med deres musikalske Stemmer, og Blomsterne at forsøde hendes Fornemmelser med deres indtagende Vellugt. Hun syntes at Morpheus i det samme omdannede alle de deyligste Blomstere til ligesaa mange yndige Kammerjunkere, som alle gjorde deres Opvartning hos hende, som alle kappedes med hinanden at bevise hende Velvilligheder, holde hendes Øyekast hos dem, og sparede ingen Midler for at vinde hendes Hierte. Ingen Ting fornøiede Eva meere, end at see disse mangel-farve-, de Blomstre omskabte til levende Mennesker ; men hun tænkte i sit Hierte, at være bleven en Gudinde, fordi hun meente at læse Ærbø-

42

dighed i enhvers Ansigt; endskiønt hun tog mærkelig Feyl og glemte, at disse nye Dyr kunne have meget tilovers i deres Legemer af deres første Væsen; thi NB. de havde havt mange Farver førend deres Forvandling. Det gaaer vore Kokettiske Fruentimmer ligesom Eva i Drømmen; de tiltroe sig selv alle Fuldkommenheder og alle Fortrin allene, fordi en falsk Flok Springere bilde dem det ind; men gid de ville vide, at just disse Smigrere kaste den Kalk i deres Øyne, som er Aarsag i at de altid blive de samme Vanskabninger de have været; ja, at disse nedrige Fuchssvandsere ere just selv de første, som tager Juvelen dvs. Æren ud af deres Brystsmykker. Ingen Ting ligger vore Koketter meere paa Hiertet, end at tage Lugen fra hverandre; thi man sees jo hvor omhyggelig Jomfrue K * * viser sig, for at alle Mandfolkene Øyne skal vogte paa hende. Hun gotter sig over, at kunne narre en oprigtig Mandsperson med sine falske Tillokkelser, og taer sig ey vare for den Foragt, hvormed hendes kiede Galaner om en kort Tid vil lønne hende. Et Fruentimmer, som elsker en eeneste

43

44 (43)

Person med Oprigtighed, er i disses Sælskab som et Vidunder; og hvor ville det gaae den dydige Jomfrue G * * * om hun engang havde det Uheld, at slippe ind i et Sælskab Koketter? Forstod hun ey den Kunst at behage en eneste Elsker, uden at nogen mærkede hendes Tragten derefter; ikke at vise sig tillokkende mod den Person, som hendes Hierte foragtede; ikke at lade som hun ikke engang observeerte den Person, som troer at have hendes Hierte; ikke at roese Narrernes Fjaserier, og ikke at beundre de frække Skiønheder; hvor ville det da gaae hende. Jomfrue R. ville sige, at hun var en Bonde-Pige; Jomfrue W* at hun ikke forstod at snyde Mandfolkene; Jomfrue D * at hun var tvungen for sin Kierestes Skyld; Jomfrue C. at Forældrene havde givet hende en dum Opdragelse, og Jomfrue T * * at hun ikke forstod at leve. NB. Den Pige, som

forstaaer at leve, maae det mindste have havt et halv hundrede Kierester, og maae, ligesom velbenævnte Jomfrue T**, have en heel Roman at fortælle om dem hver. — Jomfrue S ** gav forleden sin Kiereste Kurven, fordi han

44

lod hende i Fortroelighed vide, at Han troede, at hun var dydigere end smuk. Den grimme og skrublede Jomfrue C ** fradømmer alle Skiønheder deres Fortrin, fordi hun meener derved at skrive sig selv ind i deres Klasse; men tær sig ey vare for den satyriske B *, som ofte bejaer hendes Meening» og kysser hendes Haand, fordi hun skal faae Mod paa at give ham rigere Materier til at lee af. I Gaar pryglede Jomfrue L ** sin Pige med Bakkelsejernet, fordi hun kom for Skade og sagde : at Meel-Mandens Datter, ligeover fore, var smukkere end Jomfruen. Kort: man maae heller tilskrive Fruentimmeret Lætfærdighed end Hæslighed.

Eva tabte baade Næse og Mund over disse nye Galaner. Den eene (syntes hun) plukkede Blomster og forærte hende en Bryst-Buket; den anden klappede hendes Arme; den tredie beskuede og beundrede hendes smukke Fødder; den. fierde spændte hende om Livet og roeste hendes nætte Talje ; den femte stiael sig et Kys; (endskiønt hun gjorde sig næsten værgeløs af bare Glæde, saa at Tyven fik in-

45

gen Straf) den siette lod sin Haand faa læmpelig glide bag fra hendes Hals ned paa hendes Bryster, og begik Smaafeyl mod det siette Bud; Den syvende lirkede med sine Fingre saa lættelig oven paa hendes fiine Skind-Buxer. Eva syntes at hun vidste ikke, hvad hun ffulde sige til alt dette Spøg. Hun syntes at alle disse Folk vare saa vindskibelige i at opvarte hende, at Sveden sprang ud af deres Ansigter. Snart fløy de hid og snart did; aldrig saasart havde de krammet hende paa den eene Side, førend de vare omme ved den anden. Hun sad som en Due, Vingerne er stækket paa, og disse kroede sig for hende, ligesom Kropperterne paa Duekræmmerens Tag; og Stratenjunkeren mar han sætter sit Kallekeyds tilrette udad, i det samme han spanker forbi den rødhaarede Jomfrues Vindue. Vore Modens Fruentimmer sidde ey saa taalig som hun i offentlige Sælskaber. Naar man staaer paa Luur bag ved Alkaaben i Sengekammeret, saa kan man faae Snue til at see Frøken K * saa spagfærdig, som et Lam, der føres til Slagterbænken. Eva syntes at hun lod dem længe smause hos

46

sig, indtil hun endelig i denne Forvirring huskede paa at hun var gift. Hun syntes da, at hun af Frygt for Adams Ankomst stødte dem alle med Vrede fra sig. De troede i Førstningen at hendes Hidsighed var forstilt; men hun syntes at hun tog et Riis, som var falden af Træet, og pidskede dem over Fingrene med; da de mærkede dette, takkede de Gud for Flugten og kronede hendes Artighed med tusinde Skamflikker. Et Øyeblik efterat hun havde sparket disse Artillerister bort fra sine Batterier og ladet dem smage sine Spidsrødder, saa kom en Fyr springendes til hende, som ret havde er tækkeligt, andægtigt, blyefærdigt og yndigt Ansigt, ligesom den unge Skolemester, som har insinueret sig hos sin Principalinde. Ja han var saa yndig iblant Menneskens Børn, som en Natfirole iblant Blomsterne.— Gid vi havde ingen deylige Mandfolk, som kunne bære Nayn og Natfioler; saa skulle vi ikke see saa mange mørke Spøgerier at groe frem i deres Ansigter; og vi skulle Heller ikke væmmes for den Musikanter, som spillede saa længe paa Plagegudindernes Skal-

47

meye, at Stykkerne af hans Næse dandsede ned paa Jorden. —Det var en Musikus og der var en Dands, som var underligere end da Træerne dandsede! — Han nærmede sig til, med en Mine, som lovede hende den helligste Forbeholdenhed, og den theologisike Pebersvends Mætresse seer ikke skinhelligere ud end han. Han snoede sig om hende ligesom Slangerne om Heroldstaven, naar Retfærdighed og Fred kysser hverandre. Hun syntes at han puldrede hende baglænds om i Græsset; ret ligesom Officeren, der betaler Hyrekudskekonen i løbende Myndt paa Høe-Lostet, for hver Tuur han kører med sin Mætresse omkring i Byens Gader om Aftenen. Hun syntes meget vel om ham og det gysede i hende hvergang hun blev blendet af hans Øyenstraaler. Hans hele Væsen havde for Resten saadanne Langfredags Lader som Præstens Portræt der staaer foran i Huusbestillingen, og han saae ligesaa aandelig ud som den barmhiertige Broder, naar han i Messeskiorten holder Aften-Andagt hos sin medlidende Syster. Kun hans Øyne, hans letsindige Øyne! dem frygtede hun allene for

48

thi de kunne være Aarsag i at hans forstilte Væsen ikke skulle kunne stikke Øynene ud paa Adam. Det er en Ulykke i vore Tider, at et ungt Menneske har et Par lyse og spillende Øyne. — Aprojaa en Historie desangaaende! Forleden Aar var der en skaldet og svindsottig Bibelgnavere, som i Formular af Salomons. Høysang eller Ordsproger friede til en ung Pige. En Person, hvis Liv har mere Forvandlinger end Ovidii Metamorfoses; en Person som seer mere forliebt ud, end han er; en Person som ikke seer saa ærværdig ud, som Dorthes Synge-Chor i det sorte Safians Bind, ey heller saa beleven, som Enkefruens Kammertiener; en

Person, som veed at Fruentimmerne , af Skalusie, heller lide et hæsligt Abelkatrinebodes Ansigt paa et Menneske, end er der ligner er haardkogt Æg, Skallen er pillet af; en Person som frier til Pigen ikke med Poenitentses Prædikener, ey heller med Brude-Taler over Tobiaë Ord: Tag fat paa Fisken, ey heller med et misbrugt Vers af Pontoppidans Psalmer; men han frier kun med nogle faa hemmelige Blik til Pigen. En

49

fon, som ikke veed at der er god Forstaaelse imellem Pigen og det systematiske Isabelle Gefæs; denne Person kom saa galt afsted, at han forliebede sig saa suttes i Pigen. Pigen forstod sig bedre paa Personens øyekast end paa Dødens Grimaser i Aabenbaringen. Engang da Personen gjorde mange Kalmukker ad Pigen, blev han fanget af denne evangeliske Fiskere, og saa skulle man have seet at han blev ivrigere, end Brochman, naar han kaster Kietterne hele Mundfulde Skriftens Sprog i Halsen; han tordnede stærkere end Sybillæ Spaadom, og sagde med en apostolsk Alvormlighed: Ven udi Herren! I har er par forargelige Øyen. —' Hr. L* * har udstaaet meget i Verden, fordi han har et lideligt Ansigt. Mange Piger laer ham see at de hæfte deres Skiørter for til; men fordi han vil ikke tage et Forklædefuld Rosiner af dem, saa blive de ham saa fiendsk som Præsten, naar han ikke faaer sit Offer. De ere saa æggesyge for at tvinge ham til at kysse deres Septer; men naar intet kan hielpe, faaer han Karkluden i Øynene, om han saa for Resten var

50

nok saa artig imod dem. Forleden maatte han flytte ud af sit Losement, fordi han ey ville løfte Kiøkkenforklædet fra Skorstenen i Vertindens Stegerse. Atter et andet Sted kunne Verten ikke taale at han saae paa Vertinden; For ikke at være overseet af en Ugle, sagde Verten ham ud af sine Værelser. Denne Vert bar sig klogere ad, end den som lagde Sag an imod den syge Præst, der loseerte i Huset, fordi han havde truffet sin Kone, skrævs over Sengen at berette den svage. I hvorom alting er, saa vare de begge to anderledes end den rødskæggede Væder, som lever sommetider as Høe og Hakkelse, naar Officererne, der loserer i Huset, laer sig traktere med Sukkerbrød og Makroner af hans Kone. Hans deylige Matrone giver sommetider een af Officererne Penge til at spandere Comoedie paa Manden, for at faae Ham saa længe af Veyen, som hun vil brase op for disse sultene Kavaljerer, der ellers maae leve af Kamis-Brod, naar de har feyet deres lehnung ud i Basset og Passadiis. Hun kierer sig heller ikke meget om ham, endskiønt han er nærværende; men man rydder jo og en Steen

51

af Veyen som man kan træde over. Det er artig at see, hvor gladelig denne Stakkel kysser sine Officerer; hvor høyhiertet han er over at have saadanne blanke Karle til sine Duusbrødre, og hvor han fryder sig i Aanden, naar de punser Forstanden fra ham, imens de varmer Hænderne inden for Konens Knæforklæde. Naar de nu har leyet Blindebuk med ham om Aftenen, saa husker han ikke meget paa om Morgenens hvor mange Penge han har i sin Lomme. Konen passer da paa Udspillet og Hexer Pengene gandske behændig udaf Buxefikken mens han endnu drømmer paa sit grønne Øre og nyner paa den Rundar og de mange appetitlige Drikkeviiser, de sang for ham Aftenen tilforn. Om Søndagen naar Officererne ere frie for Kirkeparade, saa giver Madamen fine Piger Lov at gaae i Aftensang; Mens de er ude skal da vores huuslige Verrinde eftersee alle Sengene om ogsaa Pigerne reeder dem ret og rystet alle Dynerne lige ned til Bunden. Hun bruger den omhyggeligste Eftersyn hos den Officeer som har de laskede Kiæver og den nydelige Majorsmave. Hans

52

Sengebaand, som er indviklet, sætter hun tilrette og giver ham en skikkelig Irettesættelse fordi han kunne have sagt hende denne Uorden i Gaar da Pigerne, som ere ham paa Halsen, vare hos deres Fiskebløder; Hun ligger sig ned paa hans Seng og prøver om den er blød nok; men han viser hende i hvad Stilling han ligger om Natten. Engang kom en Skoptikus for at besøge dette Lamme-Hoved, jeg meener Hanreyen. Der hængte et deylig Portræt af et halv-voxen Foster paa Væggen, som just lignede den omtalte Officeer. Skoptikussen spurte hvad der var for et Portræt, og den kydske Madame forsikrede paa sin Ære at det var hendes dødfødte Søn. Ach! svarte da Kritikussen, det er et deyligt Billede; det har saa mænd Herrens Næse; intet mindre end det, svarte hun; men det ligner mig; thi hun vidste ikke at han ved Herren forstod Løjtnanten. Hun havde engang, da Løjtnanten havde et slet Fruentimmer paa sit Kammer, ivret sig saa meget imod ham, at Fosteret var deraf død i Livet paa hende; thi hun kan for sin Død ikke lide Uordener i sit Huus, Mens

53

Konen spiller paa Klaveret for Officererne, saa maae hendes Mand sidde i en gammel Faareskinds Pelts og vugge. Vaagner Barnet førend hun vil have det; ach hvilken Ulykke er der da ikke bereedt til den arme Mand! Forleden leyede han en Kareet til sin belevne Kone og Officererne, at de kunne faae Matrosernes Liigsalme over den stegte Oxe at høre. Han vilde hellere lade hans Kone have Æren af at køre med Officererne, end han skulle selv betage een af dem sin Plads i Kareten. Konen er jo Mandens Krone, og naar Konen kyskes paa Haanden af en Adelig, saa troer Manden, at den Adelige i det samme viser, at han tilbeder

sig; naar Officeren sidder hos Konen, saa troer jo alle, at Manden er anseet for en halv Adelig blant Adelsmændene. Mens Officererne inden i Vognen gøtter sig hos Konen ved forskellige Logrerier, saa løber Hanreyen og nisser bag efter Vognen ved Siden af Stue-Pigen (Leene) som bærer Rød-Viinen og Søster-Kagen i et hvidt Tørklæde. Engang imellem stripper han hen til Vognen, tager fat i Karet-Døren og

54

gier sig den underdanige Friehed at stige op paa Fodtrinnet for at titte ind til sin naadige Kone og Velbaarne Løjtnanter. Han dræver nogle tørre Komplimenter ud igiennem sin stakaandede Hals, og de svarer ham med Smil, som tilkiendegiver den hemmelige Foragt de bær mod ham i deres Hierte. Ihvor taasset denne Hanrey var, saa havde han dog sine egne Betænkninger over at det Kongelige Herskab ikke ville være Vidner til den glade Friemodighed, som Romen foraarsagede hos Matroserne; thi han var ogsaa forleden Løbere for sin Kones Vogn, som han spanderede, fordi hun skulle faae Kongen at see ved Perfors-Jagten; men uden at opnaae sit Ønske; saasom Hans Majestæt just den Gang for vigtige Forfalds Skyld lod afsige Jagten; saaledes udmattede han denne Gang sine Been og bortslengte sine Penge forgieves; men her fik han dog faa meget for Sit, at han saae Matroserne sprang om i deres Kalve-Dans og hørte det veltalne Øls Meening om Statens Anliggende. De kiørte hiem i Mørke; men fordi han var bange for at

55

glemme, i hvilken Vogn hans Kone var (thi der var mangfoldige Kareter ude for at see, hvorledes Matroserne ville stille deres Blodtørstighed paa den stegte Oxen) saa lod han Pigen sætte sig op paa Kudskesædet; men han selv sprang bag paa for at være i den friske Luft. Det faldt ham ret behageligt at hænge bag paa; thi havde han sat inden i Karet, saa kunne han ikke have talt, hvor mange overspyede Matroser der laae Knippeviis og gylpede i hver Postvogn der kiørte dem forbie. For ikke at blive opholdt i Vester-Port af de mange Vogne, saa befalte den eene Løjtnant, at Kudskene skulle kiøre om til Nørre-Port. Da de kom til Nørre-Ports Bom, sprang Tieneren af og greb i Lommen; men da han kunne ikke finde andet end det Stykke tørre Bred, han stiael sig i Spisekammeret, til Froekost, saa bad han Løjtnanten at levere sig en Mark til Port-Penge; thi der resteerte endnu saa meget paa den forrige Maanedes Kostpenge, som Løjtnanten ikke havde betalt. Forlad mig — min Læser! — at jeg glemte at fortælle, at Madammen laer hver af Offi-

56

cererne, for et Skin Skyld, betale 3 Rdlr. maanedlig for 3 Rætter Mad om Dagen og saa megen Punch, Rødviin og Kaffe, de gider drukket. Hanreyen laer dem Have det saa billigt, siger han, fordi de ere Hans gode Venner; de skal være ham til Moerskab, og Maden ikke smager ham, uden naar han har Sælskab ved Bordet.

Var dette ikke een eyegod Mand? Havde Eva havt saa gode Tanker om sin Adam, saa havde den Fyr, som hun drømte om, ikke kommet hende saa betænelig fore. Eva syntes, at hun hastigere end Lynilds-Straaler fløy bort fra denne og forstak sig i en Ellebusk; thi hun tænkte: kommer Adam i det samme, faa blir han ti Gange galere end han er. — Saaledes løb den unge Frøken (som for nogen Tid siden blev tvungen af sine Forældre til at tage Døden af Lybek) Ud i sit Kiøkken, da hun hørte at hendes gnavene Mand kom klumpendes paa sine podagraiske Been op af Trapperne, og jagede Kammerpigen (som hun kort tilforn havde viist udaf Stuen) ind til sin Skriftefader, for

57

et faae ogsaa nogle af hans aandelige Sententzer paa Hiertet. Jomfrue VV ** bar sig fornuftigere ad, da hun forleden i det skumleste Mørke skimtede sin statskloge Fader oppe i Gaden at komme prægendes med sin Elphenbeens Stokke-Knap, i et lærd Sælskab af Peer Larsens forsølvede Borgere. Hun stod just i Døren og fik hendes Rettighed af den adrætte Underofficer, som fik lokket hendes Hierte fra hende, da han havde Raad til at forklæde sig i Studenter-Kioelen, som han havde laant. Til god Lykke havde hun sit Kammer fra Kat og Skarn i Forstuen. Der tog hun ham ind med sig. Pigen, som mødte Papa i det samme han kom i Døren, fik Ordre at slaae Døren i. Hun forstod at slaae den saa eftertrykkelig i, at det gav et Rabalder i heele Huuset; dog uden at Døren kom i Laas. Denne Kammerpige er Jomfrue W ** s Raadgiverinde, Geheimeraadinde, Hovmesterinde, Trøsterinde, Postmesterinde; og Jomfrue W ** vil befrie sig fra det hæslige Øyenavn man har givet hende, saasomt giver sin Al-Ting-i-Alle Afsked, aldrig

58

laer disse Embeder mere forvaltes af sin Tienestepige, og flytter hen i en anden Gade.

— Jomfru G **, den uskyldige Pige, tør ikke sidde inde i Stuen naar Hr. L. er der; fordi at Faderen ikke skal troe om hende, at hun elsker sin Kiereste; thi de gammeldags Pengevragere taale ingen Forlovelsemaal. Derfor maae hun flye ud af Stuen naar han kommer; ligesom Eva, der fløy fra sin fliolblaae Fyr ud i Ellemosen. Her syntes Eva at hun stod i Vand lige til det Sted, hvor hendes Hofte-Puder burde sidde. At hun drømte om Vand, det skal, efter vore troeværdige Ammers Erfaring, betyde Graad og Taarer. Saaledes græd Jomfrue F ** forleden, fordi den dumme Hr. Spark (med de deylige Øyne, den anseelige Mave og de

velsignede Lægge) som i en lang Tid havde giort Kuur hos hende, blev vist Døren af hendes Fader. Den Veltænkende Jomfrue maatte ogsaa udøse sine bittre Taare, da den vittige og eyegode Student, som hun ret Hiertelig elskede, blev forbudt Huuset; fordi Faderen var kommet efter, at han ingen Arvekapital havde efter hans Moder, og at

59

Faderen var ikke saa riig, som der gik Ord af. Jomfrue H * * græd, fordi hun ikke maatte faae Tilladelse al kiøre allene med Løjtnant B * * paa Komædien; men at hun skulle tvinges til at have hendes sladdervurne Syster med. Skræderens Jomfrue græd og lamenterede at hun ikke kunne gaae i Kongens Hauge med Brændeviinsmandens Jomfrue (som gaaer med den Guld-galuneerte Frakke) fordi hendes Fader, den Skatteborger, ikke ville tilstæde hende en Pose i hendes Saluppe. Jomfrue K * *s Øyne vare i Gaar røde af bare Graad, fordi hun maatte sidde og vugge og ikke kunne komme til hendes Løjtnant, som hun just havde stævnet ind paa Kaffe, hos Styrmandens Enke, der lever af at koble og giøre ulykkelige Partier. Skoeflikkerens Datter, som den ugifte Kapitain har skabt om til en Frøken, græd over Haarskiererens Forsinkelse, som maatte sætte hendes Top ti Gange om, inden den kunne klæde hende saa got som Geheimeraadindens. Da den theologiske Kandidat aabenbarede sin Kierlighed for Kammerpigen, saa gav hun ham en ævig Troeskabs-Eed, og

60

græd, fordi Græven saa skammelig havde forladt hende; endskiønt den gode Theolog, i Følge af det ottende Bud, troede at det var Aanden, som rørte hendes Hierte med de mange vigtige Sprog og bibelske Billeder, han brugte til deres Kierlighed. I Forgaars lod Jomfrue S * mig føle paa hendes hvide Lommetørklæde, hvor vaadt det var af alle de salte Taarer hun havde ladet flyde deri. Da jeg spurgte om Aarsagen, saa sagde hun mig, med Taarer i Øynene, at Pigen havde Dagen tilforn væltet Kaffekanden om paa alle hendes Kierresters Breve, i det samme som hun sad og ville sortere dem og binde dem i ordentlige Bundter; men at intet fortrød hende meere end at det deylige Bindebrev (som var saa smukt skatteret med Farver og forært hende af Skildreren, hendes nærværende Kiereste) ogfaa var bleven saa liderlig skamferet. Mad. E* havde ikke havt sin Mand i aatte Dage førend hun græd og stampede af Arrighed paa Gulvet, fordi Manden sagde at der gik for meget med i Huusholdningen, og ville ikke give hende to gange kaffe om Dagen, som hun

61

dog altid havde faaet hos hendes Forældre; thi de handlede med Thee og Kaske; Slagter-Madammen, som er saa korpulent som Salig Anne Kyllings, hujede i den høye Skye; beed sine Læber af Forbittrelse, græd faa væemodig og trampede med saadan Iver i Kiøkkengulvet ar hendes udstoppede Mave gik ud og ind ligesom en forjaget Hoppes, og hvorfor det? ikke for andet, end fordi Manden i Alvorlighed sagde hende (da han kom hjem med en Flok syge Kiøer og Stude) at Han ingenlunde ville taale, at hendes mange Sladder- og Renne-Kiellinger skulle have hver sin Stumpe at løbe med, naar han var ude i Landet. Den unge Frue Z * havde ikke Søvn i sine Øyne i tre Nætter; væddede Dynerne med sine Taarer og vendte Ryggen til sin Mand, fordi han med en oekonomisk Ømhed havde foreholdt hende: at hans Løn var i Alt kun halvtredie hundrede Rigsdaler, at der var altsaa ikke Raad til at give hendes Opsætterske hver Uge 2 Mark for at sætte en anden Mode paa hendes Kisseralleker (saaledes kaldte han de høye Sætter) og at hun følgelig maatte vænne sig til at sætte dem

62

selv op. Kokkepigen tørrede sine forgrædte Øyne hundrede Gange af paa sit Kammerdugs Kiøkkenforklæde, hun ikke maatte gaae i Weysenhuuset i Examen, naar hun havde toet op. Hvo skulle vente saa stor en Hunger efter Ordet, hos en Pige, som gaaer over Maden i sin Huusbonds Kiøkken? jo! jo! denne Pige elsker sin Gud og Bryggerkarlen i den guul-rødstribede Kallemankestrøye rækker hende sin Psalmebog. Engang da den hovedrige Gniere gik omkring i sit Kiøkken og snusede i alle Potter og Krukker og Bøtter og Gryder, fandt han at Huusholdersken havde puttet en Skaaldekage bag ved Fyrtøyet paa Hylden; Denne Kage havde den godhiertige Pige selv opslaget og selv kysset Bagersvennen, fordi han skulle besørge den til Bagerovnen; thi hun ville forære Snedkersvennen den til Fesperkost, fordi han hævlede de grove Spaaner af hende. Huusfaderen katekiseerte det syvende Bud for hende efter Huustavlen, og græd fordi hun den Dag maatte gaae qvit af sin Bekomst hos Hans; thi Lige for Lige, om Venskab skal holdes. Engang da

63

Manden laxerte for at uddrive sin Melankolie, skulde hun bære Stinke-Potten (*) ned i Orangerie-Huuset. Den stakkels Mand havde nær ærgret sig en nye Sygdom paa Halsen, da han befælte hende dette, og hvilken svær Samvittighed ville da have straffet Pigen; thi aldrig saasomt havde Befalingen røget ud af hans Mund, førend Pigen rympede sin spidsfindige Næse, og lod ham, i en halv grædende Tone, vide, at hun ey var vant til at bære saadan noget: saasomt hun havde tient hos honette Folk. NB. Han havde faaet hende fra en Garteneer, hvor hun i brune malede Spande havde kun baaret Frugt ud af Haugen om Natten. For ikke

at være den Syge til Forargelse, saa overtalte hun sig til at gjøre det hun saa nødvendig ville. Da hun gik vaerløs ned af den øverste Trappe, saa hælde hun Krukken alt for meget, at en Lavendel faldt til al Ulykke paa hendes Hænder, som hun nyelig

(*) En Stinkepotte er en Porcelains Krukke Med to Ører; hvori man legger nedsyltede Roser og Lavendler, som sattes paa Komoden, under Speylet i fornemme Huuse, for at gjøre Lugt i Stuen. Vid. Eegholms Catalogus,

64

havde toet. Den kolde Sveed løb neden af hende, af bar Forskrækkelse, langs ned ad alle Trapperne græd hun saa bitterlig, som et Barn der er pidsket. Ane havde nær grædt sine Øyne ud, da den retsindige Huusmoder lærte hende til at tage alle de Busseronner, Beegbuxer og blaaestribede Skiorter ud af Vaskerhuuset, som hendes Piiter havde sneget ind igiennem Mellemdøren, og som den tjenstvillige Ane havde lovt at ville toe for ham; thi hun vasker alt hans Smaatøy; hvorfore skulle hun da ikke blive bekymrer, naar en ubarmhjertig Skiæbne nægter hende at toe det Store? Piiter troede al Anes Vrangvillighed var skyld i at hans Tøy blev kastet ham for Næsen igjen; derfor maatte hun og, to a tre Aftener derefter, med modige Taarer, raabe efter denne fortørnede Begtamp, som hendes Siel elskede. En Examen i Børnehuus-Kirken har aldrig gjort mig saa bevæget, som forleden, da jeg saae denne elendige Pige græd.- Og hvad havde hun da vel gjort? Hvergang hun havde faaet Penge til at gaae i Kielderen med, saa havde hun borget det hun skulle købe, og foræret

65

hindes Slikmund Pengene til at købe Skraae-Tobak for; thi hun kysser ham aldrig med mere Fornøjelse, end naar han har Skxaae i Munden; Ingen Under! saasom sligt et Kys falder i det Saftige. Kielderkonen havde sagt det til hendes Madame; men Madamen var saa sagtmodig, at hun overlod Straffen til hendes Datters milde Strenghed, som bestod allene deri: at de tog Anledning, af hendes Daarlighed, til Latter; men denne Latter gik Ane saa nær til Hiertet, at hun græd saa Vandet løb ned af hendes blaae Jydetrøye og bejamrede sig, at Himmelen saa slet belønnede hendes Oprigtighed imod Piiter. Kisten flikkede sine Fingre efter den smækre Tiener hos Capitainen, og tog ham ofte saa venlig i hans studsede Knæbelbart, inden hun fik ham paa sit Slæbetov og overtalt til at forære sig en ung Rekrut. Endelig tog Tieneren Ungen under sin hvide Kittel, listede sig ind i Kiøkkenet og satte ham paa Skiødet af hende, som hun sad paa Skorsteenen og skulde lave Wassersuppe til hans Herre. Saa endeklemt Kisten havde været, inden hun fik Tieneren forlokket,

66

saa hjerteklemt blev hun siden, da hendes Kierlidtgot (eller Svoger eller Sødskende Barn; Hvad man vil kalde ham) tog bort med Capitainen i en anden Garnison. Hun mærkede da en forskrækkelig Hævelse i sin Mave, af de Par Smuler hun havde smagt as sit Menneskes Kamisbrød. Da hun nu efter nogen Tids Forløb var bleven saa trivelig, at hun ikke kunde bære Vandspanden op ad Trapperne, gik saa langsom og rokkede med Torvespanden paa Armen, naar hun gik til Stranden, og neppe kunde komme ind af Spiiskammer* Døren, saa skulde man høre hvad Ondt dem ne arme Pige maatte udstaae af sin Madame; hvor hjerteklemt og forsørget hun maatte sukke med sin Byrde; hvor mange Forbandelser Pigen udøste over Tieneren (i det hun skieldte ham ud for en Bedragere, Hestegnavere og Skoepudsere) og over hans Patrontaske, som han havde ladet hende beholde til hendes egen Ulykke. Madamen truede hende, hver Dag Gud lod skade, at hun vilde jage hende med samt hendes Pikkenilleke paa Døren. Hvad kunde da denne forførte Pige andet, end trøste

67

sig ved Cassen paa Amalienborg, hyle, tude og græde, saa alle de hellige Engle maatte ynkes over hende. — See andægtige Læsere! saaledes er Evas Drøm om Vand, bleven opfyldt i vore Tider; I hvor haanlig Adam opførte sig mod Eva, og i hvormeget hun syntes i Drømme, at han foragtede hende, saa syntes hun dog at han var skalue; uden Tvivl fordi Adam havde viist sig skindsyg mod Eva, med vaagende Øyne. Hvem ligner da vel Adam i vore Tider? Studenten Msr. * * *, som efter at have prøvet alle Slags Piger, slog sig til Roelighed hos en lille Pige, som og ville have sig en Kierreste. Naar han spadserer med hende, saa skuuler han som en Hønsetyv og setter Hatten langt ned i Øynene, af Frygt for at nogen af hans gamle Dusøstre skal komme og klappe ham. Forleden da en Person nærmede sig til det Fruentimmer, som er hans Kierreste, allene for at vide hvorledes han saae ud, saa løftede han Skuldrene et Qvarter over det sædvanlige Sted; puttede Næbet ned i Brystet, som Kropperten, og mumlede igiennem den nætteldugs Halsklud

68

til den omtalte Person: Milt Herre pak Dem! — Personen bemærkede en Slags Rystelse over hans heele Legeme, i det samme som han gandske koldsindig svarte ham: Jeg vil ikke forvirre Deres Kierlighed. Den skalue Protestant svedede imidlertid den kaalde Angestens Sveed, og man kunde ved den klarskinnende Lampe see hvorledes all hans Rødme (som ligner Amagerpigernes i Frostveyr) steg ham op i Ansigtet. Saaledes kan en Mulvarp foraarsage et stort Jordskielv, uden selv at vide deraf. Det er sandt min gode Hr.

Student! endnu er par Ord; det jeg vil sige dig, er ikke andet, end dine Forældres forslidte Pølse-Snak. Hvorlænge Har du studeret flittig, og gjort dig værdig til en eller anden Bestilling i Staten, inden du har studeret Kunsten at forlokke Piger. Det har ingen Sag været for dig) ved det du seer saa got ud som Bagerens Søn) at faae dig en Kierreste om Halsen; men meener du at det ikke er Synd, at lade en uskyldig Pige qvæle sine unge og muntre Aar bort; thi endnu troer jeg ikke, at du kan ernære hende som Mand, inden tive Aars

69

Forløb. Den Tid du anvender Paa at løbe og kisselinke med hende, anvend du den paa et læse, og om du var et Faarehoved, saa lærte du sagtens saa meget Mundpladder, du behøver, til at faae den sorte Sløykiøle paa. Var du alt bekient af dine Medbrødre og Publico, for at være duelig til noget i Staten, saa ville jeg nok tillade dig at betle om Frierkys; men saasom dine Medbrødre kiender dig ikke og Publicum ved ey af at du er til, hvor daarligt er det da ikke, at du vil forjaske en uskyldig Skiønhed. Din lille Svidske tænker, at hun er vel hulden med en Student; men hun er sandelig hildet med dig, om du ey besidder Vittighed, en aaben Hierte, god Læsning, god Forstand, god Erfaring og et got Hierte. Hvor vil da din Stymper bilde dig ind at blive skalue. Hr. B * er en ung Student som ligger ved Akademiet. Endskiønt han var af en Blodriig Natur, saa Havde han dog saaledes fordybet sig i Læsning, at han sielden huskede paa at der var meere end et Kiøn til. Naar han var i de Sælskaber hvor Fruentimmerne ere Gudinder, saa viiste han

70

sig ikke faa stiv i Ryggen, at han jo tillige med de andre Tilbedere, skrabede og bukkede og smigrede og kyste paa deres Haand; endskiønt alt dette Giøglerie aldrig rørte hans Hierte, eller var ham hinderlig i at anlægge sin Tid vel. Langt om længe blev han bekient med et Fruentimmer, som var yndig uden at gjøre sig Umage derfor; behagelig uden Koketterie; fornuftig uden Selvklogskab; og havde et Ansigt som lovede den uskyldigste Siel. Hendes Ord sat hun hverken paa Stylter eller paa Hosesokker. Guldringe gjorde ikke hendes Fingre deylige; den tyrkiske Dragt, var ikke et Skaberak paa hendes danske Legeme, og den guldgalunerede polske Hue, var hende ikke behielpelig til at forblinde Studentens Øyne. Han erindrede sig endnu saa meget af Senecæ Læreregler; at Klædedragten ikke kunde drage hans Opmærksomhed til sig. Studenten havde hidindtil været en afsagt Fiende af Pedanterie, og aldrig nogen, uden han selv, har kunnet overtale ham til at troe, at en Pige formaade at omskabe ham til en Pedant i Kierligheds Sager. Men vi saae inden en

71

kort Tid, at vores ligegyldige Kloster Disputator blev gandske forvandlet. Den Iver han brugte i at tilintetgiøre en soelekkaar Sandhed, mistede sin Braad, da han forgabede sig i denne Pige. Den Omhyggelighed han havde anvendt paa at vinde Disputatzer, forødte han nu paa at vinde Pigens Hierte. Hans Mund, som næsten var forslidt ved at giennemhegle Brocman, brugte han nu til at Catekisere for Pigen. Hans Tunge, som han for hvædsede imod Forskierernes Dumhed, med falske Lovraler, den maatte nu holde her til at sige hans Hiertes Meening. I Steden for, at han for havde valseret paa Studi-Gaarden, indfundet sig ved Kloster-Bordet, skikaneret og bleven skikaneret ved de fleeste offentlige Disputatzer, saa var han nu bleven usynlig paa alle disse Stæder; man saae ham allene, at disse hvert Øyeblik paa Dagen ind til sin Glut, for at gjøre sin Opvartning hos hende. Hans philosophiske Sætninger bleve forvandlede til forliebte Arier; hans physiske Undersøgelser til

Kys: Syllogismer i Barbara eller Rhabarbra,

bleve nu anstillede hos Barbara. Hans Glæ-

72

de over den Seyer han indlagde over Dosmere, blev nu omskabt til Elskovs Qualmer; hans Fliid i at studere halve Nætter igiennem, udøvede han nu i at spasere i Snee over Knæerne, paa Gaden om Aftenen, for at faae sin nye Minerva i Tale. I steden for at grunde paa at reformere Philosophien og Theologien, morede han sig nu mangan en udslagen Nat med at sukke over Skiebnen, som nægtede ham at komme i Besiddelse af sin Skat; med at tænke paa de opbyggelige Samtaler, han havde havt med hende, Aftenen til forn; med at udfinde søde Ord til at sige hende; med at berede sig til et Kierligheds Brev eller til en Viise. Forunderlige Forvandlinger! Ligesaa haardnakken han havde været i at forsvare sine naturalistiske Sætninger, ligesaa Skalue var han nu blevet. Engang da hun rakte Tieneren et Brev ud af Vinduet, kom han, uden at hun ventede ham, tilgaaendes, saae dette: fløy ligesaa desperat ind i Faderens Stue, som Luther, da han spyttede i Vievandet; han ville have strax grebet fat paa Faderens Kaarde, som pleyede at staae imellem

73

Uhret og Vinduet; men saasom han ey kunne finde den, saa gjorde Han heller ingen Ulykke paa Tieneren; men lod sig forsøde ved Pigens Knæefald. — Jeg tør ikke indlade mig med at fortælle min Læser fleere Løyer om Skalusie; thi man har fortalt mig, at Folk krymper sig ved at give meere end en Mark for en Bog, om den

var nok saa lystig skreven. Hvilken Skam ville det da ikke blive for Natklokken, om den ey kunne indkassere saa mange Penge i Authors Lomme, som den Rosin-bestukne Julekage i Kielderkonens, naar hun nemlig sætter den paa Spil og profiterer sin heele Vinterproviant, ved de mange Skoemager- Parykmagerog Skræder-Drenges Drikkepenge, som hun faaer lokket til at give hende et Kast. Jeg vil for Resten ikke bide mig i Læberne, om Evaes Natklokke skulle blive til ligesaadan et Inventarium paa Børsen, som den Silkekaabe, man hængte op under Loftet i steden for Tyven; vore Ammer viiste os den med Taarer i Øynene, naar vi Fastelavns Mandag besøgte Børsen, og fortalte os, at den havde hængt

74

der, som et Mirakel, i halvandet hundrede Aar, uden at fortæres; at Naturen havde opholdt den, til Skam for Tyven, ligesom den opholdt Israeliternes Klæder, til Ære for deres Skrædere; at den var et Beviis paa, at Gud ogsaa i vore Tider gjorde ligesaavel Mirakler, som i Mosis og Munke-Tiderne, med andet meeee troeværdigt, som jeg kan ikke huske, fordi det blev mig fortalt, da jeg endnu var i min Daabes Pagt, og følgelig troes endnu med en uoverbeviist Lettroenhed. Kulvsvierne frygter ikke saa meget for Dommedag, som jeg gruer for at Resensenternes Klokke vil kiime en opbyggelig Liigpsalme over Natklokken. Denne Kiimen vil maaskee skurre forskrækkelig i mine Ører; og jeg vil bære mig ad ligesom Madammen i Skienkehuuset, der taer sig en god Slurk, naar det tordner, og kryber ned under alle Dynerne til Bunden af Sengen, at Tordenen ikke skal ramme hende. Er jeg saa lykkelig at jeg fortjener 5 Skilling til et Fierding-Pund Smør, paa Evaes Natklokke, saa kunne det hælde sig at jeg just stod hos Spekmatii og svøbte Smørret i en af

75

Korrekturere, i det samme som to Arbeydskarle komme trækkendes forbie med Natklokken paa en Stang, for at bære den uden for Byen til Skierdsilden. Jeg vilde grine saa høyt, at Dragerne skulle af bare Forbauselse, over det Gab jeg slog op, lade Natklokken bløde sin Skoening i Rendesteenen. Ville de lade den dratte, saa var der dog nogen Fordeel derved; thi saa kunne jeg imidlertid putte mit Smør i Side Lommen, og lave mig til at gaae langs ad Gaderne og hyle bag efter disse Ubarmhiertige ligesom Konen, der græd bitterlig, da Fattiges Fogder tog hendes tre Aars Barn og reddede det fra at døe af Sult. Ilden ville formedelst denne Vædske blive barmhiertigere over Natklokken end Inquisitions-Herrerne; thi den ville dog maaskee vægre sig ved at gribe fat paa Orangerie Huset og give mig Tid til at passe paa om Ilden ikke ville være ligesaa naadig mod den, som mod Speners Paradiis-Gærtlein, som aldrig kan opbrændes. — Jeg vil græde ligesaa ynkelige Afskeds-Taarer over Natklokken, som Konen (der i tre Aar tilforn havde været forlovet med hendes anden Mand) græd,

76

da hendes Bøn til Gud, om den første Mands salige Henfart, blev bønhørt. Jeg vil gjøre et ligesaa jammerligt Liigvers over den, som den rige Arving gjorde over sin Bestefader, som testamenterede ham alle sine Midler. Naar jeg seer at Natklokkens sidste Offerrøg himler, saa vil jeg sukke og sige: Kom igien og bid Skeer i to. Saa nær vil Klokkens Skiebne gaae mig til Hiertet; thi jeg forsikrer Dem, at hver en Linie har kostet mig saa megen Hoved-Svie, at Dokteren har ikke værre for at huske Ingredientzerne af sin Universal-Mediciin. Jeg har spækket den med saa megen Klygt, som der har villet flyde ud af Pennen, efterat jeg i Forvejen har banket mit Hoved; løbet hæsblæsendes om i min Kielder (hvor jeg loserer) og ofte sprunget op paa Kakkellovnen, for at opvarme Lebens-Geisterne. Et Foster er aldrig Moderen Fie rere, end naar hun har havt stor Pine med det inden hun har faaet det stødt frem til Lyset; hvor kier maae da Denne Vanskabning ikke være mig, saasom mit Hoved er bleven gandske forrykket, inden jeg har faaet udtrukken alle disse Indfald. Denne Fødsels-Pine har og

77

foraarsaget, at mit Foster har hverken Hoved eller Hale; men ligner overalt er unaturligt Pindsviin. Gid jeg allene i Fødselen ikke havde forsprenget mine Kræfter saa meget, at man maae gjøre ved mig ligesom Manden, der binder sin Kone ved Kakkellovnen, fordi han vil ikke taale hendes Moraler, naar han kommer sildig fra Viinkielderen; og gid det ey maae gaae mig ligesom den hellige Vægter, der paa alle Gader og Stræder omvendte Folk ved sin aandelige Oplysning og med sine andægtige Eventyr, saalcege indtil han selv blev saa blind paa Forstanden, at han reyste til Herrenhut, og bad at han maatte komme i Daarekisten. Sara, som saalcege havde været ufrugtsommelig, kyssede og flikkede, uden Tivl, sin nyefødte søn; saaledes har jeg sandelig ogsaa med en inderlig Glæde over min Natklokke, tit og ofte beseet alle Sømmene; men mig synes at ingen Steder har gefallet mig bedre i Syeningen, end Agterstingene. Jeg kan min Natklokke ligesaa got uden ad, som Jomfrue B ** (der har været en Kokette fra sin Barndom af) kan Pontopidans Forklaring. Jeg har gjort ligesom hine gamle Riimmagere i Knittelhartland, hvis Poesie smagte dem selv saa got, at de kunne synge den omkring for Dørene, og mit Hierte har slaaet paa Tromme i mig af Selvbehag og Selvklogskab, saa at alles Jammerskrig, over mine usle Indfald, er derved bleven gandske overdøvet. Jeg sat vel ikke mit Navn paa Tittelbladet; thi det skal lade saa smukt, siger man; men jeg har dog kaldet heele Flokke, af mine Medbrødre i Syenaalen, til mig, og ladet dem see mit Arbeyde, og enten selv

roest, eller aftryglet dem deres Berømmelse over mine Sting. Alle vil da nu herefter pege Fingre af mig arme stakkels skievbenede Skræder; men maaskee jeg faaer flere Arbeydsgiester; (mange af vore Mestere klage over Bekjendtskab). Dog! det kan jeg ikke troe

78

om mig! De forbandede Agtersting, hvad har de at bestille i en Natklokke. Faaer Klostermunkene fat paa Natklokken, saa vil den faae en Ulykke, som vil være saa meget desto strengere, som de ere Hadere af Fruentimmer-Kiønnet og af alt det, som ikke har en philosophist Orden; thi de raabe jo ofte med Bespottelse: In qvolibet libro philosophico debet adesse Ordo; Men det være langt fra at jeg er af de naragtige Skrædere, som vil bære Navn af Philosophien; Gud skee Lov, at jeg anseer det bedre at være Skræder end Philosoph. Sandt at sige: Aarsagen, hvorfor Natklokken er ikke syet ordentlig; da kan jeg lade dem i Fortroelighed vide (men for Guds Skyld fortæl det ikke til nogen, saa skulle man snart give mig Navn af en Optrækkere) at jeg ikke engang selv har vidst, hvad jeg har skrevet, og at jeg for min svage Hukommelses Skyld, som oftest, ey har erindret, hvor vidt jeg var i min Fortælning om Eva. Altsaa har jeg jo løyet paa den forrige Side; men mine Læsere ere vel vante til Skræder-Løgne. Det er en Lykke for mig at Resensenten endnu ikke har lært at kiende min Person; thi ellers kunne jeg vente mig en Kritik over mine Klæder i Steden for over Evaes Natklokke; dog jeg lyver i denne Henseende; man er meere billig end som saa; det var vel allene en Philermeneus, som for nogen Tid siden udspyede sin Hævngierrighed paa slig en Maade. Der er ingen Blodbad skabt allene for at opluge de umyndige Skribentere, som endnu ikke ere skaarne for Tungebaandet. Den Selvkloge, som er øer i Hovedet af sine egne Vittigheder, bliver badet af Badstuemanden, for at faae de usunde Vædsker uddrevne. Det er græsseligt at falde i den levende Biørns Kløer. Vil man troe at jeg er en femten Aars Plak, og henregne alle Feylstingene i Natklokken til min Læremesters forsømmelige Eftersyn, saa takker jeg dem mangfoldig; thi man overbær jo i Vanvittig-

79

hedens Tider, Vil man tænke at jeg har slaaet mig fra Verden og hævner mig i min gamle Alder paa den, for alle de ulykker, som Har givet mig gode Nakkedrag, hvergang jeg har skeyet ud fra den rette Livets Vey; saa kan jeg fortælle dem at det er mig gandske ligegyldigt; det er jo gjerne et graat Skiæg, som man bær meest Ærbødighed for i vore Tider, Enten jeg da har ingen Skiæg, eller et, som vor gamle ærlige Norkroses, saa vil man dog alligevel lade Naade gaae i Steden for Ret, i at bedømme Natklokken. Alt dette Preludium skriver jeg allene fordi jeg er saa bange for Kritikker, som Faarekyllingen for Bagerovnen. Jeg ville gjerne roese Resensenterne, forskaffe mig deres Venskab og forære dem et par Hundrede Exemplarer af Natklokken, dersom jeg allene vidste om det ikke ville gaae mig ligesom den rige Candidatus Theologiae, der pukkede sig et Præstekald til, da han havde forært den afdøde Pave (som Gabriel stødte fra Himmeriges Port) en Punsebolle af to tusind Rigsdalers Værdie; thi Paven svarede Studenten: man kiender Dem ikke. — Jeg troer, at vores yngste Sjournalist er den beste; thi Naturen og Kunsten sparede intet da de dannede ham til en fuldkommen Kritikus; Men mig dannede Naturen til en Abe. Jeg vil kaste mine Kokus-Nødder i Øynene paa alle mine Bagtalere, og vor retskafne Kritikus (som sidst fremskinnede paa de Lærdes Danske Skueplads) vil Med den beste Koldsindighed og fiineste Snildhed bevæbne sig mod alle de Piile, som Stamihakkerne sigte til ham. Tænk engang! hvor Galimathias roeser? ja! mine Venner! det er uden Tvivl for at faae en Patron for sit dumme Skrift. — Jeg frygter slet ikke for de Domme som Skalusie udstrøer; thi her er sandelig ikke skrevet noget, som jo enhver Skatteborger kunne have fundet paa. Nu veed jeg først hvor jeg er! Man pleyer gjerne al være vidtløftigt, naar man taler

80

om sit eget og fordybe sig saa meget i sine egne Fuldkommenheder, at man glemmer baade Tiden og Steder. Gud skee Lov derfor, at jeg nu kom til mig selv igjen.

Eva sad og fortalte Melchisedech alle hendes Nattesyner i Troessyldighed; men Adam kom luskendes paa dem kløede Eva dygtig af, fordi hun havde tilstædet Melchisedech for megen Friehe, og Eva flyede i bare S***** i de tornefulde Buske, hvor alt det kaade blev revet af hende. Melchisedech havde løst Baandene op paa Evaes Natklokke; saa at hun af Angest over Adams Ankomst ikke huskede paa at binde den sammen om sig igjen; men efterlod den til Mel chisedech, som tog den paa Armen og salverede sig med Flugten. Hvorledes at Melchisedech, eller Englene, eller Apostlerne, eller Munkene har tumlet om med denne Natklokke eller ikke, saa er det vist at den er funden, heruden for Byen paa den nye Kirkegaard, af en Graver. Hans Drøm, som den her er fortalt, var i Lommen og skreven med saadanne Karakterer, som Kielderkonerne bruge til at optegne deres Kroerskers Geld; thi just saadan en seedmundet Madame hialp mig til at losse dette Væv. — Er der nogen som tvivler om disse Sandheder, saa vil jeg vise dem hen til Johannis Aabenbaring og love at bestyrke dem med ligesaa eftertrykkelige Beviser, som Martyrerne aflagde for den christelige Religions Rigtighed.

P.S. Historien kunde være vidtløftigere udført; men Vidtløftighed taer for dybt i Publici Pung.

Kiøbenhavn trykt hos P. H. Höecke 1771,

Adams Slaabrok
nok saa god som Fortunati Ønske-Hat,
funden
bag en tyk Busk
den bekiendte Have.

Sammendragen og til Trykken befordret af

Archituriel, den gamle Adams Sekretær.

Kjøbenhavn, 1771.

Trykt hos L. N. Svare.

2

3

Jeg glemmer aldrig den Have; der var Løyer, ikke i Rosenborg-Have; man kunde gaae i Græs til langt op paa Livet, og havde Eva været saadan beskiørtet, som vore

4

Fruentimmere, da skulde man have seet nogle smukke Bander af Dug neden under de grønne, de blaa, de røde og de hvide Appetitklokker, men nei; Konen var klogere end saa, hendes første Klæder var en hvid Trøye, sammenvævet af det smukke Tøi: Uskyldighed, der nu ikke længer er i Moden, og er Skiørt af den ægte rosenrøde Kulør: Blufærdighed.

Ha! ha! siger vore Fruentimmer; især dem, med den silke Hale og den røstende Top: det har værer en kiøn Kierling, den gode Eva! fi! saa har vor Stammemoders hele Stads bestaaet i en hvid Trøye og er rød Skiørt; nu! der er ret skjønt! hun har nok seet ud ongefær som Anne Hans, eller Giedsche Christen Peer Niel.

Hendes Garderobe, kan vi nok tænke, har alene bestaaet af Adams Skindpelds og hendes stakkels Skiørt og Trøye. Nei! nei; gid Pokker være Eva, uden man maae have en lang Silkekjole og er kræppet Haar.

5

Tager man Svantsen og Toppen fra os, som er vore eneste personlige Meriter, saa skal vi have Tak, saa vor Lykke forbi.

Nu! smukkeste Piger! Tager ikke saa grumt afsted.

En Skielm der vil forkorte saa meget af deres Hale, som en Haandbred.

Langt mindre vil jeg svie en Palme af deres Top af; nei, før skal der aldrig komme Toppe- eller Brændejern i min Haand.

Jeg gjør dem jo aldrig en Smule Afbræk i deres Moder, fordi jeg taler en Smule om den tarvelige Eva, og om Adams vigtige Slaabrok (som nogle Fortolkere kalder: Skindpelds a)

Denne Slaabrok, som Historieskriverne gjøre saa meget Væsen af, skal jeg nu tydelig lægge frem for Dagen; enhver Fold skal blive løsket og igiennemseet; alle Lommerne skal blive

a) Det mulochkphfiske Manuskript, som jeg har

den Lykke at eye, siger, at det var en Slaabrok. --- med 3 Lommer.

6

vendte, Dræen sprekkes fra, og enhver faae ar vide, hvad Dunderverk og Mirakler man har gjort med den i den lange Verden, og hvad man har funden i dens lange Lommer.

Men førend jeg gager videre fort, maae jeg gjøre følgende Erindringer:

1. Formoder jeg, at man ikke er saa saare grum og barbarisk, at nægte den stakkels Adam en Slaabrok eller Tyrkekiøle, imens han opholder sig i de varme Lande.

Jeg tør vente, af mine Landsmænd, at de ikke nægter Manden denne Dragt, siden de dog begynder smukt ar blive Tyrkens Abekatten med at svøbe deres kiere Børn i Tyrkeklæder.

(Og er det ikke og ligemeget, enten vi ere Abekatte af en Fransk Hore eller af en Tyrkiks Sultan?)

2. Formoder jeg, ar ingen afmine Landsmænd er saadan en Tosse, at han skulde kalde dette i Tvivl, at der jo maatte findes mange forunderlige Rariteter i Lommerne paa det før- ste Menneskes Slaabrok.

7

3. Formoder jeg, at enhver, der har nogen Indsigt, maae dømme dette Skrift at være det allerbetydeligste, der er kommen for Lyset, siden Skrivefriheden, saasom det indeholder saa store og selsomme Merkværdigheder.

Alle de durchdrevne Historieskrivere ere enige om, at Adam har havt en smuk Slaabrok.

Nogle mener, at den var af lyseblaa Nankin. a)

Andre mener, at den var af dobbelguul Damast, b)

Andre mener at den var af hvid Silke moer.

Andere mener, at den var af god Dyre skind, lastet og syet af hans Kone: Eva. d)

Maaden, den var syet ,paa, var denne: Foran hang der en stor Lomme, og ved hver

a) See Helvaderus.

d) See Helvedes Badstue i Anhanget.

e) See Bombastus Theophrastus Poracelfus.

d) See Archituriels Arkiver. Pag.

8

sin Side to mindre dito. a)

Her maae jeg ikke glemme af anføre, hvortil disse Lommer bleve brugte: den store Lomme, der hang foran, brugte Ad am til at samle Ferskenar, Abrikoser og Meloner i, for dermed at opvarte Eva.

Og de To mindre, der hang ved Siden, brugte han til ar glemme det Fornemmeste af hvad hans Sekretær Archituriel optegnede efterhaanden.

I den ene Lomme fandt man dette merke værdige Skrift, skreven med Melonsaft, som følger:

a) See Saxo Gram, 19 T. p. 000.

9

Til den Deligste af

Ov in de kiønnet:

Mit Hiertes Perle og Onyx!

"Hvad tænkte du vel, da du kom frem af det andet Intet, mit Nisbeen? Du faae til Pomerantstræet; mon det var din Fader? og til Færskentræet; mon det var din Moder. Hist surret en Bæk forbie dit spæde, men tindrende Øye; du saae og smilte: mon det var din Die? saa tumlet Tusind Fuglechor omkring dit Øre; du standset, taug og hørte til; Mon disse vare dine Brødre og Søstre? Endnu sov din Adam, din lyksalige Mand. En hemmelig, men kierlig Drift, førte dig længere og længere hid imod mig; og ved hver Skridt du gjorde, sank en nye Glæde ned i min Siæl.

Endelig stod du foran Busken, bag hvilken sov din Adam.

10

Kuns et Skridt til, saa faae du ham. Hvad tænkte du vel da, Elskværdigste? hvor salig-glad var da din Siæl, Livsaligste! Jeg saae dig nøye an, du mig igien; jeg saae kuns dig og du kuns mig; vi eene To var alle Folk og Tungemaal og Nationer.

Den første Bryllupsnat sank ene hen i undersulde Sange; hver Strofe sluttet blev med det almægtige Bliv.

Men Natten illte bort, den første Nat, den eneste lyksalig.

Da Morgenrødens gyldne Kys velsignet Sedertoppe, en Flok af Cherubim fløi hastig ud, ud fra Alfaders mageløs Kapel; og sang eu Sang om alt vet Skabtes Under, men mest om Mennesket og Menneskers livsalig Møye; naar Navnet Adam klang fra tindrend Skyers Egne, var Adam og Lyksalighed et Par; naar Navnet Eva fløi forbie mit agtsom Øre, var Eva og Lyksalighed kuns eet.

Men Deiligste! nye Skræk opslugte kiælnest Toner, og Magtens Engel fløi fra

11

Skiebnen ud, eg brølede: Staae fast! lyk- salig Par! Lyksalighed misbrugt kan ogsaa falde.

Saa ilede du bort, Elskværdigste! og Skinnet af din Krop igiennem tykke Buske, ernærede min Siæl, mens Længsler vinkede min mageløse Brud tilbage.

Du kom — og knap jeg skimtede udi din hvide Haand den røde men forførisk Frugt, den søde Færsten; før Skræk og Sorg og Lyst en Blanding var: min Siæl blev mat; jeg ned i Græsset sank, og du tillige; D! fæle Forspøg paa en farlig Død. Vi vaagner op igjen som i en Dvale; din Haand endnu den fæle Færsten holdt.

Du kastet den til mig; jeg den igjen til dig, og Helved' selv sig frydet inderlig ved dette Spøg, dog ulyksalig Alvor.

Nu bruste frem af din forviklet Siæl, min søde Eva, hvad? den ulyksalige Begierlighed.

12

Du smagte først; ak! ja! og jeg tillige!

Fordømte begge To, vi skamfuld stod, og Solen svøbte sig i Sørgefloer og Taage, ja meer! den hele deilige Natur i Afmagt sank.

En Tordenstemme klang; den vrede Almagt brølet: Hvor er I? faldne To! Øg Herrens Vredes Engel drog sit Sværd; Naturen sukket, alt der Skabte hylet, da vi drog ud fra Eden, fra vor Glæde, vor Sæde, ja vor Alting, Skaber, Gud! Jeg regnet dette op bedrøvet Ægte-Mage; og dette Fald skal daglig for mig staar. Farvel al Glæde! Dog! — min Dejligste! i dig er giemt en Trøst for alle Levende. Fra dig, Elskværdigste, fremkom vor fælles Jammer; men og fra dig vor fælles Liv udspirer.,,

I den anden Lomme fandt man dette ikke mindre merkværdige Skrift, end det første, skreven med Kirsebærsaft, som følger:

13

Dybtsørgende Natur!

"Hvad Under, at dit Øye ikke tindrer, som før, da Alting stod i dejligst Harmonie. Min Mage rev din Ordenskiøde over, og skildte mig og vig og sig ved Alt.

Den kleine Løve for ved vore Fødder spøgte, men nu! — nu vil den os forfølge; den mindste Blomst, som for sin Balsom til os rakte, er nu halvdød og med sit Hoved hænger; ja alt det Skabte nu — nu over Eva sukker, og klager Adam an for Skaberen.

Men sukkende Natur! gjør ei vor Jammer større! vi faldt, vel sandt! men Himlen ynkes; og Rierlighed vandt mod Retfærdighed; vor Synd sank ned i bundløs Glemsomhed, da Rierlighed besaae os redningsløse To.

Nu har vi Fred, om Helvede end brøler, thi Himlen vandt; vor Beyer evig hedder.)

14

Nu maae vi tale lidet om de Mirakler, man kan gjøre, naar man har et Stykke af Adams Slaabrok; der maae være saa livet som det være vil; især er man saa lykkelig, at faae fat paa en af Lommerne.

Den, som forer sin Hat inden i med noget af denne Slaabrok, bliver hverken doven eller søvnig, naar han skal arbeide a)

Den, som maatte være plaget af Indbildning og stærke Vinde, skal først stikke sin Haand i en af disse Lommer, og siden i sin Barm. saa er han kurreret. b)

Naar nogen vil skiære sig en lang Strimmel af Drætten af Adams Slaabrok, og binde det saa tæt om en af sine Fingre, at det gjør Ondt, skal han inden kort Tid Mærke, at al Lyst skal forgaae ham, til at bære Guldringe, c) Om nogen er plaget med den slemme Syge, ar han hver Dag skal sætte et Stykke af sin timelige Veldfærd paa et Kort á la besette, kan kuns gjemme de Penge han har for mange af i den venstre Lomme af Adams Slaabrok, og siden uddele dem til de Fattige, saa spiller han aldrig meer á la besette d)

Den, som om Natten maatte være plaget med de fæle Drømme og Tanker, hvorle-

Evas første Dragkistesuffe. Evas anden Dragkistesuffe. Evas tredie Dragkistesuffe. Evas fjerde Dragkistesuffe.

15

des han Dagen efter kan optrække sin Næste, enten ved at spille Korr, eller ved falsk Vægt, eller ved slet Arbeide, eller skade sin Næste, eller ved hemmelig Bagtale, eller ved falske Bebeskyldninger, eller ved grove Løgner, eller ved siin Underfundighed, eller ved ondskabsfuld Hævn, Dr ved falske Haandskrifter, eller ved usandfærdige Eeder, kan kuns om Morgenen saftende gjøre det Løfte, og aldrig bryde det, at han vil altid tiene sin Næste, naar det er, baade Nat og Dag, og glemme dette Løfte i den høire Lomme af Adams Slaabrok, saa er han kurreret. a)

Der ere endnu mange andre Kurer og Underligheder, som denne Slaabrok fører med sig; men siden jeg endnu har 3 hele Tomer af Archituriels, Adams Sekretærs merkværdige Skrifter, vil jeg en anden gang opvarte Læserne dermed.

Nu begriber jeg lettelig, at mange og adskillige gierne, har Hierte til at prøve disse foranførte Underligheder, som man kan udrette ved Hielp af Adams Slaabrok; og saasom jeg ikke vil beholde disse Rariteter for mig selv, men gierne tiene andre dermed, skal jeg strax herved bekiendtgjøre, hvor man kan bekomme Reliqvierner eller Restanserne af forbemeldte Adams Slaabrok.

a) Bide Evas femte Dragkistesuffe iblant Adams Manuskripter.

16

Man kan sende Bud til de Auctionskoner, Der vare tilstæde, da Adams Slaabrok blev solgt, igiennemsøge deres Efterladenskab, og udsøge sig hvilket Stykke man vil af Slaabrokken, som bekommes gratis.

Adressen til samme Auctionskoner er:

Til de hæderlige og mærkværdige Matro- ner, velbekiendte Auctionskoner over Adams Slaabrok.

franco direkte Busken

i den bekiendte Have Næst ved Adams Telt.

1

skinhellige Skoeflikker en Satire ved

Mætte Slævhæls.

Kjøbenhavn trykt hos Paul Herman Höecke. 1771.

2
3

Vor hellige Fiddermikkel er ingen mere ulig, end sig selv. Førend han blev opvakt, saa gik han saa rank fem en Paafugl, endskiønt Syndens Byrde laae paa hans Ryg. Hans Øyne vare saa lyse, som den verdslige Aftensangs Præstes, og Forfængeligheds Dievel tindrede ud af dem, just fordi han vandrede i Syndens Mørke. Man kunne læse af hans Ansigt, at han var en Syndens Slave, og Lovens Forbandelse hvilede med sine mørke Skyer paa hans Øynebryne. Øyens-Lyst boede i hans Øyne; Kiøds-Lyst i hans muntre Kinder, og et overdaadigt Levnet i hans spækkede Mund. De mange Striver i Nærheden af Munden, som gjorde den altid smilende, kunne nu

4

ikke vare andet, end et udvortes Skilderie af den Letsindigheds Aand, som herskede inden i ham. Nu klædede han sig som en anden Skoemager-Svend. Hans nætte Klædedragt beviiste tydelig nok, at han forsmæede den hvide Uskyldigheds Kiortel, til at skiule sin Siels Nøgenhed udi; thi hvorledes kan Skræderen, med Harefoden i Lommen, stemme overeens Med Bedesystemen?

— Pudderet i hans sorte Pidskeparyk var et Tegn paa at han stillede sig liig med denne Verden; thi der staaer skrevet: Det skal ingen Ragekniv komme paa hans Hoved, og ingen Akomodeerkam i hans Haarlokke; Hoved-Haaret skal viske Boedsrdigheds Vandbække af hans Øyne, og intet gemeent (som Pudder og Pomade) skal komme paa hans Isse. — Nu bar han Kniplings Manskietter for sine Hænder, og huskede ikke paa at den rige Mand blev sat paa Helvedes Fyrfad, fordi han hver Dag klædede sig i kostelige Linklæder: ja Hovmodigheds Aand byggede Reede inden for Kallefrydset, i hans Bryst. Han snakkede lit lystig Skiemt imellem, for at opmuntre sig eller forbedre sine Kamerater, og lagde ikke det Sprog paa Hiertet, hvori

5

der siges at: Eders Tale skal være ja! ja! og ney! ney! - - Hvad derover er, er af den Onde. For at lære Omgang med Folk; for ikke at gaae qvit af sin Amtsgerechtigkeit, og for at see paa, hvorledes hans Amtsbrødre (alles mit Gunst) pryglede hinanden ædrue, saa indfinder han sig om Kroerdagene paa Kroen, drikker sig et Kruus Øl, ryger sig en Pibe Tobak, og faaer at vide hvorledes det staaer til draussen bey wir; men tænker ikke paa at bede i sit Lønkammer, og at den, som vil være Verdens Ven,

bliver Præstens Fiende. — Sommetider spiller han

lit Hanrey for Spøg, og den lede Dievel tilklitrer hans Øyne saa tæt, at han ikke kan see de utallige Smaae-Dievle, som vrimle i Kaartene. Under, at en Veelsebub ikke bider ham fat om Haanden og fører ham med sig ned i sin Vaaning, som denne Dievel har under Friderichsborgs Løngange; thi man seer ham ofte der at komme gaaende i Garder-Mundering. Desuden har man læst mange troeværdig Beretninger om denne glubske Aands Magt i Fortællelsen om Guds Straffe-Dornme; dog lagde vor gode Skoeslikker i sin uomskaarne Tilstand, slet ingen Mærke,

6

til alt dette. — Han taer sig ofte en Forfriskelse paa Danseboden, for at sætte sit Blod i en behagelig Bevægelse; men keerer sig ikke meget om, at Præstens Spaadoms Aand sagde ham i sidste Prædiken, at

alle Dandsere skulle engang danse levende ned i Helvede; thi man troer for vist, at Dievlene anretter Ball, hvergang de hører at der er Lystigheder og Concerter paa Jorden; Fanden glæder sig altid naar det gaaer ilde til, og naar han mærker at een i Verden danser over sine Kræfter, saa forflytter han saadan en strax ned i sin Danse-Skoele. Skoeflikkeren mærker, at han føler en besynderlig Glæde eller fornøyende Melankolie ved at høre Musik; men denne onde Tilbøyelighed kunne jo overbevise ham om, at han endnu ikke var afdøed Verden, at Arvesynden regierede over ham og at han ikke havde Troen; thi Præsten for den pietistiske Sekt, fordømmer all Musik, undtagen Orgelværkets og den, som opføres paa de store Høytider i Kirken; fordi all anden Musik i private Sælskaber gjør et forfængeligt Sind; men Kirkemusiken opløfter Sieten, lige op til den stiernezirede Kirkehvelving; ingen Under! saasom den opføres gierne af en Kantor, der synger ligesaa sødt, som Gabriel selv, og der er desuden en besynderligere Virkning

7

i Færd med Menneskens Siele i Kirken, frem for i andre Huse; det kan man jo daglig see paa dem, som putter Ansigtet i deres Hat eller svøber det i deres Forklæde, fordi man ikke skal komme til at see de mange underlige Grimaser i deres Ansigter, som Aanden virker, det første de triner ind ad Kirkedøren. Den gamle forarmede Kokette, som for nogen Tiid siden ofte væddede Trækrusifixet (under Orgelværket i Nonne-Kirken) med sine heftigste Taarer, der trillede strømmeviis heele Timer ned af hendes guule Kinder, hun er vel det bedste Beviis paa Aandens overnaturlige

Virkning i Kirken. — Skoeflikkeren havde hørt

adskillige Præster; men kommet for Skade at høre ikkun dem, som fremførte forslidte Sententzer og Forklaringer over de fastsatte Texter, som hvert Aar fra hans Barndom af, med forandrede Vendinger i Talemaaderne og forskiellige bibelske Kryderier, var rystet ham i Ørene. Derfor gik han kun sielden i Kirke. Han fik Smag paa nogle af de Komedier, som nogle af Aktørerne opførte paa en Maade, der virkede mere moralsk Forbedring hos ham, end den døende Præstes Monotonie. Den Frygt, som Præsterne indjagede Folk, for alt det der er i Slægt med Kome-

8

vien, rørte ikke hans Hierte; saasom han troede at den forliebte Pige kunne forarge ham ligesaa meget i Kirken med sine andægtige Øyekast, som Danserindens Been paa Komedien med deres nydelige Stillinger. Den første Gang han kom paa Komedien, troede han rigtig nok Præsten havde sagt sandt, at Dievelen ret havde sit Spil paa Komedien; og det, fordi Skoeflikkeren kunne ikke begribe, hvorledes det gik til med Maskinernes Forestillinger. — Saaledes var Skoeflikkerens Vandel inden han fik et synderknuset Hierte. En opvakt Siel var i Stand til at låse det ud af hans Syne, at Verdens Aand boede i hans Hierte. En Syndere, som havde kun halv faaet Øynene opladte, kunne grangivelig see paa Skoeflikkerens letsindige Gang, at hans Been vandrede ikke paa Fredens Vey; men at han vandrede til Fordømmelsen. Den grundlærde Helle-Hoved kunne paa en Prik sige Skoeflikkeren alle hans Arve-Synder, Skrøbeligheds-Ondskabs- og Skiøde-Synder lukt i Øynene, da han et halv Korteer havde forfægtet sin Meening om den nye Jord, Pietisterne skulle beboe, og Skoeflikkeren ikke ville give ham Net); Hr. Hellehoved beviiste sin Sætning med det bekiend-

9

te Sprog: Du er en Galilæer! dit Maal røber dig! og Skoeflikkeren maatte give tabt, saasom han ey saae sig stærk nok til at udholde Lovens Torden og Prophetens Forbandelser, uden en slags Gysen over sit hele Blod. Skoeflikkeren var endnu et Verdens Barn; havde ingen Erfaring, blev ikke endnu bestyrket i sine Indfald ved hellige Syner, eller ved Aandens Indsegl paa Hiertet; derfor var det en let Sag, for Hr. Hestehoved, at slaae! ham af Marken, naar han loed ham sine Erfaringer, Syner og Virkninger vide. Naar Skoeflikkeren ville med Grundighed overbevise Hellehoved om, at han kunne tage Feyl, saa svarte han ham: at Guds Aand ikke kunne lyve inden i os, at Fornuften maae staae neden for Golgata, og at man maae miste den, naar man vil blive en sand Christen. — Hvert et fornuftigt Ord Skoeflikkeren talte i et Pietistsælskab, kom heele Sælskabet til at skielve som Æspeløv; enhver kaarsede sig, og den nyelig omvendte Parykmagersvend udgød de væmodigste Taarer over det Dække, som endnu laae over Skoeflikkerens Øyne. De opløftede hellige Hænder til Himmelen, og bad ligesaa andægtig over ham, som da Vi-

10

leam forbandede Israels Folk og Skoeflikkeren sagde, som Bileams Esel: hvorfor hader I mig? — De undrede sig høyligen, hvorledes han med tørre Øyne kunne see paa de Graads- og Sveeds-Draaber, som fulde paa Jorden, hvergang Aanden rystede deres Kallun. De applicerte tit nok det Sprog paa ham, hvor det heder; I haarde Halse og uomskaarne, baade paa Hierter og Nyrer! I imodstaae altiid

Aanden; thi de troede at det var Aanden, som taelte igiennem dem, og at denne Guddom allene betiente sig af dem, som af hellige Instrumenter, til at forkynde Skoeflikkeren det som han ellers ikke kunne faae at vide. Heri taer de ikke Feyl; thi i forrige Tider, førend Aanden begyndte at laborere i Arbeydsfolk, vidste man jo ikke af de mange himmelfaldne Forklaringer over den hellige Bog, som vi nu veed. Det er Børn og galne Folk,

man skal faae Sandheden at vide, og ingen, kan forklare Skriften uden Aanden forklarer den først for ham. Saaledes siger Pietisterne, og om een havde anvendt sin hele Livstiid en grundig Indsigt i Bibelen, saa kan han dog ikke nær saa got forstaae Meeningen af et Vers deri,

11

som den Bryggerkarl der forleden begyndte at græde i Kirken, og siden hver Søndag udgyder sin Andagt paa saadan Maade; thi Aanden oplyser hans Forstand paa en Gang og aabenbarer de dybeste Hemmeligheder for saadan en Karl. Det er sandelig troelig nok, at der maae være en Aand i Lag med slige Folk; thi hvor fik de ellers alle deres deylige Udlægninger over Bibelen fra. Naar en Pietist siger: Det blev mig ret saa klart! - - Aanden sagde mig det! - - - Det aandede mig - - - Det betyder langt meere end naar andre Folk sige: Jeg drømte med vaagende Øyne, og den som da vover at gjøre en eneste Indvending imod deres hellige Indfald, ham overleverer de strax, efter den kristelige Sagtmodigheds, Ydmygheds og Kierligheds Regler, til Fandens lemfældige Ørne-Kløer. Undertiden bede de til Gud, at saadan en gudsforgaaen, dog før hans Lives Lys udflukkes, maae faae en lige saa forrykket Hierne, som deres er; thi ellers er det umulig at han kan blive salig, og ingen kan, efter Guds og deres strange Retfærdighed blive salig, uden han har gaaet i Skoele hos Pietisterne og lært Canaans Sprog uden ad. De fordømme alle de Folk,

12

som har levet uden for den kristelige Religion, tillige med alle dem, som have levet indtil Lutheri Reformation, undtagen Apostlerne og nogle saae Lærefædre. Er det ikke barmhiertige Folk? Man maatte heller ønske sig Fæets end Menneskets Skiebne; dersom disses Aand kunne aldrig bilde dem noget Urigtigt ind. — Naar de fortælle Skoefflikkeren Aandens Førelser med dem og Varseler i dem, saa forstaae de at fortælle dette med saadanne hellige Vendinger af Ansigtet, at han af Frygt for disse Englegrimaser enten er færdig at lee eller græde. De kan ikke fortælle ham hvor dyr en Tønde Rug er, med mindre de maae gjøre deres Anmærkninger over de syv mavre Aar, som Pharao blev vaer i Drømme, og een af dem forsikrer med en væmodig Mund, som skielver for Maverhed i Pengekassen, at Aanden har forestillet ham, at der vil komme ligesaa dyr Tiid i Kiøbenhavn, om man vil forbyde at brænde Brændeviin. NB. Dette var en hellig Brændeviinsmand, som Aanden havde aabenbaret;

at Folk ville spiise dobbelt saa meget Føde-Vahre i Dannemark, naar Brændeviin blev forbuden, end de nu spiise. — Een fortæller, at den fuule Aand faaer Lov til at gjøre ham benauet, just hvergang

13

han har drukket Kaffe, og det fordi han skal spæge sit Kiød med at lade Kaffedrikken fare og bringe det under Sparsommeligheds Trældom. — En anden drømte om Natten, at en ville flaae ham paa Øret, deraf tager han Anledning til at fortælle Sælskabet, alt det han i forrige Nat har havt at bestille med den brølende Løve, og at Satans Engel har flaget ham med knytte Næve. De andre beer da for ham, at hans Troe ikke maae aflade. — Somme fortæller at Satan har fristet dem, med Tvivl, om det og var med Guds Villie, at de maatte spiise Svine-Kiød; eller om et Guds Barn og burde arbejde; thi siger de, Dievlen hviskede ligesom i mine Ører: at Aanden kalder os Udvalgte til sit aandelige Præstedømme; at vi derfor ikke burde gjøre andet end synge, bede og læse; (men denne Fristelse ville snart tage Afsked, saa snart at Hr. Sultentarm, den slemme Aand fik Lov at tale inden i den anfægtede Siel i aatte Dage). Den som er hæstig forliebt i den rige Spekhøker-Enkes Grunker, sidder og tier ved Bordenden, indtil der gives ham Leylighed at fortælle dem hvorledes han, ved Hielp af sin Skatkiste, samme Dags Morgen, har spurgt Aanden til Raads i dette Giftermaal. Han vi-

14

ser dem det Sprog, som Aanden selv slog op for han i Skatkisten; (thi han seer til Himmelen, hvergang han vrister sin Skatkiste op og tænker, at Aanden ikke styrer hans Hænder til at opslaae et andet Sprog, end det, som Aanden vil unde ham) som lydede saaledes: du skal trolove dig en Hustrue og en anden skal sove hos hende; men Aanden forklarede ham dette Sprog paa en meget trøsteriig Maade. Den der skulle sove hos hende sagde Aanden, at skulle være Gabriel, og at denne Engel skulle overskygge hende saa eftertrykkelig, at deres heele Afkom skulle blive saa rene som Engle, undtagen nogle faa Pletter af Arvesynden. Aanden forklarede det ogsaa saaledes for ham: at han skulle indgaae i det himmelske Jerusalem førend hun, og at en anden skulle komme til at holde Indtog i hendes Bethlehem. Heele Sælskabet gabede paa ham med en hellig Ærbødighed, fordi Gud havde holdt ham værdig til saa høye Aabenbaringer og de sang alle et glædeligt Halleluja, fordi Herren aabenbarede det for Pietisterne, som kom ned fra de ævige Høyes Grændser, og at han derimod holdt det skiult for de Viise og Mægtige. De glemte

15

ey med det samme, at erindre: at denne Lovsang var kun et Preludium paa de Mange Arier, som Englene skulle lære dem at spille efter deres Instrumenter i Himmelen. — De havde neppe siunget det sidste Vers ud, førend en anden stod op i Menigheden; (thi hvor to eller tre ere forsamlede i mit Navn, der er Guds Huus og

Himmelens Boelig) og fortalte dem, hvorledes han for fiorten Dage siden var bleven befriet fra sine 15 Aars Anfegtninger. Denne stakkels Mand klagede over sin Mave, og forsikrede at han i den lange. Tid, havde hørt mange gange heele Flokke Dievle at rumle i den (NB. han var en stor Elskere af Krølerter) at de ofte havde skreget ud af ham igiennem hans Hals, og at det var forekommet i hans Ører, ligesom de havde raabt: kaarsfæste! kaarsfæste! Somme Tiider havde de knebet eller bidt ham i Hiertet, og ofte havde de ligesom lagt en heel klump Blye i hans Bryst (NB. Manden var blodriig og naar han drak stærk Kaffe, saa søgte det tykke Blod til Hiertet). Undertiden sat de sig op i Struben, som om de ville qvæle ham; thi Dievelen gaaer omkring og søger hvem han kan opsluge. Til andre Tider gjorde de ham bange baade for at æde og drikke; thi de ville gjerne

16

have bildt ham ind, at han kunne faste i fyrretive Nætter og Dage, for at faae Ende paa ham; men salige ere de som døe i Herren og i aandelig Anfegtning. Han fortalte med en Troeværdighed, der maatte være lige saa sikker som Bibelens, at han i de femten Aar havde kun saare sielden faaet Nattesøvn i sine Øyne, at Fanden somme Tiider i Kattelignelse og andre Tiider i Folkelignelse, med et langt hvidt Lagen over sig (Hans Datter svøbte et Lagen omkring sig, naar hun vil opvarme sin aandelige Lunkenhed hos Informatoren, som puttede hende af kristen Kierlighed under sin Sengedyne) kom spadserendes forbie hans Seng om Natten, at det loed undertiden, ligesom til Stierner vandrede omkring i hans Sengekammer (Katte-Øyen gloer deylig i Mørket) og at Fanden spillede saa mange Komedier med ham om Natten, som han spiller med Vantroens Børn om Dagen. Han havde i all denne Tiid været saa kaald og lunken i sin Troe, at Morgenstiernen ikke har villet skinne ind i ham; at han ikke engang ved at synge den mest rørende Psalme, har kunnet græde, og at han var i den Tiid forfalden til saadan aandelig Dorskhed (Denne Mand spiiste og undertiden fastede lit vel meget) at Aanden slet ikke

17

rørte ham hverken naar han hørte en Prædiken eller læste i Bibelen. Manden lovede og prisede Gud, at han havde villet tugte ham som sit kiere Barn, og ikke holde ham uværdig til en Korsdragere. Nu kunne denne Mand ikke bare sig for at græde af Glæde, i det han fortalte dem: hvor forunderlig og mirakuløs han var bleven friet fra disse Anfegtninger. Han sagde endelig: Da jeg nu havde været i denne Anfegtnings-Skole i femten Aar, og ventet paa Guds Time, naar han dog engang ville redde mig as denne Ild, saa sad jeg en Aften i mit Sengekammer, havde just læst min Aften-Bøn paa mine Knæe, var i Fær med at tælle mine Penge, og tænkte paa de tredive forbandede Sølv-Penge, som Judas skakrede; saa blev det med eet gandske overordentlig klart for mine naturlige Øyne. (Manden var saa forglempt i sine Penge, at han ikke huskede at der stod et Lys paa hans Bord; thi der var kommen en Tyv i Lyset) Jeg saae ligesom en himmelske Hærskares Herlighed i mit Kammer, der straaede ligesaa deylig som Mosis, da han slog Loven i Stykker; men dette Naades-Glimt

18

fra Himmelen forsvandt et Øyeblik derefter; (thi Tyven blev dronet i Tællen). Men saa kom der en (stegt) Due, som flagrede længe omkring under Loftet (mig i Munden) i min Stue. Jeg blev forskrækkelig benauet over dette Himmel-Syn; (thi der var et Due-Huus lige uden for Kammer-Vinduet, og Pigen havde stødt en Rude ud med Støvekosten, det sidste hun gjorde reent derinde) og gjorde mig Umage for at gribe fat paa Aanden, som svævede mig over Hovedet; men denne Naade blev mig ey forlænet heroven ned, at jeg kunne saae Aanden grebet; thi den forsvandt i det samme, uden at jeg vidste hvor den blev af; dog syntes mig at den gik ud midt igiennem Loftet og steg til Himmels. Det var en salig Time for mig; thi sandelig jeg siger Eder: Herrens Haand var i sin fulde Kraft over mig fra den Aften af, og alle Ting skal tiene dem (det er Pietisterne) til Gode, som elske ham. — Et Steen-Hierte maatte ønske sig slige aandelige Oplysninger, som disse Mænd havde; men Skoeflikkeren blev endnu ikke synderlig bevæget ved deres Diskurs, saasom han tænkt-

19

te, at han var i en Ammestue, hvor man fortalte Eventyr. — En kort Pause blev der nu i heele Sælskabet, medens enhver sukkede saa dybt, som om

han laae under en Møllesteen. — Derpaa opstod

den gamle bedagede Dugmager-Svend med det lange Haar, som ligger ligesom en Præstekrave over Skuldrene ned paa hans Dryst. Han begyndte at tale til Skoeflikkeren med en ligesaa hellig Iver i Ansigtet, som man saae paa Peder, da han huggede Malkusses Øre af. Han opløftede sin Røst, ligesom Tordenlyden paa Sinai, og slog om sig med Hænderne, ligesom Samson med sin Asenkief, Hans Øyne skinnede saa klart som Ilden i Tornebusken, og hans Mund løb saa glat som Israeliterne over det røde Hav. Aanden gav ham i det samme Øyeblik alt det ind, som han ville tale til Skoeflikkeren, og Bileams Esel fik ikke saa stor Veltalenhed af Aanden, som han. Med en Overengels Myndighed, med en Skolemesters grønne Alvorlighed,

og med en gammel Kiellings Ømhed begyndte han sin Opvækkelses-Tale til Skoeflikkeren, saaledes: Min Ven! jeg vilde ønske, jeg kunne kalde dig min Broder udi Aanden; men det er skiult for dine Øyne. Du er endnu et Satans Lem

20

og til Forargelse for os, som ere hans sande Troende. Har Aanden endnu ikke faaet dit Hierte bøyet og blødgjort? Har han endnu ikke, som Mosis fordum, sønderlaget dit Hierte, at der af Revningen har kunnet udspringe Boedfærdigheds Vandflod? Har du endnu ey lagt det paa Hierte, som du har hørt i vores Hellige Forsamling, og fattet Troen? Eller maaskee vore Hellige Opbyggelser har været dig til Forargelse? Men viid at det skal være dig haardt at stampe imod (Pietisternes slebne og bibelkrydrede Tunge) Braadden. Bliver du ikke af en Saulus forvandlet til en (Pietist) Paulus, saa gaaer du ævig forloren, og faaer Deel og Lod med Diævelen og hans Engle. Dette udtalte Dugmager-Svennen med saa skielvende Lyd, at han satte Skoeflikkerens Lunge i saa hæftig en Bevægelse, at han stak i at græde. Nu saae Dugmagersvennen, at Aanden begyndte at virke i Skoeflikkeren formedelst Ordet. Saadan Redskaber ere just de beste for Aanden til at udbrede sin Menighed.

En pibende og ynkelig Lyd opvækker tit en Gysen i

vores Blod, og naar vi da græder, så kan vi ikke

21

saa let angive Aarsagen til vore egne Taarer; da veed vi ikke vore egne Tanker; vi forekomme os selv ligesom tankeløse, og vi synes at den blotte Lyd kommer vore Taarer til at springe. Saaledes gik det ogsaa Skoeflikkeren; thi Dugmager-Svennen fremførte sine Ord med ligesaa jammerlig en Tone, som Herrenhutternes salig Dansemester brugte, hvergang han i sin Examen om Lammets, ville have de gamle Kiellinger til at græde Miilekulv. Havde Skoeflikkeren ey kunnet flæbe, saa havde de vist opgivet alt Haab om hans Saliggjørelse, overgivet ham til sit eget forvendte Sind, og udstødt ham af de Helliges Samfund. Det var da en stor Lykke for ham, at han ikke var af den Sort Mennesker, som umuelig kan græde, naar deres Hierte, bespændes med Angest, Frygt eller slige andre heftige Bevægelser i Sindet. En Helt græder, naar han skier sig i Fingeren; men den frygtagtige Tapperhed gjør kun hans Ansigt bleg eller fyrig, naar Kuglerne hagle, eller Klingerne hvine ham om Ørnene; thi han er et Menneske; men vores Skoeflikker var en Kielling; og man seer ikke mange gamle Kiellinger, uden de jo see grædøyet ud. Man mærker at disses Suk og Graad retter sig altid efter Præstens fiine og grove,

22

stigende og fallende, ynkelige og myndige Toner. Naar Præsten (der veed at rette sig efter sine Tilhøreres Smag) beder for Hornqvæget paa det allerømmeste, saa kan man nok faae at see den 80 Aars Matrone, som har en Søn der er Forpagter, hvorledes hun græder ligesaa bittert, som naar Præsten fortæller hende noget om Svovel-Søens Beskaffenhed. Det er altsaa ey at undre paa, at Dugmager-Svennens Bøn for Skoeflikkerens aandelige Helbredelse havde ligesaa god Virkning, som Præstens Bøn om Qvæg-Sygdommens Ophørelse har paa Kiellingen; thi begge Bønner ere lige kraftige. — Saasnart Pietist-Sælskabet saae at Skoeflikkeren begyndte at græde, saa fortalte de ham, at de hellige Engle spillede paa Liire i Himmelen af bar Glæde, naar de saae Taarer i en sand Troendes Øyne; - - At han derfor ja ikke! maatte dæmpe disse hellige Rørelser af Aandens forekommende Naade; thi der staaer skrevet, sagde de: Os bør at indgaae med graad i Guds Rige. Den, som leer her i denne Græde-Sahl, han skal komme til at græde og hyle hisset. Ingen Ting er Gud behageligere, end en grædøyet Siel. Nu lærte de ham at sætte Priis paa

Troen ☺: at skikke sig i deres Eventyr, at biefalde de-

23

res himmelske Ceremonier, og at have Tillid til deres hellige Pølsesnak. Han fik nu paa det strengeste at vide, at den Synd, som ikke var bekiendt, kunne heller ikke være erkiendt, og den Synd, som ey var erkiendt, kunne ikke være begrædt, og den, som ikke var bekiendt og begrædt, kunne heller ikke blive forladt; thi der staaer skrevet: Bekiender Synderne for hverandre. Derfor bad nu Skoeflikkeren til sin Gud, at han ville dog give sig et Par vaade Øyne, som kunne begræde det dybe Fald i Adam med ligesaa oprigtige Taarer, som en af Ulfelds Familie udgød over sin Stammefaders Forræderie, der havde skilt ham ved sine adelige Rettigheder, som han sukkede efter. Skoeflikkeren græd fordi han havde ey været saa lykkelig at spadser i Eden tilligemed Eva, og at han ikke endnu var tænkt paa den Gang, da han kunne have været Adams Geheimeraad, og fraraadet ham at spise saa farligt et Æble. Skoeflikkeren græd nu (alt efter de opvakte Brøders Love) over, at han i saa lang Tid havde vandret i det grueligste Mørke uden for Pietisternes Forsamlinger. Imens at en Taare slaar den anden ned af hans sortsmutsiges Kinder, saa jamrer han sig over den Dag han blev født, fordi hans Jordemoder og Amme ikke have været Pietistinde. Han bekiender da frit ud for dem, at han er det fortabte Faar af Israel, som har løbet vild fra den pietistiske Faarestie. Nu sukker han saa dybt

til Gud, at han vil forlehne ham Naade til at blive i den sande Bodkamp, som er det fornemste, der virker Omvendelse til Saliggjørelse. N B. Bodkamp er en fastsat Tid, i hvilken en opvakt Siel skal græde over Adams og sine egne Synder, og overvinde Døden og Diævelen, som da skyder deres Kanon-Kugler ind i hans Siel. — De lærte ham, hvad Midler han skulle bruge mod alle de Fordømmelser og Forbandelser, som Satan øste ud over ham i hans Siel. Han skulde, nemlig falde ned paa sine Knæe, og ikke keere sig efter, om han gnavede sine Fløyels Buxer forpaa; thi Gud kan allerbest lide et Menneske, naar det snakker til ham paa sine Knæe; saa at Gud i denne Henseende troes at være ligesaa forfængelig, som den theologiske Professor, der gider gjerne vare slikket paa Hænderne af sine studerte Giæs. Han skulle sukke og sige: Herre! dersom det er din Villie, da lad denne Kamp gaae over; men kunne det ey hielpe, da skulle han opløfte hellige Hænder, tage fat paa den gamle Bog, og den Historie, som først kom ham for Øyne, skulle han hentyde paa sin beknyttede Tilstand, og Aanden ville da nok give ham en sød Roe i sin Siel, og være ham et Pandser mod alle Dievelens gloende Piile.

P. S. Skoeflikkerens andre Handlinger, saasom hans Opførsel efter hans Omvendelse, hans Giftermaal & c., skal mine gunstige Læsere faae at see, dersom dette finder Biefald.

Den paaseende Bias. 1ste Stykke.

Saadanne Tiggerbreve skriver Fattigdom! lad den Nedrige troe, at de udmærke ham selv!

Erindring til Læseren.

Det er vel vanskeligt at bestemme hvorledes man skal inrette et Skrift efter Smagen. Kokken har en Slags Smag paa Tungen; Fraadseren en anden og den Syge atter en anden. Saaledes er det og med Smag paa Skrifter. At inrette et Ugeblad efter den almindelige Smag, det var maaske umueligt, at inrette det efter den fiine og herskende Smag, var unyttigt (hvor liden Aftræk ville Autor da have?) men at læmpe det saaledes efter Mængdens Tænkemaade at den Fiintænkende hverken skal falde i Søvn eller væmmes om han gider læst det; det bliver nok det Fordeelagtigste. — Jeg er en gammel graeskiegget Philosoph, som i Verdens Krumkroge har stødt mange Stykker af mine Horn. — Mit Skieg gier mig vel baade Myndighed og Anseelse nok til at tale paa Skuepladsen, allerhelst, saasom den jydsk Rateket; den uægte Argus; og Verden,

som den er, ere for deres Dorskhed og barnagtige Udtales

Skyld blevne Udpebne af Skuepladsen.

Da jeg var i mit 25de Aar, mindes jeg meget got at jeg skrev med mere Liv, end jeg nu er i Stand til; men nogle gamle misundelige Dummerjaner afskrækkede mig derfra ved at ryste deres ærværdige Pikkelhuer. — Nu er jeg selv, bleven en gammel Gnavere og alt det mun-

tre, som jeg nu fremfører, maa jeg stele sammen af mine Ungdoms Manuskripter; det er dog i det minste

beder end jeg skulde begaae Bogran. — Stolende paa min Alders Fortrin, troer jeg om mig at mine Ord gjøre mere Indtryk hos Læserne, end de allerbeste Sandheder af vore unge Spyttegøjers Opfindelse. — I denne Henseende har jeg ligesaa god Fordee! af min Alder, som Præsten, der af Magelighed altid extemporerer sin Prædiken, i det han stoler paa at hans Præstepyldelse formaar langt mere at røre Tilhørernes Hjerter, end den grundlærdes Studentes udsøgte Tale, der prediker kun med Fippekraven.

Jeg instrænker mig hverken til at knurer eller til at være altid lystig. Den muntre Pige, som skal fordrive mig min Alderdoms Tungsindighed, hun skal ved hendes Suk efter sin Elskelige sommetider gjøre mig øm og kielen: andre Tider skal hun ved hendes spidsfindige Fortællelser gjøre mig satyrisk; undertiden skal min Aareladere gjøre mig politisk og aldrig eller sielden skal jeg være

mig selv eller mit vrantne Humør lig. --- Endskiønt

jeg seer saa Hæslig ud at intet smukt Øje bør værdige mig et Blik, saa skal jeg dog søge at forlyste vore Skiønne med det, som tillige kan forbedre deres Hierter. — Ingen Stand i Landet kan blive mine Fiender; thi de La ster jeg giennemhegler er for største Deelen udryddet uden om deres Hjerter.— Skulle en Langskiegget høreaf hans Pige, paa sit Kammer, det de mistænke ham for i Byen? ach! mon det vel stulle kunne forstyrrehans Roe?

5

Satirikussens Skiebne,

med Devise:

Jeg fører en pægende og udmærkende Stiil, for at gjøre min Satire bidende.

Det er en Ulykke at være Satyrikus; og hvor kan saadan en Vanskabning behage Fruentimmerne, som dog altid vil have noget Smukt for Øinene. Imedens at de leer eller beundrer hans Indfald, saa fatter de Had til hans Person. De meene, at hans Hierte maa være ligesaa foragtede imod deres Yn-

6

2 dighed, som hans Pen er spidsfindig imod deres Daarlighed; de troe, at der ingen Kielenskab kan boe i en dadlende Siæl; men de tage mærkelig Feil; thi just der, hvor den skarpe Satyrikus finder mindst Feil, der elsker han hæftigst. Det er hans reneste Glæde, at udhvile sine spodske Tanker hos en Ven eller Veninde, hvis Karakterer have en stor Overeensstemmelse med det Portræt, han har dannet sig, om Uskyldighed. Ikke engang den dydigste, den ømmeste Ven kan undgaae hans kritiske Pile, saa længe Dadlelysten faaer Lov at regiere hos ham. Den Satyrikus, som tillige er en Folkeven, smager ligesaa stor Bitterhed, naar han skriver, som andre, naar de læse hans Satirer. Har han den Lykke tillige, at Naturen gav ham en munter Siæl, saa overtrækker han sine Malerier med saadanne Farver, som ere hans egen Forlystelse, og iklæder dem saaledes i deres Figur, at de opvækker Latter hos andre. Han bær sig lige saadan ad, som Apothekeren, der er nødt til at smage Besmerdraaberne, og slikker et stort Stykke Sukker op, for at fordrive den slemme Smag af Munden. Af denne

7

3 Aarsag seer vi ofte, at Satyrikussen, saasom de indianske Malere, afskildrer Diævelen ligesom en Lysens Engel. For at Folk ikke skal tænke, at han kritiserer for at ophæve sig over dem, saa giver han gjerne sig selv en Lighed med Diævelen.

Den arme Diævel skal have Skyld for alting. Brækker Matrosen sin Arm i Stormasten, strax udøser han tusinde Bitterheder mod Diævelen. Piller man Udyden af hans Ryg med Katten, saa skupper han sin hele Forseelse paa Fanden, som forførte ham, og viser ligesaa megen Klygt i sin Veltalenhed, som Prokuratoren, der blev kiøbt til at gjøre sin Principal afsindig.— Faaer

Skorsteensfeieren for megen Qvalme af Røgen, som stiger ud af Røret, saa tænker han, at Fanden boer i Luftrøret, og i Steden for at bande Kokkepigen, som ikke slukkede sin Ild, saa skiær han Tænder imod Fanden, bider i sin Mundlap, og troer, at ingen anden, end han, har forhexet Røgen.— Viintapperen, (fom tillige er den flittigste Viinkippere i Byen), tænker mangel Gang, naar han har skrabet Huden af sin Næse

8

4 paa Tappen, at den livagtige Diævel har slaaet sit Verksted op i den Tønde, som er paa; at Diævelen, ligesom de uursvenne, kaster Snoer for ham, han nærmer sig til Tønden. — Da den Gierige forleden giennemledte hele Huset, og lod alle Senge og Dragkister flytte af Veien, for at lede efter en Skilling, som han savnede, saa fandt han den tilsidst i den høire Vestlomme, og bandede Diævelen, som paa saa lumpen en Maade spillede Komædie med sig.

Saaledes faaer Diævelen Skyld for alting.— Den der engang stiel er altid en Tyv; den der engang har skreven et satyrisk Stykke, kan aldrig redde sig fra det slemme Navn: Satyrikus. Andre kan paa hans Kappe skrive saa meget, som de vil, og ingen drømmer om, at det er dem; men den Stakkel, som Almuen engang har giettet paa, bliver bestandig dens Skumpelskud. Dersom en Satyrikus har sine; Øine kier, saa maa den forfængelige Ærekierhed pibes ud af hans Hierte; kiender man ham, saa vil man vist pibe ham ud af alle Sæl-

9

5

skaber, og om det nye Testamentes Philistere kunne formaae ligesaa meget med deres Forbandelser, som det gamle Testamentes med deres Syele, saa ville det ikke vare længe, førend de stak hans Øine ud. Lykkelig er derfor den, som har en taus Bogtrykker; men allerlykkeligst den, som ingen Doris har; thi enhver Doris har gierne sin Ven i Baghaanden, til hvilken hun fortæller alt det, som Satirikussen sagde hende i Fortrolighed. Gid han kun ville allene føre sine muntre Øine med sig, naar han besøger hende, og glemme sine Hemmeligheder hjemme i sin Skriverpult! Vore Dorisser ere ikke saa enfoldige, at de skulle sætte nogen Priis paa Fortrolighed; nei! Øinene er det beste for dem paa Mandfolkene. Den Satyrikus, som troer, at vinde en Piges Hierte til sig, med at vise hende Prøver af hans Klygt, beviser hende

kun eftertrykkelig, at han ikke besidder

mere Forstand, end Torskepanden.— En

Satirikus, som holder gode Miner med en Doris, faaer Navn for mangt et bidende Stykke, som han ikke engang selv har læst igiennem, allene fordi hun har ham mis-

10

6

tænkt, og naar hans Navn først af en Deillg Piges Mund bliver tilegnet et Stykke, hvor snart flyver da denne Hemmelighed ud over hele Byen? thi de deilige Munde ere altid troværdige.— Det kildrer mig ind i mit inderste, af bare Glæde, naar jeg husker paa det jeg forleden læste i en satirisk Bog. Her gjorde Autor sig til Gode, fordi han med et Skrift havde faaet en lille Pige til at skrifte det for ham, som hun ellers saa ofte med Eed havde nægtet, og at han havde faaet hende til at bekiende det paa en forblummet Maade, som han ellers ikke kunne have faaet udlokke af hende, med de allerhæftigste Bønner, eller Fortroligheds

Prøver. Autor til denne omtalte Bog havde i sine satiriske Træk afskildret, hvor forbauset den skinhellige Phyllis, (som forsoer, at hun nogensinde havde havt Tilbøielighed til et

Mandfolk), ville blive, naar

Adam ville sige hende, det man fortalte om hende i Byen. Dette Skilderie havde Autor skildret med saa levende Farver, at den Pige, som fik Bogen af Satirikussen, blev sine forrige Handlinger vaer, og geraabede i en heftig Sygdom. Da hun var

11

7 kommet sig lidt igien, saa fik Satirikussen hende i Tale; men da hun saae ham, begyndte hendes søde Læber at hagle saa forskrækkelige Hønseæg paa ham, som om der faldt lutter Smaadiævle ned af Himmelen. Hun faldt ham an, som en Engel med Gaasefieder paa; paaduttede ham, at han var selv Autor til Skriftet; at han havde været saa nedertrægtig, og aabenbaret hendes Feil for hele Verden; at han var Falskheden selv, saasom han hellere kunne have sagt hende dem i Fortrolighed; og sagde, at hun ville fortælle sin Fader hans nedrige Opførsel; ja skaffe ham til Vidne paa, at alt det, som der var skrevet om hende, var puur Usandfærdighed. Hendes Faders Vidnesbyrd ville vel ikke sige noget til hendes Retfærdiggjørelse, og hvo havde sagt, at den Feil, fom Skriftet berørte, var stilet paa Jomfruen. I hvor om alting er, saa gjorde hun dog Satirikussen saa bestyrtset, at han nær havde bristet i Latter; men det var hans Ørers Lykke, at han i det mindste holdt sig saa længe han var hos hende. Han svarede hende ganske koldsindig, at han aldrig tilforn havde troet om hende, at hun havde havt

12

8 en Kiereste; men maatte nu endelig nødes dertil, saasom hun selv aabenbarede det. Denne Aabenhertighed var maaskee Tegn paa en slags Uskyldighed hos Pigen; thi de Flestes Samvittighed er ikke nær saa øm; de kan forbyde de bitterste Skoser, uden at nogen kan mærke, at en Plæt i deres Ansigt forandrer sit Sæde. Samvittigheden er meest sladdervoren hos de Uskyldige. Denne lille Piges Forbittrelse var uden Tvivl ligesaa god, som en Lovtale over Satirikussen, der havde skrevet Bogen.— Der er mange Ansigter, som ligne hinanden, og et Skilderie, som en Maler har vel truffet, kan ligne mange Personer; men

ligner dog meest den, som var hans Original; saaledes er det og et Kiendemærke, at Satirikussen har malt rigtig, naar man snart troer, at han har sigtet til een, og snart til en anden. Jo Mere forbittret man bliver, naar man læste hans Indfald, desto bedre har han forrettet, hvad han burde.— Havde Ovidius allene bleven inden for Satirens Skranker, saa havde man aldrig viist ham i Landflygtighed; men heller aldrig faaet hans deilige Klagebreve fra Ponten. En Satire giver et

13

9 Skilderie paa en Last, og den, som da lader sig mærke med Hevn mod den dristige Malere, tilkiendegiver jo tillige, at han tilegner sig Satyrikussens Malerie. Enhver

er sine egne Ords Fortolkere; denne

Regel staaer dog vel fast, i hvor meget man vender op og ned paa andre Sandheder; og Helvedes Porte kan ikke formaae sig noget imod den.— Fordi Moderen, den Dag hun blev aareladt, var saa ublu, at hun, det første Snepperten var taget fra hendes Aare, gav denne Arbeidskarl et Glas Nektar, hvoraf han skulle slutte sig til hendes Blods Forfatning, er det da vel ikke tilladt, at Informatoren laster hendes Frøken Døttre for den Frekthed, som de vise i Mandfolkesælskaber. Skal han have det paa sin Samvittighed, at han lader alle deres Udyder gaae igiennem det grove Saald, fordi Moderen, som selv er udydig, viser en ufornuftig Væmmelse til hans Moraler? naar Mama lader sig slikke af Bachus paa Viinfadet i sin Datters Nærværelse, skal da Informatoren tillade Mamaes Øiesteen at tumle omkring i Sengen med Tieneren? — Fordi Mama af Magelighed lader sin Pels

14

10

sye sammen hos Bundtmageren, i Steden for at hun kunne faae det gjort hiemme; skal da Huusjomfruen ikke drive Frøkenen an til at holde Syenaalen ret, og bruge den flittig? — Fordi Papa tømmer fire Flasker Viin til et hvert Maaltid, skal da Informatoren lade den ældste Søn pimpe saa meget han gider ved Bordet? — naar Sønnen formærker, at Faderens Kammerpige kan ikke have Roe mens hun reder hans Seng, er det da Skolemesterens Pligt at han maa tillade ham at springe paa Ryggen af Pigen, at vove en Dyst med hendes Skiørter, og at brydes med hendes Arme, hver Gang hun kommer op paa Skolen, for at give Informatoren et reent Haandklæde, eller for at ryste hans Kabysse? Nei! langt fra! Skolemesteren maa i det mindste af Skinhellighed laste de Forseelser hos Børnene, som enten han selv, eller hans Principal, eller hans Principalinde ere genegene til; med mindre han vil af andre ansees for en Stymper, som, af Frygt for at blive kastet paa Døren, lader alting gaae Hulter tl Bulter. Den dydige Skolemester indjager, med sin Afholdenhed og med sine

15

11

Moraler, saadan en Frygt i alle Medlemmerne i Huset, at ingen tør pirre ved ham. Han kier sig lige saa lidet efter Moderens stiklende Andesnak, som efter Faderens nedskudte Øienbryne. Han loe saa at hans Mave var færdig at sprække, da man forbød ham at slaae Børnene; thi man havde først selv frivillig givet ham et Riis ind paa Skolen, med uindskrænket Magt at straffe alle slags Forseelser; men da han gav den ældste giftesyge Datter tre Haandtag, fordi hun skulle aflægge det kokettiske Væsen, hun lærte af hendes Moder, saa blev Moderen sa indtændt gal herover, at hun paa det ivrigste lod ham vide, at han først skulle spørge sig for hos hende eller Faderen, inden han vovede sig til at lægge Haand paa nogen af Børnene. Denne Indskrænkelse fornøiede Informatoren ligesaa meget, som de fem Dukater han fik for sit satiriske Nyeaars Vers, som hverken Principalen eller hans Frue vidste Nøglen til; thi Fruen lod sig med denne Befalning forlyde med, at hun ikke ville at Børnene skulle straffes for den Slangegift, som de af hendes Bryster havde indpattet i sig. -- Samme

16

12 Skiebne har en Satyrikus ogsaa. I hvor meget han forgylder sine Laxeerpiller, saa foraarsager de dog en vedvarende Modbydelighed paa den Syges Gane; men bare de havde saa megen Magt over deres Maver, at de ikke gylpede Pillerne op af sig igien, saa ville de i al Sagtmodighed og Ærbarhed gjøre deres forønskede Virkninger. Gid de ville ikke være saa jadderagtige, som det tre Aars Barn, der fik Riis paa Rumpen, fordi det fik ont i Maven, og fordi det sladrede i Troskyldighed til Forældrene, at det havde spiist for to Skilling raadne Blommer.

17

13

Den

foragtelige Huusfader,

en Satire.

Opfylder du din Pligt, som Fader, da er du, som en god Konge i din Familie, og et dyrebart Lem i Staten. — Men hvis ikke! da sætter du dig langt neden under den Værdighed, du fik, som Fader; — din Hustru bør flye fra dig; — dine Børn bør ikke være i din Vold.

Ulykkelige Ægteskaber kan med Rette faae Navn af det største Onde i Republiken. Naar en god Opdragelse har dannet Ægtefællerne til retscaffen dydige Personer, saa er ingen Kontrakt til større Fordeel for det Almindelige; men hvad foraarsager afskyeligere Forvirringer i Staten, end Vanheld i Ægteskabets Lotterie. Gid al Lotte-

18

14 rie var afskaffet, og gid man aldrig lod sig binde et guldbrokades Tørklæde for Øinene, naar man greb i Elskovs Lykkepotte!

Klaudius har et Legeme, som er ligesaa meget Naturens, som Kunstens Læreklud. Hans Øine ere saa levende, som Kattegglukker; saa majestætiske, som Kaninøien; saa skarpe og skinnende, som Lossens Forstørrelses Glas; saa vittige, som Gaasens; nogle Stræger ved Øiekrogene tilkiendegive Godhed og Ømhed; men andre derimod Ondskab og Tyrannie. Øienbrynene kan skyde sig en heel Tomme ned over Øielaagene, og begge Øinene kan trække sig saa nær tilsammen, naar han bliver vred, at man skulle sværge paa, han havde (som der fortælles om de nordiske Folk) kun et Øie i Panden; og naar han da bliver bister, saa skieler han saa forfærdelig, at Sviin man blive bange for ham. — Hans Næse er saa net dreiet, som Vildsvinets Hukkert, og naar Spidsfindighed kommer over ham, saa er det artigt at see, hvorledes Næsetippen kaster sig fra en Side til en anden, ligesom Hundens, naar den forsmaaer og snuser paa Brødet, som holdes ham for

19

15 Snuden.-- Hans Kinder ere saa røde, som Gurkemeie, og man seer hid og did nogle purpurfarvede Tullipanstriber, til Tegn paa hans forvandlede Uskyldighed.— Han hænger altid med Flæben, som Lærken i hedt Veir, det er Dumheds Skildt; Tungen hipper i Munden paa ham, naar han bliver hidsig, ligesom Hundenes i Bræmsetiden; det er ligesom der var en levende Muus inden i den nederste Læbe, naar Ivrigheden stikker ham; somme Tider seer han saa mild ud, som Babianen, og andre Tider saa barsk, som Kattekillingen; man faaer ikke et Smiil af ham med en Vognkiep, og kommer det engang imellem saa vidt, at han trækker paa Smilebaandet, saa griner han ligesaa koldt, som Løven, der kysser Hesten i Rosenborg Hauge.— Man lærte ham for meget at

stryge paa Feile i sine unge Dage, derfor blev han skiev til den ene Side, ligesom Musikantersvennen, der voxede efter Fiolen; hans Kirtler ved Halsen bleve og derover lidt forknyttede. — Man forkieledede og fordærvede ham saaledes i Ammestuen, at han fik de saa kaldte dobbelte Leder; derfor kunne han ikke staae paa Benene, førend i hans siette Aar;

20

16 imidlertid lod man ham kravle omkring paa Knæerne af en Stue i en anden; hvad Under da! at han fik vanskabte Been og leddeløse Knæer; at han vaklede ligesaa meget med Legemet, som vi faae at høre, at han var ustadig i Siælen. Dandsemesteren fat ofte nok hans Been i Stokken; men Gud bedre det, saa det hialp! en uagtsom Opdragelse er Kilden til de meste Ulykker, som hænde Mennesket i Livet.— Faderen døde og efterlod Klaudius efter al Anseelse i fordeelagtige Omstændigheder; thi man troede, at Faderen Havde været en riig Mand; ligesom man tænkte om den storpralende Grosserer, der for nogen Tid siden gjorde en Bankerot paa et Par Millioner.— Kreditorerne lod Sønnen gaae ind til Faderens Arv og Gield, i det Haab; at Faderen ikke allerede i Forveien havde forødt Arven; thi han havde ligesom de fleste Brændeviinsmænd drukket Profitten op. Klaudius vidste ligesaa got Besked om sin Faders Omstændigheder, som den 80de Aars gamle Justitsraad kiendte til sin nitten Aars gamle Møe, som havde slasket med sex Kierester og fik dog et Smykke af sin nikkende Brud-

21

17 Brudgom, fordi han befandt sig vel til Mode Dagen efter Brudenatten. Dog undersøgte Klaudius Regnskaberne ligesaa flittig, som den flygtige Liniedansere udregner sin Skiebne efter Kaballa, og ligesaa grandseende som den Stiernekyndige gjør sine Observationer i Søvnne. Han stak i en stor Subedas, og det angik ham ikke at redde sig med Forsigtighed. Faderens Død havde befriet ham fra den Gabestok, som hans knarvurne Hovmester somme Tider

havde brugt til at slutte ham i paa Skolen. Hovmesteren fik sit naadige Løbepas, og Klaudius viste strax med sin Opførsel, hvad for Dyder denne frosne Knurrebart havde indpidsket i ham. Haardhed imod

Medmenneskene, Foragt mod de Ringere, og Paaholdenhed mod de Forarmede, vare de første Herolder om Klaudii og hans forrige Hovmesters Tænkemaade.— Nu var hans Familie betænkt paa at faae ham vel gift. Det gik dem ligesom den stolte Skrædder

med sin høitoppede Datter; thi da mange velhavende Borgere havde faaet Kurven af hende, fordi hun ville have en Kavalleer, saa fik hun tilsidst en rank Underofficeer,

22

18 som var vant til at rette Soldaternes Ryg.— Klaudii Jordegods var paa en Øe, Hvor der ikke vare mange Familier, hvis Rigdomme kunne veie op mod Hans Indbildninger. Det var da altsaa umuelig, at hans Familie torde trykke ham nogen af disse Møer paa Hiertet. De vare ligesaa fornuftige, som vore Jøder, der forskriver rige Jødepiger andre Stæder fra, til deres Ungkarle, fordi de haabe derved endelig engang at kunne opfylde Forjættelsen om Messias; thi de veed nok, at det er en Urimelighed at troe, at Messias skulle kunne fødes af en fattig Pige.— Man var ikke bekymret for at skaffe ham en dydig Kone, der kunne give ham en retskaffen Tugt, i Steden for de utidige Haardheder, hvormed hans Hovmester havde begegnet ham. Dyd og Fuldkommenhed, troede man, var lutter Ordspil; men at man burde kun spise sin Næse efter den Brud, som kunne forære ham meest Juveeler; thi de vidste nok, at her behøvedes en Pige, der kunne uddrive den Fattigdoms Diævel, som i lang Tid havde regieret i denne Familie; og om den eene Diævel skulle uddrive den anden, saa

23

19

maatte de have fat paa en riig Mands Datter. Man havde formedelst Breve allerede pønset paa adskillige Ægteskabs Kontrakter for ham; men den ene efter den anden gik over Styr, formedelst Rygtets Ondskab, som, i slige Begivenheder, viser meget geskæftig, den brogede Side udad.— Imidlertid lod Klaudius hans Venner besørge alle Ting; Brudgomsnykker vare ganske fremmede for hans Hoved, og huskede sielden, at han stod paa Avantase at komme ind i Ægtestanden. De friske Fætters han omgikkes med; den Belevenhed han lod see i deres Sælskab, og de barnagtige Stræger han begik, bevidnede noksom, at Giftegriller vare ikke de Orme, som gjorde hans Hierne saa forvirret. Den unge Tiener, som for

kort Tid siden vidste Titlerne paa alle ordentlige og overordentlige Kontoirer, og bragte saa smukt sine Papiirlapper paa de behørige Steder, han blev jo saa alvorlig, som en Birkedommer, da han fik en Smaus med et Par tusind Daler hos Spekhøker Datteren. Saaledes havde og vor spæde Klaudius bleven dugnakket, dersom Papabekymringer havde tynget for meget i hans Pan-

24

20 de. Han sat Næsten alt for høit til, at

man skulle troe en Pige i stand til at

snyde den. Kattekillingen leger med Erter; hopper op efter Uhrperpendiklen, som ikke er i Dueral, og gramser efter Solen, som den lille Dreng lader dandse i Skyggen, ved hielp af et Speil; saaledes spillede Klaudius ogsaa Skytler med sin haarskier; sprang Bok

over ham; greb efter hans Kildene, og legede Blindebok med ham. Denne Haarskierer var ham til langt mere Nytte, end at han allene skulle bruge ham til at pluske sit Haar tilrettes. Af den megen Puddertaage, som Haarskiererne kaster paa andre, var denne bleven saa hvid, som en Æggeskal, i hans hele Ansigt. Denne hvide Skier gjorde Haarskiereren saa takkelig for Klaudio, at han elskede ham lidt meer, end Ravnene sine hvide Unger. Enhver Haarskierer maa forstaae den Kunst, at afvarte Mandfolkene, og passe sig i Fruentimmernes Omstændigheder; det er kun den Blinde, som troer, at Haarskierernes Fordeel bestaaer allene i at akomodere Haar; mangel en Herre trækker sin Haarskierer over med Guldguluner, allene fordi han

25

21

skal gjøre dem en Haandrækning, og bringe dem adskillige Nødvendigheder i Sengekabinettet. Ingen Under altsaa, at vi see ingen mere forgyldte, end haarskiererne, og ingen, som skier flere Kaprioler paa Byens Gader. Men Klaudiusses Haarskierer blev ikke saa vel aflagt. Denne Haarskierer maatte efter al Urimelighed sætte al sin Fortieneste paa Klaudius; ikkun for at have den Ære at være i Hans Sælskab. De byttede Klæder;

Klaudius klædte sig i Haarskiererens hvide Frakke, og Haarskiereren puttede sig i Herrens Pels. Saa løb de med Næsen mod alle de, som de mødte; stødte Geleiderne fra deres Fruentimmer, og førte disse afsides i Kielderne; lukkede Dørene op paa Spekhøker Bodene, og løb derfra, naar Spekmama havde afveiet et Par Pund Flesk til dem; klamrede paa nogle visse karakteriseerte Huse; stødte Vinduerne ind hos Porcelinshandleren, hvor Skildtene staaer op til Ruderne; tog Morgenstjernen fra Vægterne i kielderhalsen, og gjorde flere spektakler, end nogen vedd af at sige. Engang traf de for en uret Vægter, som pryglede

26

22 deres Rygger først deilig møere, og siden bragte dem op paa Raadstuen. Dette var en Tort for Klaudius, som han ikke saa læt havde kunnet slikke af sig, hvis han ei havde fundet paa at vise Vægterne en brilliant Ring, som glimrede dem saa meget i Øinene, at de lod ham slippe af deres Kløer. Efter nogen Tids Forløb var Klaudius saa lykkelig, at han blev bekiendt med et Fruentimmer, hvis Fader havde været en, der fabrikeerte de Krølhaars Saakker, man bruger i Støvler. Dette Fruentimmer var saa friskt i sit Væsen, som en Oberst over Grenadererne, der i mange Batallier Har brugt sine Granater. Hun havde og virkelig havt ligesaa mange Granater i sin Patrontaske, som den stridbareste Musketeer paa Piketvagt. Klaudius blev saa glad, som han var slaaet, da han fik fat paa denne Udhalerske; hun var den deiligste Viveke i hans Øine. Om Natten,

naar de skulle ud og feie omkring, saa klædte hun sig paa, som den grummeste Husarofficeer, og denne er neppe i Stand til at flyve saa frisk omkring paa sin Hest,

27

23 som Hun med Klaudius. De feiede ret frisk ud, hvor de foer frem. De ansaae det for en Ære at vise Tapperhed, Tyrannie og Godhed mod Punsebollerne. Æderkoppen ville nok være eene om at snære alle Fluere; det kan man see af den Glubskhed med hvilken den anfalder en stakkels Flue, som flyver i hans Snarer, og en Punse-Søster opædede gierne den anden, dersom Bagtalelse i dette Fag kunne formaae saa meget. Derfor var hun saa æggesyg inden hun fik ham til at smække Husarhuerne af de konfiskeerte Meduser, slukke Lyset i Punseskaalen, og forestille de vestindiske Floder i og under Sengen. Saaledes kan jo en Ravn stikke Øinene ud paa den anden. Naar de fik Indfald, saa sprang de ind ad Vinduerne, gjorde Spektakler i anstændige Selskaber, og forvirrede den glade Enighed der herskede. Man viste dem ofte Vinterveien, og Benene frelste dem fra mangan en Fare; endskiønt de meeste torde ikke vide paa dem, fordi vor Herre havde tegnet Klaudius med en Knude i Panden, som gav ham ret et frygteligt Udseende for alle Folk. Diævelen skræmmer ofte Livet af Folk; end-

28

24

skiønt man kan ei sige for vist, om der er saadan et Dyr til; hvor meget mere maa da ikke levende Vanskabninger kunne gjøre Folk forbauset. Man skulle tænke, at Klaudius ødte store Penge paa disse Sværmerier; men intet mindre; thi det der skulle betales paa Udsuerhusene, det betalte hans Haarskierer, som sædvanlig fik Lov at flaae Slump i med. Er det ikke en stor Ubillighed, at Studenten sniger sig af Byen, uden at give Skræderen et Beviis paa, at han klædte hans Nøgenhed; uden at betale Skomageren, som reddede ham fra at blive en Barfysermunk, og uden at snakke sig til Rette med Spiseverten, saa er det jo heller ingen Uret, at Klaudius fordrer en Skaal vestindisk Vand frem, hvor han kommer; smager paa det med Tungespidsen; beseer Omstændighederne i Sovekammeret; lader Speile og Kaffekopper dandse en Menuet for ham, fordi de staae ham i Veien, og saa, endelig efter lang Ambaras, lader som han vil gaee uden for, og duellere med en af sine Kamerater, som han paa QvandSviis har lagt sig ud med, eller og stiller sig ad, som han faaer saa mange Qualmer, at han maa ud til Posten. Derved faaer han Lei-

29

25 lighed til at desertere fra hele Gielden. Ere hans Kamerater saa snue, at de foregive, at ville see, hvor han bliver af uden fore, saa salverer de sig ogsaa med Flugten; hvis ikke, saa lader han dem rigtig nok blive i Stikken. De gik sielden ud fra deres Sauserier til rette Borgertid; men var det engang, at de bleve kiede af Sviren, førend om Morgen, saa havde Klaudius ret sin Ulykke paa Halsen, naar han da, som forstaaer sig, skulle følge sin forklædte Smæksillike hjem. Hendes Dør var lige indtil langs ud paa Natten fuld af spidsfindige Folk, som passede paa denne Proserpines Komedier. Disse havde Fornøielse af at see hende komme hjem i Husarmunduren, og Klaudius skammede sig som en Hund, naar Folkene, som stod i Døren, kastede deres spodsike Øine paa ham. Mange Gange spadseerte han fem eller sex Gange forbi Døren, inden han torde vove at gaee ind med hende. Kokkepigen var den misundeligste over Proserpines Lykke, derfor forsømte hun heller ikke at klappe det stærkeste hun kunne med sine Hænder, naar Klaudius gik op ad Trapperne med sin Sviske. Denne Tingest svækkede saaledes

30

26 Klaudiusses Kræfter, at han beholdt meget lidt tilovers af den Dygtighed, som gjør mangan en Ægtemand

lykkelig. Da dette Pøstyr i en lang Tid havde formaaet Klaudius til mange Ugierninger, til at spille gamle Folk paa Næsen; til at buxe en graaskiegget Mand over sine Knæ; til at dække mangan et uskyldigt Fruentimmer til, og til at sluge Gift i sig allevegne fra, saa blev Klaudiusses Bestemoder engang saa forbittret Paa Proserpine, at hun stødte hende ned i hendes Brønd, hvor hun Harken kunne see Soel eller Maane; men døde snart, da hun i nogle Dage havde lagt der, og snaddret i Modderet. --- Saaledes fik dette Uhyre et stakket Halsbeen; hun tænkte Under, hvor mange Slikkerier hun ikke skulle faae, fordi hun havde været Klaudius assisteerlig; men det var en Ulykke for hende, at Klaudiusses Paarørende endnu stak Hovederne op, og han ønskede ofte tillige med hende, at de snart maatte vende Næsen i Veiret.— Gamle Kiellinger holde meget Havd over Inventarier. Den gamle Kiste, som Varrokonens Bedstemama fik af sine Forældre, da hun skulle i den første Plads, den er saa dyre-

31

27

har, som Guld og Ædelstene i denne gamle Mutters Øine. Om Ugepengene ikke vil række til Kaffeen, saa ansaae hun det ikke for faa blodig en Synd, at sælge hendes lueforgyldte Sølvhovedvandsæg, som at pille en Snees Stykker af de kostbare Messing Søm af Kisten, og sælge til Hiulmanden af Trang, og om hun ikke havde Raad til at give den blegrøde Brændeviismund mere end ti Skilling i Tegnepenge, saa taalte hun heller at see paa hans koldsindige Komplimenter imod sig, et helt Aar igiennem, førend hun skulle rokke den deilige Perlemoders Snustobaksdaase, som er hendes salig Moders Brudegave, af sit Sted paa Dragkisten. Den ældgamle Barbeer har en liden Kiste, hvori han gemmer det Tørklæde, som hans Farfader farvede rødt i Brudesengen, og der er ingen Aften- eller Morgenbøn, som smager den forslidte Degnekone, uden de, som hun læser i den Bedendes Kiede, der har de udgraveerte Sølvspender, og som hun har arvet fra den Biskop af, som er Stammefader for hendes Familie. Saaledes havde Klaudius ogsaa arvet et gammelt hvidt Silkebaand, som hans Farfaders Oldefader havde

32

brugt til at binde sin Sloprok sammen med. Klaudius holdt saa meget af dette Baand, saa at han vidste ikke, hvor megen Høitid han ville gjøre deraf, naar Han viste det frem til de unge Giedder, som han omgikkes med. For at gjøre dette Baand ligesaa anseeligt, som hans, Kanehest, der for nogen Tid siden blev behængt med Sølvbielder, saa hæstede han en Bakkelseform af Blik ved det, som var ligesaa ærværdig for sin Alderdoms Skyld, som Baandet. Da nu Haarskiereren længe havde spenderet og smisket for Klaudius, saa fik han ham dog endelig overtalt til at gjøre Vold paa sig selv, rive det halve Hierte ud af Livet, og give sig dette Baand til en Halsklud. Da Haarskiereren havde faaet sin Lyst stillet, hvad var det saa mere end det samme?

P. S. Fortsættelsen af dette faaer Læseren engang ved Lejlighed.

Kiøbenhavn, 1772.

Trykt og findes tilkiøbs hos Joh. R. Thiele, boende i store helliggeiststræde.

1

Beviser
At de saa kaldede
Umælende Dyr Har Større Forstand End
Mennesket.
Beskrevet
Ved

Tilskueren

Iblant de Levende TUSSE BIEFFER.

Kjøbenhavn, 1771,

Trykt hos T. C. Borups Efterleverske, boende i store Helliggeist-Strædet.

2

A Mesdames Mesd. les VACHES.

Qkiør: saa sukker ei, naar Mennesket udraaber: I mangle sund Fornuft og ere ikkun Taaber.

Vi har al Verden viist, at de selv Tossier er;

At heel fornuftig Siel blev negtet Mennesker.

Vort Skrifters Rensere kan et Exempel være, At deres Fædre ei endnu har kundet lære, — De læse tvende Ord af en udkommen Bog,

For at erklære sig og klogere for Drog.

3

Den første Skribent, som det menneskelige Kiøn har, er efter deres egen Tilstaaelse Montesquieu. Hør hvad han siger strax i Begyndelsen af sit ulignelige Verk (L'esprit des Loix) Dyrene skriver den fortreffelige Mand, følge bedre Naturen end Menneskene. At følge Naturen, er det største Kiendetegn paa Fornuft, og de sig saa kaldede Philosopher iblandt Menneskene har forlang Tiid siden udgivet Deres fequi Naturam, eller at følge naturen, som den første og fornemste

4

Regel i deres hele Visdom. Vi Dyr følge Naturen. Altsaa visere og klogere end menneskene. Disse prale af en Mængde Opfindelser, og paastaae, at vi Dyr ikke kan opfinde. Men hvem seer ikke, at alle Deres saa kaldte Konster og Videnskaber ere Daarligheds og Galskabs Frugter, hvis visse Virkning er a forderve og skade Dem selv. Lader os gradeviis følge deres ypperlige Opfindelser, og vi see — Først opfandt de den ypperlige Konst a slaae hinanden ihiel. De kaldte det Krig, og Den, som kunde myrde de fleste med største lykke og Koldsindighed blev deres Konge. Vel kan Dyrene undertiden komme i Trette. Nøden kan forlede dem dertil, faaledes flaaes S. T. to Hunde om et Been, Ræven tager Faar, naar han sulter, og Løven skaaner ingen, naar han er hungrig. Heri er Nødvendighed. Man har fortalt mig, Seneca har sagt: at det var den første og fornemmeste Regel at sørge for sig

5

selv: Conservatio sui omnium regularum prima. Menneskene dræbbe, myrde, røve, skiele uden Trang. Der var engang en Gesandt, som ikke vidste at smigre nok for en vis Dronning. Dette var Aarsag, at nogle hundrede tusinde Mennesker bleve slagtede. Faaer en Fyrste Lyst til at kaldes Stor, skjønt han er kuns liden baade af Legeme og Tanker, strax maae Millioner myrdes. De have Bestillinger paa nogle tusinde Daler, og stiele endog. Vi Dyr ere derimod fornøjede med Livets nødtørftigste Opheld. Vel have Menneskene førkielet mange af os. Men det er deres og ikke vores Skyld. De have gjort Fruer-Hundene ligesaa kresne, skielne, magelige og stolte, som de ere selv. Dog kan de ikke faae dem til at drikke Fornuften bort. Menneskene kan længe nok drikke. — Deres Giele lide intet derunder; thi de have ingen. Deres Legemer lide mangfoldigt. De kiere sig ikke derom. Beviis nok, at de ikke kan tænke.

6

Øinene blive dunkle, Hovedet tungt og sløv

Ansigtet ilde tilredet Hænderne rystende. Fødderne vaklende, og hele Legemet udueligt, mat, dorsk og kraftesløs. De erfare det selv ofte. De blive dog ved. Beviis at de ikke kan tænke; at de have ingen fornuftig Siel. — Da de nu havde lært at slaae hinanden ihiel med Træ- og Jern-Stavør, Opfandt de at angribe hinanden Med Buer og sleben Sverd. Og nu tilsidst har de (hvilken prægtig Opdagelse!) opfundet Krudt og Kugler for i en Hast at til intet gjøre hele Dele af Verden. America er derpaa et bedrøvet og høistynkelig Beviis. Vel mueligt, at de endnu kan ophitte en nye Facon at myrde paa, saaledes at een Fyrste med et kan faae hele Verden ødelagt. — Nu til flere af deres Konster. De rose sig saameget af deres Bygninger. De opreist Slotte pag Søen. Men hvorfor? Enten for at dræbe hinanden, eller og i vove for at miste Livet, at ombytte

7

det u nødvendige med det andet ligesaa unødvendige, og ofte høist skadelige. Saaledes gaae deres Søe-Slotte fra sidst i Norden til den yderste Pynt af Østen, for at hente tørre og skimlede Urter, imens deres egen Haver tilbyde dem friske og grønne, for at ombytte Jordkar med Sølv og Guld, hvilket De selv kunde forarbeide og bruge. Med Deres himmelstødende Bygninger, som de opføre paa der faste land, seer det ligesaa slet ud. I disse have de saaledes forkielnet sig, at de ikke kan taale den frie luft. De allerfattigste iblandt dem maa og boe paa disse Palleer. Derfor give de deres Penge ud, som vare dem nødvendige til det tørre Brød. Har de ingen Penge, kastes de ud paa Gaden med deres umyndige Børn. En jammerlig Plage, fordi de har afveeget fra Naturen, og derfor stedse maa være i Futteral. Saaledes indsluttede, er det ikke nok? De maa have Brende, Uld, Linnet, Senge, og med alt dette

8

sulte de endnu. De have bragt nogle af os Dyr i en Deel af disse galne Vaner. Saaledes er det bleven en virkelig Nødvendighed, at de fleste Hunde maa have Kakkellovns-Varme. Fruer-Hundens have og deres Senge. Menneskene klæde dem endog paa. Dog er det ikke kommen saavidt endnu, at de give dem Kammerdugs Mansketter. Det kan komme endnu. Man har alt at haabe af Menneskenes Dumhed, som hver Dag bliver større og større. En Hund med Kammerdugs Mansketter! Dette maa dog see artig Ud. Men gaaer der ikke saa mangen lumpen Hund dermed? — Hvad har nu Menneskene mere sundet op? Tænk Sprog og Veltalenhedskonsten! vigtige Indfald! — Vi Dyr tale stedse vort eget Sprog, og det tale vi uden Forandring fra Dag til Dag, fra Time til Time. Det er uden Tvivl fornuftigt. Menneskene derimod forblive ikke ved deres (venteligt) naturlige Sprog. De tale alle andres, uden

9

deres eget. Saaledes sker det, i det mindste i Norden, som Himlen har givet alle naturlige og moralske Fordele, men kuns negtet dem en Fornuftig Selvtillid. De lade sig ikke nøie med at fordreie andre Nationers Sprog, De forhutle ogsaa deres eget. Snart vil de være enfoldige og tydelige, og solde i Holger Danskes Stiil. Nu vil de opløfte sig, drukne Folk og Fæe i Talemaader, og tage Mynster af Cicero. Denne Stiil bliver snart for overflødig, og man vælger Tacitus. Montesquieu og Forfatteren af Belifær opføre en nye Stene, og nu skal disse følges. Saaledes kan de ikke engang blive enige om, hvorledes de skal og maa forklare deres Tanker, da vi andre Dyr stedse forklare dem paa een og den samme tydelige Maade. — De rose sig af at kunde skrive: Hvad skrive de da? enten lumpne og bittre Skamskrifter, som Forfatteren af den sig saa kaldende Kritiske Journal, eller bedragende, opdigtede Elskovs Hi-

10

strier, falske Hænder, falske Banco Seddeler, eller og smaae og tykke Bøger, hvori A. straffer og laster B. for de Feil, som han ikke selv vil forlade. Vi Dyr have ikke nødig til at skrive: vi tale, og det er nok. Man troer os paa vore Ord, og vi har hverken Cicero's Facitus nødig for at lære os Nyemodens Talemaader. — Hvad kan nu Menneskene mere? Vi vil igiennemløbe alle deres saa kaldte Videnskaber, og vi vil faae at see. — De paastaae at dyrke Deres og vores Skabere. Til den Ende skrive de vidtløftige Lærebøger, brænde Dem, som i de ringeste Bageteller modsige, og dette kaldede Theologie. Der er ikke mere end denne Art af Theologie; men Philosophien udbreder sig i mange Dele. De have en Fornuftlære. Den trengede og høilig til; men endnu fik ingen Fornuft deraf. Ulykken! De have vel en Lære om de første Væsener, eller Stamme-Væsener, som kalde Ontologie, og dog kiende de sig ikke selv.

11

De beskrive hele Verden, kalde det Cosmologie, og kiende ikke den Plet af Jord, de selv beboe. Deres Sædelære er smuk nok. Grunden er, at de skal elske hinanden; ja endog os Dyr. — Vilde de kuns! Deres Statslære er bygt paa lutter Fordeel, og nedrig Egennytte. I Følge af noget, som de kalder Naturlære, opskiere de hinanden og os med. De betragte vore Indvolde, og blive lige kloge; thi de betragter ikke dem selv, saaledes som skee burde. De have noget, som de kalde Metaphysique. Noget jammerligt Tøi, saa vel, som deres Siele-lære! En Østers og Musling maa endog lade haant om alle de narartige Indfald, som her forekomme. De raisonere meget naragtig i tykke Bøger om en Siel, som de ikke har. Snart sige de: at de har Sielen fra deres Mødre, snart at den bliver tilsendt dem fra Himmelen, snart at den er materiel, og nu igjen paastaae de, at den er immateriel. Nogle sige: at den er frie, andre at den er Slave. Saaledes har en ved Navn

12

Lametrie rigelig søgt at bevise, at Menneskene vare blotte Maskiner, ligesom Uhrværker, uden al Frie Villie. Jeg troer selv at de ingen frie Villie har; men at de drives, mekanisk, til deres mange Daarligheder, hvilke de vel ellers skulde forlade, naar de maatte raade sig selv. De gjør ogsaa os Dyr til Maskiner, og en ved Navn Des - Cartes, har formeligen paastaaet det. De negte baade Dem selv og os Siele. Snart stolte, gjøre de sig til Alt, og os til ingen Ting. Nu igjen kommer en Raptus af Ydmyghed over Dem; de sette sig ikke alene i

Sammenligning med os; men gaae endog saa vidt, at de paastaae ikke større Rang og Værdighed end det mindste Støve-Grand. Snart har de en almægtig Skaber, som har fremvinket Alt af Intet. Snart har de to evige Væsener; Materialier og Bygherre, og snart igjen er Materien deres Alt, og Ingen Fornuft i hele Naturen. Hvad Under! da de selv ingen har! da

13

de føle ingen Tænkekraft hos Dem selv, vil de negte alle Arter af Tænkekraft i den hele Natur. Naturligt nok. De, som antage en viis Naturens Dannere og Styrere, skriver saa mange selsomme og stridige Ting om ham, at vi Dyr kan ikke bære os for den største Forundring. Nu siges der, at han skaber Menneskene, i den visse Hensigt at brænde nogle af dem, og at herliggiøre nogle andre. En Deel paastaaer, at han driver Mennesket ved Skiebnen. Andre, at han overlader al Ting til en Slumpe-Lykke. Nogle afmale ham som en Tyran, andre mene, at vort hele Levnet er ham ligegyldigt, og andre igjen afmale ham partisk. A troer, at han ved Hielp af sin Bønne-Bog skal vorde herliggiort, uagtet han gjør al den Overlast, som List og Vold kan udføre. Derimod troer han, at hans Naboe B skal brænde evig, uagtet han seer, at Naboen er from, troe, dydig og en nidkier Ven af Mennesker og Dyr, allene fordi

14

B har sin Bønne-Bog paa et andet Sprog end han selv. Naar Fuglene under Himmelen udtone Skaberens Ære, uden at vilde begribe ham, øve Menneskene sig i Nedrigheder, List og Ondskab, væve imidlertid meget urimeligt om ham, og myrde Himmelens Fugle midt i deres søde Sang, snart for blot at fordrive Tiden, snart af deres grenseløse Begierlighed til at fraadse og opsluge Alt. — Her har man nu Udsigten af deres saa faldende grundige Videnskaber. Deres skønne er ligesaa elendige. De skrive Bøger, sige de: for at oplyse deres enfoldige Medbrødre, og saa bruge de et Sprog, som ingen af dem forstaaer, Beviis den Almindelige Recept. Tænk saa høit oplyst en Forfatter, som Han af den Kritiske Journal, har ikke forstaaet det første Punctum deraf. Hvad skal da de andre af Pøblen sige? De har noget, som de kalde Skialdkonst. Denne bestaaer i at sette Ordene bagvendt, saa at de ofte ikke forstaae sig

15

selv. Denne Foredragelse af Ord kalde de Gudernes Sprog. Gid den ikke alt for ofte var Narrernes Tungemaal og visse Kiendetegn! Foruden denne bagvendte Setning af Ord har endnu nogle belesset sig med Riim, dobbelt Narrerie! De fremføre i Riim urimelige Rimeligheder og Ting, og jo mindre Deres Brødre forstaae af disse selvgjorte rimede Talemaader, jo ypperligere og prægtigere ansees Skribenterne. Foruden disse Videnskaber, have de mangfoldige Ting, som de kalde kloge og vittige Forlystelser. Disse ansee de og som Beviis paa deres Fornuft, hvorfra de udelukke os Dyr. — Hører nu engang deres rare Forlystelser. De har Opera, som de ikke forstaae: Tragoedier, hvis ædelmodige Træk belee og foragte; Comoedier, hvis Morale de ikke vil følge, eller ikke indsee. Imens de nu saaledes bievaane deres uforstaaelige Opera, deres foragtede Tragoedier, deres klygtede Comoedier, hvoraf de ingen Nytte har, fortære

16

de deres almægtige Metal, uden hvilket de intet kan nyde, intet forrette, sulte med Kone og Børn, og leve et jammerligt Liv. Jeg vil ikke engang tale om Følgerne af disse saa kaldede Fornøjelser, som ere ynkelige. Oven paa dem kommer noget som de kalder Soupen, hvor de blandt nogle Nationer bruge Skuespillinderne til Hielp. Denne Soupen, som varer een eneste Aften, koster saa meget, som den heele Familie kunde leve af een heel Maaned. — Her fyldes. Her drikkes. Her elskes — dog uden Kierlighed. — Hvilke Forvirringer! hvilke Omkostninger! hvilke jammerlige Følger! Skuespillene have afmalet og viist Ædelmodighed. — Dette har man ikke forstaaet. — Dunsterne af de sterke Drikke ere stegne op i Hovedet. Dem har man ulyksalig før. En forvendt Elskov har gjort Vold paa Naturen. Manden kommer hiem. Han skulde have lært Ædelmodighed og blevet bedre Ægtefælle. I Steden derfor kommer han hiem,

17

brutal og elendig, søger Klammerie med en uskyldig Kone, pryglar hende prægtig, og kaster Børnene fra Veg til Stok. Han vaagner om Morgen, og seer de ynkeligste Billeder: En forpryglet Kone, lemlæstede Børn, raabende Hunger, martrende Kulde. De sulte alle fra om Morgen indtil om Aftenen. Nu har Monsieur udhviilt sig. Fire og Tive Timer er dog nok for een Søvn. Han staaer op om Aftenen, og læser sin Morgen-Bøn. Han klæder sig paa og gaaer ud. Nu vil han ganske forandre sig. Skuespillene staaer ham endnu i Hovedet. Han har endnu noget at feie ud. Han gaaer forbie en Smauses Huus. — Magneten trækker. — Han feier ud indtil Sielen, gaaer til Skuespillene. — Samme Optog.! — Holdt de have endnu flere vigtige Fornøielser. Deres Spille-Borde, hvilket latterligt Syn! Spidsbuberie og Uskyldighed er her sammenparrede. De handle kuns for en uskyldig Tidsfordriv. Spidsbuberne fordrive nok Tiden paa en nedrig Maade; men dog til Nytte for Viintapperne, Capun-Steegerne og de føielige Nympher. Uskyldighed derimod fortærer Tiden til sin egen og alles Ødelegelse.

18

Jeg vil nu ikke tale om de viiste og prøvede Kaardespidsere, om de liderligst og skammeligst udspyede Udtryk imod Skaberen, dem selv og deres Medbrødre. Fy! vi Dyr kan ikke tale saaledes. — Videre — De har Maskerade. Stedse i narrisk Futteraler og Indsvøbninger, gjør de her en nye Brug af deres Galskab. Stedse forblummede og maskeerte, forblumme og maskere de sig her paa en nye Facon! Hvad er Slutningen af denne rare Fornøielse? De leege Blinde- Buk, forheede og forkølne sig, trave om i en ulidelig Trængsel, og forplante ulyksalige Børn under Masken. Jeg vil ikke tale om den Nattevaagen, som ødelegger deres Legemer, og gjør dem ubeqvemme til deres Forretninger paa een eller flere Dage. De forrette dog saa intet klogt, og i Nødsfald have de jo Fuldmægtiger. Men disse kan jo og gaae maskerte og paa Maskerade, saa seer det galt ud! — Saa har Fuldmægtigen sin Dreng

igien. Han har ingen Ævne til Maskerade,

og Alting gaaer got. Tilmed, hvad ere deres Forretninger? — Kan en søvniq Byefoged ikke sagte dømmen sin Medbroder til Galgen eller

19

raget, fordi han har stiaalet en halv Snees Rixdaler, omendskiønt han selv eier en halv Tønde Guld per Fas & Nefas; det er at sige ved Løn og Sportler. Kan en Officier ikke gjerne befale i Søvn, at en Musquetair Saufgern skal have atten hundrede Slag af en Spids-Roed, fordi han havde drukket for en Skilling Dansk Brændeviin, førend han kom paa Paraden, omendskiønt han selv aldrig er ædrue, hverken for Paraden; paa Paraden, eller efter Paraden, hverken Morgen eller Aften. Kan en Herre ikke gjerne halvsovende prygle sin Tienere, og forklare ham, at han kun er en Skoebørste, skiøndt han børstede selv for fiorten Dage siden? Kan en Proffessor ikke meget let nedsynke en Student i det dybeste Intet; hvorfra man for otte Dage har trukket ham selv op? Til alt dette behøves jo ikke at vaage? Det er jo ikke saa vigtige Ting. Søvn, Ondskab, og Uvidenhed ere nok hertil; lad da disse naragtige Dyr maskere sig saalænge, som de lyst. De spille dog en evig Maskerade, evig maskeerte.

20

Bonjour Monsieur, eller god Dag, sige de: og i dette, han ønsker B en god Dag, ønsker han ham af inderste Hierte, at han maatte have den ulyksaligste Dag af Verden, at han maatte steiles og brændes. — Bon soir, eller god Nat, sagde i Aftes min Herre til en af sine beste Venner, og i det samme sparkende ham for R **, saa at man skulde troe, at han havde brækket sin Hals i Stykker, mueligt det har været min Herres gode Ven, eller hans Creditor. Vi Dyr ere erkjendtlige. Fuglene vise Erkjendtligheden ved Sang. Hundene ved Caresser og Troeskab, Heste, Øxen og s.v. ved de allerstørste Gientienester, ogden yderste Taalmodighed. — Menneskene ere høist utaknemlige. De belee, foragte, hade, fornegte Skaberen for alt hans Gode. Os stakkels Dyr tampe de, og slaee for vore Tienester. Dem selv indbyrdes bagtale og forraade de for deres Artigheder. — Hvorfor gier I eders Stemme, sagde A til B, til Inocentii, endelige Henrettelse? — For at blive den Karl qvit, sagde B: jeg skylder

21

ham nogle Penge, og han har været næseviis. — Dette maa være nok talt om Maskerne. Af mine Afvigelser kunde man ansee mig for Lærd. Et lærd Dyr. Hvilket Udtryk! Dog der er mange lærde Dyr. Hønsene i Kalle-Kut ere i det mindste stolte, myndige og stortalende. Naar et Menneske har disse Egenskaber, er han jo Lærd og meget lærd? Han kan da med et eneste Ord: Det er og ikke er, faae hele Verden til at følge sin Meening. Men til Dagen Menneskene tænke intet, følgelig have de ingen Meening; men kuns lutter Raptus,

eller splittergale flyve Indfald. — Nu har de og til deres Fornøjelse opfundet Tale-Sel- skaber. Hvilken jammerlig Tale! De grovste Udtryk, de meest forgiftede Satirer; de ubetydeligste Bagateller! Hvem som ikke vil tage Deel heri, maa tie stille, og bliver anseet, som en Dosmer af alle de andre. Den Uskyldige qvekker derfor engang med, og baade i Betragtning af hans Fromhed

og finere Klygter, saarer desdybere. Skyl-

22

den er ikke hans. Den er Selskabets. Her svømmer i Glæde, den politiske Kandestøber. Hele Staten er et Chaars for Ham. Han ønsker kuns, at hans Viisdoms Straaler maatte faae sat det i Orden, og give det sit rette og ordentlige Liv. Han paastaaer, at Krigene skulde føres langt anderledes, og at man skulde slaees med landfaste Steder til Søes. Det er en liden Mangel af Indsigt paa Geographie, som ikke forbyder ham at gjøre gode Madspande. Gid han kuns vilde blive derved! og forlade Statskonsten! Her svømmer i Glæde en adelig Petit-Maitre, som roeser sig af, hvor mange Borgere han har snydt, og hvor mange Jf. - D * han har nydt. Det sidste betyder intet; thi formedelst overdreven Sviir og slet Husholdning har han længe været udelige, og tilmed er han ingenlunde skabt til at opsnappe I ** Domme, som desuden ere rare, og gemeenlig tabes for eller i noget, som kaldes Confirmation. At han har snydt sine Medborgere, kan være rimeligt. Han kan for-

23

blinde dem ved sine Ophævelser, bedrage og prygle dem til. Maaskee at han er af saadan en Rang, at han ikke kan heftes. Maaskee at han ikke er værd at lade hefte. Mueligt han forstaaer at spille sin Rolle finere endnu? Kan han ikke indbilde (som Adelsmanden hos Moliare) et Par rige og forfængelige Borgere, at de kan blive nobiliterede. Paa denne Regning kan han jo laane Penge; ja vel endog kræve dem som en Rettighed. En Klokker vilde nobiliteres i Norden. En Herre paatog sig at recommendere hans Sag for Fyrsten. Klokkeren belønnede ham maaskee forud Med et Par Tusind Dahler. Ministeren beholdt Pengene. Fyrsten leer over denne Klokkers Stolthed, og den høittænkende Strenge-Trekkere blev decourtertt i sin Løn, til et vist Antal Fattiges Underhold. — Billighed paa Billighed! Intet nedrigt! Klokke-Trekkere maa ikke nobiliteres. Nok at de svømme i Rigdomme og Overflødhed, saa store, at det er til Skam for det menneskelige Kiøn. Men nu vil jeg

24

standse ved disse Klokkere. (Klokken slaaer) Vi Dyr ere ikke vandte til at pludre saameget, vi tale kort og fyndigt. Tilmed hvad Dyr i Verden skulden komme til Ende, naar han vilde igiennemgaae, alle de Menneskelige Afsindigheder, og alle de Beviser, som haves paa den store Sandhed, nemlig: at de have ingen fornuftig og raisonerende Siel.

1

**Den unge Jeppe paa Bierget
eller
den gamle Jeppes Søn
i Comoedien, som
disputerer med adskillige store Politici om**

Samvittighed

i disse Tider.

Kiøbenhavn trykt hos Paul Herman Höecke 1771.

2

Liceat verum fictis dicere nominibus!

Phædrus.

Opdigted' Navne ey kan skade,

Naar Sandhed Viiser sig man aldrig den bør

hade,

Men elske den, i hvad Gestalt den Viiser sig;

Thi den bestandig er paa Held og Lærdom

riig.

3

Den unge Jeppe reyste fra Bierget til Kiøbenhavn, og vilde gierne see og tale med de saa kaldte Politici. Hans Fader, som saa ofte var falden i deres Hænder, havde lært ham nogle hemmelige Regler, hvorefter hans Søn strax kunde see paa et Menneske om han var Politicus eller ikke. Han var aldrig saasnart kommen til Hoved-Staden førend han møder en vis Person, denne antrofne Monsieur var saa overmaade høflig, at hans Høflighed ikke kunde andet end foraarsage Ekkelhed for enhver som traf for den. Han forsikrede den Unge Jeppe om alle sine Tienstvilligheder saa artig og overbeviisende, det er at sige: paa saa æklende en Maade, at den unge Jeppe lettelig begreb at denne

4

Monsieur var en Politicus. Han lynkede Jeppe af sit ganske Hierte, han talte meget om Christendom og Ædelmodighed. Han gav ham nogle Kruse Øll og forestilte ham, at han vilde skaffe ham adskillige fordeelagtige Tienester, hvoraf han kunde udsøge sig den han best synes. Han vilde endog til større Beviis paa sin Menneske-Kiærlighed og opløftede Christendom Tage Jeppe hjem med sig, give ham noget Lintøy, som i Kanterne saa overmaade vel ud, og frie Seng; altsammen for at hielp ham; men Jeppe var klogere: han drak Øll og Brændeviin med den Ædelmodige, og siden under et vis paaskud sneg sig ganske honet fra ham; thi han mærkede tydelig nok, at denne store Menneske-Ven var en Hverver, Jeppe vilde derfor ikke troe ham, ihvor ofte han end taled om Samvittighed og sammes høye Rørelser og Pligter. Hvad er Kiøbenhavns Samvittighed tænkte den unge Jeppe, at saadan en høflig Karl som denne, vil lokke mig til en Stand, hvori jeg bliver ulykkelig, allene fordi jeg ikke er skikket dertil, det kan jeg nok begribe; thi han fortienet derved en Ducat eller to, som hans Samvittighed anseer for en meget betydelig Sag; men at hans Officerer, som Adelskab, Rang og Stand, Midler og Opdragelse burde give en oplyst Samvittighed

5

og en sand Ædelmodighed, vil ved Arrest og Stokkeprygl, Inqvisions-Klygter drive ind i en Stand et Menneske, som hverken har Lyst eller Duelighed dertil, det er en Sag, sagde den unge Jeppe, som jeg paa ingen Maade kan begribe. Jeppe traf for en anden Politicus, han var endnu meere honet end den første, han vilde ikke gjøre Jeppe til Soldat: men han vilde han skulde blive ligesaa lykkelig som han selv, Politicus ligesom han selv. Hør, sagde han til Jeppe, du er er ungt Menneske og du kan blive meget lykkelig, du bliver just ikke det, som man kalder riig; thi nu regierer en almindelig Fattigdom i Kiøbenhavn, men du kan komme til at leve got, høyt og prægrigt. Gode Herre, sagde Jeppe, det er got nok. men jeg er bange for at beskadige min Samvittighed. Bevare os Gud, sagde denne Politicus, vor Samvittighed maae vi bevare. Hør, nu vil jeg lære dig hvad du har at gjøre, og hvorledes du kan leve prægtig med en god Samvittighed. Nu skal du aflegge dine Bonde-Klæder, og her vil jeg forære dig een af min gamle Eqvipage, det er det første Trin til din Lykke; thi ved denne Eqvipage, i hvor forjasket den end er, kommer du dog til at heede Monsieur. Nu maae du venne dig til en uendelig høy Pralen, og denne Pralen (dette

6

er just heele Konsten) maae dog geleydes af en uendelig stor tvungen høflighed; naar du nu vel har disse Fuldkommenheder inde, maae du begynde paa at gjøre Credit, og jo meere forborget du bliver i dit Logis, jo lykkeligere er du; thi i Haab om at nyde noget af Gielden, maae din Vert eller Vertinde lade Dig blive imod deres Villie, og fortsætte Crediten. Du maae see at faae fat paa lutter ærlige Gemytter som tillige er godtroende, Dem skal du stedse tale med om Samvittighed, laane og paa en fin Maade faae fra Dem hvad de har, og imidlertid tale om en god Samvittighed, og give dem gode Ord, snakke dem brav efter Munden saalænge de ere nogenledes rolige; men skulde disse Folk blive saa grove at kræve dig, da maae du Viise Kløerne frem og tale saaledes, at de kan blive bange for dig, saa faaer du Roelighed, saa bliver din Giæld betalt og din Samvittighed frie og frelst. Det var en herlig Lærdom, sagde Jeppe, jeg vil langt hellere arbejde og slide som Bonde-Karl, jeg skaffer da Mennesker Føde og fødes selv ved min Sved, hvilket jeg kalder at leve efter Samvittighed, men at strække mig heele dagen paa Sengen for at tænke hvorledes jeg skal snyde got Folk for brændte Bønner, Klumper og noget som de kalder Punch, det er noget nær

7

imod en god Samvittighed, ifald jeg rigtig har lært min Catechismum og Børnelærdom, og ifald det er sandt hvad Mester Poul prædiker hiemme hos os paa Bierget, han siger, at hvo som ikke vil arbejde, bør ikke heller spiise. Min Samvittighed siger mig at dette er sandt; thi heele Naturen er jo i Bevægelse og Arbejde, hvi bør jeg da allene raadne som det stillestaaende Vand? Og hvis det er mod Samvittighed at være ligefrem leedig, hvor meget mere maae det da ikke være imod Samvittigheden og Honethed ikke alleene at være leedig, men og at bruge denne Leedighed til at udprojectere hvorledes man skal leve paa Bekostning af andres Blod og surre Sved. Da Jeppe raisonerede saaledes, blev vor Politicus hæftig vreed, og sagde med en forbitret Miine: Din Fader var en Slyngel og Dosmer, en gemeen Mand, og du er ikke et Haar bedre, du er fød en Bonde, det er at sige et Best, og det Best bør du blive, Politiken kan ikke bide paa dig, det seer jeg nok, dine Begreber ere for nedrige, de kan ikke stige og opsvinge sig til min høye Siel. Pak dig du nedrige

Lømmel, og i det han sagde disse Ord, fosedede han Jeppe langs ned af Trapperne.

Jeppe mødte siden en Politicus med nogle Forordninger i Haanden; han vilde

8

og gjøre Jeppe lykkelig. Hør min Søn, sagde han til ham: For din gode Faders Skyld, som Holberg har gjort uddelig, vil jeg meget gjerne hielpe dig. Du seer ud til at have Vittighed; du er meget ung endnu, og følgerig kan du lære meget. Vil du være Procurator, sagde han, der er let gjort, og du kan i en Hast blive lykkelig. Jeg skielvede ved det Ord Procurator; thi jeg havde hørt saa meget underligt tale om disse Herrer. Men jeg blev endnu mere bange, da jeg efter min Faders Underviisninger kunde see paa denne Karl, at han var Lomme-Procurator, og disse, siger man, skal være nogle fortrædelige og skadelige Dyr, skadelige Insekter i en Stat, som Øvrigheden af ald Magt burde søge at udrydde. Dog, som vi Siællandske Bønder-Drenge ere meget taalmodige, gav jeg mig Tid til at høre paa denne nye Politicus. Hør, sagde han til mig: du bør ikke allene antage alles Sager, men du bør endog (og det med største Politik) lade dig nøde Folkes Sager paa. Du maae sige til alle, at deres Sager ere retfærdige, og at de ved Proces kan vinde noget retskaffen og anseeligt. Du forlanger derpaa Forskud og Mellemskud; thi hvem kan gjøre noget uden Penge. Naar du nu har faaet disse Penge, saa lever du høyt, og i alt dette er jo ingen Vanskelighed

9

eller Hexerie. Naar du nu først har faaet Pengene, saa kommer det omsider an paa dig, om du vil gjøre noget ved Sagen eller ey. De fleste Tider lader jeg Sager ligge; men, naar Nød og en Smule af Samvittighed endelig engang trykker mig alt for meget, saa gjør jeg endelig et langt Indlæg, hvori jeg drukner to Puncta i to Ark, og dette er den store Konst. Dette prægtige Indlæg faaer jeg insinueret ved en Procurator, som virkelig er konstitueret, og som beviser mig denne Tieneste, i Kraft af et Par S. Siden bryder jeg mig ikke mere om Sagen, uden for saavidt, at jeg stedse fordrer nye Penge hos Vedkommende, og fortæller dem, at de bør vinde. Vinde de nu, saa har jeg en nye aaben Kilde til Snyderie; tabe de, saa sværger jeg strax paa, at det var hverken deres eller min Skyld, men at der formedelst visse Aarsager skeedte en partisk Dom, og strax er min Principal fornøyet. Vi drikke paa nye en Subgen, og laste begge Øvrigheden saa længe, indtil vi blive trætte og kan ey tale mere. saa let Jeppe, sagde han til mig, er min Profession: vil du lære den, skal du komme til at leve prægtigt. Men! sagde jeg: saadan en Lomme-Procurators Samvittighed er imod min Bonde-Samvittighed. Jeg hverken vil eller kan lære dine Konster; saa vil jeg heller

10

blive ved mit Haandværk, skjønt det koster mere Sveed og Arbeyde. Jeg vil tusinde Gange hellere siide og pløye Jorden, og min Samvittighed tilsiger Mig, at dette er langt bedre, end paa en saa narrisk og oprækkersk en Maade at snyde Folk sine Penge fra. — Procuratoren blev saa vred, at han nær havde lagt Proces an imod mig; men til ald Lykke havde jeg ingen Penge, og derfor gik frie. Jeg slap saaledes fra denne Politicus, men fandt snart en anden igjen; Han vilde baade gjøre mig til Autor og Poet. Hør, sagde han: intet er lettere og mageligere end dette. Sandt nok, at Bogtrykkerne betale meget knap; men saa er Arbeydet just ikke heller alle Tider af stor Betydenhed. Du tager et nyelig udkommet Blad, eller en gammel skimlet Bog, deraf skriver du nogle Blade ud, og det er jo et let Arbeyd. Du faaer da Ord af Autor (et berømmelig Ord) saa lever du dog den Dag saa nogenledes, uden at sulte ihjel. Det kan du gjøre med en god Samvittighed, sagde han. Det kan jeg ikke svarede Jeppe: at sælge paa nye det, som er solgt engang før, kan ikke bestaae med en god Samvittighed. Men jeg, som, ved at arbeyde i Jorden, skaffer Menneskene stedse nye Levnetsmidler, tør og stedse forlange nye Penge: Dette, synes mig, er efter Samvittighed og

11

Billighed. Forfatteren blev saa vred, at han strax vilde gjøre en Satire imod mig; men til ald min Lykke duede han ikke dertil: hvorudover jeg gik skuldfrie. Jeg undgik saaledes denne nye Politicus med disse Tidens prægtige Samvittighed; men som jeg havde ønsket ved min Bortgang fra Bierget at see alle Politici, saa fandt jeg og nok af dem, ja jeg faldt over dem, og foretraf den ene Politicus efter den anden.

Iblandt en af disse mødte mig en af de faa kaldte Spillere; han vilde lære mig retskaffen at leve uden ald for besværlig Arbeyde. Han viiste mig, at en Smule Blye i en Tærning og er Par Kort, lit klippede eller mærkede, kunde i ald Magelighed og paa føye Tid gjøre ald vor Lykke. Jeg kunde, sagde han, med en god Samvittighed gjerne gaae ind i dette Haandværk, som til videre vis og bestandig Aftræk allene behøvede at geleydes af nogle, som han kaldte smukke Eeder og forsikkrende Bander. Jeg saae paa Haandværkets Magelighed, og som vi Siællandske Bønder vel ere noget træge, havde jeg nær vildet lære dette saa lette Haandværk, i Fald ellers mine Fingre ville have tilladt der. At forfalske en lumpen Tærning, at klippe eller klakke paa et Spil Kort, i nogle Timer at bande en Stue fuld, og derved at

12

fortiene alle Herligheder, kunde halvveys synes mig at være brav nok, hvis jeg ey havde tænkt paa

Samvittighed. Jeg spurgte denne Karl, om han tænkte noget paa Samvittighed? O! hvad Samvittighed kan vel være i dette? sagde han: De Narre jeg snyder, er af saadan Character, at hvis jeg ikke vil snyde dem, nøde de sig paa andre, som snyde dem i mit Sted. Altsaa, naar de kommer først til mig, eller jeg træffer dem først, anseer jeg dem for mine Krigsfanger, efter Naturens, Lykkens og Krigens Lov. Jeg lader mig nøye med maadelig Profit; de andre snyde lige ind til Sielen: har jeg da ikke frelst min Samvittighed? Jeg gaaer endnu videre: at jeg er saa honet, naar jeg har vundet fra en eenfoldig Rar en Guldbørs, 100 Daler, et Guld-uhr, o. s. v. at jeg giver den første Fattige jeg træffer, en Rixort; Er jeg da ikke strax ædelmodig? Jeg lover siden alle Fattige noget af de Penge jeg har tilovers; har jeg da ikke et got Hierte imod Fattige? naar ikke den kiere Ponche-Skaal og et Par smaae nydelige gode Venner somme Tider forbyder mig det. — Jeg svarede da, efter min Eenfoldighed: Ney, Jeg vil heller være ved Bonde-Haandværk, end ved Eders. hvordan I end ender og vender

Sagen saa handler I dog mod en reen

13

Samvittighed. I forfører Uskyldighed; og hvor let kan I ikke engang, som en vis Spillere, i Følge af de strænge Forordninger imod Hazard-Spil og Bedragerier, komme til at dandse i Tugthuuset; da jeg frie og frank, som den der virkelig handler efter en god Samvittighed, kan i den frie, rene og sunde Luft arbejde som en ærlig og skikkelig Karl, og nyde Frugterne af mit Arbejde som et lyksaligt Menneske. Jeg var nu alt kied af alle disse mange Politici, og ønskede mig intet mere, end at jeg lykkelig og vel var hiemme igien paa Bierget. Men see! i det samme fik en nye Mand fat paa mig. Vil du tiene hos mig? sagde han: Jeg har hørt at du er gamle Jeppes Søn, og følgelig en fugtig Broder, men dog ærlig; og saavidt jeg kan see af dine store og føre Lemmer, samt spillende Øyne, saa har du Kræfter, og er ikke saadan en Coujon, som din Fader, der lod sig gjøre til Hanreder af Degnen og igiennemprygge af sin Kone.

Hos mig skal du leve meget prægtig, du skal faae de lekkerste Retter, og de behageligste Drikke skal stedse staae til reede for dig, og din Forretning er ganske magelig og af ingen Besværlighed eller Vanskelighed. Hvem er I Da? sagde jeg til ham? og hvad skal miit Forretning være? Hvad din Forretning skal

14

være, svarte han: det er meget let at sige, du som en Handfast og gesvint Knøs, har ikke andet at bestille, end at kaste en eller anden ud i Rendesteenen naar jeg nikker ad dig og giver dig Ordre. I det øvrige kan du spiise meget got og drikke herlig, ikke alleneste om Dagen men og om Natten. Kom og gaae hiem med, sagde han, og trak mig med sig fort. Jeg kom i hans Huus, og saae strax, at han havde ikke løyet; thi her var nok af alle Slags Drikke-Vahre, og jeg fik strax et par Glas af noget som han kaldte Kanalie-Sæk, hvoraf min Fader i levende Live havde været saa stor en Elskere. Her var ogsaa meget lekre og velsmagende Retter, saa at jeg aad mig Bugen ganske fuld og drak saa længe, at jeg blev ganfte heed i Hovedet; thi disse Drikke smagede grumme got, jeg faldt over alt dette i Søvn, jeg vaagnede op igien, og nær havde jeg, ligesom min Salig Fader, bildt mig ind at jeg var i Paradiis, der vare saa mange knøve Piger og Karle, som hoppede og dansede stolt omkring. Spillemandene spillede grumme, rart, og alt hvad Tøyet trække kunde, mig kaldte de alle: gode Ven, og enhver vilde proppe og fylde mig Nebbet fuld. Men jeg mærkede, Drolen rive mig, snart at jeg var kommen i et Horehuus og ikke i Paradiis

15

thi det gik dog intet der til saaledes, som vor Præst siger: at det gaaer til i Paradiis, og jeg faae nok, at jeg skulde være Horernes og Horevertens Forsvar, og at jeg for min Føde skulde hundrede Gange, saavel om Natten som om Dagen, sette mig i Vove for at miste Øyne, Arme og Been, ja maaskee fleere Lemmer, ja vel endog tilsidst at faae Halsen brækket.

Saasom jeg nu ingen Elskere var af sønder og mørslagne Lemmer, og jeg desuden syntes, at det var imod min Samvittighed at prygle got Folk, som aldrig havde giort mig noget Versens out, tog jeg snart igien min Afskeed fra denne nye Hosbond, som mig syntes forførte unge Karle og Piger til Utugt, snød sin Jevnchristen for Skillingen, pryglede ham siden oven i Kiøbet, eller lod ham prygle, og torde dog bande gandske friepostig, at han havde en god og reen Samvittighed.

Den unge Jeppe besluttede da ufortøvet at reyse hiem igien, hvilket han og strax satte i Værk og imidlertid stedse eftertænkte den barmhjertige Hverver, den honette Snydere, Lomme-Procuratoren, Spidsbuben og Horeverten, og hvad han meest forundrede sig over, var, at alle disse Slags Folk torde tale om og rose sig af Samvittighed.

16

Den unge Jeppe da, som ikke kunde finde

En god Politicus med ret Samvittighed,

Gik til sit Bierg igien, hvor Nødtørft var
at vinde
Med god Samvittighed i Ærlighed og
Fred.
O hvilken Ære for den vakre unge Jeppe!
At han som Bonde-Dreng sig ey forføre
lod,
Af alle Garn og Baand han vidste at udslippe,
Og udi Ærlighed sin Prøve stedse stod.
Den, som har vel studeert, ved mange Lærde
Sager,
Af Ondskabs Politik sig let forføre lår;
Ved Omgang andres Feyl man lettelig antager;
Thi Lasters fæle Gift stor Smitte Evne
har.
Roes derfor Jeppe Søn og elsk ham overmaade,
Han for Arbeyd, Sved og det nødtørstig Brød
Langt meer end Vellyst, som Samvittighedens
Braadde
Saa ofte falde an i største Rigdoms Skiød.

1

Den politiske Spekhøker, eller politiske Fortælninger og Anmærkninger, af Herculiscus von Bremenfeldt,

den gamle politiske Kandestøbers eeneste Søn.

Qvot fata exhausta canebat?

Virgilius

Hvor mange Hendelser fortæller han os her?

Og hvor er Livet dog rigt paa Tildragelser!

Kiøbenhavn, 1771. trykt hos L. N. Svare.

2

Herculiscus von Bremenfeldt

til Læseren.

Min berømmelige Hr. Faders Liv og Levnet er af Comoedien saa vel bekiendt, at der er aldeles overflødig og unyttigt at tale mere herom. Havde han blevet ved i sin Borgemester værdighed, hvorfra han blev nedstyrtet ved Misundelse, (Comoedien siger Dumhed, men heri har den taget Feil og det paa en plump Maade, tvertimod alle historiske Beviser) saa havde jeg vel nu og været Bor-

3

gemester, eller i det mindste Raadmand, men hans Fald forvoldte, at jeg, som allerede var opdragen i juridiske og politiske Videnskaber, maatte igjen forlade dem for at lære Kandestøber Haandverk. Omenskiønt jeg nu maatte fornede mig til et ringe Haandverk, forsømte jeg derover dog ikke mine Studeringer og at dyrke alle Slags Videnskaber. Saa ofte jeg havde Tid fra Professionen, svede jeg mig i at skrive, i at regne de 3 Species, thi den 4de som kaldes Divisio, kan jeg endnu ikke ret komme afsted med, omendskiønt jeg har studeret derpaa i 18 samfulde Aar. Det er en Canaille af Regning denne Divisio. Min Fader kunde heller ikke lide den, og havde han blevet ved at være Borgemester, skulde han have kjørt den slyngelske Divisio reent ud af alle Regnebøger, af Hamborg og den hele Verden. Videre var jeg meget flittig med at læse i P. Pine, og for at berige mig med Historien og vittige Indfald, samt det Juridiske og Politiske, har jeg mange gange med største Lyst, Flid og Nidkierhed igiennemlæst og nøye overvejet Holger-Danskes Krønike, den berømmelige Ugelsespejls Historie og Bedrifter, Lykkens Tumleklode og den politiske Støkfisk. Saaledes torde jeg, uden at rose mig selv, end og i de første Aar jeg var bleven Svend, binde an med hvilken Professor og Magister det skulde være, ja Mester Christopher, som

4

var en meget god Ven af min Sal. Hr. Fader, og som var en klog og forstandig Mand, der forstod sig paa at dømme om lærde Folk, sagde tidt til mig, hvorfor jeg ikke gav mig til Professor, men jeg svarede nei, jeg mente nok at blive lærd uden den Titel; ja alle med største Beundring saae noksom, at jeg var en værdig Søn af den gamle berømmelige, skiønt tilsidst ulyksalige Borgemester von Bremenfeldt. Da jeg nu havde saa mange Indsigter og saa megen politisk Forstand inde, var det mig en let Sag at indsee, end og i mine allerførste Svenne Aar, at Kandestøber professionen ikke var meget profitabel, og at jeg burde søge min Lykke paa en anden Maade i Verden. Jeg kastede mit politiske og forsigtige Øye til alle Stænder, og merkede, efter mange og nøyagtige anstillede Anmerkninger, at den lyksaligste Stand, for mig vilde være at blive Spekhøker. At holde hele Dagen igiennem, men fornemmelig de søde lange Vinter aftener, Forelæsninger i Politiken og andre Videnskaber for mine Giester, Riget, Landet og Staten til Nytte, at disputere med dem, dog som Præses, var noget, som Naturen just havde født og oplagt mig til, og som var min Hovedlyst og Glæde. Hvad den anden Post i Spekhøkeriet angik, nemlig at faae skikkelig Procento af mine Vahre, da var det en smal Sag for alle mine politiske Indsigter at kunde spille denne Rolle. Da

5

jeg nu saaledes saae, at jeg kunde blive en fuldkommen Spekhøker, stod mig aleene tilbage for Hovedet, hvorledes jeg nu skulde faae Penge til Indkiøb, at fortiene dem ved min Profession, saae jeg nok at bære umueligt. Jeg spendte alle Scener og Aarer an i mit politiske Liv, for at faae saa mange Penge sammenskrabede, at jeg kunde begynde mit saa kiere og høyelskte Spekhøkerie. Jeg tænkte paa jødiske og christne Jøder, om jeg ikke kunde faae dem til at laane mig paa mit ærlige og politiske Ansigt saa meget, som behøvedes. Mine Øine løb omkring paa hele Hamborgs og Kiøbenhavns Enker, Piger og Koblersker, for at eftersee, om jeg ikke kunde lykkes paa denne Maade. jeg gik først hen til en gammel rig Kiøbmand, som jeg meente vist ville hielpe mig, formedelst det inderlige Venskab, han stedse forsikrede min Fader om da han levede. Jeg forklarede ham mit hele Anslag og bad om Forstrækning. Kiøbmanden beskuede mig nøye fra Taae til Top, og bemerkede alle Trækkene i mit Ansigt, sagde omsider: Hør min Ven! Er I noget godhiertig af jer? Ja Hr. Kiøbmand, svarede jeg, uden at rose mig selv, er jeg overmaade godhiertig, ja saa medlidende, at jeg sidste Søndag, da jeg kom fra Kirken og vilde gaae til Kroes, gav en fattig gammel Mand, som mødte mig, den eneste Styver jeg havde, som jeg skulde have brugt til en Pot Øl i Kroen,

6

JUK.

I

faa ak jeg derover maartt giore Credit hos Kroefaderen. Ja faa min Ben, sagde Kiol) manden, faa duer I paa ingen Maade til as være Spekhøker, og, vagter al den Kierlig» hed jeg bar før Ederes Sal- Hr. Fader, vilde jeg, Da jeg hører Eder tale saaiedes, ikke la rve Eder imod Hundrede Procent; thi ved stig en Gemytsforfarning vilde FF, uagtet en an« sirlig Capital, inven Aar og Dag være i Bund og Grund skelagt. Saaledes forladt os sen* ne min Faders gode gamle Ven, adresiereds jeg mig til en jovist Jøde, en ssiegger Jøde, som aldrig havde spiist Spek, og forestilte ham ar jeg vilde være Spekhøker, samt anholdt hos ham om ar laane mig nogle Per gr hertil. Seyd Ihr etwas guchrtzlg Mussier, sagde hau; jeg erindrede mig, at Kiøbmrndm nylig havde nægtet mig Hielp, fordi jeg havde anpriist min Medlidenhed, som en ægte Politicus tænkte sig nu ar ville tale just tvertimov, hvorfore jeg strax sagde til Jøden, at der var faa langt fra, ar jeg var gvvhierig, at jeg langt hellere kunde raale ar sie Ti Mennesker omkomme, end ar lædstr dem med en Drik Vand- AS! liebster Gott! sagde Jøden, si duerJ och nicht zu Specheker, van ihr si grausam vil mod den Armen agiren, saa loner ich ihr kein Geldt, wann ihr og wollte gebe mich 1600 Procent. Der var er artigt Indfald af en Jøde, tænkte jeg, han vilde ikke isane mig, fordi jeg bevid«

nede

7

sieb« mm Ubarmhierrighed, og den Christne vilde intet laane mig, fordr jeg forsikrede ham om min Barmhjertighed, hvorledes stal jeg nu bære mig ad, naar jeg vil laane hos andre? En nægter mig for jeg er barmhjertig, en an« dm for jeg er ubarmhjertig, og en af Delene maa jeg dog være. Jeg kan for Pokker jv , ikke sige, at jeg hverken er barmhjertig eller ubarmhjertig. I der jeg saaledes gaaer og i Familie, med mig selv, kommer en af min Familie, omfavner og kyster mig, han var nu just i samme Øyeblik kommen tilbage til Hamborg fra sine udenlandske Reiser, og som jeg vidste, at denne Krabat havde Grunker, kunde jeg knapfaae udført de Complimemer, som ved fligt et Mødekan forefalde, førend jeg forklarede ham min hele Plan. Har I gie Vane, sagde han til mig, ar vilde laane gir andre Credit? Jeg, som selv vilde laane af andre, tænkte, ar jeg ja, dette Sporsmaal nødvendig Ven, svare ja, jeg svarr« daogsacr ja. Kiere Ven, sagde strax den anden, I duer da ikke til Spekhøker- Havde I svarer, at I ikke forstod den Kunst ar udborge til andre, skulde jeg gierne imod 5 Procent have forstrakt Eder mev er Par Dstind Mark Lybsk, Da han saaledes havde taler, gik han strax bort fra mig, og jeg stod ganffr hovedsvinglende tilbage. O-' sagde jeg til mig selv: du store politiske Kandestøbers mest« åg værdigste Son, «4 kan

8

YA

il *#

ff

•4W

NY

ri

€

kan du da aldrig lære at svare ret saaledes, at du engang kan giøre din Lykke? Jeg flog gan» ffe de Tanker af Hoveder om ar vilde laane mere. Jeg besluttede derimod ar færre Prøve paa om jeg kunde blive lykkelig ved Mgreffab, pg til Den.Ende ar ftie v - lüde frie for mig over hele Han durg. ja endog omliggende Siæder, hvor jeg kunde hyre og spørge, ar ku.»s Skillingen fgndces. Ben første jeg stiv friede til i eg-n Person, var en gammel randlos Kier» sing, lovlig velhavende og fuld af den Tanke, ar hendes fimre og rindende Østre, hendes i Tusind Folder, og Rynker fommenviklede Ge» ffgr, hendes forte og randlose Mund, hendes ffmmede Hoved, hendes rorr« Knokler og Bern, udvisnede og s rlvrne Taste, endnu burde bes hag. Jeg Istldre hende og ind hun sage ikke faa daarlig ud, (thi Pengene gav hende en smuk Gestair) ja jeg fyrre mig saa cal alk mine Po» liciker til Nytte, ar jeg virkelig var ganer af Med hende, hvis en Port e pee ikke havde stuk» ker mig ud, som nogle faa Uger efter Mgcrrfabei fik Has paa denne gamle Kierling, da hun døde, jeg veed ikke hvoraf, men der veed jeg, at han ved Hrelp af hendes Penge kort derefter gjstede sig med en ung og deilig Frøken. Da det nu ikke kunde lykkes mig med denne gamle Kierling, søgt« jeg hen til en midaldrende Enke, som endnu ikke sage faa meget heflig ud (i ver mindste vilde hun ei verve der) hun var

rem-

9

temmelig varm, fom man siger, Wen VrgM, og havve naver min berømte Sal- Hr. Fader studeret sin Postrik, e skede mig og paa min Faders oa Poiiti^ns Mgm, fas ar vi i en Hast næ? havde b'rvet om Kiøber, Men ak!

saa nær min Lykke, maatte jeg see den i en Hast ar flyve bare med VUvgiststn-.Bmne En» Ee funde snatfei Z'ftive Dm r, uven at blive ror i Halfst, og hun kunoe forklare mange yppe?» lige og dybe Ting med Force og VntaieuhrS. Air dekte kunde jeg nu vel være fornøyer med, men hun vilde ikkc hede Madam: SprkhskerS, hun st Nang, hun vilde købe mig enTitel pag Halstn, ja dun vride, om det var mueligt, for Penge prvrycvSereS i Rsngforordnmam. Jeg derimod havde sen mm bervmmrlige Sal. Hr. Faders ulyksalige % D den a!i e r høyeste Afskyr i Verden for alle of ntlige Embeder og Titler, da de oftest er underkast den største Critique, og der er og stor Kunst ar ccmscrvere sig t dem, jeg faae og tillige, som en grundig Politicus, at en Spekhskrss varme Pels, hans magelige og lone Bage, hans gode solide Borgerksst, som han let kunde komme til, hans bestandige Næring og Bicerung, ver var som er forsikret Overfisdigheds Horn, var i alle Maader at foretrække for en kiøbe Titel uden Indkomster, vg for alle de Affecrionrt og Kiever, som de Titulerede eve underkastede; tilmed kunde al Verden ikke holde mig tilbage fra Spekhøke« as tiet;

! V

JL

Øe

Ko

FT REL AREE FADER

Ij

FADER

K

i

?

«ir

10

riet, aleene for min } medfødt« brændende og uovervindelig« Lyst til ak disputere med Giesterne og holde offentlige Lectier for dem.

Da vi hu saaledes i Bette Eapitel vare af Sind og Tænkemaade, var vi ler ar ffilder blev saaledes intet af med vores

således ingen Held havde til jeg at fætre an paa Pigernejeg mærkede strax, ar jeg var en flet Fuglefænger for flige Fugle, Enkerne havde jeg (som meldt er, kun flet Lykke til, pg de fleste af visse ere lige faa kloge som Enker.

eg var nu alt noget til Alders, Politiken og mine øvrige Skudiumer havde gjort mig noget nrager og tør, og lider gusten. Jeg havde bedre lært at dreye Tallerkener end Haarbugler, bedre lært ar polere Skaaler, end polere mig ter den alamodiske Smag. I Steden for ar vanse og andre faa kaldte Artigheder, som jeg aldrig havde lært, men stedse foragter, hav« Le jeg lagt mig efter det Grundige og Solide. Jeg kunde derfor ingen Audience faae hos de unge Piger, fom gierne i Almindelighederefor Det Flygtige, det Pralende, det Smukke, det Hoppende, rc. rc. Dog kroer jeg, ar jeg vift nok kunde have fanget la Coqvette, men da jeg mærkede, at hun alt for meget elskede, ja var Elffvv selv, og bar Kierlighed til hele Mand« krsnntt, frygtede jeg for Horn, som i Besynder-

11

derlighed i Betragtning af Skindpeldsen og den forede Hue vilde klæde en Spekhøker meget ilde og komme ham til at see ud som bare Fanden, og derfor selv godvillig lod denne Fugl flyve igien.

Da jeg nu saae, at jeg hverken ved Giftermaal eller Tillaaning kunde lykkes, og at mine Spekhøkerboder blev kuns lutter Luft kasteller, blev jeg saa desperat, at jeg efter min Sal. Hr. Faders Exempel, som og engang havde villet hænge sig, besluttede at klynge mig selv levendes op. En ægte Politicus er bestandig i sit Væsen. Som tænkt, saa iverksat. Jeg lavede Rebet til, og af Politisk Forsigtighed tog et meget tykt Fire Tommer Søm for at slaae det i Muren: Denne, som var ganske gammel og brøstfældig, spaltede og revnede fra alle Kanter ved Forcen af dette store tykke og mægtige Søm, og hvor blev ikke min Forundring stor, da der af den gamle Væg udveltede en Hoben grønne Stykker, som gav en stor Allarm fra sig, jeg studsede i Førstningen ved dette Syn; jeg saae paa disse Stykker, jeg kastede mine Øine op til Sømmet, jeg betragtede Rebet jeg havve i den ene Haand, jeg vidste i Førstningen snart ikke hvad jeg skulde gribe til, omsider

bukkede jeg mig ned, tog et af disse Stykker op, som var lig Dalere, jeg stødte dem imod en Steen og fornåm at de havde en deilig klang, jeg begyndte at gnie paa

12

dem og fornåm at de inden for det Grønne skinnede prægtig. Man kan let tænke, at jeg forandrede mit Forsæt strax, jeg vilde nu ikke henge mig den Gang, jeg samlede da med største Omhyggelighed disse Stykker op, gniende dem af efter Haanden som jeg gav dem ud, og derved blev i Stand til at fortsætte mit Spekhøkerskab. Saaledes er ofte Lykken bedre end Forstanden. Jeg besluttede da til mit Spekhøkeries Fortsættelse at tage mig en Kone, hvilket var mig en let Sag nu at faae, siden jeg havde Penge, derpaa etablerede jeg mig som en Spekhøker hør og bør, hvilket jeg til Dags Datum endnu er med al Oprigtighed og fulde Houneur.

Datum den 1 April i samme Aar.

Herculiscus von Bremenfeldt.

13

Supplement eller Tillæg til

den merkværdige og lærerige

Historie,

skreven af

den store Herculisci Søn,

den udødelige politiske

Kandestøbers Sønne-søn,

der levede og døde som den priisværdigste Kielder-Poet.

Da min Sal. Hr. Fader i levende Live havde saavidt opsat sin Historie, haver jeg ikke taget i Betænkning at fortsætte den, og min sønlige Pligt tillader mig ikke, da jeg har havt saadan en brav Mand til Fader, at lade hans Navn blive i en dyb Forglemmelse, men snare-

14

re at foræviige saa brav en Mands Ihukommelse; jeg fortsætter da hans Historie saaledes:

Da min Fader Herculiscus von Bremenfeldt nu saaledes lykkelig var bleven Spekhøker, var hans første og berømmeligste Omsorg at anskaffe de sædvanlige Spekhøker-redskaber og Victualier, da han med megen Nethed og Ordentlighed havde tillagt sig alt dette, slog han sin Bod op, og til videre Tegn paa sin Handel, udsmykkede han sine Vinduer med Glas, Kruse, Flasker & c., og det med saadan Orden og Vittighed, at det smukkeste Perspectiv ikke nær saa meget kan fornøye Øinene og Sinder paa et curieux Hoved, som denne Galanterie-Kiste fornøiede og trøstede en tør Hals. Han gav aldrig noget bort, undtagen den strænge Vinter, da han endelig, rørt af Glæde over de dyre og jammerlige Tider, uddelte hver 3die Dag til 10 Fattige en Skofte, der var skaaren i lige saa mange Stykker. Han udborgede aldrig uden 6 dobbelt Pant, og ikke endda uden til vederhæftige Folk; thi Fattige, sagde han, havde kun lidt, og saa vilde han nødig de skulde undvære det lidet de havde. Fra Morgenen tilig til Aftenen sildig var han idelig i Bevægelse. Han stod op Kl. 5 om Morgenen, smaanoslede omkring paa Gulvet, siden gik han paa Torvet, og naar han kom hjem igien, læste han Aviserne og saae dem Nøye efter, derpaa fornøiede han sine Giester saa smaat med

15

en løselig Underviisning til Kl. 5 om Aftenen; men fra den Tid af til Kl. 10 1/2 informeerte og disputeerte han saa ivrig, at min Moder stænddig hver Aften maatte have 2 a 3 Tørklæder tilrede, at tørre hans svedige Pande af med. Omsider mæt af Dage og træt af Informationer og opbyggelige Taler, døde han i en Alder af mere end 70 Aar og det meget pludselig, i det han faldt ned af en Trappe, (nogle vil sige at han blev kastet ned af en eller flere, som han ikke skulde have været alt for accurat imod, men hvad kan ikke ildesindede Mennesker finde paa?) Jeg satte ham da strax efter hans Død følgende Gravskrift:

Her hviler Herculisk, Naturens Ziir og Glæde, Som, ved blant Høkerne at tage Gang og Sæde, Har gjort dem ærede og sig selv lykkelig; O! lad ham nu med Fred og Roe da hvile sig.

16

De Men, som før var vant at søge Torv og Strande,
Kor at opkiøbe Ler, som kom fra fremmed
Lande,
Den Haand, som trætter sig for ved
at pine ud,
Lad den nu hvile sig, del er Naturens
Bud!
Den Tunge, som sig før ved Dag og
Nat udmattet,
Og hvorved mangen en faa høye Ting
har fatter,
Hvorved faa mangen Geift paa Visdom
før blev rig,
Lad den i Roe og Feed nu stille hvile
sig!
Den Hierne, som var for bestandig brudt og drevet,
Og som for Statens Tarv i Uroe tit
har svevet,
Lad den nu hvile i en sød og stille Roe! Tænk Læser! selv engang du skal i
Graven boe.

1

Portrætmaleren om den Indbildte.

**Sandhed udgiør mit hele Skilderie;
Samvittighed er Grundtegningen;
Overbeviisning Koloriten og Erfarenhed
Skatteringen.**

Kiöbenhavn, 1771. Trykt hos L. R. Svare.

2
3

Hvis jeg skal føie min Egenkierlighed i

at tror hvad tre af mine Overmænd har forsikret mig om, er det ikke at undre over, ar man i Dag seer den første Penseldrag af min Malerkunst.

Høistærede Samme efter ar have sadt det kiere Navn af Velyndere til Side, paa Min Begiering, har værdiget mig deres Biefald ved at oversee et af mine Portrætter. Om jeg nu misbruger deres godhed, ved offentlig at sætte deres Skiønsomhed på Prøve, vil blive en Sag mellem dem og mig

4

Men da maaskee en Grad af Ærekierhed har ansporet mig til at samle flere Stemmer, end tre, for at blive vis, om jeg saavlsom mange andre anseer Mine Fuskerier for Mesterstykker/ underkaster jeg dem en almindelig Dom og Paadømme.

Men førend jeg rager Dækket af dette mit første Portræt, maae jeg endnu engang erindre, at Sandhed udgjør alle mine Skilderier, Samvittighed Grundtegningen, Overbeviisning Koloriten, og Erfarenhed Skatteringen.

Det vil nu komme paa en Prøve an, om Porrræer ligner Originalen, og om mine tre Overmænd kommer til at staae i den Klasse herefter, som de hidindtil har staaet i for mig, der er ikkuns en Læring i den vigtige og for» deelsfulde Flattere-Kunst.

Iblant mange af mine Landsmænd, der daglig giver en og anden agtsom og ikke ørkesløs Tilskuer Anledning til Latter, Medynk eller Sorg er der ingen, der mere fortienet det

5

første og andet, nemlig Latter og Medynk, end

hen Indbildte.

Jeg mener og, at han kommer til at skylde mig en Deel af sin Taknemmelighed, fordi jeg gjør ham den Ære, at indrumme ham de» første Plads iblant mine Portrætter.

Hvis jeg skulde begynde mit første Penseldrag ved hans Vugge, vilde Papiiret mangle, men jeg har bestemt nærværende Ark til, ved nogle Original- og Hovedtræk at give et temmelig lignende Portræt paa dette latterligs og ynkelige Chreatur.

Jeg formoder, ar den af mine Landsmænd, jeg treffer, skammer sig dog livet; og piber ikke saa stærk, at han just skulde være selv den, der røber sig for Mængden, og saaledes blive peget paa med Fingre.

Jeg begynder da min første Streeg ved at sige, at den Indbildte er en Mand, hvis Egenkierlighed daglig gjør ham den store Tieneste, at han er færdig at gaae af sit eget Skind af lutler tom Glæde, fordi Naturen har ziiret vor Jord med saadan et Liggende fæe, som han.

6

Han bær al for stor Høiagtelse for sine allerkiere Forældre, til at han skulde ligne dem ved noget ringere, end ved Nord- og Sydpolen ;og skal man troe ham at være saa grundig en stiernekigere som han giver sig ud for, er han ikke bange for at sætte sin Siæl i Pant paa, at den lykkeligste Konstellation lod sig see i Luften, og at Naruren udtømte al sin Kunst den Nat, da hans kiere Moder blev dette Vunderbarn qvit.

Hvad hans Erfaring'anelanger, da er den større, end man havde ventet; thi han har mange Gange ved er Glas Øl soret paa, at havde han fat paa den Hund, Niels Klim (den værdigeste Søn af vor store Holberg) vilde han nok lære ham, om han havde gjort flere Reiser under Jorden, end denne har gjort i Luften.

Han sætter Væddemaal (og jeg sværger poa, at han vinder) med hvem være skal, ja endog med den skarpeste forgyldte Smaaherre, at der skal ikke være et Kastel i Luften, at han jo veed, hvor mange Kanoner det fører, og Hvor mange Pomper Fransk Bind der behøves til al skyde en Projekt ud.

7

. 7

Naar jeg Skal tale om hans Klædedragt, saa falder Penselen af min Haand af lutter Latter; men jeg vægrer mig ikke ved, ar udmundere ham, siden denne Monduur gjør ingen Skaar i min Konges Kaffe, og i mit Fædrenelands Mynt.

Vi vil begynde ovenfra; og da er hans Hat snarere et Udkast paa et af dr ruineerte Luftkasteller, som han selv tiender saa vel, end noget ander.

Som han har en stærk Troe, troer han og at enhver Kier i hans Hat fortienner en nye og dyb Ærbødighed hos den, der møder ham.

Glæmmer samme Person at hilse ham, bliver han uden Naade fordømt til Pøbelens Klasse.

Hver Dag seer man nye Skikkelse paa hans Haar eller Paryk; thi han tabte, troer han, en anseelig Deel af hans Værd, hvis han gjorde sig saa gemeen, at dreie sine Haar til den Side, Pøbelen dreier sine.

8

Som han har et Marmor'Hierte imod sin Jævnchristen, har han en Ksllunds Siæl imod sine Klæder.

Denne hans Ømhed over sine Klæder gaaer faa vidt, ak han hellere vilde tage imod en Par Ørefigen, end see en Plet paa dem. (Man maae ikke anslaae ham for et Exempel paa Reenlighed.)

Hvor bleg bliver ikke hans alvorlige Ansigt, hvis nogen kommer til den Ulykke, at komme en smule Pudder paa hans Kiøle;

Saae man en Soldat snarere at gjøre sin Exercice, end denne Nar at snappe Børsten af Lommen, og feie og børste under den største Angestsveed, at dette Pudder tør efterlade sig et lille Plet.

Og er en Fier paa sin Vei igiennem Luften saa dumdristig og forvoven, at hvile sig paa hans Klæder, med hvad for et barbarisk Øiekast anseer han den ikke da, og hvilke Angest-Qvalmer mattre ikke hans fine Siæl,

9

indtil Han faaer skaffet sig denne Fiende af halsen.

Skeer dette, fordi haos Klæder ere saa aldeles super-Rare? Aldeles ikke; men han troer, at man fra denne hans vigtige Agtpaagivenhed paa uvigtige Ting skal gjøre Slutning til hans høie Siæl og ædle Tænkemaade.

Er det Mode, at bære lange Klæder, bliver hans en halv Alen længere, for ikke at udstaae den svære Fristelse, at have sin Liige paa Jorden.

Vil Moden derimod, at man skal bære dem korte, bliver det langt fra ikke hans Sag at følge denne Mode, da hans Indbildning snart torde lide en ubodelig Skade, ved at formene ham at være en fattig Mand, eller have Trang paa Klæde. Hans Kiøle bliver altsaa ligesaa lang i Aar som i Fior.

Hans Strømper ere spraglede, for herved at gaae den græsselige Fare i Møde, at blive overstænket eller faae en Plet paa dem, der

10

vist ikke vilde løbe af uden Sveed, Sorg og Bekymring.

Hvis man skal troe hans Skomagers Ord at være ufeilbare, maae han 5 Gange tage Maal af en par Skoe til ham og mener man, at da samme hans Skomager sidste Gang var hos ham med et Par Skoe, besvimmet den Indbildte 3 Gange i Rad, fordi den ene af Skoene slog en næsten ukiendelig Rynke.

Det vilde være en uforglemmelig Forbrydelse imod hans Been, hvis man vilde raade ham, at gaae med Støvle om Vinteren; thi hvad er gemenere om denne Aarsens Tid, end Støvle?

Hvis man skulde gjøre Slutning fra hans Gang til hans Helbred, maatte man troe, at Podagra var hans Hoved-Sygdom; men nei.

Erfarenhed har lært ham, at en gesvindt Gang passer sig kuns paa Tjenestefolk og Daglønnere, og da han veed, at han af en langsom

11

Gang saa trække mange Fordeele paa engang for hands Indbildning bliver denne hans.

Hvor vilde han ikke foruroliges af svære Drømme, hvis han ikke var vis paa, at bære hver Aften hiem i sit Kammer alles Beundring over hans Gang og Væsen tilligemed hans vigtige Krop.

Han giver altsaa ikke Spanieren noget efter i hans Triin, og han vilde maaskee ogsaa staae i Fare for at randsage de fleste af Byens Rende-Stene, hvis hans Skridt vare hurtigere, end de ere; thi da hans Pine ere i Forretning snart ved første, snart ved anden, snart ved tredie Stokværk, og altsaa har andet at gjøre, end gjøre Opvartning for hans Been, er det ikke hans Sag at ille saaledes.

Naar han er i Sældskab med Fruentimmer, er hans Lemmer underkastede forunderlige Vendinger og ofte farlige Stillinger: en ikke alt for erfaren Dokter torde maaskee troe, at han havde en stærk Krampefeber.

Han udsøger sig gierne Plads nær ved Lyset, for ikke at misunde de Tilstædeværende den Lykke, nøie at faae hans hele Person i Øie.

12

Fruentimmerne holder han sig nærmest op til, som dem, der veed ret at sætte Priis paa et udpyntet Mandfolk.

Hvor kysser og velsigner han ikke i Tankerne sin Snustobaks-Daase, for alle De væsentlige Tjenester den har gjort ham i Denne. Verden!

Hvorledes skulde vel hans Fingre, beslaaede med ikke ueffen forgyldte Ringe, bleven til et Valsprog iblant vore Fruentimmere, og hvorledes skulde han have faaet Lejlighed til at bedrage Misunderens Øie, ved at indbilde ham, at disse Sølvringe vare af Guld, hvis ikke han havde sin Daase ar takke for disse, velsignede Fordele?

Vilde Den habileste Taskenspillere kappes med ham, om at vise Geskæftighed og Gesvindighed i Fingrene, vilde vores Kunstnere unægtelig blive til Skamme og tabe.

Der er ikke noget, han i Sældskab med en fuldkomnere Hierrens Glæde forretter, end at spille kort; ach! hvilken Lejlighed for ham

13

at Viise frem sine lange og hvide, bøielige og forgyldte Fingre.

Jeg skulde vist lyve Lykken paa, hvis jeg beskyldte den for, at vore Fruentimmere saa ofre tabe, naar de spiller med Hr. Indbildt; nei deres Øine, der stedse ere henvendte paa Hr. Indbildts aller kiereste Fingre, giver sig ikke Tid til ar passe paa Kortene, men taber hellere deres Penge, end tabe disse Fingre af Sigte.

Og hvor vilde dej vel være mueligt for vore Fruentimmere, ar laane deres Agtpaagivenhed til Spillet? Hvad Hr. Indbildts Fingre ikke kan gjøre, kan hans Mund tilfulde gjøre-

Hvad hør vore Fruentimmer med mere Andagt paa, end paa Diskurser om Elskov?

Og hvem har en heldigere Mund til at fylde en Stue med en Snak af dette Slagsend vor elskelige Hr. Indbildt.

14

See! dette er Aarsagen, hvorfor Jeg til skriver hans Mund mere end nogen af hans andre Lemmer del gode Nummer, han har hos vore Fruentimmer.

Med hvor matte Øiekast og ret skielne Hyrdeminer fortæller han ikke snart denne Jomfrues døende Kydskhedens Hedenfart, snart hiin Jomfrues klyngende Uskyldigheds Endeligt og snare sit eget spanske Heltemod i ar erobre andre Fæstninger, end dem, de rere giorte af Kalk og Steen!

Han forsikrer paa sin Ære, (Man behager at observere, ar han har intet, der fortiener dette Navn, uden hvad vore Fruentimmer af en eller anden Hensigt vil Unde ham.) at han knap herefter tør vove sig ud paa Gaden om Dagen; thi snart pikker en Jomfrue efter ham, snart raaber en anden, snart sukker den tredie, snart er den fierdes Tienere ham i Hælene, og siger: Monsieur! Monsieur! Fruen ønskede gierne i Aften at see dem ved hendes Kadrillie-Bord.

Han har nu ogsaa sadt sig for i denne Vinter, at udvælge sig nogle visse Stæder, hvor .han herefter vil passere sine Af-

15

tentimer og om Dagen allene besørge sine Regenskaber, Wexler og Obligationer.

(Men Vee det Sældskab, hvor Naren har Frisprog.)

Naar han har indsniger sig hos en Familie, seer man ham med Scepteret i Haanden (en Tobakspibe eller en Snusdaase og af Man» gel herpaa er Glas Øl eller Brænveviin) at føre et uindskrænket Regimente; ja han svær ved alt det som helligt er, at lader man ikke ham raade, vil hele Familien gaae til grunde.

Forleden Vinter var en af mine Venner en meget brav Mand en Tidlang plaget af en stærk Kolik; for Spøg siger jeg til min gode Ven, om han ikke vilde unde Hr. Indbildt et Aftens Maaltid hos ham? Min Ven svarte ja,

og Hr. Indbildt kom. Jeg indlod mig da før Maaltidet, med ham i en alvorlig Diskurs over Stats-Sager (denne Materie er hans Livmaterie.). Neppe havde dette Liggendefæe opladt sin Mund, og trillet nogle af sine svulmende Talemaader ud iblant os, førend det begyndte at rumle brav i min Vens Mave, og ved den stærke Latter han var kommen i over Narens Snak, kom til at flippe Een, og saaledes blev kurrert.

16

Min Ven, der ret var en snusk Mand kaldte mig hid til hans Seng, og visker mig i Øret: aldrig gav jeg før nogen sulten Dokter er Maaltid Mad med større Fornøielse end i Aften.

See! dette et der eneste gode. jeg veed, at Hr. Indbildt har gjort i denne Verden, og denne uvidende Kuur skal ikke heller blive glempt paa hans Gravskrift, hvis jeg kommer til at gjøre den.

Mon nogen Stat er tient med Mænd af dette Slags, men jeg mærker, at man nødes til at taale slige Narre i et Rige for ikke ar blive plaget med værre.

Hvis dette Skilderie faaer 5 Liebhabere til, foruden mine 3 Overmænd, skal jeg blive ved med mine Portræter over alle Lasterne til Nytte og Tidsfordriv for de Fornuftigste af mine Landsmænd.

1

**Moralske Beviiser paa at Verden ikke staaer
længere
end
til den 29 Martti
i tilkommende Aar
til Advarsel for de Sikke skreven af**

Jerusalems Skoemager

ved

hans Søn.

Kiøbenhavn trykt hos P. H. Höecke.

2

3

Dulce est desipere in loco.

Horat.

Gud skee Lov! efter at have spadseret ald Verden omkring næsten i Atten hundrede Aar, fordi jeg just slog Christum med en Læst paa Hovedet, da saa mange Christne dog allerede siden den Tid ere hensovede roelige og berømte, som have dræbet ham med glubskere Vaaben, og nu omstunder de, som leve, piiner og martrer ham Minutviis ved deres Udsuelser, Ubarmhiertigheder og himmelraabende Synder: Nu faaer jeg dog engang Roe; thi den 29 Martii skal Verden forgaae,

4

og saa er min Pine til Ende. Man kan ikke sige til mig, som til andre ordinaire Skoemagere: Bliv ved din Læst, og spaae hverken om åndelige, himmelske eller jordiske Ting; thi Atten hundrede Aars Erfarenhed maae endelig have givet mig saa mange Begreber og Kundskaber, som en ung Professors Søn, man kunde sette i sin Faders Sted, førend han endnu veed hvad en brav Student er; eller en Jurist man gjør til Dommere, som knap forstaaer at føre sin Protocol til Vands, end sige til Lands.

Det er dumt at skrive en Historie om sig selv, uden nogenledes at forklare hvem man er.

Tillad, min Læsere! at jeg forklare vil,

Alt hvad jeg har forsøgt i Verdens Tumble-Spil.

Jerusalem, (hvor jeg er født), er en stor Bye, en berømmelig og gudfrygtig Bye, skjønt der og findes et stort Register af guldskindende Laster (Splendida peccata), ligesaavel som i di andre store Stæder., jeg haver besøgt. Men

jeg

5

jeg vil ikke, som de fleste Lærde, dræbe mine Læsere med alt for vidtløftige Afvigelser, jeg vil gaae lige til Materien. Jeg var Skoemager og fortiente intet. Jeg gav mig derfor til Skoeflikker, og derved blev jeg temmelig riig. Alle de Evangelister har taget Feyl, som gav mig ud for Skomager, da jeg var allerede Skoeflikker. Jeg havde da mange Kilder, hvoraf min Lykke flød. Jeg holdt hemmelig Vertshuus; Mine Misundere sagde, at jeg holdt Jomfrue-Huus. Jeg var bekiendt med nogle Skoemager-Svenne (nær havde jeg sagt Dreng), som af en lykkelig og uformodentlig Hændelse somme Tider kunde finde nogle af deres Mesteres nyeste og beste Skoe staaende i en Afkrog eller under Sengen: Jeg fik dem for got Kiøb, jeg solgte dem og for got Kiøb. Jeg og min Kone holdte noget, som paa Ebraisk kaldes ?? paa Dansk Jule-Stue. Nogle har tidt villet forsikkre mig, at min Kone ved denne Leylighed skaffede mig Børn. Langt fra at blive vreed derover, kyssede jeg snarere hendes Haand og var meget glad; thi skaffede hun mig Børn, saa skaffede Hun

6

og Brød til mig og dem; og havde nær engang gjort mig til en Jerusalems Broelegger, fordi hun paa en Løibænk havde erhvervet sig Statholderens Yndest. O! havde jeg været saa lykkelig den Gang at blive Broelegger, ba havde jeg vel ey faaet med saa mange Steene at bestille, som jeg siden har vandret over og stødt mig paa! Eller og gid jeg stedse maatte have blevet Jerusalems Skoeflikker i Roelighed; men min overdrevne Iver for de jødiske Fordomme kom mig til at bruge Læsten for stærk, og derved spildte ald min Roe og Lykke. Dog er jeg (om jeg selv skal sige det) tusinde Gange meer at berømme, end de Jøder, som lade sig døbe for Penge. Man fortalte mig, at Aaret førend jeg kom til Kiøbenhavn, lod en lærd Jøde fra Nyeborg sig døbe, af bare Andagt og Overbeviisning. Jeg maatte hiertelig lee deraf, som vidste, at denne Jødes Lærdom var krøbet ud af en fattig Student blandt de Christne, som, imod at faae et par Skilling, laante ham Navnet af sine Fortjenester, og at hans hele Overbeviisning bestod i den Tanke, Han havde om ved sin Change-

7

ring at nyde Honneurs og Guld; Men da han siden, formedelst sin røbte Dumhed og Falskhed, hverken kunde nyde det ene eller det andet, gav han sig til (siger Rygtet) at være Marqveterter-Svend, mueligt som et Sindbillede paa den sædvanlige jødiske Levemaade; thi der er Skakkerie i begge Deelee. Men da han endnu ikke veed denne Changering, siger man, at han vel reyste til Hamburg for at blive Jøde igien. Man fortalte mig og, at der i en Egn af Europa, ikke langt fra Kiøbenhavn, skal engang have været en Christen Præst, som var født Jøde. Hos denne fandt man efter hans Død en Tin-Kat og Tin-Muus i et Skab, med denne Sæddel: naar denne Kat tager denne Muus, saa bliver en Jøde en Christen. Men jeg gaaer for langt fra Historien, jeg maae til Jerusalem igien. Det er al Verden bekiendt, at Aarsagen til min Ulykke er denne: Da Christus paa sin fuldkomne Pines Dag kom forbi min Dør, og vilde hvile sig paa min Trappe, jagede jeg ham ikke allene bort, men oven i Kiøbet gav ham et par gode Drag af min Læst i Hovedet;

8

hvorudover han sagde til mig: Siden du forbyder mig at hvile, skal du heller aldrig have Roe eller Hvile, men i en idelig Bevægelse løbe Sted fra Sted Verden om, indtil Verden falder. O Himmel! sagde jeg ved mig selv: Hvorfor skal jeg lide saa mange Ulykker, fordi jeg rørte ved Christi Hoved med min Læst, da jeg dog ikke paa den Tid var den eeneste, som bespottede ham, og er det ikke heller endnu; da saa mange Tusinde af alle Nationer, hvor jeg har været i Verden, paa adskillige Maader, den Dag i Dag er, piner, plager og bespotter Ham? Men jeg vil ikke indlade mig i store Disputaker; thi jeg er kuns Skoemager, og har derfor et beget Hoved. Ja, gid mangan en, som slet intet Hoved har, men dog for visse Raisons kaldes lærd, vilde lade af at disputere! Men min Materie er at bevise, at Verden ikke staaer længere, end net op til den 29 Martii i

tilkommende Aar. Hører nu vel til, I lærde Antiquitet-Magere! giver vel Agt, I dybsindige Stiernekigere! randsager, I kloge Naturkyndige og Bogdømmere! mærker, prøver og bedømmer de haandgribelige Beviser,

9
jeg, som en gammel, ja den ældste Mand i hele Verden, frembringer Eder!

Ald Verdens Bibliotheker kunde ey rumme, og, om min Pen havde Ørne-Vinger, kunde den dog ey saa hastig flyve afsted paa det Papiir, der skulde udskrives, i Fald jeg skulde anføre Beviis fra alle Verdens Kanter, Steder og Byer, hvor jeg har været. Men jeg vil allene, for denne Gang, lade mig Nøye med at tale noget om Kiøbenhavn, hvor jeg ankom 1700 og nogle: Og da fik jeg den Gang for en Skilling Aal ligesaa meget, som jeg, sidste Gang da jeg var der incognito 1770, fik for 2 a 3 Skilling. Beviis nok, at Verden snart maae forgaae! Thi Dyrtid med alle andre Ulykker, Krig, Pestilentse, Hunger og Tørst, ere Beviser nok paa Verdens Undergang, Knal og Fald. Saaledes som det er gaaet til med Aalen, jeg oven for har meldt, da gaaer det og ligesaadan til i Kiøbenhavn med andre Slags Føde-Vahre. Engang kunde de ikke faae Brød for Penge, og med Penge i Haanden skulde have omkommet af Hunger, hvis

10
ikke en viis Christians gode Foranstaltninger havde raadet Bod derpaa. Nu er der vel Brød at faae, men kuns lidet Suul; og Soldaten, som før, naar han kom paa Spise-Qvarteer, raabte an: Erbsen und Speck Mutter! maae nu oftest lukke det sidste ude; ja, mangel en, som tilforn kunde commandere en 10 a 20 Fleske-Sider paa sit Loft, kan nu neppe, hvor stærk han raaber, faae fat paa en, end sige flere. Desuden har og de, som handler med dette og andre Slags Føde-Vahre, deelt dem i saa smaae Portioner for Fattige, at naar de kommer hjem med dem, kan de knap see dem. Der regierte i Hundedagene en skarp og usædvanlig Kulde, tvertimod Naturens sædvanlige Orden, og det regnede fast ligesaa stærk som i Syndflodens Tid; det var og en Himmel-Storm og Blæst: hvilket alt er Kiendetegn paa, at Jorden er forrykket af sin Axis, og at den følgelig ikke kan staae længere, indtil Paaske-Tider, eller accuratere, efter min Regning, den 29 Martii. Foruden den stærke Kuld i Luften jeg meldede om, i Hundedagene, regierer der og en stærk Kuld i Indbyggernes Hier-

11
ter, da den gamle ægte Kierlighed, som tidt opvarmer, er uddød; Regnskyer overskyller de Betrængtes Øyne, og store Orcaner, af bedrøvelige Aspecter, truer til en endelig Undergang: alt Beviis, at Verden ey kan staae længe. Ved Toskillings-Lys seer man nu slettere, end for ved Praaser, et Beviis paa, at Verden maae forgaae til Vinter; thi man veed jo, at i de sidste Dage skal vore Øyne blive dumme, og de ere allerede temmelig formørkede paa mange. Hør engang: Madame Springvild giftede sig i sit 80 Aar med Junker Ødeland, som var 15 Aar gammel, og troede, at Junkeren virkelig elskede hende: Var hun ikke blind?

Monsieur Drikop bortsviirer daglig den ene Deel af sin Capital, efter den anden, og dog troer, at nogle faa tusind Daler ved slig Levemaade skal dog ikke saa snart faae Ende, eller og, om de faaer Ende, at hans nu værende gode og oprigtige Venner da skal hielpe ham. Mon han er ikke blind?

12
Monsieur Holt paa er 90 Aar og har utallig Rigdom, og tør dog aldrig æde sig mæt; Mon denne ikke skulle være blind?

Monsieur Tybo bildte Folk ind fra Morgen til Aften, at han var større Helt end Krigs-Guden selv. Sidst fortalte han mig, at han i en Beleyring havde pareret 20 Bomber af med sin Hat; han meente gandske vist at jeg troede ham. Mon denne Karl var ikke blind? - Rector Pedantius kan faae en Feber paa Halsen, naar en af hans Discipler setter Comma for Colon; Mon han ikke ved denne stærke Ærgrelse kan tage Skade paa sit Syn?

O see! Madame Anipst er 90 Aar, troer at hun seer endnu ligesaa got ud, som hun var 20 Aar; Kan denne Kone vel være andet end forblindet?

I saadan Forblindelse travet disse og andre utallige flere om paa Jordkloden, og hvad Under, at de ved deres uordentlige Be-

13
vægelser, Traven og Ravlen, kan forrykke den af sin Axis, og dermed er det ude.

Jeg kunde opregne utallige, som Vantroer, Overdaadighed, Uretfærdighed, Ærgierrighed, Løstgighed, & c. saaledes har forblindet, at de neppe kan see mere, men denne Materie er for vidtløftig; og da jeg er en gammel udlevet Mand, bliver jeg mat og magter ikke mere. Da jeg nu ligesaa kraftig har beviist Verdens nær forestaaende Undergang, som mangel en Professor Polypi Natur, vil jeg demonstrere, hvorfor den just skal

forgaae den 29de Martii, hverken før eller siden.

Nu ere vi i November, og denne Maaned faaer snart Ende; thi de Danske komme snart til Ende med deres Sager, da de har et hurtigt Hoved og let kan overse alle Ting. December bringer os Juule-Helligedage, tilligemed de Lystigheds-fulde Juule-Stuer, som efter alle Regler og billigste Skikke bør holde ud indtil Paaske; og det er ikke billigt, at Verden ved sin Undergang vil forstyrre disse Forlystelser: altsaa maae den nødvendig staae indtil Juule-

14

Leegene ophøre. Hvor bliver Fasten af, vil man spørge? O! vi holde ingen Faste, undtagen naar vi ikke have Brød, hvilket ikke sielden hænder sig. Den 29 Martii var, om Ihukommelsen ikke, i Henseende til min høye Alder, slaaer mig feyl, den Dag, da jeg begyndte at vanke om i min store Uroelighed, og følgerig bør min Pine have Ende paa samme Dag. Den 29 Martii er en Dag, som gemeenlig er fuld af stærk Storm og Blæst (i Fald man ellers skal troe Almanakken); og denne Storm vil tiene meget til at oppuste og gjøre den Ild omflyvende, som skal opbrænde, fortære og ødelegge hele Naturens Orden.

Qvod erat demonstrandum.

15

NOBILISSIMO

ET

DOCTISSIMO

EDITORI

GLORIÆ et LAUDI.

Berømte Ahasveri Søn,

En Ziir for Jøders hele Kiøn Og for Skoeflikker-Lavet! Hav Tak for denne rare Bog, Hvoraf der nogle blive klog,

Som før i Mørket travet!

Petrus Valbyenfis.

16

1

**Beskrivelse paa
de vigtige og rigtige Sandheder,
som
Asmodæus
eller**

Halte-Fanden

Har seet paa sin Udreyse

den 11te December

Aar 1771

Ham selv ført i Pennen. Kiøbenhavn trykt hos Paul Herman Hoecke. 1771.

2

Spiritus interdum verax & cogitur esse

PROPERTIUS.

En Dievel ofte maae den reene Sandhed sige, Gid Mennesket for tit ey Sandhed vilde svige!

Vi Dievle zi tre ey for nogen Tiid i sær,

For os hver Tiide-Punct høyst lige gyldig er;

Os Tiiden bringer de selvsamme Jammers Dage,

Vi stædse svæve i den samme Angst og Plage:

Men Mennesket gjør stor Forskiel-paa Tiiderne, Ved en Dag glade, ved den anden traurige, Decembers Ellefte udaander mange Smerter,

Som ængste nedrige, som qvæle høye Hjerter.

Jeg om den Ellefte da noget skrive vil.

Hvor som Tilskuere jeg selv har været til.

Jeg, skiøndt som Dievel, vil ey Løgn og Skvalder føre, Man lutter Sandhed skal i min Beretning høre,

Asmodæus.

3

Jeg er kuns en lille Halte-Fanden, jeg er ikke saa forgiftig eller ond som det andet Satans Pak, der gjør sig en Fornøyelse af at qvæle og piine Menneskene, og derfor i Betragtning af en vis Art af Uskyldighed, som er hos mig, faaer jeg undertiiden Lov til at fornøye, mig at kaste mine Kieder, og at løbe omkring, uden for Helvedes Stokhuus for at tage frisk Luft, ret ligesom der skeer i Christianshavns Tugthuus, hvor Fangerne een eller to Gange om Aaret faaer Lov til at løbe omkring og fornøye sig i Gaarden.

I Anledning af denne Herlighed fik jeg Lyst til at bede mig Forlov til den 11 December for paa denne saa snorrig tragi-comiske Dag at see mig om i alle Folkes Huuse. Jeg fløy som en Vind fra et Huus til et andet, og alt hvad jeg saae, er her i største Oprigtighed antegnet.

4

I det første Huus jeg kom, hørtes saa mange Sukke, der trillede saa mange Taare, at jeg, skiøndt Dievel, blev selv bevæget til Medynk. Det var en midaldrende, dog i sine Tanker meget ung Enke, som man paa denne Dag vilde opsige Huus Pengene, hvoraf Følgen blev, at hun siden skulde miste sit Huus, som dog fast var det eeneste hun havde at leve af. Ødselhed, som jeg siden fik at høre, var ikke Skyld i hendes Trang; men Mangel paa Arbeyde, de dyre Tiider, Svennenes Falskhed og Dumhed, nogle af hendes Huusfolks Efterladenhed eller Uretfærdighed i at betale; ja maaskee og en liden Mangel paa Indsigt hos hende i at forestaae et Huus foraarsagede denne bedrøvelige Følge. Jeg kan sværge paa, at, havde jeg været ved Skillingen, havde jeg rigtig givet denne Kone en Doceur, hvorved hun dog paa nogen Maade kunde slippe ud af sine jammerlige Omstændigheder. Men det gaaer mig ligesom Projectmagerne iblant Menneskene, at jeg uagtet all min List og alle mine Indfald, ikke stædse kan være per Casse, og det efter den Regel: non licet progredi in infinitum, det er at sige:

I alt

Der Ende er og Halt.

5

Man kan ikke alle Tiider tvinge Omstændighederne; man finder undertiden en Bom man ey kan faae oplukt, en Knude man ikke kan løse, en steil Klippe, man ey kan bestige.

Fornuften eene kan ey alle Ting udrette;

Qvintin af Lykke tit er meer end al Forstand; Naar Hændelserne sig vil mod Fornuften sette,

Saa fængsles denne og ey noget virke kan.

Fra denne Jammerdal fløy jeg ind i et andet Huns hvor lutter Fryd og Glæde havde sin Bolig; Verten her skulde heftes i disse Dage; men han beloe sine Creditorer af fuld Hals. Han havde practiceret nogle tusinde Rixdaler ud iblant gode Venner og havde en Reise for til Frideritz. Bordet røn af overflødig Caffé, Punch, Aqvaviter, der var ey heller dyr Tiid paa Skinker, Pølser og andet, som skiulede Bordet, og et par af Vertens ligesindede, ligetænkende og paa den Tiid fortrolige Brødre hialp ham Heltemæssig i at attaqvare Skinkerne; paa en gesvint Maade at udbringe Liqveurerne af Flaskerne, eenstæmmigen at bagtale Creditorerne, og med en meget høy dog tillige stærk Stemme at udbrøle allehaande lystige og fornøvelige Drikke-Viiser; den Betragtning, at Creditorerne og fleere ved dem bleve ødelagte ved denne Vertes frivillige Fallit, og at han i

6

heraf var en Skielm og en Tyv, det gik dem nu ikke an; Verten selv anfaae sig som en snild oghonet Politicus; hans Giæster selv ansaae ham med samme Øyne, og denne Meening underskrev de paa saa heftig en Maade, at Fødderne af Glas og Pocaler maatte ryge paa Gulvet; men jeg, den lille Halte-Fanden satte ham paa Tyve- Røver- og Morder-Listen, og opsatte ham følgende Stropher:

Naar en, som sulter har i en og fleere Dage,

For sig at mætte, tør en ringe Penge tage,

Han fængsles, pidskes og sin Ære Tabe maae,

Og som et Skumpelskud i største Smerter gaae. Hvad burde slig en Vert for Straf da ikke lide?

Som kuns for Flaskens Skyld at have ved sin Siide, Som kuns for Pragt og Stats, ja og for Fylderie Frievillig tår sig paa saa stort et Tyverie?

Han var en Strikke værd; da tit man for ham neyer Han accorderer, og sit stiaalne Guld han eyer Med Roe og Ære, som han havde sveedt derfor, Og Creditorer selv tør ikke knye et Ord.

Derfor blandt Mennesker det Ordsprog fast kan staae: Smaa Tyve hænger man, de store får Man gaae.

Fra denne fornøvede Dibitor kom jeg hen til en gammel ærlig Borger, i det mindste hørte jeg han var i Ord derfor. Man vilde falde ham an far nogle Penge, som han baade vilde og med Tiden kunde være i Stand til at betale; men han faae, at dette Ind-

7

fald aldeles vilde forspilde hans Credit og derved føre ham til Bettelstaven; endeel havde han laant reede Penge til, men ingen kunde han endnu faae tilbage, endeel havde han betroet adskillige Sager hvoraf han efter Ret og Billighed kunde vente sig Penge; men han blev bedraget i sit Haab om den Betaling, han havde retmæssig Krav til. Uroe, Sorg og Fortvivlelse var tegnet i hans Ansigt, og han vidste ikke andet Raad end det Fortvivlelse gav ham ind, nemlig at henge sig. Han havde ikke Raad til at købe en Strikke; omsider faldt han dog paa, at han kunde rive en Strimmel af sin Skiorte, nu var han altsaa saavidt færdig; men til all Lykke var der ingen Søm han kunde være tient med, han gik derpaa bort til sine Naboer, bad dem de vilde laane ham et Søm; men Naboerne, som vidste han var ruineret, og da de kiendte hans Fattigdom og hvad ham forestod til den 11 December, tog haanlig imod den stakkels Mand, kort sagt de vilde ikke tiene ham, om han endog havde bedet om et afbrudt Hoved af et Søm; savidt gik deres

Foragt imod ham.

Saaledes Mennesker indbyrdes sig opføre, Naar de hverandre Trang og Fattigdom kan høre, Strax følger der Foragt og ingen hielpe vil, Naar ærlig fattigdom kan falde nogen til.

8

Naar Vognen helder, hver da villig skyder ester.

Og til at gjøre ont enhver har Sind og Kræfter.

O Menneske! lad af at laste Dievlene,

Saa ond som Fanden selv er tit et Menneske.

Men for at komme til min stakkels hengefærdige Mand igien, da slap han den Gang og det uformodentlig fra den Fare; thi mens han stod i Beraad om hvor han skulde faae et helt Søm fra, bringer een ham den Tiidende, at ham var tilfalden en Arv paa en deel tusinde Daler. Dette rygtedes strax iblant Naboerne, som nu alle kapviis trættedes om at tilbyde ham Søm, ja han kunde gjerne paa den Tiid faaet et helt Læs fuld, da de forher ikke havde et eneste ja knap Hoveder deraf; men nu trængte han hverken til Søm eller Naboer, hvilke han betalte med noget af den Foragt, som de et Øyeblik tilforn saa overflødig havde smertet ham med.

Saaledes; naar man først kuns eyer Rigdoms Gaver, Man ud af hver og en da Agt og Ære haver;

Ja hvis man ogsaa var af Laster ganske fuld Saa ære man dog naar man skummer udaf Guld.

Herfra begav jeg mig hen til en høy Adelsmand, hans Gield, Ahner og Titler vare uendelig store. Den 11 December gjorde ham ingen Uroelighed, skiøndt hans Creditorer vare saa mange som Fluer i Septem-

9

ber Maaned. Han giæstererede denne Dag ligesom sædvanlig, men da han med et talriigt Sælskab sad just og offrede til Bachus og Ceres med en mageløs Overflødighed, kommer Gudinden Justitia med sine Betientere og feyer ud af Huuset alt hvad der fandtes. Glorieux, saaledes heed denne Herre, blev rasende gal, han raabte paa sine Titler og sin Stand, paa sine Ahner og høye Adelstab, han vilde paa tusinde Maader have lemlestet og angrebet Betienterne baade skudt og stukket dem ihjel; men man viiste ham hans Konges og Souveraine Herres retfærdigste Skrift, som auctoiserede denne Omgang med ham. Glorieux maatte da tie og af en glubende Løve blive et taaligt Lam. Betienterne nød fuldkommen Frihed at handle efter Ordre, og da Exsecutionen var forbi, gjorde de deres underdanige Compliment for Glorieux og gik deres Vey. Der Glorieux saaledes saae, at hans heele Huus, der nyelig prunkede med saa megen Stads og Pragt, Herligheder og Pretiosa, som Himmelen med Lys og Stjerner, var nu gandske mørkt, tomt og øde, og at gemeene Borgerfolk (som han kaldte dem) som han forhen i sit inderste Hierte ikke agtede meere end Oldenborrer og Kaalorme, kunde nu nyde fuldkommen Ret,

10

uagtet all Stand og Stands Privilegier, faldt han i en stærk Feber med Raserie, som kort derefter skildte ham baade ved hans Adelskab og Creditorer. Jeg Asmodæus gjorde ham følgende Stropher.

Her døde Glorieux som aldrig levede,

Den lever ene, som er sin ey Verdens Nytte Som holder Virksomhed og Arbeyd for sit Bytte Og Viiser sig i alt som gavnligt Menneske.

En doven Edere kan fignes ved en Død.

O Dovenskab! du er for Mennesket en Snare Du veed at føre det fra en til anden Fare Til Fylderie, Bedrag; ligt til Herr Glorieux.

Dit Navn o Konge! skal blandt største Konger staae: Som fratog Adelskab den Rett at kunde svige Og sig paa andres Pung at kunde frit berige Nu høy og Lave, Hver sin Gield betale maae.

Fra Glorieux kom jeg til en af de smaae Herremænd. Den ellefte December havde sat ham i en ubeskrivelig Skræk; thi Prioritets-Herren vilde sælge hans Gods, hvorved han med er kunde ruineres. Jeg havde største Medlidenhed med ham; thi lutter Ædelmodighed var Skyld i hans Gienvordighed, hans Menneske-Kierlighed mod Bønderne og deres Børn, hvilke han med stor Bekostning havde ladet oplære, ikke allene i Christendom, men endog i andre smaae for dem nyttige Indsigter, samt Pige-Børnene i adskillige smukke, for dem nødvendige

11

og nyttige Haandgierninger; See dette var Aarsag i, at han for nærværende ellefte December ikke kunde svare en haard og ubarmhertig Prioritets-Herre alle hans paastaende Rettigheder; skiøndt hans Viise Anlæg vare saaledes stillede for Eftetiiden, at enhver klog og oplyst Landmand kunde see, at han ved Guds Velsignelser paa nogle faa Aar ikke allene kunde komme ud af sin Trang, men endog blive nogenlunde riig og belønnet for sin utrættede Ædelmodighed. O hvilket angenemt Syn gav ikke hans Gods fra sig! Jeg selv studsede over det: Her var en Herremand, som troede, at han var det allene for Bondens Beste, en Præst, som kunde og vilde see paa Bondens Gavn baade i det aandelige og Legemlige, Degn, som ikke drak uden til Nødtørsthed, og Skoleholder, som troede at det, at en Cathechismus blev læst op uden ad, ikke eene kunde gjøre Bøndernes Børn lyksalige- Bønder som trodsede Fordomme, som var vandt til at lade sig sige og forbedre; saa megen Herlighed skulde tabes, saa megen Sveed skulde spildes, saa megen Ædelmodighed skulde nu gaae reent i Luften, alleene fordi Herremanden paa denne fatale Dag ikke prompte kunde

udbetale sin ubarmhjertige Prioritets-Herre til yderste Skerv.

12

Her skulde Dyderne sit eget Offer være,

Og Skam for Takke for en nedrig Siel hiembære. Ja! det blandt Mennesker saaledes ofte gaaer, At Dyden segner ned naar Last bekranset staaer.

Dog skeede det ikke denne Gang. Forsynet vilde ikke at saa mange ædle Forsætter skulde tabes i et Chaos. Et Brev fra en meget riig og tillige dydig Enke, smuk og tillige i sin blomstrende Ungdom, som Herremanden tilforn havde friet til; Dette Brev til Herremanden siger jeg, som ankom den ellefte December, forsikrede ham ikke alleene om Besiddelsen af hans paa den Tiid havde Gods, men lagde endog fleere Godse dertil.

O Menneske! leg Vind paa ægte ædle Dyder,

Den da, som over alt udi Naturen byder.

Den, jeg Hans høye Navn forskudt ey nævne tør. Din visse Lykke og din sande Glæde gjør.

Fra denne Herremand fløy jeg hen til Monsieur Bonvivant. Den ellefte December vilde kaste ham paa Gaden, Han sad fuld op til Munden i Punch og Armod, og dog tillige i Letsindighed og Glæde. Hvad gaaer mig mine Creditorer an, sagde Bonvivant, jeg har hverken Kone eller Børn, ingen skal sukke efter mig; mine Creditorer skal heller ikke smøre dem paa det, her er tilbage i Huuset; thi jeg har feyet alle Ting ud lige til min

13

Natpotte, som jeg, for visse Aarsagers Skyld dog har beholdt tilbage, og desuden hør den mig intet til, jeg har laant den og lad Eyermanden og de komme til Rette om det Stykke, jeg gaaer derfor rolig fra Huuset og efterlader dem godvillig det, der er tilbage, og naar alting slaaer feyl giver jeg mig til Dragon, eller ogsaa gjør en Reyse til Vestindien paa en Trois-Deux. Jeg har nu havt det gode i saa lang Tiid, Bagatelle! om jeg nu stal lide lidet ont, det gaaer nok over; derpaa drak Bonvivant saa Øynene stod stive i Hovedet, faldt derpaa i en dyb og sød Søvn, og imens han snorkede, kom Rettens Betientere; men som de intet fandt uden Hr. Bonvivant liggende paa Gulver og nogle Drikke-Kar som ey var af synderlig Betydenhed, kastede de ham med sine beste Klæder paa ud paa Gaden, han vaagnede og blev tørstig, og for at faae noget paa en frist, gav han sig til Dragon.

Mon Landet og er tient med slig Art af Soldater? Mon deres Hænder kan forsvare Land og Stater?

O Ney! den Kiælenskab, som boer i hver en Lem, Ey driver Fjenderne naar de tør komme frem.

I Fredens Tiider de for Halsen at tilstoppe Med Fylder og Drik, maae ofte Spidsrod hoppe. Naar Krigen kommer, da de ondt ey taale kan De er da syge, og kan ikke holde Stand.

14

See Gielden er betalt, naar Kiolen de antage.

Den røde Kiol ey kan et Subtrahe fordrage.

Dog holt! Forordning kom fra Viisdoms høyre

Haand,

Som paa Soldaters Giold og veed at legge Baand. En Kræsen Svire-Gast slet følger Martis Fahne; Thi naar Capon og Punch ey haves for hans Gane Strax Knegten bliver Syg, og hvis han Helsen har. Han til Desertion sin visse Tilflugt tår.

Fra denne Hr. Bonvivant tog jeg Flugten til en meget snorrig Fyr ved Navn Avanturier, han havde Giæld paa sig i Mængdeviis, og mange havde deres Øyne henvendte paa ham denne 11 December, han havde intet at gjøre Giæld paa uden et ypperligt og forførisk snakketøy og en vis Air, som lader sig bedre see og føle end beskrive. Han havde gjort sig en Kunst af at gaae ud og ind af alle Mennesker, han havde til et hvert Menneske især sin egen Tale, Comportement og Air, og ved disse Midler kunde han vinde alle Folkes Hierter. Han vidste alle de Krigshære, som vilde omringe ham denne Dag; men han loe kuns deraf. Han havde faaet sine Fløyels Klæder og sin Tobaks-Daase hen paa et andet Sted, meer behøvede han ikke til sit Haandværk; naar han kuns havde disse Meubler, kunde han oppuste en Vind, der maatte bringe alle hans Skibe i Havn riigeligen og efter Ønske beladte, Creditorer-

15

ne kom, Avanturier var flyttet om i en anden Gade: der havde han nu lagt sin nye Kramboed an; men see! Creditorerne fandt ham ; men Synet af en Deel nye og glimrende Sager, og det føde Haab han ved sin Veltalenhed gav dem om at betale sin fulde Debet dyssede dem i Søvn, saa de bleve roelige, og lod de Sager blive tilbage han bildte dem ind han selv var Eyere af. Hos sig selv kunde jeg nok mærke han havde besluttet der at handle paa samme Maade indtil næstkommende 11te og saaledes til alle ellefter for ham faar Ende, hvilket neppe skeer førend han døer endren Straaedød eller faaer Halsen paa en høflig Maade knækket ved en af hans Creditorer, som gaaer lige til Sagen og er en Fiende af Omsvøb.

O! daarlig Mennesker! som lader eder drille.

Som en Vindmager kan ved Gods og Midler skille Alleene derfor, at han borget Fløyel har.

Og fordi Tungen han Galopviis løbe lår.

En anden derimod I ikke krediterer Just for han ærliq er, og eder ey fixerer,

Just for han slet og ret i egne Klæder gaaer.

Just for hans Tunge ey til Løgne Toner staaer. O Dumme Folk! naar vil I engang kloge blive? Naar vil I Ærlighed tilbørlig Ære give,

Og drukne i Foragt de store Broutere,

Hvis Pralen er en Spot for hvert et Menneske,

16

Jeg forlød Hr. Avanturier og fløy hen til en Mand som var Høker og Vertshuusmand tillige. Jeg forundrede mig da jeg hørte han var saadan en Mand, og dog i Betryk, men her var Aarsag, først gruede han for Skipperen, som vilde have sine Penge til denne 11te, han havde allerede for i Veyen købt sig et Huus. og betalt det med reede Penge, saa at Mandens Pung var bleven temmelig slap, kort sagt han, skulde dog betale Skipperen, men han kunde endnu ikke, og det af mange Aarsager; en Deel havde han laant ud, dog imod Forsikkring, det var ham dog ikke mueligt at faae det ind til Skipperen kom, en Deel havde han udborget paa Krit det viiste han Skipperen; men dermed kunde han ikke være fornøyet, om han endskiønt havde givet ham 3 Pd. Krit for hver Streg han havde opskrevet; endnu en usædvanlig Aarsag: han var en meget godhiertig og tjenstvillig Mand, han havde imod sine Ordens Brødrers sædvanlige Plan skaaret for store Stykker af til fattige Folk, og derfor skulde han nu ruineres. Det gjorde mig virkelig ont at see denne ærlige Mand i saa sørgelige Omstændigheder. Men i det samme jeg beklagede ham, kom en af hans usleste Debitorer, som just havde vundet i Lotteriet, denne betalte ham ikke allene sin Debet, men

17

endog til Erkiendtlighed laante ham saa meget, at denne gruelige Dag blev ham en Glædskabs- og Fryds-Dag.

Accidit in puncto qvod non speratur

in anno.

Det er:

Fortvivle ingen maae, et Øyeblik kan føre Fra største Uheld til en stor Lyksalighed,

Paa Tusind Maader kan Forsynet Lykke gjøre.

Den gjør langt meere, end som vi forstaae og veed. De allerusleste; de som vi tør foragte.

Kan gjøre vores Held før vi snart veed deraf Vi ingen alt for høyt, og ey for lavt bør agte;

Thi ingen dømmes kan før han er sin Grav.

En liden Rotte kan den stolte Løve gavne.

O gid hvert Menneske var rigt paa Ædelmod!

Det da sin Næstes Hielp i Nød ey skulde savne;

Thi var den eene ey, var vel den anden god.

Saa lærer Herrer da ophøyet i det Høye!

At I foragte ey den allerringeste,

I flittig have bør i Tanker og for Øye

At tit de hielpe kan, som er foragtede.

Fra denne fløy jeg hen til et meget puseerlig Huus: her var en Uroe af den 11te Decber. som var meget stor; men Uroelighed mellem Mand og Kone var ulignelig større: Vi ere ruinerte i Bund og Grund! raabte de i Munden paa hinanden. Ja: der har din

Drik Skyld i, raabte Konen; min Drik svarte Manden i Ivrighed, det er L. jeg har ikke drukket meer end de andre af mine Laugs,

18

Brødre. Har jeg gaaet paa Viinkielderen, er der skeet i en god Hensigt, allene for at høre om Arbeyd og ved den Leylighed at drikke nogle Flaster Viin, det kan ikke ruinere nogen ærlig Mand; men din forbandede Stads, sagde han, er Skyld i vores Undergang. Der kunde aldrig saa snart fortienes i ß. her i Huuset, at du jo strax opoffrede den til Stads og Pragt. Du har jo nu faaet et nyt Taarn paa Hovedet! hvad har

den Diævels Bygning vel ikke kostet os?

Mand sagde hun, din Drik har just ikke ruineret,

men din forbandede Spillen. Stor

Allarm! sagde han; fordi man i en ærlig Styrvolt kan spille nogle Skillinger bort hver Aften, det kommer nok igjen, det kan jeg en anden Gang oprette. Men I Madame, sagde han: som skal paa Opera for Musiqvens Skyld, som i har saa god Forstand paa I skal paa Masqverade for Synets Skyld, paa Comoedie for en nye Acteurs Skyld, til alle Sladder-Søstre for at holde Collegium ved lige, dette koster intet; Jo I har paa min S. ruineret os. Konen vilde ey svare ham et Ord men gik pludselig bort; Manden derpaa gik uroelig, forvirret og halv fortvivlende i sin Sæng; jeg forlod dem og tænkte:

19

Den eene stædse vil den anden Skylden give,

Og, naar betragtes, har de Skylden begge toe. Undskyldt, uskyldig kan ey nogen af Jer blive;

Derfore er det best at holde Fred og Roe.

En drikker, spiller op, alt hvad han profiterer.

Den andens høye Top paa Gielden brav formerer Ja vel! der eene med det andet Aarsag er.

At denne Dag er fuld udaf Forskrækkelser.

Fra dette forvirrede Huus fløy jeg hen til den stakkels Gimnaal (jeg vil ey fortie hans Navn; thi han er temmelig vel bekiendt) saaledes heedte denne gode Mand, Han havde kjøbt et mægtig stort Huus uden Penge, han havde laant til Skiøde og til alting: han var jammerlig forgieldet: dog kunde han Mesterlig soutinere sig; thi han trak en stor Huusleye af en Mængde smaae Krinkel-Kroge, nu blev der bygget Baraqver, Indbyggerne i disse Muuse-Reeder flyttede ud i dem, og Monsieur Gimnaalkan ikke saae dem besatte meere. Huusleyen standser, Renterne stiger, og nu vil man tage Huuset fra ham. Han leer af disse Optøyer og lader det heele Huus rive ned. Prioritets-Herren, som ingen Midler eller Opreysning saa i Huuset, fik det Philosophiske Forsæt at tie, siden det ikke kunde hielpe at tale, og Monsieur Gimnaal sløyfede alle sit Huusets Krinkel-Kroge, for af dem samtlig at gjøre en stor Gaard for

20

en fornemme Herre; heri lykkes ham, han trækker store Reveneurer, Klokke uden paa hans Huus og store Franske Vinduer forkyndte og befalede, ar hver Prioritets-Herre og Muur- samt Tømmer-Folkene maatte tage Hat og Hue af saasnart de var kommen inden for Porten. Han blev forgieldet, stedse æret, betalte undertiden og blev gemeenlig dog krævet, stedse fattig, dog vilde han som en riig Mand foutinere sig allene ved Credit denne Gang.

Saaledes mangan een med andres Gods florerer.

O! gik Crediten bort fra mangan stor Grosserer Han faldt da undringsfuld fra største Herlighed Til yderst Afgrund og til dybest Armod ned. Credit! O ædle Ting! du Fyrster selv ernærer,

For deres Krigsmænd du i Felten Omsorg bærer.

Du skaffer Proviant, naar ingen skaffe kan.

Og med dit blotte Navn er alle Ting i Stand. Credit! bliv evig da blant Mennesker tilstæde,

De trænge hver til dig, og du kan dennem leede Fra et til andet Held, fra en til anden Fryd Du ofte hielper meer end al Fornuft og Dyd.

Derfra kom jeg til en gammel jydsk Hosekræmmer, han var af de gamle ærlige Cimbrer, hvis Hierte ikke vidste af nogen Svig, man vil paa denne Dag ruinere ham fordi han fattedes 20 Rdlr. i Rente-Penge, skiøndt hans Huus var forsynet med overflødig Pant i Strømper og Vanter. Hvem

21

var da hans Prioritets-Herre? vil man spørge: en Præst, født og sadt i Embede i det selvsamme Sogn, hvor Hosekræmmeren var fra. Som Landsmænd vilde den ene nu ruinere den anden; men det gik ind igien; thi en anden Hosekræmmer, som hverken kunde læse eller prædike, forstrakte sin Ordens-Broder med saa meget, at han kunde betale den ubarmhertigt Prædikant.

Som stædse præker om reen Ædelmodighed Som dog af Christendom i Hiertet ikke veed.

Som græslig torner frem, mod al Slags Art af Laster, Som sand Gudsfrygtighed i Hiertet dog forkaster. Som raader andre til en sand Medlidenhed,

Som i hans egen Siel dog ikke haver Stæd.

O Præster følger dog altiid de Ord I sige;

Thi ellers gaaer i Glip af eders Herres Rige.

En Præst, saaledes Præst, som han det være bør. Er æret af enhver, mig selv ærbødig gjør.

Men naar han kuns er Præst for Offer at modtage, Og for en Stakkels Mand for Tyve Daler plage. Far vel hans Præsteskab! jeg stort ey agter det.

Jeg eene ærer den, som følger Lov og Ret.

En ærlig Bonde jeg mangfoldigt meere ærer En den, som Krave og Bonet med Falskhed bærer.

Fra Hosekræmmeren fløy jeg hen til en gammel Officier, aldrig har jeg været meere smertet end her: jeg saae et væsentlig Billede af de ældgamle Rommere, som endnu havde Liv og Blod tilovers for Fædernelandets Tjenester, i hvor ofte han end havde været det til Forsvar for sin Fyrste og sine andre Medmen-

22

nesker. I Betragtning af dette havde han paa sine gamle Dage faaet en liden Pension, denne vilde han ikke efter manges Exempler fortære i Hovedstaden. Han havde tilkiøbt sig en lille Ejendoms Gaard paa Landet, og af Pension vilde han betale Renterne. Nu var paa sin gamle Alder munter, sund, og patriotisk. Han lærte de unge Bøn Artighed og Belevenhed, kort sagt han levede til Nytte for Bønderne og de levede fornøiede ved ham. Midt i all sin Lyksalighed, og saa nyttig for den heele Egn der omkring faaer han den smertelige Beretning, at hans Pension er ham opsagt, og strax i Følge heraf paafulgte det Rygte at Pengene i hans Gaard var ham opsagt. Han gav sig jammerlig, Marker og Skove gav ligesom Gienlyd af hans og de omkring-værende Bønders Klage og Skraal, Fortvivlelse løb omkring som en Furie og tegnede sig paa alles Pander. Men see i det samme at alting nærmede sig til Undergang, bringer en trofast Achates alle Ting for Monarchens Throne, han var naadig, han hørte til, og Officieren fik ikke allene sin Pension tilbage igjen; men endog dobbelt.

O hvilken ædel Skat en ærlig Ven at have! Det er fra Himmelen næst Dyd den største Gave, Men endnu større Vel, naar Gud en Fyrste gir Hvis Dyd stem for hans Stand udgjør hans Magt

23

Fra denne Officier begav jeg mig hen til en meget artig Broder. Han havde ,for ingen Penge kiøbt sig et meget prægtig Landgods næsten af 1 Td. Gulds Værdie Frisk, saaledes var Hans Navn, havde seet dette Landgods averteret i Aviserne, og som hans Hoved bestandig løb om ved Projecter som et velmuurt Hiul under en Vogn, tog han sig for at gaae paa Auction, og kiøbe dette Gods. Man spurgte om Penge eller Caution, han gav strax Anviisning paa en vis Broder Staabi som havde Penge nok og declarerede sig Selv-

Skyldener. Hr. Frisk fik saaledes Godset, ved ubarmhiertig at ødelegge Skovene tvertimod alle Anordninger, ved at pidske og tampe Bønderne til overdreven Arbeyd, større Skatte og Paalæg, og ved at handle og skakre samt føre ud af Landet havde han i lang Tiid holdt god Balance, og blev af alle anseet for en fornemme Herre-Mand, han havde og Mængde og Overflødighed af sønderslagene Bønder, muntre Jagthunde og nyemodens Tyre-Pisker. Men nu kom hans fatale Dag den 11 December. Staabie døde den

samme Morgen tidlig, alle ærlige Folk havde største Afskye for Frisk, ingen vilde have med ham at bestille, ingen vilde sette Penge i hans Jorde-Gods, han maatte nu altsaa seyle af, og af en fornemme Herre-Mand af en anseelig Monsignor, reduceres til sit forrige simple Monsieur Frisk. En Bonde gav ham saa lumsk undervejs en god Snuppert til Reyse-Penge og lagde disse Ord til:

Du haver længe nok med andres Fiedre pralet.

Du haver modig nok paa andres Regning galet.

Kryb nu udi dit Støv, tag denne Snuppert med, Hvoraf du mange har Uddeelt til vor Fortred.

Fra denne Bonde-Plagere begav jeg mig til en merkelig Person, han havde pryglet 3 gamle Tandløse Kierlinger ihjel for desbedre at blive deres skiulte

24

Guld og Sølv maetig og eene Seyer-Herre derover; han var endnu ikke meere end 26 Aar gammel, hans Seyervindinger havde galupperet og han kunde som en anden Cæsar sige: Veni, Vidi, Vici; Jeg kom jeg saae, jeg vandt. Men saa hurtig som han var kommen til disse Penge, saa meget desto hurtigere var han og til at øde dem. Den 11te December var ham en Dag fuld af Angest, Creditorerne strømmede ind paa ham, han blev nolens volens, baade med det Onde og Gode, enten han sang eller peeb, slæbt hen i Slutieriet, hvor længe han skal blive der og hvad hans

Skiebne der skal være, det er skiult for mine Øyne.

See uretfærdigt Gods ey haver nogen Lykke;

Hvad Synden renter ind det gaaer med Sorrhig bort, Følg da ey vor Monsieur udi hans skielmestykke Thi see nu følges han til Slutieriet sort.

Strax efter at denne var brunget til Arrest-Huuset, blev jeg var en Deel andre kom efter, som og skulde derhen, jeg havde gierne følget efter, for at hørt Aarsagen hvorfor de skulde i samme Logie; men som jeg blev træt af at flyve længere, turde ikke heller bie længere borte for Lucifers Skyld, som oversnusler os smaae Diævle, begav jeg mig tilbage til de sorte Aanders Boelig.

Hvor Skræk og Angester hinanden Haanden byde, Hvor alt, som findes, maae en lucifer adlyde,

Vi Diævle er deri og evig blive maae,

Ey Jord ey Himlen selv os reddede kan faae.

Men see I Mennesker, I reddede kan blive,

Naar eders Hierter I kuns vil til Dyden give,

O! lader Tiden da, som I nu bruge kan, Tilbringe eder en Lyksalig evig Stand.

1

Nogle Betrængtes Sukke over den ellefte December

Tilligemed Lucifers Trøst

til samme

Kiøbenhavn. Trykt hos Morten Hallager, boende i store Fiolstræde i No. 196.

2
3

Coqvette overlydt istemmer Sørge-Toner, O! raaber hun: jeg er blant de forladte

Koner!

Mit Huus er øde, og mit Speil forsikkrer mig At det reent Sandhed er, jeg er ulykkelig. Før, naar for mig at see, jeg vilde Speilet tage. Dets Straaler Yndighed da skiød fra sig tilbage. Nu, naar jeg speiler mig, hvad er det jeg

da seer?

Et rynket Ansigt, som om Overdekke be'er. Jeg mig nu levendes i Jorden vil nedgrave; Thi til at lokke fleer jeg haver ingen Gaver, Saaledes taler hun, i Afmagt daaner hen, Men Lucifer er flink, og trøster som en Ven.

4

Fortvil Coqvette ei, bliv, ved din kloge Maade, Jeg vil som Lucifer dig til det beste raade; Skiønt at din Deilighed er meiet af som Høe, Fortvilet du endnu derfor ei skal døe.

Opret et Ruffer-Huus, hold spæde Kisselinker, Som muntre Øine har, og net med R** svinker, Lad Hververe saa fiint en liden Indpas faae, Saa kan du uden Nød alt, hvad du ønsker,

naae.

Du Directrice blir og ikke meer Actrice, (*)

Du nu med Majestæt kan din Person fremvise; Jeg selv skal hielpe dig, som trofast Lucifer, Og dig forskaffe Held til alle Gierninger.

Hvad er paa Færde? jeg en Jammer-Støien hører,

Enhver sit Klagemaal med Suk og Graad fremfører. .

Jeg, sagde Jean de France er højst ulykkelig,

Og der ei noget er, som meer kan redde Mig. Jeg skulde ei saa snart til Hielp fra nogen trænge,

Hvis siette Delen jeg kuns havde af de Penge, Som for mig Fløjten gik udi Paris, Paris I denne smukke Bye saa fuld af Snyderie.

(*) Forstaae ude paa den Verdens store Skueplads.

5

Fuld af Fortvilelse i største Angst og Smerte,

I alle Maader var vor Jean de Frances Hierte, En Lyd i Luften ham dog naadig trøste vil Hør! hvor ham Lucifer med Trøst dog taler

til:

Min elsket Jean de France! du ikke dig maa klage! Syng franske Arier! de kan mig meer behage, Du vel udi

Paris har lært at gjøre Cour, Af Kierlighed for dig jeg ligger nu paa

Luur.

Jeg rige Enker skal min Søn for dig opsøge, Du paa Parisisk Viis maa lekker med dem spøge, Saa er din Lykke gjort: Hans Franzen

hører det,

Blir glad, og danser strax en lystig Menuet.

Hvorfore sukker nu saa dybt den ærlig Kone? Før Frydens Arier, nu lutter Sørgetone. Før Snød hun hver og een ved bare Hyklerie,

Nu Staten er oplyst; Hun lykkes ei deri.

Hør nu strax Lucifer er med sin Trøst tilrede, Hun bør ei længere i Sorg og Angest svede. Fornøi dig! raaber han, vær trøstet inderlig;

Thi jeg endnu har Magt og kan ophielpe dig.

6

Bliv ved det Hyklerie! der ved vi begge baade; Men jeg, som Hyklers Ven, del ene dig vil

raade,

At du vor fælles Konst angriber finere; Thi Landet taaler ei de grove Hyklere.

Leander Suk paa Suk af ængstet Bryst fremdrager,

Den Ellefte i Dag ham udi Hiertet nager; Fordømte La Basette! fordømte Terninger! Saa raaber han: Herved jeg ruineret er.

Hans Fader Lucifer bevæget til ham taler, See! siger han: Din Nød og Sorrhig jeg husvaler.

Tag der er Terninger og Vexel-Dalere; Ved dem du snyde kan de største Snydere. Leander fuld af Fryd annammer disse Gaver, Og bliver rigere end han selv ønsket haver; Han fast bestandig vandt, og tabte han engang,

Holdt Vexel-Daleren mod Tabet dog sin

Stang.

Hvor blev Leander af? Hvad fik han for en Ende? Som alle Spillere: Tilsidst han maatte brænde I Sathans Smelte-Dig; forstaae: De

Spillere,

Som spille ene for, at være Snydere.

7

Ak see! Hr. Bel-Esprit udøser Suk øg Klage, Jeg veed ei mere, hvor jeg Renterne skal

tage?

Til denne Ellefte; saaledes raaber han Og sig anstiller som en høist fortvilet Mand. I forrig' Tider, naar jeg ikke havde Penge Jeg fik en Tut i Hast, og det ei vared' længe Jeg tre a fire Ark kuns og Troen spottede, Hvori jeg Sæder, Dyd og Troen spottede, Nu agtes det ei meer, nu blive Folk for kloge. Da stærke Aander er nu agtede som Droge Da nys de skinnede som største Stierner;

man

Fritænker-Skrifter nu ei meer afsætte kan.

Strax Lucifer fremkom og sagde: Kiere Broder!

Du klynker, som du var en høist elendig Stodder

Bliv du kuns ved min Søn at nægte Gud

og Troe,

Jeg selv skal hielpe dig, saa du skal have

Roe.

Den ene Regel har du kuns at observere,

At Orden, Slutninger og Grunde ei regiere Udi de Blade, som du sammeniaske vil, Nok; at de røbe Gift og falske Klygters

Spil.

8

Som sagt saa giort; han strax en Piece sammenmaler,

Hvori Letsindighed og Gift mod Troen taler.

Den største Aftræk faaer: Den faaer Berømmelse

Af hvem? Kuns ene af de Ligesindede.

Man siger: Lucifer saa hemlig ham forstrakte,

Med villigste Douceurs foruden det, ham bragte Boghandlerne, og de, som tænkte som han selv,

Saa at han i Galop befordret saae sit Vel.

Ak! Madam Koblerske nu sukker overmaade, Og til Taalmodighed ei nogen Ting kan raade;

O! siger hun; Jeg før fortiente Penge nok, Jeg gjorde Giftermaal hver Maaned i en

Skok.

Nu er der ingen, som min Konst vil mere agte, Og de, jeg nyligen til Brudesengen bragte, Forbande mig og troe, at deres Jammer er Udaf mit Koblerie fordømte Virkninger. De, som her Efterdags har Lyst at løbe sammen, Kuns følge vil en Lov: De kalder Ja og Amen; Den Lov her ligger i; at Penge gjør ei

alt;

Thi nu kuns ganske faae dem have i Gevalt.

9

Da Penge nu saa knap i Byen circulerer,

Da man er noget Haab om Rigdom kan formere,

Saa nødes man tilsidst at beile efter Dyd; Og dette for min Pung er kuns til liden

Fryd.

Ak! raaber hun: Jeg maa nu ganske vist crepere,

De nu den Ellevte mig vil Fortred formere; Thi Rente-Pengene jeg ikke svare kan;

Og jeg at gjøre har med en fortreden Mand.

Før hun selv veed deraf, er Lucifer tilrede, Han er med mægtig Haand og største Trøst tilstede,

Min elsket Koblerske! saaledes siger han: Trøst dig! vær meget glad! jeg hielper som

en Mand,

Bliv du kuns stedse ved at stifte Ægteskaber! I Hvilke Dyd og Fryd til evig Tig sig taber, Giør du Foreninger af slig Natur og Art, At alle Laster der kan have friest Fart. Hvad Pengene angaaer, som Ægteskab nu

gjøre,

Da skal jeg mesterlig Vedkommende forføre. Jeg dem indbilde skal, der Tønde Penge er.

Hvor neppe virkelig er sex Halvskillinger.

10

Som sagt saa giort; man faae en Mængde Ægteskaber

Geleidet hver i sær af tusind' Suk og Klager, En ung forfløjen Gast en Enke pryglede, Indtil hnn peu á peu af Tamp creperede.

Biberius henflød i Suk og salte Taarer,

Siig kiere vel engang! hvi græder han saa

faare?

Jeg, siger han: Jeg er i en fortvilet Nød, Fordi min Gane nys i Nectars Strømme

flød.

Jeg længe drukket har paa Borgs, nu maa jeg

faste.

Og hver en Creditor jeg seer til mig at haste; Thi jeg Betalning har tilsagt til Ellevte, Og til Ulykke er just nu meest trængende. Man veed, at Lucifer ei nogen Dranker hader.

At han en Svire-Broer ei nogen Tid forlader, Derfor en Tønde ham han sendte af Liqueur, Som stedse drikkes op dog ikke heldes bør.

Drik! raabte Lucifer; lad aldrig af at drikke, Du ikke Hanen skal paa denne Tønde slikke; Thi den er lige fuld, og aldrig dampes bort, Derfor min Elskelig! drik! spy! drik immerfort!

11

Biberius blev glad, og drak af alle Kræfter

han Sælskab til sig bad, som gav ham ikke

efter:

De drak, sov ud, drak om, og fyldtes Dag

og Nat

Til sidst blev Legemets og Sielens Kræfter

mat.

En samlet Podagra, en anden Øie-Svie;

Skal jeg kuns være kort; kan jeg dog ei fortie

At man en Morgenstund om Tønden udstrakt

jage

Tre tappre Drankere, som ded og drukne

laae.

O Hillemend! jeg seer en høist bedrøvet Enke, Hvad kan vel hendes Sind saa smerteligen

krænke?

Den Ellevte: Hun af sin Fetter ventede Paa denne Dag en Sum til sin Forfriskelse.

For at bevæge ham, hun ogsaa har tilladet, At hendes Fetter har i Multe Blade bladet;

Men nu den Ellevte han alle Ting har

glemt

Indtil den Hielp, som han for hende har

bestemt.

12

Hun raaber, tuder nu, snart Haaret sig afriver,

Snart Angest hende til en Psalmebog fordriver, Hun synger Tydsk og Dansk dog ingen Roe

kan faae;

Thi Hiertets Andagt vil med Tonen ikke

staae.

Medliden Lucifer det stakkels Dyr husvaler Han hende fuld af Troe og Love saa tiltaler: Du søde Datter! ei i
Dag fortvile maa, Det ved min virksom Hielp skal siden bedre

gaae.

Øv kuns mod andre al den Konst du øvet

haver

Imod din Fetter, som ei havde Mod og Gaver, Til sand Erkiendtlighed; jeg trofast hielpe

vil,

At du hos alle, og i Alt faaer vundet Spil.

En Duellist i Dag udøser Jammer-Plage,

Tænk kiere Læser! han har Aarsag til at

klage:

Ak! at Duellerne nu er afskaffede Jeg ellers havde nok til denne Ellevte!

13

Saaledes sukker han: Hvi kan det andet være Man Duellisten nu ei holder meer i Ære,

Han af de kloge Folk ansees kuns for Nar, Som en Skavanke i fin lille Pande har.

Men Lucifer ei vil han uden Trøst skal blive, Hør Fetter! siger han, jeg vil dig Redning

give.

Gaae! tag din Kaarde med, gak hen i

Hvelvingen

Der jeg med Klud og Beeg skal hielpe dig

som Ven.

Hans klager ynkelig: Jeg før fortiente Penge; Saaledes raaber han: Jeg kunde aldrig

trænge,

Mit hele Arbeid var dog kuns at prygle af En Næsviis Spirivip, som Penge nok ei

gav.

Ved Horehusene jeg Alting kunde drive Mig selv med Kone, Børn jeg derved holdt

ved Live,

Men disse Huuse nu kun liden Søgning

har

Og ingen kommer meer, som sig afprygle

lar

14

Jeg ret fornøiet var, naar jeg en fose kunne Saa han en Times Tid for Døren kunne blune I dybest
Rendesteen, og siden slæbes hen Til Mørke Fængsel af min Vegter og min

Ven.

Hør! raabte Lucifer: hold inde med din Klage Du er en vakker Karl, som ret mig kan behage Jeg derfor hielpe
bør i din Elendighed,

Jeg for din Tapperhed endnu en Redning

veed

Paa Hørehuusene ei hielper meer din Gave; Thi Folk jo hiemme nu den samme Fryd kan have; Men da du
Kræfter har, og alle prygle kan, Saa bliv Skovrøvere, det føder og sin

Mand.

Decembers Ellefte! skal du da alle qvæle? Tør nu Medlidenhed med Tyven meer ei

hæle;

Nei see Skoeflikkeren i Dag til Ellefte Er ruineret, som med Tyve hælede.

Han gier sig ynkelig, ak! siger han, jeg gruer Min visse Undergang jeg nu for Øine skuer Jeg købte kuns lit
Sølv, maaskee lit Guld

iblant

Derved min Undergang og al min Smerte

fandt.

15

Den store Lucifer paa disse Sukke hører,

Og til Skoeflikkeren slig Trøste-Tale fører: Min Søn bliv ved som for at hielpe

Tyvene,

Hvoraf du selv just ei kan nogen Skade

skee.

Men gjør som Israel, lad alle Tyve-Vahre Til Hamborg reise hen, saa har du ingen Fare Sælg ei saa tosset
meer, her udi Kiøbenhavn;

Thi sligt et Kiøbmandskab dig bliver ei til

Gavn.

Skal Fanden just i Dag ophielpe alle Narre?

Som for den Ellefte ei sig har taget vare; Ja han sig dette nu saa lumsk paataget har Han vent'lig har Raison;
thi han er ingen

Nar.

Jeg saae en artig Fyr, at sukke, klynke, svede. Man fra Commission hans æred' Navn kan lede; Thi det er

artig nok, ar hans topmaalte

Navn,

Forrykte pedes har til Poesiens Savn.

Ak! raabte han, jeg skulde Alt betale,

Hvem kan min store Nød, min Hjertesorg

afmale?

Da jeg ei eier Hviid til denne Ellefte Hvor til Betalning jeg enhver dog lovede.

16

Jeg ventede nu just paa nogle fremmed Sager, Men Skiæbnen nu tilsidst mig til Fortræd bedrager,

Mig nægtes denne Hielp; maaskee Ved kommende

Til min Ulykke nu er bleven klogere.

O! raabte Lucifer, lad af at sukke, klage,

Du din Venindes Tøi af Kiøkkenet kan tage Til laans, fei dette ud indtil jeg hielper dig, Og du til videre da lever lykkelig.

En Erke-Spidsbub sig i Dag har vildet hænge; Thi tænk: Den Ellefte med Jammers

Magt kan trænge

Han har ei Strikke; men ham Fanden

sender en

Den gaaer i Stykker og han falder need

igien.

ligger nu fortabt, forladt i Angest og

Smerte,

Det merker Lucifer, det rører nu hans Hierte, Han raaber da til ham, staae op tag munter Mod!

Du skal ei hænges; thi din Sag kan blive

god.

17

Jeg vil du længere skal rulle om paa Jorden; Thi du veed mesterlig at skabe al Uorden,

Og hvad du ikke veed, det skal jeg lære dig, Saa lev da længe og paa Penge stedse rig. Der mange Roller er, som du endnu kan spille Du de Fanatiske, som Spøgelse kan drille, Du Overtroen og de gamle Kiærlinger Indbilder lettelig, at du Prophete er.

Og hvis det skeer engang, du kommer til at

standse

Jeg da paa Timen er dit visse Taarn og

Skandse

See der en Fløite er, naar Nøden rammer

dig

Saa pib du kuns i den, og strax du haver

Mig.

En Skindpels sukker dybt, jeg vilde Høker sige,

Han tænkte sig nu ret at mæske og berige Paa Skilling Skilling han har vildet vinde;

men

Den vise Taxt kom ud, og hans gik ind

igien.

Han raabte græsselig: Jeg kan min Giæld ei, svare,

Jeg til den Ellevte har største Sorg og Fare; Thi, som jeg lyster, jeg nu ikke skakre maa; Thi efter nye Bud nu alle Ting skal gaae,

18

Jeg tør ei veie falsk, som er min Hiertens Plage Det raadne, gamle tør jeg ikke meer fremtage Hvad skal jeg gribe til! hvad skal jeg fange

an?

Jeg er og stedse blir en ruineret Mand. Selv Fanden vide maa, hvad Raad jeg her

skal tage?

Med egne Kræfter jeg paa ingen Viis kan mage Saaledes, at jeg seer mig udi Sikkerhed, O! raabte han: Du Taxt er Skyld i min

Fortred!

Af Medynk Lucifer fremkom i samme Time, Hvad? Sagde han, min Søn! jeg troer at

du vil prime,

Vi begge to har Greb paa al Slags Snyderie,

Vi begge to derfor vil holde ret Partie. Jeg vil, at du min Søn Angivere skal være; Men du saa snorrig maa i Alting dig adbære, At du forfører først og selv til Lasterne, Derefter gaaer du bort som troe Angivere. Du for Exempel Skyld en Skipper kan tilraade,

At han med Contreband belæsser sine Baade, Men naar han kommer hiem, du ham strax

røbe bør,

See! det er en Metie, som mangen lyklig

gjør.

19

Du i et Øieblik herved kan meget vinde,

Al Art af Høkerie ei slig Gevinst kan finde,

Et Ord og nogle Trin kan ofte skaffe dig Selv samme Rigdom, som har gjort F.

lykkelig.

Gaae om til Høkerne, hielp dennem at bedrage, At skrive X for V, de Fattige at plage,

Selv giver du dem an, den Sag er ypperlig, Du bliver Patriot og kan berige dig.

Jeg Alting haabe kan af dig, som er en Jyde, Af denne Nation kan nogle vakkert snyde;

Jeg alle ikke vil beskyldte skjønt jeg er Ei bange for en Løgn, som gamle Lucifer.

En som forgiødet var, fik en bemidlet Mage, Og Dagen efter de fornøiet Bryllupsdage, Kom Politiens Folk, tog bort alt hvad der var. Det den nyegifte Brud i Hiertet billigt skar. Tre andre Enker, som og havde Rigdoms

Gaver

I den nye Brudeseng ei bedre Skiebne haver. A. fik en Drukkenbolt, B. fik en Fraadsere, Og C. en Fianté af de dumme Spillere. Der mange Mandfolk var, som lige Skiebne

smagte,

Og som nu ynkelig forgiæves sig beklagte;

A. som i ung Karls Tid vandt Penge ved sin

Sveed,

Saae dem at svinde bort med Harme og Fortræd.

20

Han havde faaet til Brud en glat og sminket Kone,

Som aldrig sparede Ducater eller Kroner For Iespænde Mesieurs, der net var puddrede

Og havde lært den Konst at pludre, rose, lee, B. fik en skiden Soe, fik en Capricieuse, D. blev trolovet en af disse Vimsetøse,

Som løbe rundt omkring i Byen Nat og

Dag

Og troer, at Husets Tarv er ikke deres Sag. Ja hvem kan regne op den Mængde af Ulykker, Som der ved Lucifers og Køblerindens

Nykker

I Millioner viis dem oversvømmede,

Som tog ei Gud med dem til deres Ledere.

Til denne Ellefte jeg ingen Redning skuer, Jeg for dens Komme med en skræksom

Gysen gruer.

Saaledes hyler ud den blege Rabulist, Som nu Raadstuerne med Viisdom er forvist,

Hvad skader dig min Søn, jeg dig i Alt vil gavne Det siger Lucifer, du skal min Hielp ei favne; Lad være F ** dig ei paa Tinget lide vil,

Vi dog vil drive vort sædvanlig Lykkespil.

21

Jeg vil udi din Pen en virksom Gift indjage For Uretfærdighed du ene skriver Klage,

At skrive udi Smug, ei F* forhindre kan Skiønt han for Resten er en vittig dydig Mand. Dernæst du Støverhund taalmodig maa agere For slig en Advocat, som selv ei løber mere, Som af Proces er feed, ei mere rende vil, Da han sit Ønske har opnaaet ved Stridens

Spil.

Men hvis du ei i Hast slig Procurator finder, Saa skal jeg stræbe, at du kierligt Venskab vinder

Hos en forsviret Gast, som ikke meer kan gaae Hans Navn og Privileg til dit Forsvar skal

staae.

See Nathan græder og, han kan ei mere

snyde

En viis Regjering vil hans Renter ham forbyde, Utaalelig Procent og andet Jurerie For ham nu hemmet er med al Bedragerie.

Hans Fader Lucifer fremtriner i det samme. Og siger: Nathan! maa du dig dog ikke skamme. Du jo en Jøde er, kan du ei finde paa Et Kneb, du da af mig et Velmeent Raad

skal faae:

Gaae ! lad dig døbe til den tyvende December, Saa faaer du Penge nok, og dermed Sorgen dæmper.

22

Lucifer tilsidst.

Jeg udi denne Dag har havt min hele Hyre, Saa mange Narre at regiere, raade, styre Det ikke er saa let som man indbilder sig, Hver seer, at jeg min Sag har drevet mesterlig.

Jeg egen Fordeel vel har søgt ved al min Møie, Men Mennesket jo og sin Fordeel har for Øie, Saa det i denne Post mig ei bebreide kan, Jeg er en ærlig Mand, hvad gaaer mig

Sladder an?

23

Hos

Bogtrykker Hallager,

sælges iblant andet

følgende Bøger for hossatte Priser.

Professor Gottscheds tydske Grammatika eller kort men tilstrækkelig og tydelig Underviisning at lære ret at skrive og tale det tydske Sprog, oversat efter det femte forbedrede Tydske Oplag og udgivet til Nytte for de Danske, som ville lægge sig efter og grundig lære det tydske Sprog. 2 Mk. 8. ß

Mandfolkenes eller Herremænds Kald, skrevet af den berømmelige Author til det i Engeland velbekiendte Skrift The whole duty of Man«. Oversat af D Thurah. 2 Mark 8 Skilling.

Dictionnaire en Ahregé eller en Fransk og Dansk Ordbog, hvorudi ei alleneste alle brugelige Franske Ord med Exempler og Talemaader efter Alphabetisk Orden findes forklarede paa Dansk, men endog et fuldstændigt Dansk Register & c. af Hans von Aphelen. 1 Rixdaler.

Forsøg, at beskrive den nærværende Tilstand af de grundige og skønne Videnskaber, samt smukke Konster i Dannemark og Norge, skreven paa Fransk af en Engelskmand. Oversat og forøget med Anmærkninger af en Dansk. 8 Skilling.

Jule-Sange til gudelig Brug og Anvendelse, skreven ved Niels Prah. 6 Skilling.

Anviisning i kort Udtog til Grundene af det Engelske Sprog. 2 Dele. 3 Mk.

Kort Udkast til en Geographie for Begyndere, eller en kort dog udførlig Jordbeskrivelse over Europa, Asia Afrika og Amerika, de adskillige Landes Grændser, Størrelse, Beskaffenhed, Have, Sunde, Søer, Floder, Inddeling og fornemste Stæder, Indbyggernes

24

Regjeringsform, Religion, Folkemængde, Sæder, Skikke og Fremgang I Konster og Videnskaber, skrevet af Hr. Conrector Bauman og oversat og med mange nyttige Anmerkninger forøget og forbedret. 2 Mk.

Den lystige Kiøbenhavn, som medbringer fortreffelige Huus-Raad imod Kiedsommelighed, bestaaende i vittige Indfald og artige Løyer samt velanstændigt Skiemt. 4 Hæfter, hvert Hæfte 8 ß

Beviis, at Argus, uagtet sine 100 Øyne, har været stokblind, da han skrev sin No. 11 og 12 angaaende- Amts-Laugs- og Frimesterne indeholdende trende Anmærkninger 1) At Laugene i deres nærværende Forfatning ere skadeligefor Vindskibelighedens Fremgang. 2) At de ere Hinderlige i Folkemængdens Tiltagelse. 3) At de ere en Med-Aarsag til de dyre Tider, til Nøyere Eftertanke i en redelig Hensigt fremlagt af en Haandværksmand, som ønsker Laugs- og Frimesterne all den Lyksalighed, der kan passe sig med Statens Velfærd. 14 ß.

En Landmands Tanker angaaende 1) Dommere. 2) Tingsvidner, 3) Tiender. 4) Qvægsygen. 5) hoveriets Afskaffelse og 6) dyre Tider. 10 ß. Moralsk Duketøj for Børn, eller Historier og Samtaler til at vænne Hiertet tidlig til ædle Følelser til de unges nytte og de Gamles Fornøyelse. 12 ß. Kierlighedens Seyer over Rigdom,

Rang og Ahner, eller den deyiige, ulykkelige, dydige og lykkelige Juliane siden Grævinde af St**s læseværdige og rørende Tildragelser. 8 ß

Den sædelige Barbar eller den ædelmodige Menneskevens Osmans ildebelønnede Godhed og ynkelige Endeligt. 10 ß.

Nyt - Aars - Vers til alle Aar. 8 Skilling.

Tanker efter Niels Klims Maade. 4 ß.

Mirzahs Syn i Skiebnens Tempel. 6 ß.

Lille Anne eller det fri Valg. 1 Mk.

1

Sybrianus, P. P. P. paa nye oplagt efter Originalen. Malmøe, 1771. Prentet hos Henrich Smed.

2
3

Til alle christene Ærligheds og Vidskabs elskende Læsere Det er gaaet denne bagtaledede og meget ilde udskiæmede Bog, lige som det gaaer

endnu de Ærlige iblant Menne- skerne: At de bliver belønnet, fordi

4

de ere tjenstvillige; denne Bogs Øyemeed, er allene til at tiene de Retfærdige og Nøysomme, og til at straffe og aabenbare de onde ugudelige Troldfolk, Tyve og skielmer.

For at spare Læseren nogen Udgift, forbigaaes den gamle Fortale; men meldes til Oplysning, at Sybrianus udgives nu igjen

i samme gode Øyemeed, som fordem skeet er, som er: For at gaae efter Guds Bud og Øvrighedens Befaling, og lade en-

5

hver nyde sit ubestaalet. Saa og til at forstrække de Ni dinge som, af Misgunstigheds øye, fortrylle, eller naar de det ikke kan, da undergrave de dem, ved 1000 Urters Middel, eller og, enten deres eller deres Kres Helsen og Lykke.

Christelige læser! finder du noget i denne Bog, som du ikke ret forstaaer ved første lgiennemlæsning, da døm ikke ilde og ikke heller for hastig, for det kommer der af, at Alting er en Hemmelighed for dem, som ikke veed det, og

6

en videnskab for dem, som veed det, saa at ingen var mere end en anden, dersom de ikke vidste mere end al Mængden.

Alting er et Videnskab, det hindrede ikke Moses, at han var opfød i al ægyptisk Viisdom, saa Længe han aldrig misbrugte den, gjør du ikke heller.

Forelegger R. G. af L. S. Den 14 Juli 1771

7

Første part Første capitel. No. 1.

Fra onde Mennesker, Forvarelse.

Lie — Tyre — Lamo Sydome — Aig — Tonis Amend.

8

No. 2.

Alegas, Alegal, Ama, Sexetum, Efloletem, Drager, Mefit, Arnols Arnols, Artifie; Arthimi.

No. 3.

haand.

No. 4. ibidem.

Bregne bærer ikke Frøe, uden allene St. Hans - Nat, de blomstrer fra 11 til 12, og det modnes fra 12 til 1, læg et hvidt Klæde derunder og tag det paa; deraf tag noget ind i Viin eller Vand: Og — Lommen noget --- er vist.

9

No. 5.

Mod Trylde.

Mirida, Meron Mionda Regum.

No. 6.

Af Vide hvad der skeer paa andre Stæder.

Gjør et Speigel af alle Mitaler, naar du vil vide hvad der skeer, da kan du see det i Speiglet.

Vil du vide hvad der er nedsadt i Jorden, eller hvad Natur den formaaer, da vender du det ned ad til Jorden, og seer det der udi.

10

No. 7. Kieppe, til at lede Mitaler op med efter Bergviis.

Hellig Johannes Aften, da gak selv ud, og skiær et Aars Skud, en Hessel-Vaand eller Teen i 4

Er der da noget, hvor du stille bærer den, da beyer den sig dertil.

11

Andet Capittel.

No. 1.

At faae Penge, Guld eller

Sølv.

Hvo som vil gjøre Guld, tager

til at komme først i Deglen, strax det løber, kom lidt efter lidt udi

No. 2

Vil du have Sølv, tag den Leer, som er besprengt med mange hvide Prikker udi; tør, og gjør den til Pulver, saa fiin som Aske, kom den saa til Mercurium, den suger sølvet, og Jorden, bliver tilbage, siden bær dig ad

12

paa sølvsmed, eller og vet Smælte Fason, at fratage Mercurium, og smælte sølvet.

No. 3.

De gamle har forvart deres Guld og Sølv i store Høye, de har ofte opfødt Orme, saasom adskillige Slags Slanger, for at ligge der for, til at bide de, som torde komme det nær, de have sødet samme Orme saa længe, til de ere blevne overnaturlige store: Naar nu nogen Stamme uddøde, da blev Slangen dog liggende at kure over Pengene, og gik ikke derfra, førend han blev overvunden af nogen, som af Æten enten viste Det, eller af andre, som fandt ham med Skatten.

Det er visse Kreaturs Natur, at de gierne glemmer Metaler:

1. Alle Slags Slanger. 2. Rotter. 3. Muus.
4. Storker. 5. Krager. 6. Spetter. 7. Skader.

13

Man skal lige saa Nøye forvare Guld &c.

for dem som for Tyve.

Ligesom de gamle da forvarede deres Skatter i Høye ved store Slanger, saa fantes de ofte, naar de vare af den Slags, der skulle efter en vis Alder forvandles, at være blevet til Lindorme, saa at Eyeren ofte derved mistede sin Skat.

Andre, som ikke lagde saadanne Dørvogtere for deres Penge, foresandt dog ofte, at der laae en Drage eller Lindorm over dem, hvilket var ofte Dievlens rette Forblindelse; thi han brugte alle de gamle Aaldinges optegnede Fund, til at bedrage dem til sin Tilbedelse, og ofte taledede med dem, og dette var Aarsagen, at de gamle Aaldinge, saa meget tilbad Slanger, eller elskede dem som troe Dyr. Dievlen i Slange eller Drage - Lignelse, lod sig og ofte drive fra disse Skatter, af Finderne for derved at vinde dem.

14

Der er vel mange Skabninger af orme paa Land og Vandet, over al Verden; men aldrig har nogen siden Anno Christi 600, seet eller syndet nogen Drage i noget Land, eller fundet at have Rede og Unger, som dog maatte have skeet en Tid eller en anden, dog at nogen maatte fundet det at see: Deraf er det vist og klart, at disse Drager har været Ugar, thiloks skabninger, som han ofte lod sine til sig sendte Tilbedere see, at det vrimlede, af saadanne mange tusinde Slags hos ham, det Torkild Athelefar, og hans Selskab fik at see, og andre Drager og Lindorme end Dievlen er der ikke til i Verden; men vel at de smaa Slanger kan blive overmaade store og af en anden Skikkelse, saa er og bliver de dog ikke til Drager.

Man har nok hørt sige, at de og de for nylig har seet flyvende Drager noget oppe i Luften, som have ført en Ildstiært og siunkende Vinger, dette kan vel være muelig, at

15

Ugartilok endnu vil søge, om han ikke kan vinde Folk, da at forfærde de Enfoldige.

Andre have fundet rette Orme paa deres Skatter, som er kommen der af, som jeg viste, at disse Dyr søge efter at samle Metaler.

De store høye i Skove og Marker kommer af 3 Aarsager: a.) Begravelser. b.) Boeliger, hvorudi de første Aaldinge have boet. c.) Af de Steen de har samlet af Jorden, da de først begynte at pløye den, for

den var i de Tider meget riig paa mange og store Stene, de samlede dem i Haabe, for at være af med dem fra Jorden- saa og for at gaae til et stæd lige til at tage dem, naar de ville bruge dem, enten til Høye at boe udi, sætte Penge udi, eller til deres Begravelser og Altere.

Deres Penge-Høye, brugte de helst inde i tykke Skove, for at ingen skulle finde dem; selv havde de smaa Stie, som de gik til dem af, og lod aldrig nogen see det.

16

Der ere endnu utallige Rigdomme i Høyene, af de første Aaldinge er nedsat, som ikke alt er kommet op. Der er ikke alt Tant, hvad der siges fra Aald til Aald.

Jeg vil slet ikke tale om andet end det fra de første Tider, der er meget, thi det fra de Christenes første Tider af er og meget, men dog ikke saa meget, og ikke Heller i saadan Hensigt.

Spørges nu, hvor de fik saa meget fra, at hver Kiemp og Familie, kunde have nogle tunsinde Tønder Guld, og

nogle tusinde Tønder Sølv, og saa stor Mængde, at de dertil gjorde store Høye; da er det allerede viist i Begyndelsen af dette Capitul.

Hvo som nu vil søge det, eller gjøre de selv har her for fra den sande Anviisning til begge Dele.

17

No. 4.

Til samme Brug.

Tag den Røgelse

og Box, stod det første og smelt begge Dele sammen, gjør der af et Lys.

Naar du lyser dermed i alle Vraaer, og kommer paa Steden, hvor Penge er nedsadt, da gaaer Lyset ud.

No. 5.

Klar-Synsk.

Tag Galden af en sort Hankat, og Isteren af en hvid Høne, tver det i nogle Draaber Flagermuse-Blod, dermed salve dine øyne.

Da bliver du saa klarsynet, at du kan see alt det, som før andre er usynlig, og de ikke kan see.

Du kan da og om Natten see i det dybeste Vand, hvad der er paa Bunden,

saa vel som om Dagen.

18

Tredie Capitel. No. 1. At kreaturer ikke skab blive syge, men vel lykkes og trives Stadt tillig op, gaae strax til alt dit Qvæg, stryg det over alt med hænderne; tag en Gaasesier, og med det bløde af Enden pir den op i deres Gane. Giør det hver Morgen. Begynd saa at give de Æde som

du var først ved; thi imidlertid løber og Sygdoms-Slimen fra de andre.

Dette Middel, er lige tienlig til Mennesker og Fæe, og man kan saaledes altid

være frie for Sygdom.

19

No. 2. At Orme ikke skal bide det Kre for dig, at du kan tage Orme i Hænderne.

De gamle Aaldinge brugte efterskrevne, naar de vilde fange Slanger, og have i deres Huse, for deres Døre til Forvagter:

De toede deres Hænder i Peberods-Vand, andre gniede dem med Hundeløg, og bar Aske - Blade paa sig, da kan ingen Orme, Slanger eller Hugorme skade dig, du kan frielig uden al Redsel tage dem i dine Hænder, deres Edder kan ikke skade dig.

Toe med en Klud dine Kreatures Been og Hoved, helst Næsen med dette Vand, eller gnid det et par gange om Ugen, med Hunde-Leg, og er det paa de Stæder, der er mange forgiftige Orme og Skrup-Tusser, da gnid dem des oftere.

20

Dette Middel holder dem, og frie for adskillige Sygdomme, som de ellers æder i sig af Græsset.

No. 3.

K. a. l. a. m. a. r. i. s.

K. a. k. a. n. a. r. i. K. a. l. a. m. a. r.

K. a. l. a. m. a.

K. a. l. a. m.

K. a. l. a.

K. a. l. K. a.

K.

No. 4.

Tag et Due-Hierte, og en Pennefier med Mercurium i, læg det paa Mave, da siger hvad du vil tilspørge; men dette er at iagttage, at du ikke nævner hendes Navn.

21

Om samme.

Skriv i — — Høyre Haand:

Allas, Galli, ynomnam.

Om samme.

Tag en Hare-Læver, og skriv Navn paa et Linnets Klæde, kom Læveren der udi, og leg under Hovedet, da siger dig hvad du tilspørger om.

No. 5.

I en Priis Tobak, kan du komme brænt Pulvers Matrum - Urt, præsenter en det, den som da er en maa Herved kan en årlig Karl see sig for og undgaae Bedragerie.

No. 6.

Cour mod Talosie, og at vide om sin

Dersom en Mand er plaget med Jalosie eller Griller og Tanker, at hans Mand-

22

inde lader pynte sig, da kan han blive frie fra saadanne Griller, ved at lægge denne Steen paa hendes Bryst, naar hun sover: Steen, da lader det sig strax tilsyne paa følgende Maade:

Er hun reen, da vil hun kierlig omfavne ham, naar hun vaagner, hvis ikke, da springer hun vredelig strax ud af Sengen og Stuen.

No. 7.

Om samme at forbyde.

Spiis altid Portulak, item Rude paa Smørre Brøe.

No. 8.

Bær en Ræve - Tunge paa dig, da faaer du Ja.

No. 9.

Mod Sygdomme.

Den Syge skal tiendes lade sit Vand i en udhulet Gullerod, bind et Stykke Pa-

23

og en Klud derover, heng det saa tiende op i Skorstenen, ligesom den fortæres, forsvinder og Sygdommene.

No. 10.

Gamen.

Tag Hamp eller hør og stødt Svovel, og Kiørnørg; stik Ild derudi, da kan du, som er hvid, see ud, som sort.

No. 11.

At Kre ikke stal blive syge.

Tag Sicundinam i noget, og heng i Skorsstenen, saadant kan du og tage skallerne efter Giæs og &c., og saa længe det henger der, da kommet Kreet intet til.

No. 12.

Et Taarns Høyde at see.

Naar du gaaer til Taarnet, da tag en Kiep, lige Høyde med dig, leg dig saa paa glat Mark, saa langt fra Taarnet, at naar Pælen er sat i Jorden, har din Høyde, da er Sigtet af Toppen af Taarnet, og pæ-

24

len, dets Høyde. Maal fra Pælen ved Enden af dine Fødder, til Grunden af Taarnet, eller om der er en Stad, du vil indtage, da har du Høyden.

Dito.

At vide et Vands Dybde.

Saa mange Minutter, en Steen er om at synke til Bundsregn, faa dybt er der, eller Favne.

No. 13

Et fornøylelig naturlig Middel uden Troldom, at spille en Comedie for sine Venner, at en Stue skal synes. som en Vingaard.

Tag en maadelig stor Flaske, paa den Tid, naar Viintræerne blomsterer, da stik en Blomst ind i Flasken, med smaa Bær paa.

Naar Viindruen er voxet i Flasken, til Host, skiær den saa af tet ved Flasken.

Kom da Flasken fuld af Olje, og bind den tet til, med Vox om Proppen, lad den saa staae stille i nogle Maaneder.

Naar du da vil giøre Fremmede et fornøyet Syn, da kom af Ollien i en nye Lam

25

pe, i den Stue, Hauge, Synet skal være.

Til alles Fornøyelse synes Stuen, som en Viingaard, med fuldkomne grønne Træer med drner paa, vær du nær i den næste Stue.

No. 14.

At faae Vand til at brænde som Lys.

Tag liim og stødt Svøvel, kom begge Dele i en Eggeskalle, og luk Hullet til med Papir og Vox, kast det saa i en Spand eller Ballie, saa brænder vandet som det beste Lys.

No. 15

I 24 Timer

26

Fierde Capitel. No. 1.

At faae alle Sorter vilde Dyr til det Sted, man vil have dem.

Skyd et af det Slags du vil have, som er Frugtbærende, tag Fosteret ud.

Kog det i en Kiedel Vand, til Vandet er bleven tygt, tag saa Roden af den Urt Loustikke, og af Peberod, og af Beder, og af Græsurt, 2 Hænder fulde, af hver Sort, 3 Uger tilforn tort paa et Tøndebaand og derefter pulveriseret; tag og 2 Dele af en Bagerovns Leer imod Urterne, og stødt Salt en Maade fuld, og nogen Lage af en Tønde Sild.

Tvær fornævnte Dele sammen i Kiedelen, at de, bliver som en Dey.

Paa hvad Sted du vil have denne Slags Dyr, læg der hid og did, af ommelte Dey, da kommer de og æder der af, og derefter fører andre med sig.

Man kan koge af dem alle paa engang, om man har Frugten, da er denne Maade

27

let til at sanke de Dyr med, man vil have reent ødelagt, og skyder dem. Man lægger det gierne i Skoven, hvor Dyr nærmest opholder sig.

No. 2.

At Mikkell skal følge dig.

Fang en Revinde, og skiær af, og i samme Eregues eni, smør dine Skoe-Soller der med, saa maa hun følge efter dig, i hvor du gaaer, du kan da fange og skyde ham, hvilket du vil.

No. 3,

At have Fordeel til Skytterie.

Skyd en Ravn, tag hans Hierte og brænd til Aske, og den Aske tvær i

saa har du et vis Sigte til alle Sorter Dyr at skyde.

28

No. 4.

At forbyde Hunde, at de ikke skal giøe eller bide dig.

Tag og den høyre Fod af

en Ugle, og bær hemmelig paa dig, (samt af en kulsort Hund) under

dine

29

Femte Lapitel.

No. 1.

Cour for Troldom, og hvad Troldom er.

Al Troldom bestaaer i at vide hver Urts Kraft, og bruge den til sin Næstes Skade, og da skal Urterne bruges til at curere det igien. Det er et ringe Videnskab, men her vil jeg vise det Gode og ikke det Onde, det, kunde ikke skade at være hver Urtes Kraft bevidst, men mange Ildsindede vilde misbruge det, derfor kan de ikkuns vide lidet.

Al Villie at giøre Ondt, det er Troldom. Og Dievlen eller Ugartilok er saare stærk, saa Uforstandiges Hjerter, det er Aarsagen, at meget skeer for dem, som er vandtroe.

30

Er du forgiort.

Tag 9 Slags Træ og 9 Slags Urter, og en nye Potte med halv fuld af rindende Vand; men imod Strømmen, og lige saa meget vrensk ODMYLY^XII Sæt det paa Ilden mellem 11 og 12, lad det koge stærk, ved 9 Slags Træ, kom Urterne i, brænd Træet i Aske og kom og deri.

Luk alle Døre og Vinduer, at hverken Mennesker, Dyr eller Fugle kommer ind til dig, medens det koger, og om det end var din Beste Ven, da luk ingen ind.

Skulle der komme, som Katte eller andre Dyrs Lignelse ind til dig, af en Krog, fom du ey havde seer og lukt, da vær ved et frit Mod, og lad dig ikke forfærde, men hav eu god Kniv i Beredskab, ruineer det dermed.

Vask faa det fortryllede Menneske dermed, under sine Fødder i 3 Dage.

31

Vil du hevne dig paa Trolden og paa Tyve med mere:

Saa køb strax een kulsort KO X naar du har vasket i 3 Dage og Nætter.

Vær 2, hver tager sit Been, slid den fra hverandre med FT og alt tiendes.

Leg Indvolden alt under den Syges Fødder, Skroget grav ned samme Nat i en i-fr T mellem XI og f©1^.

Skulle Skarnet møde dig, da tal ikke med den, og gjør dem ingen Ære, da skal den svinde, ligesom X OX'Vfc

No. 3.

No. 4.

At ingen skal stiele fra dig

Jeg maner dig du lede Tyv, i dine Ledemod, Knæe og Been, Hænder og Hierte, og Hiertes Rødder, at du skal aldrig stiele fra mig, hiemme eller paa Marken, enten

32

jeg har lukket eller ikke, enten mit Gods og Fæe er hjemme eller ude, eller i hvor det end er.

Det hører Dievlen Ugartilok til at stiele, og gaae til ham, naar du faaer det i Sinde.

NO. 5.

At de skal bære tyvnet igien.

Kiøbenhavn, trykt hos Morten Hallager boende i store Fiolstræde i No. 196.